

SEFI HABARÇYSY

WLADISLAW PANÇENKO:

«BIZ ÜÇIN DÜNYÄDE YKRAR EDILEN
BARABARLAÝYŞ GURLUŞLARYMYZYŇ BOLMAGY
ÖRÄN MÖHÜMDIR, BU ÝERDE PATENT IŞI BILEN
MEŇZEŞLIK BAR»

INTELLEKTUAL EÝEÇILIK BOÝUNÇA FEDERAL GULLUGY (ROSPATENT)

“SENAGAT EÝEÇILIGINIŇ FEDERAL INSTITUTY”
FEDERAL DÖWLET BÝUJET EDARASY

SEFI HABARÇYSY

SENAGAT EÝEÇILIGINIŇ FEDERAL INSTITUTYNYŇ HABARÇYSY

2025

J. 4 № 1 (11)

16+

**Intellectual eýeçilik boýunça federal gullugy (Rospatent)
“Senagat eýeçiliginiň federal instituty”
Federal döwlet býujet edarasy**

**ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
Sefi Habarçysy
J. 4 № 1 (11)
Moskwa 2025**

Bellige alyndy:

Aragatnaşyk, maglumat tehnologiýalary we köpçülikleýin kommunikasiýalar çygyrynda gözegçilik boýunça federal gullugynda (PI № FC77–85468; tapgyr EI № FC77–85469, sene: 13 iýun 2023 ý.).

Ýaýratma zolaklary:

Rossiya (ähli zolaklar), GDA ýurtlary, golaý we uzak daşary ýurtlar.

Neşiriň döwürleýinligi:

Goşmaça ýörite neşirleri çykarmak mümkinçiligi bilen, ýylda 4 san.

Abuna ýazylmak indeksi: 85599.

«SeFi Habarçysy»

2022-nji ýylda esaslandyryldy we aşakdaky ylmy ugurlarda intellektual eýeçiligiň ylmy işleriniň netijelerini beýan etmek üçin döredildi: Döwlet we hukuk. Hukuk ylmylary; Ykdysadyýet. Ykdysady ylmylar; Patent hukugy. Oýlap tapyşlar; Rejelendiriş; Tebigy ylmylar. Umumy we toplumlaýyn meseleler; Statistika; Kibernetika.

Okyjylar topary:

intellektual eýeçilik ulgamyndaky hünärmenler, patent ynamdarlary, hukukçylar, adwokatlar, ýolbaşçylar, aspirantlar, talyplar, oýlap tapyjylar we beýleki okyjylar.

«SeFi Habarçysy», aşakdaky ýörelgä esaslanyp, öz mazmunyna göniden-göni açyk elýeterlilik üpjün edýär: ylmy barlaglaryň netijelerine açyk elýeterlilik global bilim alyş-çalşynyň ýokarlanmagyna ýardam berýär. Žurnalyň sanlary SEFI web sahypasynyň elektron çeşmesinde ýerleşdirilen: www.vestnikfips.ru (žurnalyň elektron wersiýasy). Ähli materiallar çap edilenden soňra, ulanyjylar üçin elýeterli bolar

Embargo döwri göz önünde tutulmadyk.

Materiallara mzdusuz açyk elýeterlilik almak üçin žurnalyň sahypasynda hasaba alynmak talap edilmeýär. Materiallary neşir etmek, ähli awtorlar üçin mzdusuzdyr.

Žurnal açyk elýeterlilik (open access) ýörelgesi bilen işleýär, ýagny, ähli mazmun, ulanyjylar üçin mzdusuz doly elýeterlidir we açyk elýeterlilik baradaky kesgitlemä laýyklykda hödürlenýär.

Redaksiýa gelip gowşan ähli materiallar goşa kör rysgal rejeleme amalyndan geçirilýär

Rejeleme, garaşsyz hünärmenler tarapyndan ahlak ýörelgelerine laýyklykda amala aşyrylýar.

Žurnalyň elektron arhiwi

neşirden soň aşakdaky milli repozitoriýalarda elýeterlidir: “Ylmy Elektron Kitaphana”, “Rossiýanyň ylmy sitatlar indeksi» (RINC) bibliografiki maglumatlar binýadynyň çäklerinde – hasaba alnan ulanyjylar üçin (ulgamda hasaba alyş we žurnala elýeterlilik mzdusuz); «KiberLeninka» – ähli okyjylara mzdusuz, hasaba alynmak talap edilmeýär.

“SeFi Habarçysy» žurnalyň esaslandyryjysynyň, redaksiýasynyň we neşirýatçysynyň salgysy:

125993, Moskwa, G-59, GSP-3,
Berežkowskaya köç., jaý 30, bina 1.

Žurnalyň elektron poçtasy:

Vestnik_FIPS@rupto.ru

Saýt: vestnikfips.ru.

Электронная почта журнала:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Сайт: vestnikfips.ru.

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 4 No. 1 (11)

Moscow 2025

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available

at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

REDAKSIÝA GEÑEŞI

Baş redaktor **NERETIN Oleg Petrowiç**

ykdysady ylmlarynyň doktory, Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň (SEFI) direktory, Moskwa

ZUBOW Ýuriý Sergeýewiç

mugallymçylyk ylmlarynyň kandidaty, Intellektual eýeçilik boýunça Federal gullugyň ýolbaşçysy, Moskwa

IWLIÝEW Grigoriý Petrowiç

baş redaktoryň orunbasary, hukuk ylmlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň prezidenti, SEFI-iň ylmy ýolbaşçysy, Moskwa

GORUŞKINA Swetlana Nikolaýewna

baş redaktoryň orunbasary, sosiologiýa ylmlarynyň kandidaty, SEFI-iň ylmy sekretary, Moskwa

ABANKINA Tatýana Wsewolodowna

ykdysady ylmlarynyň kandidaty, professor, "Ykdysadyýetiň ýokary mekdebi» Milli barlag uniwersitetiň Şäher we sebitleýin ösüş fakultetiniň Döredijilik ykdysadyýeti merkeziniň direktory, Moskwa

ALEKSANDROWA Anna Wladimirowna

tehniki ylmlaryň kandidaty, dosent, esasy ylmy işgär, SEFI Seljeriş merkeziniň başlygy, Moskwa

ALEKSEÝEWA Olga Lenarowna

hukuk ylmlarynyň kandidaty, SEFI Hil gözegçilik merkeziniň başlygy, Moskwa

BLIZNES Iwan Anatolýewiç

hukuk ylmlarynyň kandidaty, professor, A.S. Griboýedow adyndaky Moskwa uniwersitetiniň hukuk fakultetiniň dekanı we intellektual eýeçilik kafedrasynyň müdiri, Moskwa

BOROWSKAÝA Marina Aleksandrowna

ykdysady ylmlaryň doktory, professor, Rossıyanyň Bilim Akademıyasynyň habarçy-agzasy, Günorta Federal uniwersitetiniň prezidenti, Rostow-na-Donu

BYÇKOW Dmitriý Wladimirowiç

fizika-matematika ylmlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň Ekspertiza müdirliginiň mehanika, fizika we elektrik tehnikasy bölüminiň baş bilermeni, Moskwa

GLAZÝEW Sergeý Ýuryewiç

ykdysady ylmlaryň doktory, professor, Rossıyanyň Ylmlar Akademıyasynyň akademigi, ýewraziýa ykdysady utgaşmasynyň, kämilleşmeginiň we durukly ösüşiniň toplumlaýyn meseleleri boýunça RYA-nyň Ylmy geňeşiniň başlygy, Moskwa

GRIB Wladislaw Walerýewiç

hukuk ylmlarynyň doktory, professor, RF-yň at gazanan hukukçysy, Rossıyanyň Bilim Akademıyasynyň akademigi, A.S. Griboýedow adyndaky Moskwa uniwersitetiniň rektory, Rossıyanyň professorlar maslahatynyň başlygy, Moskwa

ÝENA Oleg Walerýewiç

SEFI "Patent seljermesi" ylmy ugrunyň ýolbaşçysy, Moskwa

ŽURAWLEW Andrey Lwowiç

hukuk ylmlarynyň kandidaty, SEFI Halkara hyzmatdaşlyk merkeziniň başlygy, Moskwa

ZOLOTYH Natalýa Iwanowna

ykdysady ylmlarynyň kandidaty, "Rossıyanyň goldawy» atly kiçi we orta telekeçiligiň bütinrossıya jemgyýetçilik guramasynyň wise-prezidenti, Moskwa

IWANOWA Marina Germanowna

sosiologiki ylmlarynyň doktory, ykdysady ylmlarynyň kandidaty, dosent, SEFI Ylmy-bilim merkeziniň esasy ylmy işgäri, Moskwa

IWANOW Roman Alekseýewiç

"molykulyar immunologiýa" hünäri boýunça filosofiýa ylmlarynyň doktory, Ýaýlymlaýyn lukmançylygyň ylmy merkeziniň direktory, "Sirius» Uniwersitetiniň "Lukmançylyk biotehnologiýasy" ugrunyň ylmy ýolbaşçysy, Soçi

ILÝINA Irina Ýewgenýewna

ykdysady ylmlarynyň doktory, dosent, Rossıyanyň Ylmy-tehniki cygrynda ykdysadyýetiň, syýasatyň we hukugyň ylmy-barlag institutynyň direktory, Moskwa

KALÝATIN Witaliy Olegowič

hukuk ylmlarynyň kandidaty, dosent, Russıya Federasiyasynyň Prezidentiniň ýanyndaky Hususy hukukyň Barlag merkeziniň Intellektual hukuklary hakynda kanunçylygyk bölümiň maslahatçysy we Intellektual hukuklaryň kafedrasynyň professory, Moskwa

KLIMANOW Wladimir Wiktorowič

ykdysady ylmlarynyň doktory, geografiýa ylmlarynyň kandidaty, dosent, Rossıyanyň Halk hojalygynyň we döwlet gullugynyň akademiýasynyň Amaly ykdysady barlaglar institutynyň Sebit syýasaty merkeziniň ýolbaşçysy, Moskwa

KUZNESOWA Tatýana Wiktorowna

mugallymçylyk ylmlarynyň doktory, "Bütinrossıya patent-tehniki kitaphanasy» Merkeziniň başlygy, Moskwa

LOPATINA Natalýa Wiktorowna

mugallymçylyk ylmlarynyň doktory, professor, SEFI Ylmy-bilim merkeziniň esasy ylmy işgäri, Moskwa

LYSKOW Nikolaý Borisowič

SEFI Himiýa, biologıya we lukmançylyk merkeziniň başlygy, Moskwa

PROKOFÝEW Stanislaw Ýewgenýewiç

ykdysady ylmlarynyň doktory, professor, Russıya Federasiyasynyň Hökümetiniň ýanyndaky Maliye uniwersitetiniň rektory, Moskwa

SALNIKOW Mihail Ýuryewiç

SEFI Fizika we amaly mehanika merkeziniň başlygy, Moskwa

SIROTÝUK Wladimir Olegowič

tehniki ylmlarynyň doktory, dosent, Rossıyanyň ylmlar akademiýasynyň esasy ylmy işgäri, Moskwa

SMIRNOW Mihail Borisowič

fizika-matematika ylmlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň Seljerme müdirliginiň Mehanika, fizika we elektrotehnika bölüminiň baş bilermeni, Moskwa

SUKONKIN Aleksandr Wladimirowiç

tehniki ylmlarynyň kandidaty, SEFI baş ylmy işgäri, Moskwa

FABRIÇNYÝ Sergeç Ýuryewiç

hukuk ylmlarynyň doktory, professor, "Harby, ýörite we goşa niýetlenişli intellektual işiň netijeleriniň hukuk goragy boýunça federal agentligi» FDBe-nyň direktory, Moskwa

FEDOTOW Mihail Aleksandrowiç

hukuk ylmlarynyň doktory, professor, "Ykdysadyýetiň ýokary mekdebi» Milli barlag uniwersitetiň "Awtorlyk hukugy, meňzeş, medeniýet we maglumat hukuklary boýunça ÝUNESKO kafedrasy» Halkara ylm-bilim merkeziniň direktory, Moskwa

ŞORIN Oleg Nikolaýewiç

tehniki ylmlaryň kandidaty, Moskwa

EDITORIAL BOARD**Editor-in-Chief Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, State Secretary of Belarus-Russia Union State, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education "Moscow University named after A. S. Griboedov", Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business "Opora Russia", Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO "Institute for Public Finance Reform", Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the "All-Russian Patent and Technical Library" Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution "Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use", Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center "UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights" NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

MAZMUN

Baş redaktoryň sütüni

Editorial

8 **O. P. Neretin**

1. Akademik bilen gepleşik

Dialogue with an academician

W. Ýa. Pançenko

“Biz üçin dünýäde ykrar edilen barabarlaýyş gurluşlarymyzyň bolmagy örän möhümdir, bu ýerde patent işi bilen meňzeşlik bar”

V. Ya. Panchenko

“It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures, there is an analogy with the patent case”

10

2. Intellektual eýeçilik hukuklaryny saklamak we goramak meseleleri

Issues of intellectual property rights protection and enforcement

A. A. Polýakowa,

N. B. Lyskov

RF Raýat kodeksiniň 1360 we 1362 maddalary çäginde patent hukuklaryny çäklendirmek tejribesi

A. A. Polyakova,

N. B. Lyskov

The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation

14

O.L. Alekseyewa,

Ýu. S. Zaysew

Emeli intellekt tehnologiýalary: patent haýyşnamasynda açylyşyň meseleleri

O. L. Alekseeva,

Yu. S. Zaytsev

Artificial intelligence technologies: disclosure issues in a patent application

24

A.Ýu. Şlapunow,

W.Ýu. Maçnewa

Haryt nyşanlary pudagynda patent trollingi, intellektual eýeçilik baradaky kanunçylyga garşy çykyş hökmünde

A. Yu. Shlapunov,

V. Yu. Machneva

Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law

32

A. L. Žurawlew,

N. B. Lyskov,

T. A. Bezzabotnowa,

N. W. Alisowa

Derman serişdesine, pesticide we agrohimiçata degişli oýlap tapyş üçin patentiň möhledini uzaltmak: statistika we soragnama netijeleri

A. L. Zhuravlev,

N. B. Lyskov,

T. A. Bezzabotnova,

N. V. Alisova

Patent renewal for invention related to medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and questionnaire results

40

3. Patent maglumatynyň elektron hyzmatlary

Electronic patent information services

W.O. Sirotýuk

Intellektual eýeçiligiň netijeli sanly ekoulgamyny gurmagyň aýratynlyklary

V. O. Sirotiyuk

Features of building an effective digital ecosystem of intellectual property

48

CONTENT

- O. P. Neretin,
Ye. A. Tomaşewskaya**
Genetik serişdeleriň we olar bilen baglanyşykly adaty bilimleriň sanly sanawyny we maglumat binýatlyary: döretmegiň halkara tejribesi
- O. P. Neretin,
E. A. Tomashevskaya**
Digital registries and databases of genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating
- 54
- R. G. Alilow,
E. R. Abiyewa,
D. I. Zubow**
Başlaýan ulanyjylar üçin maglumat-gözleg hyzmatlary bilen özara hereketiniň aýratynlyklary: mümkinçilikler we çäklendirimeler
- R. G. Alilov,
E. R. Abieva,
D. I. Zubov**
Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations
- 62
- 4. Waka**
Historical event
- N. O. Nekrasowa**
Bütünrossiýa patent-tehniki kitaphanasy Beýik Watançylyk Urşy ýyllarynda
- N. O. Nekrasova**
The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War
- 76
- 5. Daşary ýurtly patent edaralaryň habarlary**
News from foreign patent offices
- A. A. Lomakina**
Gündogar Aziýanyň patent edaralarynyň esasy wakalaryna syn
- A. A. Lomakina**
East Asia intellectual property offices main events review
- 82
- 6. BPTK (Bütünrossiýa patent-tehniki kitpahana) X -faýllary**
Vptb X-Files
- 92
- 7. Kitap tekjesi**
Bookshelf
- O. P. Neretin**
“Intellectual eýeçilik – innowasiýaly ykdysadyetiň esasy: ylmy-tehnologiki ösüşiň ileri tutulýan ugurlary we mehanizmleri”
- O. P. Neretin**
“Intellectual property is the basis of an innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development”
- 94

Baş redaktoryň sütüni

Hormatly okyjylar, kärdeşler, dostlar!

«SEFI Habarçysy» žurnaly 2022-nji ýylda Rospatentiň goldawy bilen patent hukugynyň obýektleri we hususlaşdyrmak serişdeleri boýunça meseleleriň toplumu boýunça barlaglaryň netijelerini öňe sürmek, şeýle hem intellektual eýeçilik (IE) pudagynda hususlaşdyrmagyň meselelerini, ykdysady we işgärler jähtleri ösdürmegiň meselelerini çözmek maksatlary bilen dördeldi.

Sanyň sahypalarynda – patent hukuklarynyň obýektlerini hukuk taýdan kadalaşdyrmagyň, şeýle hem IE pudagynda maglumat çeşmelerini ulanmagyň jähtleri.

IE-niň milli maksatlara ýetmekdäki wezipesi baradaky çekişmeleri bilen baglylykda şulara ünsi çekmek isleýäris: patent ulgamy – IE goragyň esasy elementi bolup, hem aýry-áýry kompaniýalaryň hem-de bütin ýurduň tehnologiýa liderligine täsir edýär. Şunuň bilen razylaşman bolmaz: bütindünýä ykdysadyýete geçmek bilen, esasy faktor, tehnologiýalary we IE-ni goramak bolup durýar. Döwletiň inowasiýalaryň we IE gorag ulgamynyň goragyny gurmagyň görnüşi, dünýä ykdysadyýetindäki onuň orunlaryna göniden-göni täsir edýär.

Dünýäniň iň uly ykdysadyýetleriniň ykdysady ösüşiniň intellektual we tehnologiýa garaşsyzlyga gönükdirilmegi IE meselesini ykdysady ylmyň närsesiniň meýdanında möhümleşdirýär, bu bolsa intellektual garaşsyzlygy düşünjesiniň ähmiýetini güýçlendirýär.

IE-niň toplumlaýyn häsiýeti intellektual garaşsyzlygyny IE institutynyň goldanylmagy we ösdürilmegi üçin hukuk, dolandyryş, maliýe, işgär, ylmy we tehnologiýa gurallaryň toplumlaýyn ulgamy hökmünde kesgitlemäge mümkinçilik berýär, bu bolsa ýerli ýokary tehnologiýaly önümçilikleri döretmek üçin intellektual işjeňliginiň goralýan netijeleriniň portfellerini doly görnüşde üpjün etmegi kepillendirýär.

Intellektual garaşsyzlygyny ösdürmegiň geljegi bar bolan ugurlary – Rossiýanyň tehnologiýa ýöriteleşme ugrunyň giňeldilmegi we oýlap tapyşlar üçin rus haýyşnamalarynyň peýdasyna tehnologiýa garaşylyk koeffisiýentiniň ýokarlandyrylmagy, IE pudagyň umumy ykdysadyýete we JIÖ-iň ösmegine ykdysady täsirini göz önünde tutmak hakda söz edilýär.

Tehnologiýalary patentleşdirmek JIÖ ösüşiniň faktory hökmünde köpeldiji täsir arkaly gözden geçirilýär, bu bolsa esasy ykdysady görkezijileriň pudagara özara baglanyşyklaryna täsir bilen şertlendirilýär.

Bu we beýleki faktorlaryň birnäçesi SEFI ylmy toparynyň Rossiýanyň halk hojalyk we döwlet gullugy akademiýasynyň wekilleri bilen Rossiýanyň JIÖ-de IE paýyny bahalandyrmak üçin ylmy-usulyýet çemeleşmeleri kesgitlemek boýunça işiň geçirilmegine esas boldy.

Makroykdysadyýetde biziň barlaglarymyzyň obýektleri, hususan-da, makroykdysady statistikada IE önümlerini hasaba almagyň görkezijileri, olary emele getirmegiň usulyýeti we Rossiýanyň JIÖ-de IE paýyny bahalandyrmagyň usulyýet çemeleşmeleri boldy.

Barlaglaryň geçirilişinde IE obýektleri ýokary depginlilik bilen ulanylan ykdysadyýet pudaklary kesgitlendi, IE hukuklaryny depginlilik bilen ulanylan pudaklaryň Rossiýanyň JIÖ-däki paýy bahalandyryldy, bu bolsa JIÖ-iň 44,8 % göterimden ybarat.

Täze görkeziji – «intellektual hukuklary ulanmagyň depginlilik indeksi» işlenip düzüldi.

Açar netijeler «Teklip ykdysadyýetinde intellektual eýeçiligini açmagyň usulyýeti» monografiýasynda şöhlelendirildi, ony bu ýyl hökmüni suratda sizler bilen tanyşdyrarsyň.

Barlag netijeleri we SEFI-iň beýleki ylmy-barlag işleri bilen biziň web sahypamyzda «Ylmy işler» bölümünde tanyşyp bolýar.

Ýurduň öňdebaryjy wezipelerini çözmek üçin bu meseläniň ähmiýeti, intellektual garaşsyzlygy mowzugyny milli intellektual merkezi hökmünde döwlet we jemgyýetiň ösmegi bilen baglanyşykly esasy ylmyň meselelerini toplumlaýyn çözüp bilýän, Rossiýa Ylymlar akademiýasynyň üns merkezine çykarýar. Täze «Akademik bilen gepleşik» bölümüni RYA-nyň wise-prezidenti, RYA-nyň akademigi, fiziki-matematiki ylmylaryň doktory, professor W. Ýa. Pançenko bilen geçirilen söhbetdeşlik açýar.

*Hormatlamak bilen, O. P. Neretin,
žurnalyň baş redaktory,
ykdsady ylmylarynyň doktory*

EDN <https://elibrary.ru/cskmzmc>

¹ <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-o-vypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

Bulletin of FIPS was founded in 2022 and supported by Rospatent to promote the results of research on a range of issues: patent law and means of individualization, as well as the problems of digitalization, the development of economic and personnel aspects in the field of intellectual property (IP).

Current issue focuses on aspects of the legal regulation of objects of patent law, as well as the use of IP information resources.

Following discussions about the role of IP in achieving national goals, I'd like to draw attention to the fact that the patent system is a key element of IP protection that affects the technological leadership of both individual companies and the country as a whole. One must agree that with the transition to global economy, the key factor is the protection of technology and IP. The way the state establish support for innovation and the system of IP protection directly affects its position in the global economy.

The focus of the world's largest economies growth is aimed at intellectual and technological sovereignty, which actualizes the issue of IP in the subject field of economics, thus reinforcing the importance of the intellectual sovereignty concept.

The interdisciplinary nature of IP allows us to define intellectual sovereignty as a complex system of legal,

management, financial, personnel, scientific and technological tools for supporting and developing the institute of IP, which guarantees the full provision of country's needs with portfolios of protected IP results for the creation of domestic high-tech industries.

The topic is about promising areas of intellectual sovereignty development – expanding the sphere of Russian technological specialization and increasing the technological dependence coefficient in favor of Russian applications for inventions, taking into account the IP impact on the economy and on GDP growth.

Technology patenting as a factor of GDP growth is considered through a multiplicative effect based on the influence of intersectoral relationships of basic economic indicators.

These and other factors served as the basis for FIIPS and RANEPА to carry out research to identify scientific and methodological approaches to assess the share of IP in Russia's GDP.

The objects of research in macroeconomics were, in particular, the accounting indicators for IP products in macroeconomic statistics, the methodology of their formation and approaches to assessing the share of IP in Russia's GDP.

Throughout research, industries in the sectorial structure of the economy with a high intensity of IP use were identified, and the share of industries

that intensively use IP rights in Russia's GDP was estimated, being 44.8 % of GDP.

A new indicator has been developed IUip – Intensive use of intellectual property.

The key results are reflected in the monograph "Methodology of intellectual Property disclosure in supply-side economics", which will be introduced this year.

The research results and other scientific materials of FIPS can be found on our website in the Scientific Activity section¹.

The importance of this issue for solving the breakthrough tasks of our country brings intellectual sovereignty into the focus of the Russian Academy of Sciences (RAS) attention, which as a national intellectual center is capable of comprehensively solving the fundamental science tasks related to the development of state and society. A new section "Dialogue with an academician" is introduced by an interview with the Vice-President of RAS, Academician of RAS, Dr. Sci (Phys. – Math), Professor V. Ya. Panchenko.

**Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)**

¹ <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-ovypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

1 AKADEMIK BILEN GEPLEŞIK

EDN <https://elibrary.ru/gkhrIm>

«Biz üçin dünýäde ykrar edilen barabarlaýyş gurluşlarymyzyň bolmagy örän möhümdir, bu ýerde patent işi bilen meňzeşlik bar»

Wladislaw Ýakowlewicz Pançenko,
RYA wise-prezidenti, RYA akademigi

“It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures, there is an analogy with the patent case”

Vladislav Ya. Panchenko,
Vice-President of the RAS, academician of the RAS

Intellektual eýeçiligiň goragyny üpjün etmek möhüm döwlet wezipeleriniň biri bolup, ol Rospatent we SEFI tarapyndan durmuşa geçirilýär. Hiç şübhesiz, Rossýanyň ylymlar akademiýasy tarapyndan çykarylan žurnallaryň tutuş kolleksiyasy ylmy baýlyk bolup, nesilleriň Rossýaly alymlarynyň we žurnallaryň redaksiýalarynyň intellektual işleriniň netijesi bolup, halkara derejesinde ykrar edilýär. Belli bolşy ýaly, örän köp wagt geçmän RYA ylmy žurnallarynyň atlary boýunça haryt nyşanlary hasaba alyndy. Siz bu wakanyň möhümligini nämede görýärsiňiz?

– Rossýanyň ylymlar akademiýasy esasy we amaly ylmyň ähli ugurlarynda öňdebaryjy ýerli ylmy žurnallaryň esaslandyryjysy bolup, akademiki ylmy döwürleýin neşirleriň kolleksiyasyny çykarýar.

RYA ylmy žurnallary – köp onýlylyklaryň dowamynda çykarylýan halkara derejesinde ykrar edilen gözden geçirilýän döwürleýin neşirlerdir. Olaryň iň gadymysy – umumyfilologiki žurnal «Rossiýa ylymlar akademiýasynyň habarlary. Edebiýat we dil seriýasy» – 2025-nji ýylda 173 ýaşyny doldurýar.

Rossiýa ylymlar akademiýasynyň esaslandyryjysy çykyş edýän ylmy žurnallarynyň atlaryna haryt nyşanlaryny hasaba almakda görkezilen kömegi üçin Rospatentiň we SEFIniň ýolbaşçylygyna minnetdarlyk bildirmek isleýärim. Indi biziň ähli žurnallarymyz hukuk goragyna eýe bolup, bu aýratyn möhümdir.

Bellemeli zat, iki dilli hasaba alnan logotipleriň biziň žurnallarymyzy dünýäniň islendik ýurdunda çykarmak mümkinçiligini berkidýär.

Okyjylarymyz üçin RYA žurnallarynyň köpüsiniň iňlis dilindäki atlaryna eýe bolup, amerikan ýurisdiksiýasynda köplenç ýoýulýan we bize degişli däldikleri möhümdir. Paradoksal ýagdaý ýüze çykdy, käbir kompaniýalar ABŞ Söwda ministrliginde faktiki taýdan biziň žurnallarymyzyň iňlis dilindäki örtüklerini hasaba aldy, olar ähli wagtda biziň adymyzyň göni terjimesi däl¹. Bu žurnalyň rus dilindäki wersiýasynyň şahsýetiniň ýitirilmegine getirýär.

Bütindünýä ylmy jemgyýetçiliginde rossýaly alymlaryň we barlagçylaryň neşirlerine uly gyzyklanma bar we neşirýatlar köplenç biziň žurnallarymyzyň mazmunyny bikanun usulda almaga synanyşýarlar.

Biz, aslynda, žurnallarymyzyň hukuk statusyny rus dilinde-de, iňlis dilinde-de dikeldýäris: maglumatlar bazasyny döredtik, RYA žurnallarynyň kolleksiyasyny ýygnaýdyk we bu žurnallaryň Rossiýa ylmy maglumat merkeziniň (RYMI) platformasynda ýerleşdirilmegi we mundan beýläk paýlanmagy üçin iňlis diline terjime edilmegi boýunça işe başladyk.

RYA-nyň ylmy-neşirýat işleriniň ösüş meýilnamasyna laýyklykda, häzirki wagtda akademiýanyň esasy wezipeleriniň biri öz ýerli alymlarynyň barlaglarynyň netijelerine talabyň

¹ Neşirleriň mazmunyna beýleki žurnallardan makalalar goşulýar.

RYA haryt nyşany üçin şahadatnama

artdyrylmagy we olaryň dünýä derejesinde görünmegidir. Bu wezipäni çözmek üçin biz RYA bilen Rospatentiň öndürijilik hyzmatdaşlygyny, RYA žurnallarynyň haryt nyşanlarynyň Russiýa Federasiýasynyň esasy ykdysady we ylmy hyzmatdaşlary – GDA we BRICS+ ýurtlarynyň çäginde hasaba alynmagy bölümünde dowam etdirmegi meýilleşdirýäris.

«SEFI Habarçysy» pudaklaýyn žurnaldy, ýöne biz bitewi ylmy giňişlikde işleýäris. Şonuň üçin soňky iki ýylda Rossýanyň Ylmlar Akademiýasynyň ylmy-neşirýat syýasatyny döwrebap etmegiň uly işi, ähli ylmy-neşirýat pudagy üçin möhüm, hakykatda döwür wakasyna öwrüldi. Wladislaw Ýakowlew, siz bu işiň esasy ugurlaryny kesgitläp bilýärsiňizmi? Eýýäm nähili üstünlik gazanyldy we ýakyn geljekde näme meýilleşdirilýär?

– Akademiýanyň öňünde saýlawlardan soň duran ilkinji soraglardan biri RYA ylmy žurnallarynyň neşir edilmegi meselesi boldy, sebäbi bu biziň ähli intellektual üstünliklerimizniň kwintessenssiýasydyr.

Akademiýa döwlet tarapyndan, hususan Russiýa Federasiýasynyň prezidenti W. W. Putin tarapyndan görnüp-eşidilmedik goldawdan peýdalanýar. Russiýa Ylmlar Akademiýasynyň 300 ýyllygyna bagyşlanan Kremli köşgündäki dabaraly aqşamda prezident «Ylym» neşirýatyny RYA-nyň gözgeçiligine bermek wezipesini goýdy, bu bolsa Rossýadaky iň gadymy neşirýatdyr.

Şol bir zat, RYA gurluşyna Rossýanyň Ylmy maglumat merkeziniň goşulmagy hem degişlidir, ol soňky 10 ýylda örän möhüm iş bilen meşgullanýar – daşary ýurt žurnallaryna we maglumat binýatlarında milli abuna ýazylmagy goldaýar we ony ähli döwlet guramalarynyň arasynda ýaýradýar.

1992-nji ýyldan bäri Rossýanyň düýpli barlaglar gaznasy bardy. Hünärmenleriň bahalandyryşy boýunça ol 30 ýyldan gowrak wezipesini üstünlikli ýerine ýetirdi, ýöne durmuş üýtgeýär, iş görnüşleri üýtgeýär, onuň funksionaly bölekleyin Rossýanyň Ylmy Gaznasyna, bölekleyin – Rossýanyň ylmy maglumat merkezine geçirildi.

1992-nji ýyldan bäri Rossýanyň düýpli barlaglar gaznasy bardy. Hünärmenleriň bahalandyryşy boýunça ol 30 ýyldan gowrak wezipesini üstünlikli ýerine ýetirdi, ýöne durmuş üýtgeýär, iş görnüşleri üýtgeýär, onuň funksionaly bölekleyin Rossýanyň Ylmy Gaznasyna, bölekleyin – Rossýanyň ylmy maglumat merkezine geçirildi.

RYMM we «Ylym» neşirýatynyň, RYA gurluşyna goşulmagy eýýäm kanun çykaryjylyk derejesine çykyp, degişli kanun taslamasy 2025-nji ýylyň 23-nji iýulynda ikinji we üçünji okalşyklarda tassyklandy.

Şeýdip, RYA umumy toplumlaryň ulgamy gurýar, onda RYA-nyň prezidiumyndaky Ylmy-neşirýat geňeşi (YNG) möhüm rol oýnaýar. Oňa biziň žurnallarynyň baş redaktorlary bolan akademiýa agzalary girýär.

RYA-nyň YNG-i RYA prezidiumynyň bilermen guramasy bolup, monografiýalaryň we žurnallaryň neşir edilmegi bilen baglanyşykly çözümleri işläp düzýär. Soňra çözümler RYA prezidiumi tarapyndan tassyklanýar. Has hem möhümi: RYMM-da grant alan alymlaryň barlaglary barada uly maglumat binýady ýygналандыр. Biz häzirki wagtda bu ulgamyň düýpli üýtgedilmegi bilen meşgullanýarys, ony biziň ähli žurnallaryň ýerleşdirilmegi üçin geljekki platforma hökmünde görýäris.

Şeýdip, RYA-nyň ylmy-neşirýat işleriniň täze modeli, akademiýa, RYA-nyň YNG-i, «Ylym» neşirýaty we RYMM-nyň birleşmegini aňladýar.

Soňky birnäçe ýylda, Rossýada ylmy-neşirýat syýasaty düýpli üýtgeşmeler başdan geçirýär, olar şol sanda halkara ylmy-ölçeg maglumat binýatlarýna girmekde kynçylyklar ýa-da ret bilen hem-de ylmy barlaglaryň we işläp taýýarlamalaryň netijeleriniň öz milli ulgamyny döretmek boýunça çäreleriň kabul edilmegi bilen baglanyşyklydyr. Bu işde Rossýanyň Ylmlar Akademiýasynyň wezipesi nämedir?

– Öňümize goýan ilkinji wezipelerimizden biri RYA-nyň esaslandyryjysy bolup durýan žurnallaryň kolleksiyasyny

RYA-nyň YNG-i RYA prezidiumynyň bilermen guramasy bolup, monografiýalaryň we žurnallaryň neşir edilmegi bilen baglanyşykly çözümleri işläp düzýär.

döretmekdi. 170-den gowrak žurnal döredildi. Umuman biziň binýadymyzda 300-den gowrak ýerli žurnal bar, ähli žurnallarda RYA esaslandyryjy däl. Munuň bilen baglylykda rus dilindäki žurnallaryň ylmy-ölçeg ulgamyny gurmagyň zerurlygy ýüze çykdy. Diňe RYA kolleksiyasyna girýänleriň däl.

Soňky wagtlarda, diýseň örän geň ýagdaý döredi, döwlet meýilnamasynyň ýerine ýetirilmeginiň dowamynda, býujet serişdelerinden maliýeleşdirilen institutlaryň netijeleri, Web of Science we Scopus ylmy-ölçeg ulgamlary boýunça bahalandyrylýardy.

Elsevier, Springer, Clarivate Analytics – dünýä ylmy-neşirýat işiniň bu liderleri – bu ylmy-ölçeg ulgamyny ilki bilen täjirçilik gyzylanmalarynyň esasynda döredýärdiler. Biz hem 1990-njy ýyllardan bäri şu ulgam boýunça ýaşayardyk.

Rossiýanyň ylmy-ölçeg ulgamyny döretmegiň zerurlygy, öňden bäri aýdyň bolupdy. Biz dünýäde bar bolan ulgamlary hiç hili yol bilen ret etmeýäris. Ýöne biz, ýurtda rus dilindäki ylmy döwürleýin neşirleri birleşdirýän bitewi ulgamyň bize gerekdiği baradaky pikire geldik.

Geçen ýylyň dekabry aynda, RF-y Ylym we ýokary bilim ministri W. N. Falkov tarapyndan, esasy wezipesi žurnallary saýlamagyň ýörelgelerini, usulyýetini işläp düzmek we Ýeketäk döwlet ylmy neşirleriň sanawyny döretmek bolan,

ministrlklerarasy işçi toparyň döredilmegi barada buýruk gol çekildi.

Edil şu günlerde ministrlklerarasy işçi toparyň nobatdaky mejlisi geçirildi, onuň dowamynda Rossiýanyň Ylymlar Akademiýasy, Rossiýanyň Ylym we ýokary bilim ministrligi bilen bilelikde, mundan beýläk işiň esasy hökmünde Ýeketäk döwlet ylmy neşirleriň sanawy kabul edildi. Biziň täze iş modelimiz golaý wagtda Ýeketäk döwlet sanawynda ähli ylmy üstünlikleri, döwlet meýilnamasynyň ýerine ýetirilişiniň netijeleri bolsun ýa-da Ýokary bilim barlag toparyna hödürlenen dissertasiýalar bolsun, göz önünde tutmaga mümkinçilik berer.

Soňky wagtda ýene näme bilen ýüzbe-ýüz bolduk, ýagny DOI-identifikator bilen döwürleýin peýda bolýan çäklendirmeler – bu ISSN žurnallary gözläp tapmaga mümkinçilik berýän ýaly, makalalar gözläp tapmaga mümkinçilik berýän kesgitleýjidir. Bizde dünýäde ykrar edilýän öz kesgitleýji gurluşlarymyzyň bolmagy aýratyn möhümdir, bu ýerde patent işi bilen meňzeşlik bardyr. Şeýlelik bilen, bizde ilki bilen özümüz rus dilindäki ylmy edebiyatyň nämedigine düşünmek üçin Rossiýa ulgamymyz bolmaly.

Çeşme görkezmek üçin: Pançenko W. Ýa. «Biz üçin dünýäde ykrar edilen barabarlaýyş gurluşlarymyzyň bolmagy örän möhümdir, bu ýerde patent işi bilen meňzeşlik bar» // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 10–12.

Çeşme görkezmek üçin: Pançenko W. Ýa. “Biz üçin dünýäde ykrar edilen barabarlaýyş gurluşlarymyzyň bolmagy örän möhümdir, bu ýerde patent işi bilen meňzeşlik bar» // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 10–12.

For citation: Panchenko V. Ya. “It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures there is an analogy with the patent case” // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 10–12. (In Russ.).

VI Halkara Forum Festiwal GELJEK ÜÇİN INTELLEKTUAL EYEÇILIK

2025-nji ýylyň 17-25-nji apreli aralygynda, her ýyl 26-njy aprelda bellenilýän Halkara Intellektual Eýeçilik Gününe bagyşlanan VI Halkara «Geljek üçin intellektual eýeçilik» Forumy Festiwaly (IPFF 2025, Forum) geçirildi.

«Geljek üçin intellektual eýeçilik» Halkara Forum Festiwaly, intellektual eýeçilik pudagynda iň gowy tejribeleri alyş-çalyş etmek üçin umumy ykrar edilýän sebitara we halkara meýdançasydyr.

2025-nji ýylda Forumyň çärelerine, Russiýa Federasiýasynyň 62 sebitinden we dünýäniň 10 ýurdundan 224 çykyş ediji we 1200-den gowrak gatnaşyjy gatnaşdy. Ýedi günün dowamynda ylym, bilim, telekeçilik, senagat, innowasiýa infrastrukturasyny, döwlet häkimiýet organlary, jemgyýetçilik guramalarynyň wekilleri, intellektual eýeçilik pudagyndaky hünärmenler, intellektual eýeçilik obýektlerini ýüze çykarmak, hukuk goragy, täjirleşdirmek we intellektual eýeçiligi goramak pudagynda işjeň tejribe paýlaşdylar, kanunçylykdaky tüzelikleri ara alyp maslahatlaşdylar, intellektual eýeçiligiň geljeginiň keşbini bilelikde dörediler.

Forumyň arhitekturasy aşakdaky mowzuk günlerinden guruldy:

17-nji aprel — Intellektual eýeçilik, oýlap tapyjylyk, çagalar we ýaşlar döredijilik pudagynda hukuk medeniýeti günü.

18-nji aprel — Senagat eýeçiliginiň hukuk goragy günü.

21-nji aprel — Intellektual eýeçiligiň täjirleşdirilmegi günü.

22-nji aprel — Lukmançylykda intellektual eýeçilik günü.

23-nji aprel — Awtorlyk hukugy günü. Ýaşlar günü.

24-nji aprel — Intellektual eýeçiligi goramak günü.

25-nji aprel — Sanly gursawda intellektual eýeçilik günü. Halkara hyzmatdaşlyk günü.

IPFF 2025-iň gurnajyklary hökmünde: Intellektual Eýeçiligi Ösdürmek Gaznasy, Beýik Pýotryň Sankt-Peterburg Politehniki Uniwersiteti, Maglumat tehnologiýalary, mehanika we optikanyň Sankt-Peterburg milli barlag uniwersiteti, Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň ýanyndaky Rossianyň Halk Hojalygy we Döwlet Gullugy Akademiýasynyň Sankt-Peterburg şahamçasy, I. I. Meçnikow adyndaky Demirgazyk-Günbatar döwlet lukmançylyk uniwersiteti, Sankt-Peterburg kino we telewideniýe instituty, «NEWA-PATENT» JÇJ çykyş etdiler.

IPFF 2025-iň tapawutly aýratynlygy, Ýaroslav Mudryý adyndaky Nowgorod döwlet uniwersitetiniň (Welikiý Nowgorod), Rostow döwlet ykdysadyýet uniwersitetiniň (Rostow-na-Donu) we Tatarstan Respublikasynyň Ylmy-tehniki maglumat merkeziniň (Kazan) meýdançalarynda guralan sebit çäreleri boldy.

Şeýle hem Forumyň maksatnamasyna birnäçe talyp maslahatlary we «Kwantorium Sankt-Peterburg» Çagalar tehnoparkynda okuwçylar üçin ýörite ugur goşuldy.

Forumyň myhmanlary, onuň gyzykly maksatnamasyny we amaly ähmiýetini ýokary bahalandyrdylar, dürli topardaky gatnaşyjylar üçin niýetlenen çäreleriň giň ýaýrawyny, täze bilimleri özleşdirmäge we hünärmen aragatnaşyklary gurmaga kömek edýän dostlukly atmosferany bellediler.

Forumyň guramaçylyk komiteti bilelikde gunrajylara, hyzmatdaşlara, çykyş edijilere we gatnaşyjylara hyzmatdaşlyk we taslamany goldawlary üçin minnetdarlyk bildirýär!

Kärdeşleri 2026-njy ýylyň aprelinde geçiriljek VII Halkara «Geljek üçin Intellektual eýeçilik» Forum Festiwalyň guramak we geçirmek üçin hyzmatdaşlyga çagyryarsy!

Taslamanyň resmi web sahypasy: <https://ipforfuture.com/>

Guramaçylyk komitetiniň aragatnaşyk maglumatlary:
forum@ipforfuture.com, +7 (812) 677 63 37

2

INTELLEKTUAL EÝEÇILIK HUKUKLARYNY
SAKLAMAK WE GORAMAK MESELELERI

Ylmy makala

Original article

UDK: 347.771

EDN <https://elibrary.ru/qgpniq>**RF Raýat kodeksiniň 1360 we 1362 maddalary
çäginde patent hukuklaryny çäklendirmek
tejribesi****Anna Anatolyewna Poljakowa[✉], Nikolay Borisowich Lyskow**

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]apolyakova@rupto.ru

Mazmun: hukuk eýeleriniň razylygy bolmazdan patent hukuklaryny çäklendirmek mehanizmleri, RF-nyň ykdysadyýetini we howpsuzlygyny döretmegiň häzirkî şertlerinde zerur we islenýän serişdelerdir. Mehanizmler hojalyk subýektleriniň, innowasiýaly işläp taýýarlama bilen üpjün etmede gyzyklanýan jemgyýetiň we döwletiň gyzyklanmalarynda deňagramlylygy gurmaga gönükdirilýär. Makalada şular görkezilýär, ýagny Rossýanyň milli kanunçylygy, patent hukuklaryny çäklendirmek bölümünde, TRIPS (Intellectual eýeçiligiň hukuklarynyň söwda jähtleri boýunça ylalaşyk) ylalaşygyna laýyk gelýär: RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasy, goranyş we howpsuzlyk bähbitlerinde oýlap tapyşy, patent eýesiniň razylygy bolmazdan ulanmaga rugsat berýär, RF Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasy bolsa, mejburi ygtyýarnamalary bermek üçin kanuny esaslary kesgitleýär. Awtorlar, patent hukuklaryny çäklendirmegiň iki mehanizmini tapawutlandyryrlar: RF Hökümetiniň buýrugy görnüşinde we kazyýet tarapyndan mejburi ygtyýarnama bermek – we olaryň toplumlaýyn derňewini geçirýärler. RF Raýat kodeksiniň 1360 we 1362 maddalary çäginde patent hukuklaryny çäklendirmeleriniň ulanylmagynyň mysallary getirilýär, olaryň esasynda mejburi ygtyýarlylandyrmanyň çylşyrymly we uzak wagtlý amal bolandygy barada netije çykarylypdyr. Makalada şular esaslandyrylýar, ýagny dermanlara bolan zerurlyklary üpjün etmegiň iň amatly guruly, RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasynyň düzgününde patent hukuklaryny çäklendirmekdir. Makalada, kanun ulanylşy we kazyýet-arbitraž tejribesiniň esasynda patent hukuklaryny çäklendirmegiň her hukuk modeliniň işleýşiniň aýratynlyklary göz önünde tutulýar. Hökümet tarapyndan Ykdysady ösüş we integrasiýa toparynyň ýanyndaky Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatly oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleri boýunça kiçi toparyň işiniň çäklerinde, hukuk eýeleriniň razylygy bolmazdan patent hukuklaryny çäklendirmek mehanizmi beýan edilýär. Patent eýeleriniň razylygy bolmazdan oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak baradaky haýyşnamalary düzende, haýyşnamaçylaryň ýol berýän esasy ýalňyşlyklary ýüze çykarylýar.

Açar sözler: patent hukugy, mejburi ygtyýarnama, raýatlaryň saglygynyň goralmagy, dermanlar, semaglutid.

Çeşme görkezmek üçin: Poljakowa A. A., Lyskow N. B. RF Raýat kodeksiniň 1360 we 1362 maddalary çäginde patent hukuklaryny çäklendirmek tejribesi // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 14–23.

The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation

Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov

The Federal Institute of Industrial Property

[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: mechanisms for restricting patent rights without the consent of copyright holders are necessary and in-demand tools in modern conditions of the formation of the economy and security of the Russian Federation. The mechanisms are aimed at balancing the interests of business entities, society interested in providing innovative developments, and the state. The article shows that Russian national legislation complies with the TRIPS Agreement regarding the limitation of patent rights: Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation allows the use of an invention without the consent of the patent owner in the interests of defense and security, and Article 1362 of the Civil Code of the Russian Federation establishes the legal grounds for issuing compulsory licenses. The authors identify two mechanisms for restricting patent rights: in the form of an order from the Government of the Russian Federation and the issuance of a compulsory license by a court, and conduct a comprehensive analysis of them. Examples of the application of patent rights restrictions under Articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation are given, on the basis of which it is concluded that compulsory licensing is a complex and lengthy procedure. The article proves that the optimal tool for meeting the needs for medicines is the restriction of patent rights in accordance with Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation. Based on law enforcement and judicial arbitration practice, the article examines the specifics of each legal model for restricting patent rights. In order to implement the provisions of Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation, it was proposed to form a subcommittee on the use of inventions, utility models and industrial designs in order to ensure the economic security of the Russian Federation under the Government Commission for Economic Development and Integration (hereinafter referred to as the Subcommittee). In this paper, the mechanisms of restriction of patent rights without the consent of copyright holders are studied, including within the framework of the work of the Subcommittee. Examples of the application of patent rights restrictions under Articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation are given. The main mistakes that applicants make when drafting applications for the use of inventions, utility models and industrial designs without the consent of the patent holders have been identified.

Keywords: patent law, compulsory license, public health protection, medicines, semaglutide.

For citation: Polyakova A. A., Lyskov N. B. The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 14–23 (In Russ.).

Raýat kodeksiniň 1358-nji maddasyna laýyklykda oýlap tapyşy, peýdaly modeli, senagat nusgasyny ulanmagyň aýratyn hukugy, patent eýesine degişlidir. Aslynda patentiň bolmagy, onuň patent eýesine degişli oýlap tapyş boýunça kanuny monopoliýasy bolandygyny aňladýar, bu anyk ýagdaýlara baglylykda, jemgyýete peýdaly ýa-da zyýanly bolup biler [1].

Şonuň üçin görkezilen monopoliýany çäklendirmek üçin, patent hukugy tarapyndan birnäçe mehanizmler göz öňünde tutulýar [2].

Intellectual eýeçilik obýektini, patent eýesiniň razylygy bolmazdan ulanmak RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasy bilen göz öňünde tutulan ýagdaýlarda amala aşyrylýar. RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasyna laýyklykda, RF Hökümeti döwletiniň goragyny we howpsuzlygyny üpjün etmek, raýatlaryň durmuşyny we saglygyny goramak bilen baglanyşykly, juda zerurlygy ýagdaýynda patent eýesiniň razylygy bolmazdan oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny ulanmak, bu barada oňa iň gysga möhletde habarnama bermek we oňa laýyk öwez dolmany tölemek barada karar

kabul etmek hukugyna eýedir. Bu hukuk mehanizmi RF-nyň halkara şertnamalaryna, hususan-da TRIPS ylalaşygyňa esaslanýar¹.

TRIPS ylalaşygynyň 30-njy maddasyna laýyklykda, agzalar patent bilen berilýän aýratyn hukuklardan, çäkli kadadan çykmalary, şu şertler bilen göz öňünde tutup bilerler, ýagny şeýle kadadan çykmalar, patentiň kadaly ulanylmagy bilen esassyz gapma-garşylyga girmejek we üçünji tarapyň kanuny bähbitlerini göz öňünde tutup, patent eýesiniň kanuny bähbitlerini esassyz bozmajak şerti bilen.

TRIPS ylalaşygynyň 31-nji maddasyndaky düzgünler bilen, hukuk eýesiniň rugsady bolmazdan patent obýektini başgaça ulanmagyň şertleri we ýagdaýlary kesgitleýär, şol sanda döwlet ýa-da üçünji taraplar tarapyndan ulanylmagy. Şertleriň birine laýyklykda (b bendi), patent obýektiniň şeýle ulanylmagy diňe şol ýagdaýda rugsat berilip bilner, eger

¹ Intellectual eýeçiligiň hukuklarynyň söwda jähtleri boýunça ylalaşyk (TRIPS Ylalaşygy) sene: 15.04.1994 // Garant: saýt. URL: <https://base.garant.ru/4059989/> (ýüzütme senesi: 13.02.2025).

«Döwlet ulanylyşy» hakyndaky düzgün döwlete patentleşdirilen dermanlaryň patentleşdirilmedik meňzeşlerini täjirçilik däl ulanylyş üçin öz çäginde import etmäge ýa-da öndürmäge mümkinçilik berýär.

Şeýle ulanmakdan öň göz önünde tutulan ulanyjy hukuk eýesinden paýhasly täjirçilik şertlerinde we oýlanşykly wagtyň dowamynda rugsat almak synanyşyklaryny edip, bu synanyşyklary üstünlük bilen tamamlanmadyk bolsa. Şeýle talap, ýurtda adatdan daşary ýagdaý ýa-da beýleki juda zerur ýagdaýlar bolanda ýa-da TRIPS ylalaşygyna agza bolan ýurduň çäginde patent obýektiniň täjirçilik däl ulanylmagy ýagdaýynda aýrylyp bilner. Ýurtda adatdan daşary ýagdaýlar ýa-da beýleki juda zerur ýagdaýlar bolanda hukuk eýesi şoňa garamazdan bu hakda mümkin boldugyça tiz habarname berilmelidir.

Şeýle hem şuny belläp geçmeli, ýagny 2001-nji ýylda kabul edilen TRIPS we jemgyýetçilik saglygy boýunça Doha jarnamasy (Doha Declaration on TRIPS and Public Health)² Bütindünýä söwda guramasyna agza ýurtlaryň, ähli adamlar üçin dermanlara elýeterlilikini giňeltmek maksady bilen, ýörite «çeýe» çemeleşmeleri we TRIPS-iň beýleki düzgünlerini ulanmak hukuklaryny tassyklaýar.

Şeýle çemeleşmeleriň biri «döwlet ulanylyşy» hakyndaky düzgün bolup, ol döwlete patentleşdirilen dermanlaryň patentleşdirilmedik meňzeşlerini täjirçilik däl ulanylyş üçin öz çäginde import etmäge ýa-da öndürmäge mümkinçilik berýär. Mejbury ygtyýarnamalar – bu döwletiň patent eýesi bilen meýletin ygtyýarnama barada gepleşikleri birnäçe gezek şowsuzlyk bilen gutarandan soň, ygtyýarnama tölegleri dereginde beýleki öndürjä patentleşdirilmedik derman öndürmek üçin ygtyýarnama berip biljek başga bir düzgün.

1995-nji ýyldan 2011-nji ýyla çenli 17 ýurt derman serişdelerine elýeterlilikini artdyrmak maksady bilen mejbury ygtyýarnamalary ulanypdyr [3].

Bu düzgünler, Rossıyanyň patent hukugynda RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasynda durmuşa geçirilýär. Häzirki çäklendirmäniň hereket edýän tertibiniň, patent hukuklarynyň obýektlerini patent eýesiniň rugsady bolmazdan erkin ulanmagy göz önünde tutmaýandygyny bellemek möhümdir. Patent eýesiniň rugsady bolmazdan oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny ulanmak barada karar RF Hökümetiniň tarapyndan juda zerur ýagdaýynda we RF-iň halkara ylalaşyklary boýunça zerur şertleri berjaý etmek bilen kabul edilýär. Seredilýän mehanizm diňe RF kanunçylygy bilen däl, eýsem beýleki döwletleriň

kanunçylygy bilen hem göz önünde tutulandyr: mysal üçin, bu hukuk mehanizmi amerikan kanunçylygy bilen, aýratyn ABŞ kodeksiniň 28-nji bapynyň 1498 (a) maddasy bilen göz önünde tutulýar³.

RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasyndaky 2-nji bende laýyklykda öwez dolmanyň mukdaryny kesgitlemek usulyýetiniň we ony tölemek tertibiniň RF Hökümetiniň kararynda kabul edilendigini bellemek zerurdyr⁴.

Usulyýet boýunça, şeýle öwez dolmanyň mukdary patent eýesiniň rugsady bolmazdan bu intellektual eýeçilik obýektlerini ulanmak hukugyndan peýdalanan şahsyň harytlary öndürmekden we satmakdan, işleri ýerine ýetirmekden we hyzmatlary etmekden, öndürmek, ýerine ýetirmek we etmek üçin degişli oýlap tapyşyň, peýdaly modeliň ýa-da senagat nusgasynyň ulanylmagyndan hakyky girdejisiniň 0,5% göteriminden ybarat.

Emma, öwez dolmanyň mukdaryny kesgitlemek usulyýete goşmaçalar girizildi.

RF Hökümetiniň 06.03.2022-nji ýyldan № 299⁵ kararyna laýyklykda rus hukuk we fizik şahslara garşy duşmançylykly hereketleri amala aşyran daşary ýurtlar bilen baglanyşykly patent eýelerine degişlilikde öwez dolmanyň mukdary patent eýesiniň rugsady bolmazdan oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny ulanylyş hukugyndan peýdalanan adamyň harytlary öndürmekden we satmakdan, işleri ýerine ýetirmekden we hyzmatlary etmekden, öndürmek, ýerine ýetirmek we etmek üçin degişli oýlap tapyşyň, peýdaly modeliň ýa-da senagat nusgasynyň ulanylandygy hakyky girdejinini 0%-ini düzýär.

2022-nji ýylyň 6-njy martyndaky № 299 RF Hökümetiniň kararyna laýyklykda rus hukuk we fizik şahslara garşy dostlukly däl hereketleri amala aşyran daşary ýurtlar bilen baglanyşykly patent eýelerine degişlilikde öwez dolmanyň mukdary hakyky girdejinini 0% göteriminden ybarat.

² 14.11.2001ý. senesindäki TRIPS we jemgyýetçilik saglygy boýunça Doha jarnamasy // World Trade Organisation: saýt. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.htm (ýüzütma senesi: 13.02.2025).

³ United States Code Title 28 – Patents // Legal Information Institute: saýt. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/1498> (ýüzütma senesi: 13.02.2025).

⁴ RF Hökümetiniň 18.10.2021ý. senesindäki № 1767 karary «Patent eýesiniň rugsady bolmazdan oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny ulanmak barada karary kabul edende patent eýesine tölenýän öwez dolmanyň mukdaryny kesgitlemek usulyýetini we ony tölemek tertibini tassyklamak hakynda» // Russıyanyň Hökümeti: saýt. URL: <http://government.ru/docs/all/137057/> (ýüzütma senesi: 13.02.2025).

⁵ RF Hökümetiniň 27.03.2024 № 380 karary «Hökümet ykdysady ösüş we integrasiýa komissıyasy ýanyndaky Russıya Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary üçin oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleri boýunça kiçi topar barada» // Hukuk maglumatlarynyň resmi internet portaly: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (ýüzütma senesi: 13.02.2025).

Russiya Federasiyasynyň Hökümetiniň 2024-nji ýylyň 27-nji martyndaky № 380 karary⁶ bilen goşmaça üýtgetmeler girizildi, hususan-da şular görkezildi, ýagny patent eýesiniň razylgy bolmazdan oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň we olara goşulan daşary ýurt döwletleriniň we halkara guramalarynyň dostlukly däl hereketleri sebäpli harytlary öndürmek, işleri ýerine ýetirmek we hyzmatlar etmek üçin ulanmak üçin öwez dolma tölemek ýagdaýynda patent eýesiniň razylgy bolmazdan oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny harytlary öndürmek, işleri ýerine ýetirmek we hyzmatlar etmek üçin ulanmak hukugyndan peýdalanan şahs, degişli harytlary satmaktan, işleri ýerine ýetirmekden we Russiýa Federasiyasynyň çäginde hyzmatlar etmekden hakyky girdeji alnan kalendar ýylyň tamamlanmagyndan 30 günden gijä galmazdan, öwez dolmany tölemek üçin zerur bolan pul serişdelerini «O» görnüşindäki ýörite rubl hasabyna goýýar.

Şuny bellemek zerurdyr, ýagny Russiýa Federasiyasynyň Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasyny durmuşa geçirmegiň çäklerinde RF Hökümetiniň buýruklaryny, hususan-da «Gilead Saýensiz Interneşnl Limited» öndürjisiňiň işjeň komponent hökmünde halkara patentleşdirilmedik ady (HPA) «Remdesiwir» bolan birleşmäni öz içine alyan Wekluri® derman serişdesine degişlilikde kabul edildi.

HPA «Remdesiwir» bolan birleşme (2S)-2-((2R,3S,4R,5R)-[5-(4-aminopirolo[2,1-f][1,2,4]triazin-7-il)-5-siano-3,4-digidroksi tetragidro-2-etilbutilowýý efir furan-2-ilmektoksi]fenoksi-(S)-fosforilamino}propion turşulygynyň birleşmesini görkezýär.

RF çäginde 2020-nji ýylda HPA «Remdesiwir» bolan aşakdaky derman serişdeleri hasaba alyndy:

Wekluri® (hasaba alyş şahadatnamasy № LP-006506, sene: 14.10.2020⁷) infuziýa üçin ergin taýýarlamak üçin konsentrat taýýarlamak üçin liofilizat görnüşinde, «Gilead Saýensiz Interneşnl Limited», Beýik Britaniýa berildi;

Remdeform® (hasaba alyş şahadatnamasy № LP-006505, sene: 14.10.2020⁸) infuziýa üçin ergin taýýarlamak üçin konsentrat taýýarlamak üçin liofilizat derman görnüşinde 100 mg, flakonlar, AO «Farmasintez», Rossiýa berildi.

HPA «Remdesiwir» bolan derman serişdeleri 2021-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan başlap RF Hökümetiniň 23.11.2020 № 3073-r kararnama laýyklykda lukmançylyk ulanylyş üçin

HPA «Remdesiwir» bolan derman serişdeleri 2021-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan başlap, RF Hökümetiniň 23.11.2020 № 3073-r buýrugyna laýyklykda lukmançylyk ulanmak üçin durmuş zerur we iň möhüm derman serişdeleriniň sanawyna goşuldy.

durmuş zerur we iň möhüm derman serişdeleriniň sanawyna goşuldy⁹.

2020-nji ýylyň 30-njy ýanwarynda Bütindünýä saglygy goraýyş guramasy, täze koronawirus ýokanç keseliniň ýaýramagyny, halkara ähmiýetli jemgyýetçilik saglygy boýunça adatdan daşary ýagdaý diýip yglan edenini, 2020-nji ýylyň 11-nji martynda bu ýaýramanyň pandemiýa diýip ykrar edilenini nazara alyp, Rossiýanyň Federal monopoliýa garşy gulluk (FAS) TRIPS ylalaşygynyň 31-nji maddasy we RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasy esasynda RF Hökümetine degişli buýrugynyň taslamasyny iberdi.

2020-nji ýylyň 31-nji ýanwarynda RF Hökümetiniň № 3718-r¹⁰ belgili buýruk tassyklandy, oňa laýyklykda AO «Farmasintez» kompaniýasyna patent eýesine degişli EA № 20659 30.12.2014-den, EA № 28742 29.12.2017-den, EA № 29712 31.05.2018-den, EA № 25252 30.12.2016-dan, EA № 25311 30.12.2016-dan we EA № 32239 30.04.2019-dan ýewraziýa patentleri bilen goralýan oýlap tapyşlary bir ýyl möhletde ulanmaga rugsat berildi.

Hödürlenlen patentler aşakdaky oýlap tapyşlardan ybarat:

1. EA № 20659 – Markuş formulasy bolup durýan we remdesiwiri öz içine alyan I formulanyň birleşmesine degişlidir (formulanyň 1-11 bentleri), Flaviviridae maşgalasynyň wirusy sebäpli, wirusly ýokanç keseli bejermegiň farmakologiki düzümine (formulanyň 12-13 bentleri) we wirusly keselleri bejermegiň usullaryna (formulanyň 14-20 bentleri) degişlidir.

2. EA № 25252 – Paramyxoviridae wirusly ýokanç keselini bejermegiň derman serişdesini öndürmekde II formula birleşmesiniň (Markuş formulasy) ulanylmagyna degişlidir (koronawirus däl, paragripp) (formulanyň 1-14 bentleri), remdesiwiri goşmak bilen aýratyn birleşmelere (formulanyň 15-22 bentleri) we görkezilen maksatlar üçin farmakologiki düzüme (formulanyň 23 bendi) degişlidir.

3. EA № 25311 – remdesiwiri goşmak bilen Ia we Ib formula birleşmelerini almagyň usulyna degişlidir (formulanyň 1-5 bentleri).

4. EA № 29712 – (saýlaýjy oýlap tapyş) remdesiwiri goşmak bilen Markuş formulasy bilen beýan edilen birleşmä

⁶ Rossiýa Federasiyasynyň Hökümetiniň 27.03.2024 № 380 «Russiýa Federasiyasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleriniň boýunça Hökümet toparynyň ykdysady ösüş we integrasiýa boýunça toparynyň yanyndaky kiçi topar hakynda» kararnama // Hukuk maglumatlarynyň resmi internet portaly: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

⁷ Wekluri®, hasaba alyş şahadatnamasy № LP-006506, sene: 14.10.2020 // Döwlet derman serişdeleriniň sanawy // saýt. URL: https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=63405508-e937-4d0faad8-3d644f92ebe8 (ýüztutma senesi: 01.12.2024).

⁸ Remdeform®, hasaba alyş şahadatnamasy № LP-006505, sene: 14.10.2020 // Döwlet derman serişdeleriniň registri: saýt. URL: https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=b320fb0316f-4c89-8c4b-1f5da8fd31f0 (ýüztutma senesi: 01.12.2024).

⁹ Rossiýa Federasiyasynyň Hökümetiniň 23.11.2020 № 3073-r kararnama // Hukuk maglumatlarynyň resmi internet portaly: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202011250016> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

¹⁰ Rossiýa Federasiyasynyň Hökümetiniň 31.12.2020 № 3718-r kararnama // Kodeksler online. Raýat kodeksi: saýt. URL: <https://gkrf.kod.ru/zakonodatelstvo/rasporjazhenie-pravitelstva-rf-ot-31122020-n-3718-r/> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

Patent eýesiniň rugsady bolmazdan oýlap tapyşlary RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasy çäginde ulanmak baradaky buýruklary çykarmak tejribesi bar.

degişlidir (formulanyň 1-7 bentleri), şeýle birleşmäni öz içine alýan farmakologiki düzüme (formulanyň 8 benüdi) we adamda wirusly ýokanç keselini bejermek üçin birleşmäni ulanmaga (formulanyň 9 benüdi) degişlidir.

5. EA № 32239 – remdesiwir birleşmesiniň anyk S-izomerine degişlidir (formulanyň 1 benüdi), onuň esasynda farmakologiki düzüme (formulanyň 2 bendi) we bu birleşmäni wirusly ýokanç keselini bejermek we derman serişdesini öndürmek üçin ulanmaga (formulanyň 3-6 bentleri) degişlidir.

6. EA № 28742 – remdesiwiri goşmak bilen wirusly keselleri bejermegiň serişdeleri hökmünde ulanylýan nukleozid fosforamidatly almak üçin ara birleşmä degişlidir (formulanyň 1-4 bentleri).

Şol bir wagtyň özünde 2021-nji ýylyň 1-nji aprelinde RF Ýokary kazyýetine GILEAD PHARMASSET LLC («GILEAD FARMASSET, LLK») we GILEAD SCIENCES INC. («GILEAD SAÝENSIZIŇ, INK.») kompaniýalary tarapyndan görkezilen buýrugy güýcsüz diýip ykrar etmek barada haýyşnama berildi. Kazyýet mejlisi 2021-nji ýylyň 27-nji maýynda geçirildi. Kazyýet mejlisini geçirmegiň netijelerine laýyklykda RF ÝK haýyşnamany kanagatlandyrmakdan ýüz öwürmek baradaky kararyny kabul etdi¹¹.

Soňra, RF Hökümetiniň 28.12.2021 № 3915-r¹² buýrugy bilen «Farmasintez» paýdarlar jemgyýetine «GAÝLID SAÝENSIZIŇ, INK.» (US) kompaniýasyna degişli EA № 25252, EA № 25311 we EA № 29712 ýewraziýa patentleri, «DJILID SAÝENS, INK.» (US) kompaniýasyna degişli EA № 20659, EA № 32239 we EA № 38141 ýewraziýa patentleri, şeýle hem «DJILID FARMASSET, LLK» (US) kompaniýasyna degişli EA № 28742 ýewraziýa patenti bilen goralýan oýlap tapyşlary «GAÝLID SAÝENSIZIŇ, INK.» (US), «DJILID SAÝENS, INK.» (US), «DJILID FARMASSET, LLK» (US) kompaniýalarynyň razylygy bolmazdan, RF ilatyny «Remdesiwir» halkara patentleşdirilmedik ady bolan derman serişdeleri bilen üpjün etmek maksatlary bilen bir ýyl möhletde gaýtadan ulanmaga rugsat berildi.

Şeýle hem RF Hökümetiniň 2022-nji ýylyň 5-nji martyndaky № 429-r¹³ buýrugy bilen «R-Farm» paýdarlar jemgyýetine EA № 25252, EA № 25311 we EA № 29712 ýewraziýa patentleri

(patent eýesi – «GAÝLID SAÝENSIZIŇ, INK.» (US)), EA № 20659, EA № 32239 we EA № 38141 ýewraziýa patentleri (patent eýesi – «DJILID SAÝENS, INK.» (US)), şeýle hem № EA № 28742 ýewraziýa patenti (patent eýesi – «DJILID FARMASSET, LLK» (US)) bilen goralýan oýlap tapyşlary 2022-nji ýylyň 31-nji dekabryna çenli goşmak bilen patent eýeleriniň razylygy bolmazdan RF ilatyny «Remdesiwir» halkara patentleşdirilmedik ady bolan derman serişdeleri bilen üpjün etmek maksatlary bilen ulanmaga rugsat berildi.

Şeýle hem RF Hökümetiniň 27.12.2023 № 3937-r¹⁴ buýrugy bilen işjeň komponent hökmünde «Semaglutid» HPA bolan birleşmäni öz içine alýan Novo Nordisk öndürijisiniň Ozempik® derman serişdesine degişlilikde «Gerofarm» HJ we «Promomed Rus» HJ kompaniýalaryna № 2401276, № 2421238, № 2434019, № 2643515, № 2657573, № 2768283, № 2777600 Rossiýanyň patentleri bilen goralýan oýlap tapyşlary 2024-nji ýylyň 31-nji dekabryna çenli goşmak bilen ulanmaga rugsat berildi.

Patent hukukynyň obýektlerini ulanylmazlygy ýagdaýynda, kanunçylyk aýratyn hukuklary çäklendirmegiň mehanizmlerini hem göz önünde tutýar.

Ýokarda görkezilişi ýaly, patent eýesiniň rugsady bolmazdan, oýlap tapyşlary RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasy çäginde ulanmak baradaky buýruklary çykarmagyň tejribesi bar.

Şuny belläp bolýar, ýagny işjeň ingrediýent hökmünde remdesiwiri öz içine alýan, Wekluri® ýaly bir derman serişdesine degişlilikde alty patent berildi. Bu oýlap tapyşlar Markuş gurluşyna, saýlaýjy oýlap tapyşa, farmakologiki düzümlere, almagyň usullaryna degişlidir, ýagny oýlap tapyşlara öz bähbitlerini goramak üçin berlen gurallaryň tutuş spektri ulanyldy, bu bolsa «täzeleme strategiýasy» [4] ýaly mehanizmi durmuşa geçirmegiň ähmiýetini ýene bir gezek görkezýär.

Şeýle hem Pariž konwensiýasynyň 5-nji maddasyndaky A (2) bendine¹⁵ laýyklykda her gatnaşan ýurt patent tarapyndan berilýän aýratyn hukuky durmuşa geçirmegiň netijesinde dörap bilýän, meselem oýlap tapyşy ulanmadyk ýagdaýynda hyýanatçylykly ulanmalaryň önüni almak üçin mejbury ygtyýarnamalaryň berilmegini göz önünde tutýan kanunçylyk çärelerini kabul etmäge hukuga eýedir.

Bu düzgünler, RF Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasynda durmuşa geçirildi, bu madda oýlap tapyşa bolan aýratyn hukuklary durmuşa geçirmegiň netijesinde dörap bilýän, meselem ony ulanmadyk ýagdaýynda nädogry ulanmalaryň önüni almaga gönükdirildi. RF Raýat kodeksiniň 1362-nji

¹¹ Russiýa Federasiýasynyň Ýokary kazyýetiniň karary. Iş № AKPI21–303 // Legalakt – Russiýa Federasiýasynyň kanunlary, kodeksleri we kadalajy-hukuk aktlary: hukuk maglumat ulgamy. URL: <https://legalacts.ru/sud/reshenie-verkhovnogo-suda-rf-ot-27052021-n-akpi21-303/?ysclid=m7vx27a7tt446181931> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

¹² Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 28.12.2021 № 3915-r kararnama // Rossiýanyň Hökümeti: saýt. URL: <http://government.ru/docs/all/138755/> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

¹³ Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 05.03.2022 № 429-r kararnama // Rossiýanyň Hökümeti: saýt. URL: <http://government.ru/docs/all/139592/> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

¹⁴ RF Hökümetiniň 27.12.2023 № 3937-r kararnama // Hukuk maglumatlarynyň resmi internet portaly: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202312280054?ysclid=m2di1fiwgcg423249095> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

¹⁵ Senagat eýeçiligini goramak boýunça konwensiýa (Parižde 20.03.1883 baglaşyldy) (02.10.1979 red.) // SPK «KonsultantPlyus»: saýt. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5111/ (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

RF-de mejbury ygtyýarnamany garaşly oýlap tapyş hakynda bermek boýunça ilkinji ýagdaý «Natiwanyň» «Seljine» garşy işidir.

maddasy boýunça çäklendirme gaýra goýma ygtyýarnamanyň berilmegi bilen baglanyşyklydyr.

RF Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasyndaky 1-nji bent bilen oýlap tapyş ýa-da senagat nusgasy patent eýesi tarapyndan patenti bermekden dört ýyl dowamynda ulanylmayan ýa-da ýeterlik derejede ulanylmayan bolsa, peýdaly model bolsa patenti bermekden üç ýyl dowamynda degişli harytlaryň, işleriň ýa-da hyzmatlaryň bazarda ýeterlik derejede hödürülenilmezligine sebäp bolýan bolsa, şeýle oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny ulanmak isleýän we taýýar bolan islendik şahs, patent eýesi şol şahs bilen döredilen tejribä laýyklykda şertlerde ygtyýarnama şertnamasy baglaşmagy ret etýän bolsa, oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny RF çäginde ulanmak üçin mejbury ýönekeý (aýratyn bolmadyk) ygtyýarnama bermek barada patent eýesine kazyýete hak isleg bilen yüz tutmak hukugyna eýedir. Hak isleginde, şol şahs özüniň teklipe edýän, şeýle ygtyýarnama bermek şertlerini, şol sanda oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny ulanmagyň görwürmini, tölegleriň mukdaryny, tertibini we möhletlerini görkezmeli.

Şeýlelik bilen, patent hukugynyň obýektlerini ulanmadyk ýagdaýynda, kanunçylyk aýratyn hukuklary çäklendirmegiň mehanizmlerini hem göz önünde tutýar [5].

RF Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasyndaky 1-nji bent boýunça mejbury ygtyýarnama berilmeginiň mysaly № A40–185112/2022 iş boýunça 25.09.2023 karardyr¹⁶. Dokuzynly arbitraj appellýasiýon kazyýeti «Trikafta» derman serişdesine bolan patentleriň toplumu boýunça hukuk eýesi bolan Vertex farmakologiki kompaniýasyna (HPA: «Iwakaftor» + «Tezakafto» + «Eleksakaftor», «Iwakaftor») RF Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasyndaky 1-nji bent çäginde (patentleriň ýeterlik derejede ulanylmazlygy) «MIK» Rossiýanyň farmakologiki kompaniýasyna ýönekeý (aýratyn däl) ygtyýarnama bermäge borçlandyrdy [6].

Şol madda bilen «garaşly oýlap tapyşlara» salynýan çäklendirmeler goşmaça göz önünde tutuldy.

RF Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasyndaky 2-nji bent şulary görkezýär, ýagny patent eýesi özüne aýratyn hukugy bolan oýlap tapyşy döredilen tejribä laýyklykda şertlerde, ygtyýarnama şertnamasy baglaşmagy ret eden başga patentiň (birinji patentiň) oýlap tapyş ýa-da peýdaly modele eýesiniň hukuklaryny bozmajak görnüşde ulanyp bilmeýän bolsa, patentiň eýesi (ikinji patentiň) birinji patentiň oýlap tapyşyny ýa-da peýdaly modelini RF çäginde ulanmak üçin mejbury ýönekeý (aýratyn däl) ygtyýarnama

bermek barada birinji patentiň eýesine kazyýete hak isleg bilen yüz tutmak hukugyna eýedir. Hak isleginde ikinji patentiň eýesi tarapyndan teklipe edilyän şeýle ygtyýarnama bermek şertleri, şol sanda oýlap tapyş ýa-da peýdaly modeli ulanmagyň görwürmini, tölegleriň mukdaryny, tertibini we möhletlerini görkezmeli. Bu patent eýesi şeýle garaşly oýlap tapyş aýratyn hukugy bolup, ol möhüm tehniki üstünlik görkezýändigini we birinji patentiň eýesiniň oýlap tapyş ýa-da peýdaly modeli önünde düýpli ykdysady artykmaçlyklary bardygyny subut eden bolsa, kazyýet oňa mejbury ýönekeý (aýratyn däl) ygtyýarnama bermek karary kabul edýär. Bu ygtyýarnama boýunça alnan birinji patent bilen goralýan oýlap tapyşy ulanmak hukugy, ikinji patenti başga şahsa bermek ýagdaýyndan başga beýleki şahslara geçirilip bilinmeýär.

RF-de mejbury ygtyýarnamany garaşly oýlap tapyş hakynda bermek boýunça ilkinji ýagdaý «Natiwanyň» «Seljine» garşy işidir¹⁷.

Mejbury ygtyýarnama bermek RF oýlap tapyş patenti № 2595250 hakynda bolup geçdi, bu ýerde patent eýesi «Seldjin Korporýşn» kompaniýasy bolupdy. Garaşly patent hökmünde patent eýesi Mihaýlow Oleg Rostislawowič bolan RF patenti № 2616976 çykş etdi.

Görkezilenden görnüşi ýaly, mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizmi aýratyn ýagdaýlarda ulanylýar. Ony köpçülikleýin tertipde ulanmak onuň çylşyrymlylygy sebäpli mümkin däl. Aslynda bu mehanizm umumy düzgün bolup bilmeýär, sebäbi ol esasan döwletiň goransyny we howpsuzlygyny üpjün etmek, raýatlaryň durmuşyny we saglygyny goramak bilen baglanyşykly belli ýagdaýlarda aýratyn ulanylmagy göz önünde tutýar, bu aýratyn ulanylyş bolsa patent eýesiniň, beýleki şahslaryň we umuman jemgyýetiň bähbitleriniň arasynda oýlanşykly deňagramlylygyny üpjün edýär [7, 8].

Şonuň üçin hem Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň 15.02.2024 № 122 karary¹⁸ bilen Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleriniň boýunça Hökümet toparynyň ykdysady ösüş we integrasiýa boýunça toparynyň yanynda hereket edýän kiçi topar döredildi.

Goşmaça, Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 27.03.2024 № 380¹⁹ «Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly

¹⁶ 25.09.2023ý. senesindäki № 09AP-47957/2023-GK belgili karar // Elektron kazyýet: saýt. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/0a497aee-9564-4487-a140-8d1e17fcb0/78514371-8c45-48ef-a5ba-e77b4fd29f1b/A40-185112-2022_20230925_Postanovlenie_apelljacionnoj_instancii.pdf?isAddStamp=True (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

¹⁷ Moskwa şäheriniň arbitraj kazyýetiniň 08.06.2018 № A40–71471/17 iş boýunça kararynyň // Elektron kazyýet: saýt. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/322413fa-38a7-4085-9cc7-3c8ff9fd7d92/52f9f137-5148-49ed-821a-84a755a24b44/A40-71471-2017_20180608_Reshenija_i_postanovleniya.pdf?isAddStamp=True (ýüztutma senesi: 19.12.2024).

¹⁸ Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň 15.02.2024 № 122 «Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak baradaky kararlary kabul etmek tertibini kämilleşdirmek hakynda» karary // Hukuk maglumatlarynyň resmi internet portaly: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202402150016?ysclid=m2eq5lx24n172155517> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

¹⁹ RF Hökümetiniň 27.03.2024 № 380 «Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleriniň boýunça Hökümet toparynyň ykdysady ösüş we integrasiýa boýunça toparynyň yanyndaky kiçi topar hakynda» kararnama // Hukuk maglumatlarynyň resmi internet portaly: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (ýüztutma senesi: 13.02.2025).

modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleriniň boýunça Hökümet toparynyň ykdysady ösüş we integrasiýa boýunça toparynyň yanyndaky kiçi topar hakynda» buýruk we Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 17.04.2024 № 953-r «Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleriniň boýunça Hökümet toparynyň ykdysady ösüş we integrasiýa boýunça toparynyň yanyndaky kiçi toparyň düzümini tassyklamak barada» buýruk çykaryldy.

Kiçi toparyň başlygy – Russiýa Federasiýasynyň ykdysady ösüş ministri, kiçi toparyň düzümi – Rossiýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň, Rossiýanyň Senagat ministrliginiň, Monopliýa garşy federal gullugynyň, Rospatentiň wekilleridir.

Kiçi toparyň wezipeleri şulardan ybarat:

a) Patent eýeleriniň razylygy bolmazdan oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri, senagat nusgalaryny ulanmak baradaky haýşnamalara seretmek;

b) Patent eýelerine bu hakda iň gysga möhletde habarnama bermek we olara deňeçer öwez dolmalary tölemek bilen, patent eýeleriniň razylygy bolmazdan oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak baradaky kararlary taýýarlamak.

Döredilýän mehanizm, RF Raýat kodeksiniň kadalaryny ulanmagyň mümkinçiligini amatlaşdyrýar. Kiçi topar, daşary ýurt patent eýeleri tarapyndan oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri, senagat nusgalaryny ulanmak hukugynda esassyz ret berilýän, Rossiýanyň kompaniýalary üçin bir penjire ýörelgesi boýunça hereket edýär.

Umumy tertipde, kimdir biriniň patentinden peýdalanmak hukugyny almagyň mehanizmi şeýle görünýär. Esaslyk maýasynada RF, RF subýektleriniň, munisipal döremeleriň we RF raýatlarynyň göniden-göni ýa-da gytaklaýyn (üçünji şahslar arkaly) gatnaşygynda paýy 75 göterimden geçýän kompaniýa, hukuk eýesine oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasyny ulanmak hukugyny bermegi haýş edip ýüzlenýär. Ret almak ýa-da jogap almazlyk ýagdaýynda, telekeçi patent eýesine bu hakda iň gysga möhletde habarnama bermek we oňa deňeçer öwez dolma tölemek bilen, patent eýesiniň razylygy bolmazdan degişli ulanyş hukuklaryny almak üçin kiçi topara ýüzlenýär.

Russiýa Federasiýasynyň Ykdysady ösüş ministrligine berilýän haýşnamanyň düzümine şular goşulýar:

- haýşnamaçy hakynda maglumatlar;
- patent eýesine bu hakda iň gysga möhletde habarnama bermek we oňa deňeçer öwez dolmany tölemek bilen, patent eýesiniň razylygy bolmazdan oýlap tapyşy, peýdaly modeli, senagat nusgasyny ulanmak baradaky ýüzlenme;
- beýan edilýän haryt hakyndaky patentler baradaky maglumatlar;
- patent eýesi hakynda maglumatlar;
- haýşnamaçynyň patent eýesine döredilen tejribä laýyklykda şertlerde, oýlap tapyşy, peýdaly modeli, senagat nusgasyny ulanmak hukuklaryny bermegi haýş edip ýüzlenmesi we patent eýesi tarapyndan şeýle ulanyş hukuklaryny bermekden ret almak ýa-da 30 günlük möhlet dowamynda patent eýesinden jogap almazlyk baradaky maglumatlar;

- Oýlap tapyşy, peýdaly modeli, senagat nusgasyny ulanmak üçin ykdysady we önümçilik mümkinçilikleriniň bolmagy we şeýle ulanmagyň hukuk çäklendirmeleriniň bolmazlygy baradaky maglumatlar;
- Haýşnamaçynyň patent eýesine öwez dolma tölemegi amala aşyrmak boýunça borçnamalaryny berýändigini baradaky maglumatlar;
- Haýşnamaçynyň yglan edilen oýlap tapyşy, peýdaly modeli, senagat nusgasyny ulanmak bilen öndürmegi (ýerine ýetirmegi, etmegi) meýilleşdirýän harytlary (işleri, hyzmatlary) hem bolsa meýilleşdirilen baha düzümi baradaky maglumatlar.

Rospatentiň funksiýasy intellektual işleriň netijelerini ulanmak baradaky kararyň goldawyny bermegiň mümkinçiligi ýa-da mümkinçiliksizligi meselesine dair teklpleri goşmak bilen jemläpde netije taýýarlamakdan ybaratdyr. Intellektual eýeçilik boýunça Federal hyzmat öz netijesligi haýşnama berilýän oýlap tapyşynyň, peýdaly modeliniň, senagat nusgasynyň hukuk goralýandygynyň möhleti, olaryň haýşnamaçy tarapyndan yglan edilen harytlary öndürmek, işleri yerine ýetirmek, hyzmatlar etmek üçin yeterliliği baradaky maglumatlary goşmak bilen görkezýär.

Karar taýýarlamagyň dowamynda, haýşnamaçynyň haýş edilýän tehnologiýany ulanmak üçin ykdysady we önümçilik mümkinçilikleri barlanýar. Mundan başga-da, Rossiýanyň bazarynda şeýle oýlap tapyşy, peýdaly modeli ýa-da senagat nusgasy eýýäm ulanylýan harytlaryň, çalşylyan harytlaryň bolmagy barada netije çykarylýar. Mundan başga-da, teklip edilýän önümleri öndürmek üçin haýş edilýän patentleriň dogrylygy, bäsleşigiň ýagdaýy we birnäçe ýagdaýlarda degişli haryt bazarynda baha düzüminiň derňewi geçirilýär. Degişli pudak üçin tehnologiýanyň ähmiýetine ýörite üns berilýär. Eger ýüzlenmäni, toplumlaýyn barlagyň dowamynda häkimiýet edaralarynyň ýarasy we ondan hem köpüsi teklip edilýän karara goldawyny berse, ol kiçi toparyň seredilmegine hödürlenýär.

Kiçi toparyň 2024-nji ýyldaky işiniň dowamynda iki buýruk çykaryldy, ikisem «Semaglütid» HPA bolan madda hakyndadyr:

1. 15.11.2024 № 3286-r²⁰ belgili buýruga laýyklykda «PSK Farma» jogapkärçiligi çäklendirilen jemgyýete «KOWO NORDISK A/S» (DK) kompaniýasyna degişli № 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600 Rossiýanyň patentleri (RU) bilen goralýan oýlap tapyşlary, 2025-nji ýylyň 31-nji dekabryna çenli goşmak bilen «KOWO NORDISK A/S» (DK) kompaniýasynyň razylygy bolmazdan Russiýa Federasiýasynyň ilatyny, «Semaglütid» halkara patentleşdirilmedik ady bolan derman serişdeleri bilen üpjün etmek maksatlary bilen ulanmaga rugsat berildi.
2. 21.12.2024 № 3930-r²¹ belgili buýruga laýyklykda «PROMOMED RUS» jogapkärçiligi çäklendirilen jemgyýete

²⁰ 15.11.2024ý. senesindäki Russiýa Federasiýasynyň № 3286-r belgili buýrugy // Hukuk maglumatlarynyň resmi internet portaly: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202411190039> (ýüzütutma senesi: 13.02.2025).

²¹ 21.12.2024ý. senesindäki Russiýa Federasiýasynyň № 3930-r belgili buýrugy // Hukuk maglumatlarynyň resmi internet portaly: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202412280078> (ýüzütutma senesi: 13.02.2025).

«KOWO NORDISK A/S» (DK) kompaniýasyna degişli № 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600 Rossiýanyň patentleri (RU) bilen goralýan oýlap tapyşlary, 2025-nji ýylyň 31-nji dekabryna çenli goşmak bilen «KOWO NORDISK A/S» (DK) kompaniýasynyň razylygy bolmazdan Russiýa Federasiýasynyň ilatyny, «Semaglutid» halkara patentleşdirilmedik ady bolan derman serişdeleri bilen üpjün etmek maksatlary bilen ulanmaga rugsat berildi.

Semaglutid glýukagona meňzeş peptid-1 reseptorlarynyň agonisti bolup, 2021-nji ýylda ABŞ-da tassyklanyldy. Serişde semizlik bilen kesellän we kesellemedik näsaglarda beden agramyny azaltmaga mümkinçilik berýär, şeýle hem insuliniň sekresiyasyny höweslendirip we glýukagonyň sekresiyasyny haýalladyp, glikemiki gözegçiligi netijeli gowulandyrýar [9]. Russiýa Federasiýasynyň Hökümeti tarapyndan semaglutid hakynda buýrugyň kabul edilmegi Rossiýanyň derman öndüriji kompaniýalaryna 2024-nji ýylda semaglutidiň içerki bazarynyň 100 göterimine barabar bölegini eýelämäge mümkinçilik berdi [10].

Patent eýelerine bu hakda iň gysga möhletde habarnama bermek we olara deňeçer öwez dolmany tölemek bilen, patent eýeleriniň razylygy bolmazdan oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak baradaky haýyşnamalary düzende haýyşnamaçylaryň ýol berýän esasy ýalňyşlyklary şu aşakdakylardyr:

Rospatentiň wezipesi, intellektual işleriň netijelerini ulanmak baradaky karara goldaw bermegiň mümkinçiligi ýa-da mümkinçiliksizligi meselesi boýunça teklipleri goşmak bilen, netijenama taýýarlamakdan ybaratdyr.

1. Geçirilen gözlegiň doly dældigi:

- EAPW patent resminamalary göz önünde tutulmadyk;
- garaşly patentler göz önünde tutulmadyk;
- aýratyn hukugyň uzadylmagyny göz önünde tutmak bilen, patentleriň hereket ediş möhletleri nädogry kesgittenildi.

2. Gözleg obýektiniň nädogry kesgittenilmegi.

Ähli zerur talaplary ýerine ýetirmek bilen, Russiýa Federasiýasynyň Ykdysady ösüş ministrligine berilýän we seretmegiň gatnaşygy häkimiýet edaralarynyň ýarysyndan gowragyndan goldawy alýan, dogry düzülen haýyşnama 40 iş gününüň dowamynda kiçi topara hödürlener (bu möhlet häkimiýet edaralarynyň birinden ýörite haýyş gelip gowşan ýagdaýynda 30 günden gowrak uzaldylmaz).

Kiçi toparyň işi dostlukly däl döwletleriň hereketleri bilen bozulan tehnologiýalaryň hukuk eýeleri we ulanyjylarynyň arasynda bähbitleriň deňagramlylygyny dikeltmäge mümkinçilik berer.

Netijeler

Şeýlelik bilen, RF-de patent eýesiniň razylygy bolmazdan patent hukuklaryny çäklendirmek üçin hukuk binýady bar we tejribede ulanylýar. Şol wagtyň özünde mejburi ygtyýarlylandyrmak mehanizmi çylşyrymly we uzak wagtlap dowam edýändigine sebäpli, aýratyn ýagdaýlarda ulanylýar. Bazarda ýeterlik göwrümde bolmadyk ýagdaýynda, derman serişdelerine bolan zerurlygy üpjün etmek üçin häzirkä wagtda iň gowusy, RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasyny ulanmagyň mehanizmidir, bu mehanizm döwletiň goragyny we howpsuzlygyny üpjün etmek, raýatlaryň durmuşyny we saglygyny goramak bilen baglanyşykly juda zerur ýagdaýynda ulanylýar. Bu mehanizmi durmuşa geçirmek üçin Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleriniň boýunça kiçi topar döredildi, ol 2024-nji ýylda patent eýeleriniň razylygy bolmazdan oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri, senagat nusgalaryny ulanmak baradaky birnäçe haýyşnamalara seretdi we «Semaglutid» HPA bolan madda hakyndaky oýlap tapyşlary ulanmak barada iki oňyn karar taýýarlady. Şulary bellemek zerurdyr, ýagny RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasyny ulanmagyň mehanizmini ulanmak, diňe haýyşnamaçynyň ýüzlenmeginden soň patent eýesiniň oýlap tapyşy, peýdaly modeli, senagat nusgasyny ulanmak hukuklaryny bermekden ýüz öwürýändigine ýa-da şeýle ýüzlenme jogap almazlyk baradaky maglumatlary tassyklandan soň ulanylýan mejbur edilyän juda zerur çäre bolup durýar. Kiçi topar üçin haýyşnamaçylaryň haýyşnamalary düzenlerinde iň köp ýol berýän ýalňyşlyklary derňledi, olaryň hemmesi patent gözleginiň nädogry geçirilmegi bilen baglanyşyklydyr, gözleg obýekti nädogry kesgittenilýär ýa-da gözleg doly göwrümde geçirilmeýär.

Edebiýat sanawy

1. Залесов, А. Патентное право как монопольное промышленное право патентовладельца-инвестора / А. Залесов // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2021. – № 12. – С. 49–58.
2. Ворожевич, А. С. Пределы осуществления и защиты исключительного права патентообладателя: Монография / А. С. Ворожевич. – Москва: Статут, 2018. – 318, [1] с. – (Statut Publishers).; ISBN 978-5-8354-1410-9.
3. Глобальная комиссия по ВИЧ и законодательству: доступ к жизненно необходимым лекарственным средствам. Обзорный документ для гражданского сообщества // HIV and the Law: сайт. – URL: <https://hivlawcommission.org/wp-content/uploads/2017/06/HIV-and-the-Law-Access-to-Essential-Medicines-Fact-Sheet-Russian.pdf> (дата обращения: 13.02.2025).
4. Полякова, А. А. Стратегия обновления и применение изобретения по определенному назначению / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 8. – С. 21–29.

W Bazarda ýeterlik göwrümde bolmadyk ýagdaýynda, derman serişdelerine bolan zerurlygy üpjün etmek üçin häzirki wagtda iň gowusy, RF Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasyny ulanmagyň mehanizmidyr, bu mehanizm döwletiň goragyny we howpsuzlygyny üpjün etmek, raýatlaryň durmuşyny we saglygyny goramak bilen baglanyşykly juda zerur ýagdaýynda ulanylýar.

5. Гюльбасарова, Е. В. Изъятия из патентной монополии / Е. В. Гюльбасарова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2023. – № 3 (41). – С. 17–24.
6. Балашова, А. И. Сроки истребования принудительных лицензий в связи с неиспользованием или недостаточным использованием запатентованного объекта / А. И. Балашова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2024. – № 2 (44). – С. 246–256
7. Еременко, В. И. Исключения из патентной монополии в соответствии с частью четвертой ГК РФ / В. И. Еременко // Законодательство и экономика. – 2008. – № 8. – С. 28–34.
8. Галковская, В. Г. Заявки на изобретения, относящиеся к производным известных веществ: новый взгляд / В. Г. Галковская, Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, Т. Е. Криворучко // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2019. – № 8. – С. 24–37.
9. Шабутдинова, О. Р. Семаглутид – эффективность в снижении веса и побочные эффекты при применении по данным исследований SUSTAIN, PIONEER, STEP / О. Р. Шабутдинова, А. Р. Даутов, А. А. Самков, А. В. Кононенко, А. Ф. Саргалиев, А. Р. Давлетшин, П. А. Андреева, К. Р. Зарбева, Д. А. Торшхоева, У. А. Рахмонкулов, А. А. Афанасьев // Проблемы эндокринологии. – 2023. – № 69 (3). С. 68–82. – DOI: 10.14341/probl13197.
10. Колесникова, В. «Оземпик» наш: как российская фарма заработала 10 млрд рублей на западном хите // Forbes, 24 февраля 2025, – URL: <https://www.forbes.ru/biznes/531357-ozempik-nas-kak-rossijskaa-farma-zarabotala-10-mlrd-rublej-na-zapadnom-hite> (дата обращения: 24.02.2025).

Awtorlar hakynda maglumat

Anna Anatolyevna Polýakowa, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň müdiriniň orunbasary (Moskwa, Berejkowskaya köçesi, j. 30, korpus 1); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>, SPIN-kod: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay Borisowich Lyskov, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň Himiýa, biotehnologiya we lukmançylyk Merkeziniň başlygy (Moskwa, Berejkowskaya köçesi, j. 30, korpus 1); SPIN-kod: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

References

1. Zalesov, A. (2021), "Patent law as a monopoly industrial right of the patent owner-investor", *Intellectual property*. Industrial property, no 12, pp. 49–58.
2. Vorozhevich, A. S. (2018), *Predely osushchestvleniya i zashchity isklyuchitel'nogo prava patentoobladatelya* [Limits of the exercise and protection of the exclusive right of the patent holder], Statut, Moscow, Russia.
3. Global Commission on HIV and the Law: Access to life-saving medicines. Overview document for the civil society, available at: <https://hivlawcommission.org/wp-content/uploads/2017/06/HIV-and-the-Law-Access-to-Essential-Medicines-Fact-Sheet-Russian.pdf> (Accessed: 13 February 2025).
4. Polyakova, A. A. and Lyskov, N.B. (2024), "The strategy of updating and application of the invention for a specific purpose", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 21–29.
5. Giulbasarova, E. V. (2023), "Exceptions to patent monopoly", *Journal of the Intellectual Property Rights Court*, no 3 (41), pp. 17–24.
6. Balashova, A. I. (2024), "Time limits for requesting compulsory licenses based on non-working or insufficient working of a patented object", *Journal of the Intellectual Property Rights Court*, no 2 (44), pp. 246–256.
7. Eremenko, V. I. (2008), "Exceptions to the patent monopoly in accordance with Part Four of the Civil Code of the Russian Federation", *Zakonodatelstvo i ekonomika*, no 8, pp. 28–34.
8. Galkovskaya, V. G., Lyskov, N. B., et al (2019), "Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 24–37.
9. Shabutdinova, O. R., Dautov A.R., et al. (2023), "Semaglutide – effectiveness in weight loss and side effects when used according to studies by SUSTAIN, PIONEER, STEP", *Problems of Endocrinology*. no 69 (3), pp.68–82, DOI: 10.14341/probl13197.
10. Kolesnikova, V. (2025), "Our Ozempik: how Russian pharma earned 10 billion rubles on a Western hit", *Forbes*, 24 February 2025, available at: <https://www.forbes.ru/biznes/531357-ozempik-nas-kak-rossijskaa-farma-zarabotala-10-mlrd-rublej-na-zapadnom-hite> (Accessed: 24 February 2025).

Information about authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>, SPIN-code: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial

Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24, bld. 12); SPIN-code: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

Awtorlar bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interest.

Redaksiya gelen senesi: 13.02.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi: 03.03.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 04.03.2025

Ylmy makala

Original article

УДК 347.77.028.12:004.8

EDN: <https://elibrary.ru/dyxvim>

Emeli intellekt tehnologiýalary: patent haýyşnamasynda açylyşyň meseleleri

Olga Lenarowna Alekséyewa[✉], Yuriý Stanislawowiç Zaýsew

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]OAleksееva@rupto.ru

Mazmun: Emeli intellekt (EI) ulanyan tehnologiýalaryň depginli ösüşi, hünärmen tarapyndan şeýle oýlap tapyşlary amala aşyrmak üçin ýeterlik dolulyk bilen, EI ulanyan oýlap tapyşlary açmagyň düzgünleriniň hukuk kadalaşdyrmagyny talap edýär. Öz-özünü öwrenýän algoritmiň öwrenmesiniň aýratynlyklary barada maglumat bolmasa, şeýle algoritmiň ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşy amala aşyrmak mümkin däl. EI amala aşyrmak üçin taýýar programma modeli yok bolsa, onda oýlap tapyşyň beýanynda modeliň dörediliş usulynyň maglumatlaryny açmak zerur bolar, ony ulanyp hünärmen enjam öwrediliş üçin programmany ýazyp we ony öwredip biler. Programma önümini döretmäge mümkinçilik berýän EI baradaky maglumatlar arasynda algoritmiň görnüşini we onuň görkezijilerini, ulanylan maglumatlaryň häsiýetnamasyny, maglumatlary ýygnamagyň usullaryny, maglumatlary deslapky gaýtadan işlemegiň tapgyryny, öwrenmek usullaryny, agramlary başlatmak, maglumatlary girizmek amalyňy, bar bolan modelleri sazlamak we gowulandyrmak, modeliň işiniň netijelerini soňundan gaýtadan işlenilişini we düşündirililişini, hünärmenler aýratyn belleýärler. Iň azyndan, enjam öwrediliş algoritminiň girişine gelýän maglumatlar bilen onuň çykyşynda alynmaly maglumatlaryň arasyndaky korrelasiýa açylmalydyr. Zerur maglumatlaryň toplumy algoritmiň görnüşine baglydyr. Emma, EI ulanyan oýlap tapyşlary açmagyň düzgünleri ne Rossiýanyň, ne daşary ýurtlaryň kadalaşdyryjy resminamalarynda berkidilmedi. Aýdylan zatlar doly ölçegde peýdaly modellere hem degişlidir. Kadadan çykmalar, degişli haýyşnamalar üçin talaplarda getirilýän, oýlap tapyş we peýdaly modeli häsiýetlendirip bilýän alamatlaryň doly däl sanawlary bolup durýar. Patent bermek üçin haýyşnamalarda oýlap tapyş, peýdaly modeli amala aşyrmagyň mümkin bolmagy üçin zerur bolan EI üçin aýratyn maglumatlaryň iň pes toplumy, mundan beýläk öwrenilmegi we işläp taýýarlamagy talap edýär.

Açar sözler: emeli intellekt, emeli neýron tory, oýlap tapyş, peýdaly model, patent hukugy, açylyşyň ýeterliligi, gara guty.

Çeşme görkezmek üçin: Alekséyewa O. L., Zaýsew Ýu. S. Emeli intellekt tehnologiýalary: patent haýyşnamasynda açylyşyň meseleleri // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 24–31.

Minnetdarlyklar: “Emeli intellektiň ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşlar, peýdaly modeller üçin haýyşnama resminamalarynda maglumatlaryň açylyşyň dolulygy bilen baglanyşykly ýiti meseleleri barlamak” mowzугyndaky YBI (YBI şifri 2-PO-2024) girdeji getirýän işlerden Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň serişdeleri hasabyna geçirildi. Awtorlar 2-PO-2024 ylmy-barlag gatnaşyjylary Panko W. Ý., Krylow D. F. we Salnikow M. Ý. tejribe materialyň saýlanylmagy üçin minnetdarlyk bildirýärler, olar bilen bilelikdäki iş YBI indiki tapgyrynda kadalaşdyryjy hukuk namalaryna üýtgetme girizmek tekliplerini bermäge mümkinçilik berer.

Artificial intelligence technologies: disclosure issues in a patent application

Olga L. Alekseeva[✉], Yury S. Zaytsev

Federal Institute of Industrial Property

[✉]OAleksееva@rupto.ru

Abstract: the rapid growth of technologies using artificial intelligence (AI) requires legal regulation of the rules of disclosure of inventions that apply AI to allow the person skilled in the art to perform the invention. Without information on the details of the machine learning of a self-learning algorithm, it is impossible to perform an invention based on the use of such an algorithm. If a ready-made program model for implementing AI is not available, it will be necessary to disclose in the specification of the invention information about a method for creating a model from which a person skilled in the art can write and train a machine learning program. Disclosures for creating an AI software product will include, for those skilled in the art, the type of algorithm and its parameters, characterization of the data used, data collection methods, data preprocessing step, training methods, initialization of weights, data entry process, tuning and improvement of existing models, post-processing, and interpretation of model results. At a minimum, the correlation between the data input to the machine learning algorithm and the data output from the algorithm should be disclosed. The set of required disclosures depends on the type of algorithm. However, the rules for disclosure of inventions using AI are not specified in Russian or foreign regulatory documents. The above is fully applicable to utility models. The exception is the incomplete lists of features that may characterize the invention and utility model, which are given in the requirements for the respective applications. The minimum set of information specific to AI, the presence of which in applications for a patent for an invention, utility model is necessary to make it possible to realize the invention, utility model, requires further study and elaboration.

Keywords: invention, utility model, patent law, sufficiency of disclosure, AI, artificial neural network, black box.

For citation: Alekseeva O. L., Zaytsev Yu. S. Artificial Intelligence Technologies: Disclosure Issues in a Patent Application // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 24–31 (In Russ.).

Acknowledgements: R&D 2-PO-2024 was carried out at the expense of own funds of the Federal Institute of Industrial Property. The authors are grateful to the participants of R&D 2-PO-2024 V. Yu. Pan'ko, D. F. Krylov and M. Yu. Salnikov for providing extensive practical material, cooperation on which at the next stage of research work will allow to make proposals for amendments to normative acts.

Giriş

Patent hukugynyň açyk hakykaty şundan ybaratdyr, ýagny oýlap tapyş üçin patent, oýlap tapyjy tarapyndan oýlap tapyşy, wekili patent edarasy bolup durýan jemgyýete açmagy üçin berilýär¹. “Oýlap tapyjynyň jemgyýet bilen şertnama baglaşýan, oňa laýyklykda ol öz syrnyň açmaga borçlanýan we oňa laýyklykda deregine käbir hukuklary alýan» ýörelgesine laýyklykda ilkinji hukuk ýörelgeleriniň biri XIX asyryň ahyrynda ara alnyp maslahatlaşyldy [1]. Oýlap tapyşy açmagyň zerurlygyny adaty düşündirişi şudan ybaratdyr we ybarat bolup durýar, ýagny hukuklar patent eýesine belli bir döwür üçin berilýär, ol tamamlanandan soň her şahs öz islegine laýyklykda oýlap tapyşy ulanmak mümkinçiligine eýe bolmaly.

Şeýlelik bilen, oýlap tapyşy açmagyň talaby patent hukugyň döremegi bilen bir wagtyň özünde dördeldi diýip bolýar. Emma oýlap tapyşyň haýyşnamada dürli derejeli jikme-jiklikde açylyp bilinjekdiginiň düşüňjesi dessine gelmedi.

Häzirkî dünýäde ýurtlaryň köpüsiniň kanunlary şeýle talaby öz içine alýar, ýagny «haýyşnama we patent oýlap tapyşy degişli tehnika pudagy boýunça hünärmen ony amala aşyryp bilmegi üçin ýeterlik açyk we doly görnüşde açmalydyr» [2]. Tejribede oýlap tapyşy «ýeterlik açyk we doly görnüşde» açmagyň talyby haýyşnama resminamalaryny düzmek boýunça hereket edýän düzgünleriň jemine laýyklykda berilýär, olaryň arasynda esasy resminama oýlap tapyşyň beýanydyr. Emma haýsydyr bir açylyşyň dolulygyny ýeterlik boljakdygyny meselesi

uzak wagtlaý dolý sazlaşman galdy. Oýlap tapyşyň beýanynda getirilýän maglumatyň möçberlemeginiň mümkinçiligine, ýerli patent-hukuk edebiyatynda geçen asyryň 90-njy ýyllarynda üns bermäge başladylar [3]. Oýlap tapyşyň beýany we nou-hau gatnaşygy hakyndaky meseläni goýmagyň çäginde, awtorlar oýlap tapyşyň beýanynda oýlap tapyşyň esasy alamatlarynyň hökman açylmagynyň zerurlygyna we esasy alamatlaryň çäklerinden daşyndaky maglumatyň möçberlemeginiň mümkinçiligine üns çekýärdiler. Hususan-da şular belleniýärdi, ýagny usul bilen baglanyşykly oýlap tapyşyň esasy alamatlary bolmadyk usulyň tehnologiýa görkezijilerini görkezmek we iň ýokary ähmiýetli tehniki netijäni almagy üpjün edýän oýlap tapyşy amala aşyrmak mysallaryny getirmegiň zerurlygy ýokdyr. Hereket edýän kanunçylygyň şertlerinde getirilen maslahatlaryň esaslandyrylandygyna teswir bermän, diňe şol döwürde görkezilen meseleleriň ara alnyp maslahatlaşylymagyň, haýyşnama resminamalarynda oýlap tapyşy açmagyň dolulygyny baha bermek meselesini ara alnyp maslahatlaşmaga hünärmenleri ýakynlaşdyran möhüm ädim bolandygyny belläris.

Oýlap tapyş haýyşnamasynyň resminamalarynda oýlap tapyşy açmagyň dolulygy (ýeterlilik) meselesi gaýtadan döwrä, hukuk ulanmagyň tejribesiniň seljermeleri, haýyşnama tarapyndan haýyşnamany düzmek düzgünleriniň berjaý edilmezliginiň üçünji şahslaryň hukuklaryny peseldýändigini, emma patent eýesi üçin oňaysyz netijeleri zygiderli getirmezligini görkezdi. Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksi bilen bellenen jedelleşmegiň esaslary, eger beýan, oýlap tapyşy amala aşyrmak üçin ýeterlik dolulyk bilen oýlap tapyşyň esasyny açmaýan bolsa, patentiň ýatrylyp bilinmegiň

¹ Intellektual eýeçilige giriş. Ženewa: BIEG, 1998. S. 7, b. 1.23.

mümkinçiligini göz önünde tutmaýardy². Kanun çykaryjynyň beýle çydamlylyk çemeleşmesi köplenç oýlap tapyşlar üçin patentleriň seresapsyz düzülen, düşnüksiz beýanlar bilen berilmegine sebäp boldy, bu bolsa aslynda üçünji şahslaryň, ilki bilen maýa goýumçylaryň we patenti jedelleşmegi isleýän şahslaryň bähbitleriniň peseldilmegine sebäp bolýardy. Ýagdaý 2014-nji ýylda Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksine üýtgetmeler girizmek bilen baglanyşykda düzedildi³. Üýtgedilen kadalar bilen Rospatentiň oýlap tapyşyň esasy açmagyň ýeterlilik talabyna haýşnama resminamalar laýyk gelmeýän ýagdaýynda, patent bermekden ýüz öwürmek kararynyň kabul etmegiň hukugy kesgitlenildi (Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň 1387-nji maddasyndaky 1-nji bentindäki ikinji abzas). Mundan başga-da, haýşnama resminamalaryň oýlap tapyşyň esasy açmagyň ýeterlilik talabyna laýyk gelmeýän ýagdaýynda, patentiň güýçsüz diýip ykrar edilmegiň mümkinçiligi kesgitlenildi (Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň 1398-nji maddasyndaky 1-nji bentindäki 2-nji kiçi bent)⁴.

Şeýlelik bilen, oýlap tapyş haýşnamalaryndaky resminamalarda oýlap tapyşlary açmaga we degişlilikde patentlerde goýulýan talaplary, şeýle hem bu talaplaryň haýşnamaçy tarapyndan ýerine ýetirilmezliginiň netijelerini, 2014-nji ýyldan başlap, RF Raýat kodeksinde doly sazlaşdyrylan diýip hasaplap bolýar. Tejribede talaplaryň tertipleşdirilmeşi, haýşnamaçylary oýlap tapyş haýşnamalaryndaky resminamalary düzmäge has ünsli garamaga mejbur etdi. Esasanam oýlap tapyşyň esasyň häsiýetnamasyna üns bermek talap edilýär. Oýlap tapyşy amala aşyrmagyň mysallaryny dogry beýan etmek, şol sanda oýlap tapyşyň ýörelgesini durmuşa geçirmegiň mümkinçiligini we tehniki netijäni almagyň dogry subutnamalaryny, esaslandyryşlaryny getirmek hem möhümdir.

Görkezilen talaplaryň berjaý edilmegi, oýlap tapyşlar täze, depginli ösýän pudaklara: biologiýa we amaly matematika degişli bolan ýagdaýlarda aýratyn kynçylyklary döredýär. Kanun çykaryjylaryň önünde oýlap tapyşy açmagyň dolulygy talabynyň tertibe getirilmeginiň wezipesi ýene durýar, emma indi anyk pudaklarda. Şeýle ugurlardan biri emeli intellektiň (EI) ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşlary açmakdyr.

El aýratynlyklary

El dürlü tehnika pudaklarynda, adamyň durmuşynyň beýleki pudaklarynda giň ulanylyş tapýan aralaşýan sanly tehnologiýa bolup durýar. El, innowasiýaly çözümleri döretmekde ulanylýan we olary döretmegi höweslendirýän iň möhüm guraldyr. El ulanylan oýlap tapyşlar üçin haýşnamalaryň sany

bütin dünýäde çalt artýar. Bütindünýä Intellektual Eýeçilik Guramasynyň (BIEG) maglumatlaryna laýyklykda, 2016-njy ýyldan 2020-nji ýyla çenli EI patentleriniň sanynyň ösüşi 718 göterimden ybarat⁵. El ulanylan oýlap tapyşlaryň işläp taýýarlaýjylaryna we patent edaralarynyň bilermenlerine şeýle oýlap tapyşlaryň patentlerde nähili açylmalydygyny düşünmek möhümdir. El pudagyndaky köp hünärmenleriň EI açylyşynyň haýsydyr bir aýratynlyklarynyň ýokdugyny, onuň ähli tehnika pudaklary üçin bitewidigini ýa-da haýşnamada EI görnüşini ýa-da kysmyny ýa-da ulanylýan EI usulyny agzamagyň ýeterlikdigiňi aýdýan giň ýaýran pikiri düýpgöter ýalňyşdyr. Aýratyn ýagdaýlarda şeýle häsiýetnamanyň ýeterlikdigi mümkin, emma şeýle ýagdaýlar düzgün bolmak dl-de, eýsem düzgünden kadadan çykmak bolmagyňny ähtimallygy has ýokary.

El-niň köp sanly kesgitlemeleri bar. Olaryň biri GOST R 59277–2020 «Emeli intellekt ulgamlary. Emeli intellekt ulgamlarynyň klassifikasiýasynda» ýerleşdirilen, milli standartlaryň talaplary laýyklykda önümleriň döwlet sertifikatlaşdyryş ulgamynda ulanylýan kesgitlemede durup geçeli. El GOST R 59277–2020 «adamyň kognitiw wezipelerine öýkünmäge (öz-özi öwrenmegi, önünden berlen algoritm bolmazdan çözümleriň gözlegi we insaýta ýetmegi goşmak bilen) mümkinçilik berýän we anyk amaly möhüm maglumaty gaýtadan işlemek meselelerini ýerine ýetirmekde, iň bolmanda adamyň intellektual işleriniň netijeleri bilen deňeşdirip boljak netijeleri alýan, tehnologiýa çözümleriň toplumyna» degişli hasaplanýar. Getirilen kesgitleme, şeýle hem beýleki köp sanly kesgitleme⁶ El adamyň intellektual işlerine öýkünmek ukybyna salgylanylýar, emma bu ukyplar näme bilen üpjün edilýändigini haknda aýtmaýar, El tebiöräny açmaýar we oýlap tapyşy açmagyň bellenen düzgünlerini oňa nähili ulanmalydygyny düşünmäge mümkinçilik bermeyär.

Şol bir wagtyň özünde EI pudagyndaky hünärmenler we El tarapyndan döredilen netijeleriň hukuk goragyny meseleleriň barlagçylary, El amala aşyryşlarynyň köp sanlysynyň esasynda kompýuter programmasynyň ýatýandygyna düşünyäler [4; 5]. Şonuň üçin şu makalada biz hem EI programma amala aşyrylyşyna serederis.

El, ony adaty programmalarдан tapawutlandyran aýratynlygy diýilýän enjam öwredilişinden ybarat. Bu aýratynlygy ýönekeýleşdirip şeýle beýan edip bolýar. Adaty programmirmek, programmist tarapyndan döredilýän anyk kesgitlenen görkezmelere esaslanýar. İşläp taýýarlaýjy, belli bir meseläni ýerine ýetirmek üçin zerur anyk düzgünleri ýazýar. Meseläni çözmegiň algoritminiň her ädimi üns bilen ýazylandyr. Enjam öwredilişinde düzgünleri aç-çaň kesgitlemek ýerine programmist köp mukdarda maglumat alýan, olary seljerýän

² Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň 1398-nji maddasy. Dördünji bölüm (Mad. 1225–1551) 2006-njy ýylyň 18-nji dekabryndan № 230-FZ // RF JY. 2006. № 52 (b. I) (Mad. 5496) 07.10.2022 red.

³ «Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň birinji, ikinji we dördünji bölümlerine we Russiýa Federasiýasynyň aýratyn kanunçylyk namalaryna üýtgetme giriznämek hakynda» 12.03.2014 № 35-FZ Federal kanun // RF JY. 2014. № 11. Mad. 1100.

⁴ Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň dördünji bölümüne teswir (madda boýunça) / Jogapkär red. E. A. Pawlowa. FGBNU «Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň ýanyndaky S. S. Aleksiejew adyndaky hususy hukuk barlag merkezi». M.: Statut. 2018. 928 s.

⁵ Dünýäde intellektual eýeçilik ýagdaýy boýunça 2022-nji ýylyň hasabaty. Innowasiýa işleriniň wektory // BIEG: saýt. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf> (ýüztutma senesi: 22.11.2024).

⁶ Kompýuter çözümlerine degişli oýlap tapyşlara we peýdaly modellere hukuk goragyny bermek pudagynda kanunçylygy ulanmagyň tejribesiniň meseleleri: YBI hasabaty (araçklyk., 1-nji tapgyr) / Senagat eýeçiliginiň federal instituty; ýol. Aleksiejewa O. L., M. 2020. 266 s. Bibliogr.: S. 64–71. Reg. № NIOKTR AAAA-A20–120070890078–0. Reg. № IKRBS AAAA-B20–220122290208–2.

we kanun-kadalaryny⁷ kesgitleýän öz-özünü öwrenýän algoritmi döredýär, soňra öwredilen algoritmi (ýa-da diýilşi ýaly model) mesele çözmek üçin ulanylýar, onda öwredilen algoritmiň girişindäki maglumatlar algoritmiň çykyşyndaky maglumata öwrülýär (şekillendirilýär).

Oýlap tapyşyň esasyň açmagyň umumy talaplary

Täze üýtgetmeler girizilen⁸ hereket edýän kanunçylyga laýyklykda häzirkî wagtda, Rossýada programma üpjünçiligini ulanmagy göz önünde tutýan çözgüt, programma çykyş maglumatlary material obýekte (tehnika ýa-da tebigat obýektine) öwürmek (kämilleşdirmek) üçin tehniki netije almak bilen ýa-da tehnika deňleşdirilen netije almak bilen, tebigy dilde tekstleri gaýtadan işlemek üçin ulanylýan ýagdaýynda, oýlap tapyş hökmünde patentleşdirilip bilner. Başlangyç maglumatlar we gözlenilýän görkeziji arasynda tebiörän kanunlary boýunça işläp taýýarlaýy tarapyndan ýüze çykarylan, empirik baglanyşyklar bolan şertde gözlenilýän görkeziji hakynda maglumat almak maksady bilen, tehnika ýa-da tebigat obýektiniň fiziki görkezijileri hakyndaky maglumatlary gaýtadan işlemekden ybarat çözgütler hem gorag alyp bilýärler [6].

El ulanmagy göz önünde tutýan çözgütleriň patentleşdiriliş ukybyna baha bermek, esas taýdan El beýan etmek talaplaryndan başga adaty programma üpjünçiligini ulanmagy göz önünde tutýan beýleki çözgütleriň patentleşdiriliş ukybyny baha bermekden tapawutlanmaýar.

Bu mesemälim, ýagny öz-özünü öwrenýän algoritmiň enjam öwredilişiniň aýratynlyklary hakynda maglumata eýe bolmasa, şeýle algoritmi oýlap tapyşda ulanmagy göz önünde tutýan, oýlap tapyşy amala aşyrmak mümkin bolmaz.

RF Rayat kodeksiniň açylyşyň ýeterliligi talap boýunça düzgünleri kanundan aşaky namalarda ösdürilip, olaryň iň soňky redaksiýasy Rossýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 21.02.2023ý. senesindäki № 107 belgili buýrugy⁹ bilen tassyklandy. Oýlap tapyş haýyşnamasynyň resminamalarynda, ilki bilen oýlap tapyşyň beýanynda, oýlap tapyşyň esasyň açmagyň ýeterliligi talapy, häzir aşakdaky barlaglary göz önünde tutýar:

- oýlap tapyşyň ýörelgesi görkezilenmi;
- oýlap tapyşy döretmek bilen çözülyän tehniki mesele we oýlap tapyş tarapyndan alynmagy üpjün edilýän tehniki netije görkezilenmi;
- haýyşnamaçy tarapyndan görkezilen tehniki netijäni almak üçin zerur esasy alamatlaryň jemi açylanmy;
- oýlap tapyşyň ýörelgesini durmuşa geçirmegiň mümkinçiligini, tehniki netije almak bilen tassyklaýan

oýlap tapyşy amala aşyrmagyň iň bolmanda bir mysaly getirilenmi;

- haýyşnama resminamalarynda ýa-da haýyşnama bermek senesine tehnika derejesinde formulanyň her bendinde häsiýetlendirilen görnüşde, ýörelgäni durmuşa geçirmek bilen oýlap tapyşy amala aşyrmaga mümkinçilik berýän usullar we serişdeler açylanmy, şol sanda alamatlary häsiýetlendirmek üçin umumy düşünjeleri ulanmak ýagdaýynda;
- oýlap tapyşy amala aşyrmagyň mysaly, umumy düşünje bilen aňladylan alamatyň durmuşa geçirmegiň iň bolmanda bir hususy görnüşini ýa-da görkezijileriň aralyga girýän görkezijiniň bir bahasyny ulanmakda, oýlap tapyşyň ýörelgesini durmuşa geçirmegiň mümkinçiligini tehniki netije almak bilen tassyklaýarmy.

El ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşlar üçin ýörelgäni, wezipäni we tehniki netijäni açmak, bu maglumatlaryň patent haýyşnamasynda barlygynyň barlanmagy beýleki oýlap tapyşlar bilen deňleşdirilende hiç hili aýratynlyga eýe däl.

Haýyşnama resminamalarynda oýlap tapyşyň esasy alamatlarynyň jemini açmagyň dolulygy hakynda aýdylanda bolsa, şeýle açylyş oýlap tapyşyň haýsy meseläni çözüändigine we tehnika obýektiniň kämilleşdirilmeginden ybarat haýsy netije, şeýle oýlap tapyşy ulanylmagynda garaşylyandygyna baglydyr.

Haýyşnamalarda El açmak çemeleşmeleriniň barlagynyň netijeleri

El ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşlar degişli bolan, maglumat tehnologiýalary pudagyndaky oýlap tapyşlar barada aýdylanda, tehnika obýektiniň kämilleşdirilmegi we onuň häsiýetleriniň (ulanyjy häsiýetnamalaryny) gowulaşdyrylyşy, köplenç enjam serişdelerini üýtgetmän kompýuter programmasynyň üýtgedilmegi hasabyna gazanylýar. Bu üýtgetmeleri fiziki derejede beýan etmek amaly taýdan mümkin däl, awtorlaryň [7] makalada görkeziji ýaly. Şonuň üçin El, programma üpjünçiligi arkaly amala aşyrylýan beýleki çözgütler ýaly, programmanyň, enjam öwrediliş algoritmiň wezipelerini açmak arkaly häsiýetlendirilýär.

El degişli oýlap tapyşlaryň arasynda iki topary aýyryp bolýar:

- El maglumat tehnologiýalaryna degişli däl tehnika obýektini kämilleşdirmek meselesini çözmek üçin amala taýýar gural hökmünde ulanylýan oýlap tapyşlar;
- tehnika obýektiniň häsiýetlerini (ulanyjy häsiýetnamalarynyň) gowulaşdyrmak meselesini El özi wezipelerini üýtgetmek, gowulandyrmak arkaly çözüän oýlap tapyşlar.

Bu bölüniş örän şertli, bu toparlaryň arasyndaky araçäk açyk däl.

Birinji toparnyň oýlap tapyşlary üçin esasy alamatlar enjam öwrediliş algoritmiň özi bar bolan alamaty we onuň bir maglumatlary beýlekä öwürmek alamaty bolup bilýär¹⁰. Ikinji topar, degişli El özüniň işlemegini üýtgetmegi göz önünde

⁷ Enjam öwredilişiniň esaslary we ulanylyşy: bu näme we nähili işleýär // GeekBrains: saýt. URL: <https://blog.geekbrains.by/cho-takoe-mashinnoe-obuchenie-osnovy-i-primeneniye/> (ýüzütma senesi: 22.11.2024).

⁸ Rossýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 2024-nji ýylyň 15-nji martyndaky № 148 «Oýlap tapyşyň we peýdaly modeliň döwlet hasaba alynmagy, şeýle hem oýlap tapyşyň we peýdaly modeliň deslapky maglumat gözleginiň geçirilmegi meseleleri boýunça Rossýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň käbir buýruklaryna üýtgetme girizmek hakynda» buýrugy.

⁹ Oýlap tapyşlary döwlet hasaba almak boýunça hukuk taýdan ähmiýetli hereketleri amala aşyrmak üçin esas bolup durýan resminamalary düzmek, bermek we seretmek düzgünleri, Rossýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 2023-nji ýylyň 21-nji fewralyndaky № 107 buýrugy bilen tassyklanan (2024-nji ýylyň 27-nji sentýabryna üýtgetmeler bilen), 53-nji bent, 1–6 kiçi bentler.

¹⁰ Öwürme biz bu yerde iň giň manyda sereris, enjam öwredilişiniň algoritmiň girişine gelyän bir maglumatlaryň esasynda onuň çykyşynda başga maglumatlar alynýar, ol öwürülen surat bolsun, höküm bolsun, obýektleri klassifikasiýa etmegiň netijeleri bolsun we ş.m.

tutýan oýlap tapyş hökmünde tebigy taýdan has köp esasy alamatlara eýe bolup biler.

Oýlap tapyşyň beýanynda getirilen oýlap tapyşy amala aşyrmagyň mysaly, belli bolşy ýaly, oýlap tapyşyň nähili amala aşyrylyp biljekdigini görkezmek üçin niýetlenildi. Eger oýlap tapyşyň formulasynda umumy düşüňjeler ulanylan bolsa, mysalda umumy sözleriň aňyrsynda haýsy anyk serişdeleriň bardygyny görkezilmelidir.

Mundan başga-da, oýlap tapyşyň formulasynda diňe oýlap tapyşyň esasy alamatlary, ýagny tehniki netijäni almaga täsir edýän alamatlar şöhlelendirip bilner. Mysal bolsa, tehnika obýektini onda ulanylanda oýlap tapyş bilen bilelikde tutuşlygyna görkezmeli, eger onda oýlap tapyş amala aşyrylan bolsa, obýektiň nähili işleýändigini, oýlap tapyşyň ýörelgesini durmuşa geçirmegiň we garaşylyan netijäni almagyň nähili üpjün edilyändigini görkezmeli, ýagny mysal oýlap tapyşyň formulasynda ulanylyan alamatlaryň sözleriniň astyna girýän hususy ýagdaýlarda oýlap tapyşy ýerine yetirmegiň anyk serişdelerini goşmazdan, oýlap tapyşy öz ýörelgesi boýunça ulanmak üçin zerur beyleki serişdeleri görkezmeli.

Geçirilen barlagyň görkeziji ýaly, köp ýagdaýlarda El ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşlar üçin Rossiýanyň patentlerindäki oýlap tapyşyň formulasy giriş we çykyş maglumatlaryny häsiýetlendirýän alamatlary, şeýle hem El algoritmiň görnüşini (adatça emeli neýron toragyny) öz içine alýar. Ýagdaýlaryň ýarysynda oýlap tapyşyň formulasynyň alamatlary enjam öwrediliş algoritmi üçin giriş maglumatlaryny almak we deslapky öwürmek boýunça amallar boldy. Şol bir wagtyň özünde El görkejileriniň alamatlary gözlenen patentleriň ýarysyndan azragynda ýerleşýär¹¹.

Enjam öwrediliş ulgamlaryna deňişlilikde El amala aşyrmak üçin serişdäniň belliliginiň manysy, oýlap tapyşy tarapyndan goýlan meseleleri çözüjek öwredilen modelleri öz içine alýan programmalaryň belliligini aňladýar. Şeýlelik bilen, mysaly, suratdaky teksti okamak etmek ýa-da ses faýlynda gürleşigi aýdyňlaşdyrmak üçin taýýar programmalar giň bellidir. Beyleki tarapdan, häzirkki wagtda internetde anyk meseläni çözmek üçin modeliň täze başdan döredilmegini däl-de, diňe onuň kiçijik üýtgedilmegini we goşmaça öwredilmegini talap edýän enjam öwrediliş üçin açyk programma kitaphanalaryny köp sanly repozitoriýa bar.

Eger El bölümünde oýlap tapyşy amala aşyrmak üçin taýýar programma modeli ýok bolsa, onda oýlap tapyşyň beýanynda şeýle serişdäni döredmegiň usulyny açmak zerur bolar, ýagny hünärmen enjam öwrediliş üçin programmany ýazyp we ony öwredip biljek maglumatlary açmak.

Adaty kompýuter programmalary arkaly durmuşa geçirilýän oýlap tapyşlary açmagyň umumy düzgüni oýlap tapyşyň beýanynda programmanyň algoritmini getirmek, maslahatly blok-shemasy görnüşinde, eger algoritmiň hasaplaýjy bolsa

matematiki aňlatma görnüşinde¹². Programmalar gysga bölekler getirilip bilner¹³. Emma bu düzgün, El ýagdaýynda ulanylyp bilinmeýär. Adaty kompýuter algoritmlerinden tapawutlylykda El işleýişiniň algoritmi öwredilýän we başlangyçda gönden-göni meseläni çözmegiň algoritmi dälidir.

El hakynda haýyşnama resminamalarynda haýsy maglumatlaryň getirilmelidigini düşünmek üçin El haýsy häsiýetnamalaryň El çykyşyndaky maglumatlary almaga täsir edýändigini düşünmek gerek.

Barlag, El patentleşdirme meselesi bilen meşgullanýan daşary ýurt hünärmenleriniň El häsiýetnamalarynyň arasynda çykyş maglumatlaryna täsir edýän aşakdaky häsiýetnamalary aýyryandygyny görkezdi: algoritmiň görnüşü we onuň görkejileri, ulanylyan maglumatlaryň häsiýetnamasy, maglumatlary ýygnamagyň usullary, maglumatlary deslapky gaýtadan işlemegiň tapgyry, öwrenmek usullary, garamlary başlatmak we maglumat girizmek amaly, bar bolan modelleriň sazlanmagy we gowulandyrylyşy, modeliň işiniň netijeleriniň gaýtadan işleniliş we düşündirililiş [8; 9].

El tehnologiýasy örän depginli ösýändigini sebäpli ulanylyan algoritmleriniň ähli görnüşlerini sanap geçmek kyndyr. Tehniki edebiyatyň öwrenilmegi, häzirkki wagtda iň köp ulanylyan algoritmleriň şeýle görnüşleri ýaly çyzykly regressiýa, logistiki regressiýa, emeli neýron torlar, goldaýjy wektorlaryň usuly, sada Baýesa algoritmi, k-ýakyn goňşylaryň usuly, karar kabul ediş agaçlar, tötänleýin tokaý algoritmi, busting we ş.m. barlygyny görkezýär^{14, 15, 16} [10; 11]. Mundan başga-da, maglumat gaýtadan işlemek usullary ýaly köp esasyda El ulgamlaryň klassifikasiýasyny berýän GOST R 59277–2020 «Emeli intellekt ulgamlary. Emeli intellekt ulgamlarynyň klassifikasiýasy» bar.

Enjam öwredilişiniň her algoritmiň görnüşiniň öz görkejileriniň toplumy bar, emma adatça olary iki görnüşe umumylaşdyryp bolýar: gipergerkezijiler we öwrenilýän görkejiler [12]. Gipergerkezijileriň bahalary öwrenmek başlanmanka kesgittenilýär we öwrenmek amalynda üýtgeýär¹⁷. Gipergerkezijiler hususanda algoritmiň gurluşyny, algoritmiň öwrenmek (sazlamak) usulyny, öwrenmek usulynyň görkejilerini we ş.m. deňişli hasaplaýarlar.

Öwrenilýän görkejileriň bahalary, adyndan görnüşü ýaly, algoritmiň öwrenmek amalynda üýtgeýär, optimizasiýa edilýär. Mysal üçin, emeli neýron toragynyň öwrenilýän görkejilerine neýronlaryň arasyndaky baglanyşyklaryň agram koeffisiýentleri deňişlidir. Gipergerkezijileriň we öwrenilýän görkejileriň

¹¹ El ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşlaryň we peýdaly modelleriň esasy haýyşnama resminamalarynda açmak talaplaryna, görkezilen talaplaryň berjaý edilmegiň barlanmak düzgünlerine, görkezilen talaplara deňişli patent-hukuk edebiyatyna we deňişli hukuk ulanmak tejribesiniň Russiýanyň we daşary ýurtlaryň hukuk kadalaşdyrmagyň gözlenmesi: YBI hasabaty (araçklyk, 1-nji tapgyr) / Senagat eýeçiliginiň federal instituty; ýol. Aleksyewa O. L. M., 2024. 326 s. Bibliogr.: S. 78–81. Reg. № NIOKTR 124112600026–1.

¹² Russiýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 2023-nji ýylyň 21-nji fewralyndaky № 107 buýrugy bilen tassyklanan oýlap tapyşa patent bermek haýyşnamasynyň resminamalaryna talaplarda (2024-nji ýylyň 15-nji martyna üýtgetmeler bilen), 54-nji bentindäki 3-nji kiçi bent.

¹³ Şol ýerde, 54-nji bentindäki 4-nji kiçi bent.

¹⁴ 10 sany iň meşhur enjam öwrediliş algoritmleri // VK Cloud: saýt. URL: <https://cloud.vk.com/blog/samyepopulyarnyem-algoritmymashinnogo-obucheniya/yuztutma-senesi>: 24.11.2024).

¹⁵ ML algoritmleriň Yokary-10 // Onlaýn-bilimi ösdürmegiň gaznasy: saýt. URL: <https://eldf.ru/top10ml/yuztutma-senesi>: 24.11.2024).

¹⁶ Types of Artificial Intelligence Algorithms You Should Know [A Complete Guide] // upGrad: saýt. URL: <https://www.upgrad.com/blog/types-of-artificialintelligence-algorithms/> (yuztutma-senesi: 24.11.2024).

¹⁷ GOST R 59900–2021 Emeli intellekt ulgamlary. Bilimde emeli intellekt ulgamlaryny synag etmek üçin başlangyç maglumatlaryň gözgeçki saýlamalaryna görnükli talaplarda, 2.2-nji bent.

bahalarynyň doly toplumu öwredilen modeli häsiýetlendirýär. Emma öwredilen görkejileriň bahalarynyň toplumu örän köp mukdardaky maglumatlary görkezýär, ol şol bir wagtyň özünde tehnologiýanyň indiki kämilleşdirilmeginiň maksada gulluk etmeýär we özi tehniki hünärmenler üçin gyzykly däl.

Soňky meseläni çözmegiň algoritmi El-de köp mukdardaky maglumatlarda öwrenmek arkaly döredilýändigini sebäpli, oýlap tapyşda ulanylan öwredilen modeliň möhüm häsiýetnamasy öwrenmek üçin ulanylan maglumatlaryň toplumynyň häsiýetnamasy, şeýle hem maglumatlary taýýarlamak, öwrenilýän görkejileri başlatmak, öwrenmek usuly we onuň görkejileri. Enjam öwredilişiň her algoritminiň görnüşi üçin öwrenilýän görkejileriň başlangyç bahalary öňünden bellenen däl we dürli usullar bilen kesgitlenip bilner. Hatda bir şol modeli birmeňzeş gurluş ýa-da arhitektura we bir şol öwrediji maglumatlaryň toplumu ulanylanda hem öwrenilýän görkejileriň dürli başlangyç bahalary dürli jemleýji modellere getirip biler [8].

Eger ygylan edilen oýlap tapyş anyk tehnika pudagynda meseläni çözmek üçin El algoritmini ulanmagy göz önünde tutsa, oýlap tapyşy amala aşyrmagyň mysaly şol algoritmiň ulanylan şol tehnika obýektini we şol obýektiň işini beýan etmeli, oýlap tapyşyň yörelgesini amala aşyrmagyň mümkinçiligini we garaşylyan netijäni (tehniki ýa-da tehnika deňleşdirilen) almagyň mümkinçiligini görkezmeli. Mysal üçin, enjam öwrediliş arkaly manipulyatoryň bugunlarynyň zerur ýagdaýyny kesgitlemegi ulanylan robot manipulyatory bilen obýektiň tutulmagyny dolandyrmak usulynyň haýyşnamasynda enjam öwrediliş algoritmi amala aşyrmagyň mysalyny beýan etmekden başga-da, anyk tehniki serişdeler arkaly obýektiň suratyny almak boýunça anyk hereketler, şeýle hem manipulyator bugunlaryny degişli ýagdaýa getirmek boýunça anyk hereketler beýan edilmeli.

Tehniki netije barada aýdylanda bolsa, Oýlap tapyş haýyşnamasynyň resminamalaryna bolan talaplarda, oýlap tapyşy amala aşyrmakda tehniki netijäni almagyň mümkinçiligini tassyklaýan maglumat hökmünde geçirilen tejribe, synaglaryň ýa-da bahalaryň netijesinde alnan maglumatlar, şeýle hem ylmy bilimlere esaslanan nazary esaslandyryşlar getirip boljakdygyny rugsat berýär¹⁸.

Jemleýji öwredilen model (we onuň berýän maglumatlary) ony öwrenmek üçin ulanylan maglumatlaryň toplumyna örän baglylygyndygyny sebäpli, El ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşlara ygylan edilen netijäni almagyň mümkinçiligini tassyklamak bölümünde aýratyn talaplarda mynasyň enjam öwrediliş algoritmiň girişinde gelýän maglumatlar bilen onuň çykyşynda alynmaly maglumatlar arasyndaky korrelasiýany açmalydygyny ybarat.

Ýokarda bellenişi ýaly, El ulanylan oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalary düzmek tejribesinde oýlap tapyşyň beýanynda getirilen mysalda El açmak üçin iki çemeleşme ýeri bar. Birinji ýagdaýda El amala aşyran belli programma önümine

Oýlap tapyşda ulanylan öwredilen modeliň möhüm häsiýetnamasy, öwrenmek üçin ulanylan maglumatlaryň toplumynyň häsiýetnamasy, şeýle hem maglumatlary taýýarlamak, öwrenilýän görkejileri başlatmak, öwrenmek usuly we onuň görkejileri bolup durýar.

salgylanma berilýär. Ikinji ýagdaýda şeýle önümi döretmek amalyň maglumatlar açylýar.

Ýokarda getirilen tehniki edebiyat seljerişiniň görkezişi ýaly, El ony aşyran programma önümini döretmäge mümkinçilik berýän görkejiler arkaly häsiýetlendirmek örän dürli-dürlüdür we enjam öwredilişiň anyk algoritmiň görnüşi, algoritmiň arhitekturasyny öz içine alýan onuň gipergorkezijilerini, algoritmiň öwrenmek amalyny beýany we ulanylan öwrenmek usulynyň görkejilerini; algoritmiň öwrenmegi üçin ulanylan maglumatlaryň toplumynyň häsiýetnamasyny, olaryň deslapky gaýtadan işlenmegini goşmak bilen; algoritmiň öwrenilýän görkejileriniň başlangyç bahalarynyň berilmek usuly; bar bolan modelleriň sazlanmagy we gowulandyrylyşy amalyny (eýýäm döredilen modeller ulananynda); algoritmiň işiniň netijelerini gaýtadan işleme we düşündirme amalyny; enjam öwrediliş algoritmine esaslanan programma önümi ulanylan usulyň ýa-da önümiň häsiýetnamasyny (ulanylan enjamlaryň häsiýetnamasyny, olaryň konstruktiv ýerine ýetirilmegini, hereketleri wagtda ýerine ýetirmek tertibini, hereketleri amala aşyrmagyň şertlerini we ş.m.) öz içine alyp biler. Eger oýlap tapyşda birnäçe algoritmiň görnüşleri derrew ulanylan bolsa, zerur maglumatlaryň toplumu birnäçe esse artýar.

El ulanylyşyna esaslanan oýlap tapyşy häsiýetlendirýän esasy alamatlaryň jemleýjisi hakyndaky aýdanymyza bolsa, barlagyň görkezişi ýaly, oýlap tapyş çözüň tehniki problemaya baglylykda ýokarda gözlenilen El häsiýetnamalarynyň haýsýsynydyr oýlap tapyşyň esasy alamaty bolup biler. Bu häsiýetnamalaryň bir bölegi eýýäm Oýlap tapyş haýyşnamasynyň resminamalaryna talaplardasda 50 (1) bentindäki 2-nji we 4-nji kiçi bentlerinde getirildi: maglumat gaýtadan işlemegiň usuly, maglumat gaýtadan işlemegiň usulynyň görkejileri, emeli intellekt algoritmi öwrenmek üçin maglumat ýygnamak we deslapky gaýtadan işlemek boýunça hereketleriň barlygy. Emma bu kadalaryň Talaplara goşulmagy diňe kadalaşdyryjy namada El algoritmlerini ulanylan oýlap tapyşlaryň esasy häsiýetlendirip biljek alamatlaryň sanawyny bermekde ilkinji synanyşyk boldy.

Netije

Barlagyň şu tapgyrynda alnan netijeler häzirkiki günde haýyşnama resminamalarynda El açmagyň düzgünleriniň El häsiýetlendirip biljek alamatlaryň kiçijik sanawyny sanap geçmekden başga ne Rossiýanyň, ne daşary ýurtlaryň kadalaşdyryjy resminamalarynda berkidilmegini görkezýär.

¹⁸ Russiýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 2023-nji ýylyň 21-nji fewralyndaky № 107 buýrugy bilen tassyklanan oýlap tapyşa patent bermek haýyşnamasynyň resminamalaryna talaplarda (2024-nji ýylyň 15-nji martyna üýtgetmeler bilen), 53-nji bent, onunjy abzas.

El açmagyň düzgünlerini kadalaşdyryjy hukuk namalaryna goşmak üçin işläp taýýarlamagyň meselesi enjam öwrediliş pudagynda hünärmeniň orta bilim derejesiniň üznüksiz ýokary galýandygy bilen baglanyşyklydyr. El bilen işlemek tejribesi bolmadyk işläp taýýarlaýjylara öz-özlerine El programmalary ýazmagy öwrenmäge mümkinçilik berýän taýýar programmalaryň repozitoriýalary we bilim çeşmeleri peýda bolýar.

Açyk, eger El ulanylyşyna esaslanan oýlap tapuşy oýlap tapuş haýyşnamasynda açmagyň ýeterlilik talabynyň ýerine ýetirilendigi ykrar edilip bilinmez, eger El algoritmiň girişine gelýän maglumatlar bilen onuň çykyşynda alynmaly maglumatlar arasyndaky korrelasiýa görkezilmese. Şol bir wagtyň özünde haýyşnamada algoritmiň görnüşini we onuň görkejilerini, ulanylýan maglumatlaryň häsiýetnamasyny, maglumatlary ýygnamagyň usullaryny, maglumatlary deslapky gaýtadan işlemegiň tapgyrny, öwrenmek usullaryny, garamlary başlatmagy, maglumat girizmek amaly, bar bolan modelleriň sazlanmagy we gowulandyrylyşy, modeliň işiniň netijeleriniň gaýtadan işleniliş we düşündirililiş açmagyň zerurlylygyny meselesi açyk galýar.

Oýlap tapuşa patent bermek haýyşnamasynda bolmagy üýtgeşsiz, gaýtalanýan netije bilen oýlap tapuşy amala aşyrmagyň mümkin bolmagy üçin zerur bolan El üçin aýratyn maglumatlaryň iň pes toplumyny meselesi çözüň mundan beýläkki barlag tapgyrlarynda mundan beýläkki öwrenmegi we işläp taýýarlamagy talap edýär.

Edebiýat sanawy

1. Пиленко, А. А. Право изобретателя / А. А. Пиленко. Москва: Статут, 2001. – 686, [1] с. – (Классика российской цивилистики / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. Каф. гражд. права юрид. фак.). – ISBN 5–8354–0054–3.
2. Идрис, К. Интеллектуальная собственность – мощный инструмент экономического роста / К. Идрис; Камил Идрис. – Женева: Всемирная орг. интеллектуальной собственности, 2004. – 450 с. – ISBN 92–805–1113–0.
3. Теоретические и практические аспекты охраны промышленной собственности в Российской Федерации / А. Д. Корчагин, В. Ю. Джермакян, Е. П. Полищук и др.; Под общ. ред. А. Д. Корчагина; Рос. агентство по патентам и товар. знакам. – Москва: ИНИЦ Роспатент, 1999. – 551, [1] с.
4. Синельникова, В. Н. Права на результаты интеллектуального интеллекта / В. Н. Синельникова, О. В. Ревинский // Копирайт. Вестник Российской академии интеллектуальной собственности и Российского авторского общества. – 2017. – № 4. – С. 17–27.
5. Сесицкий, Е. П. Охрана результатов, генерируемых системами искусственного интеллекта, в рамках существующего правового поля / Е. П. Сесицкий // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2018. – № 11. – С. 49–55.
6. Галковская, В. Г. Новое патентное законодательство в области информационных технологий / В. Г. Галковская, О. Л. Алексеева // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 11. – С. 1–14.
7. Алексеева, О. Л. Компьютерные изобретения: развитие методологии патентования / О. Л. Алексеева, Ю. С. Зайцев // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2023. – № 2. – С. 14–25.
8. Mehdi Poursoltani (2021), "Disclosing AI Inventions", *Texas Intellectual Property Law Journal*, 29:41, pp. 41–64.
9. Korean Intellectual Property Office (2022), AI 학습데이터의 활성화 방안 연구: AI 학습데이터 공개·보호·활용을 중심으로 – A Study on the Utilization of AI Learning Data: Focusing on the disclosure, protection, and utilization of AI learning data // Korean Intellectual Property Office: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBulnFileDown.do?ntatcSeq=16688&ntatcAtfSeq=1&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000048> (дата обращения: 14.03.2024).
10. Korbut, D. Machine Learning Algorithms: Which One to Choose for Your Problem // Wayback Machine: сайт. – URL: <https://web.archive.org/web/20171102045813/https://blog.statsbot.co/machine-learning-algorithms-183cc73197c> (дата обращения: 24.11.2024).
11. Poghosyan, S. A. Beginner's Guide to AI Classification: Understanding the Basics. – 2023. – URL: <https://plat.ai/blog/ai-classification/> (дата обращения: 23.11.2024).
12. Drexel, J., Hilty, R., Beneke, F., Desautettes-Barbero, L., Finck, M., Globocnik, J., Gonzalez Otero, B., Hoffmann, J., Hollander, L., Kim, D., Richter, H., Scheuerer, S., Slowinski, P. R., Thonemann, J. Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective. – Rochester, NY, 2019. – URL: <https://papers.ssrn.com/abstract=3465577> (дата обращения: 26.03.2024).

Awtorlar hakynda maglumat

Olga Lenarowna Aleksiejewa, hukuk ylmylarynyň kandidaty, «Senegat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň Hil gözegçilik merkeziniň başlygy (Moskwa, Berežkowskaýa köç., 30, korpus 1); OAleksieva@rupto.ru

Ýuriý Stanislawowiç Zaysew, «Senegat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň Hil gözegçilik merkeziniň başlygy (Moskwa, Berežkowskaýa köç., 30, korpus 1); SPIN-kod: 6510–2267; yuzaytsev@rupto.ru

References

1. Pilenko, A. A. (2001), *Pravo izobretatelya* [Inventor's Right], Statut, Moscow.
2. Idris, K. (2004) "Intellectual Property: A Power Tool for Economic Growth", World Intellectual Property Organization, Geneva, Switzerland.
3. Korchagin, A. D. (ed.) (1999), *Teoreticheskie i prakticheskie aspekty ohrany promyshlennoj sobstvennosti v Rossijskoj Federacii* [Theoretical and Practical Aspects of Industrial Property Protection in the Russian Federation], INIC Rospatent, Moscow, Russia.

4. Sinelnikova, V. N. and Revinsky, O. V. (2017), "Rights to The Results of Artificial Intellect", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 4, pp. 17–27.
5. Sessitsky, E. P. (2018), "Protection of the results generated by artificial intelligence systems, within the existing legal framework", *Patents and Licenses. IP Rights*, no. 11, pp. 49–55.
6. Galkovskaya, V. G. and Alekseeva, O. L. (2024) "New Patent Legislation in the Field of Information Technology", *Patents and Licenses. IP Rights*, no. 11, pp. 1–14.
7. Alekseeva, O. L. and Zaitsev, Yu. S. (2023) "Computer Inventions: Development of Patenting Methodology", *Patents and Licenses. IP Rights*, no. 2, pp. 14–25.
8. Mehdi Poursoltani (2021), "Disclosing AI Inventions", *Texas Intellectual Property Law Journal*, 29:41, pp. 41–64.
9. Korean Intellectual Property Office (2022), AI 학습데이터의 활성화 방안 연구: AI 학습데이터 공개·보호·활용을 중심으로 [A Study on the Utilization of AI Learning Data: Focusing on the disclosure, protection, and utilization of AI learning data], available at: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnFileDown.do?ntatcSeq=16688&ntatcAtflSeq=1&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000048> (accessed: 14 March 2024).
10. Korbut, D. (2017), "Machine Learning Algorithms: Which One to Choose for Your Problem", available at: <https://web.archive.org/web/20171102045813/https://blog.statsbot.co/machine-learning-algorithms-183cc73197c> (accessed: 24 November 2024).
11. Poghosyan, S. (2023), "A Beginner's Guide to AI Classification: Understanding the Basics", available at: <https://plat.ai/blog/ai-classification/> (accessed: 23 November 2024).
12. Drexl, J. et al. (2019), "Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective", Rochester, NY, available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3465577> (accessed: 26 March 2024).

Information about the authors

Olga L. Alekseeva, Cand. Sci. (Law), Head of the Quality Monitoring Center, The Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1):

Oalekseeva@rupto.ru

Yury S. Zaitsev, Deputy Head of the Quality Monitoring Center, The Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); SPIN-code: 6510–2267; yuzaytsev@rupto.ru

Awtorlar bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interest.

Redaksiya gelen senesi: 14.01.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi: 26.02.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 27.02.2025

Ylmy makala

Original article

УДК 347.772

EDN <https://elibrary.ru/fsdjew>

Haryt nyşanlary pudagynda patent trollingi, intellektual eýeçilik baradaky kanunçylyga garşy çykyş hökmünde

Aleksandr Ýurýewiç Şlapunow, Wera Ýurýewna Maçnewa

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

✉vera.machneva@rupto.ru

Mazmun: häzirki wagtda ykrar edilen gymmatly aktiw hökmünde haryt nyşany diňe Rossiyada däl, eýsem bütin dünýäde bäsdeş işewürlük landşaftyna howp salýan patent trollary – ynsapsyz şahslaryň spekulýasiýasynyň mazmuny bolup durýar. Patent trollinge garşy göreşmegiň bar bolan mehanizmlerine garamazdan, hojalyk subýektleri şeýle subýektleriň hereketlerine baha bermegiň anyk ölçegleriniň yetmezçiligi bilen ýüzbe-ýüz bolýarlar, bu olary öwrenmegiň zerurlygyny güýçlendirýär. Şol bir wagtyň özünde patent trollarynyň işlerine degişli Rossiyanyň taglymaty, bu hadysanyň hukuky nädogry ulanmagyň görnüşi hökmünde aýratynlyklaryny we käbir jähtlerini işjeň ara alýar. Şu baglanyşykda barlagyň maksady, haryt nyşanlaryna aýratyn hukuklary bolan we bolmadyk hojalyk subýektlerine oňaýsyz täsir edip biljek hukuk päsgelleri hökmünde patent trollarynyň taktiki çemeleşmeleriň toplumyny açmak boldy. Barlag, patent trollarynyň telekeçä «zarba urmakda» ýol tutup biljek saýlamanyň logikasynyň synyny öz içine alýar, olara şular degişli diýlip hasaplandy: şahsyň hasaba alnan haryt nyşanynyň barlygyny ýa-da ýoklugyny hasaba almak; patent troll tarapyndan haryt nyşany hökmünde hasaba almak üçin belgi saýlamak; şahs tarapyndan haryt nyşanynyň hakyky ulanylmagyň göwrüminiň monitoringi. Işe oňaýsyz täsir edýän emeli döredilen päsgellere, hukuk taýdan möhüm hereketler üçin paç tölemek niýeti bolmazdan, haryt nyşanlary üçin haýyşnamalar bermek görnüşinde ýüze çykyan administratiw tertip bilen spekulýasiýalar hem degişli diýlip hasaplandy. Bu baglanyşykda barlagyň netijesi, jemgyýetçilik taýdan peýdaly klassifikasiýa we patent trollarynyň taktiki çemeleşmeleriniň synynyň, olaryň açyklanmagy işi ynsapsyz şahslaryň oňaýsyz täsirinden goramak üçin, önüni alyş çäresi bolup durýar. Rossiyanyň hukuk kadalaşdyrylyşynyň üýtgeşmeleri gözden geçirildi, şol bir wagtyň özünde administratiw amalyň tertibini takyklamak teklipe edildi, bu jemde patent trollinge garşy durmaga kömek eder. Patent trollarynyň özüni alyp barşynyň taktikasyny ulgamlaşdyrmakda empirik we statistiki, şeýle hem ulgamly seljerme usuly ýaly barlag usullary ulanyldy, olar barlag edilýän patent trollarynyň çemeleşmelerini hukuky nädogry ulanmak hökmünde kwalifikasiýa etmäge mümkinçilik berdi.

Açar sözler: patent trollingi, patent troll, haryt nyşany, şahsylaşdyrmak serişdesi, hukuky hyýanatçylykly ulanmak, haryt nyşanynyň hukuk goragy.

Çeşme görkezme üçin: Şlapunow A. Ýu., Maçnewa W. Ýu. Haryt nyşanlary pudagynda patent trollingi intellektual eýeçilik baradaky kanunçylyga çagyryan çykyş hökmünde // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4 № 1 (11). S. 32–39.

Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law

Alexander Yu. Shlapunov, Vera Yu. Machneva

Federal Institute of Industrial Property

✉vera.machneva@rupto.ru

Abstract: at present, a trademark as a recognized valuable asset is the subject of speculation by unscrupulous persons – patent trolls, who pose a threat to the competitive business landscape not only in Russia, but all over the world. Despite the existing mechanisms for combating patent trolling, business entities face the lack of clear criteria for assessing the actions of such entities, which actualizes the need to study them. At the same time, the Russian doctrine concerning the activities of patent trolls actively considers the peculiarities and some aspects of this phenomenon as a type of abuse of right. In this regard, the purpose of the study was to reveal a set of tactical approaches of patent trolls as legal barriers that can have a negative impact on business entities both with and without exclusive rights to trademarks. The study provides an overview of the logic of choosing one or another approach that can be used by patent trolls to «strike» an entrepreneur and includes the following: taking into account the presence or absence of a registered trademark; the choice of the actual designation to be registered as a trademark by a patent troll; monitoring the scope of actual use of the trademark by a person. Artificially created barriers that have a negative impact on business also include administrative speculation, manifested in the form of filing trademark applications without the intention to pay the fee for legally significant actions. The result of the research in this regard is a socially useful classification and review of tactical approaches of patent trolls, the publicity of which is a preventive measure to protect business against negative impact from unscrupulous persons. Changes in the Russian legal regulation are considered, and it is proposed to clarify the order of administrative procedure, which together will contribute to counteracting patent trolling. When systematizing the tactics of patent trolls' behavior, such research methods as empirical and statistical, as well as the method of system analysis were used. These methods allowed us to qualify the studied approaches of patent trolls as abuse of right.

Keywords: patent trolling, patent troll, trademark, means of individualization, abuse of right, legal protection.

For citation: Shlapunov A. Yu., Machneva V. Yu. Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 32–39 (In Russ.).

Haryt nyşany öz tebigatyna görä ýörite intellektual eýeçilik obýekti hökmünde telekeçi üçin aýratyn hukugyň döreyän pursadynyň, ulanmagyň we dolandyrmagyň dürlüliginiň, hukuk goragy göwrüminiň çäkleriniň, şeýle hem gorag usullarynyň nukdaýnazaryndan iň amatly şahslaşdyrmak serişdesidir.

Bu intellektual hukuklar obýektine ýokary gyzyklanma haryt nyşanlary üçin haýyşnamalaryň ýyllyk ösüşiniň meýillerinde bolýar. Şeýlelik bilen, 2017-nji ýylda 73 müň haýyşnama berilse, 2023-nji ýylda olaryň sany 143 müň yetdi. Şeýle güýçli ösüş Russiýa Federasiýasynyň kanunçylygyny kämilleşdirmek, Rospatentiň programma önümlerini sanlylaşdyrmak, bilim alyş agartmaçylygy, şeýle hem seljermek möhletlerini azaltmak boýunça toplumlaryň işiň netijesidir¹.

Mundan başga-da, «Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň dördünji bölümüne üýtgetme girizmek hakynda» 28.06.2022 № 193-FZ Federal kanunyň² kabul edilmegi haryt nyşanlarynyň hukuk eýeleri bolup çykyş edip biljek şahslaryň subýekt düzümini giňeltmäge mümkinçilik berdi, bu işleýän ähli adamlar üçin öz haryt nyşanyny hasaba almak mümkinçiligini üpjün etdi. Gynansagam, bu hadysa diňe raýatlyk dolanyşygynyň ynsaply gatnaşyjylary üçin däl, eýsem patent trollary üçin hem birnäçe mümkinçilikleri açdy.

Patent trollarynyň işine baglanyşykly ylmy eserleriň synlary patent trollarynyň taktiki çemeleşmelerini ulgamaşdyrmagyň ýokluk meselesini aýyrmagy mümkin etdi, olaryň strategiki maksady işe hukuk päsgellerini döretmekdir.

Patent trollarynyň özüni alyp barşynyň taktikasyny ulgamaşdyrmakda empirik we statistiki, şeýle hem ulgamly

Taglymat, patent ulgamyny köp sanly patentleri hasaba almak arkaly hyýanatçylykly ulanyp, olary mundan beýläk gaýtadan satmak, şeýle hem olaryň aýratyn hukuklarynyň bozulmagy netijesinde pul öwez dolmasyny almak maksady bilen işleýän kompaniýalary beýan etmek üçin «patent troll» düşünjesini ulanýar.

seljermes ululy ýaly barlag usullary ulanyldy, olar makala awtorlaryna patent trollarynyň barlagyna alnan çemeleşmelerini hukugy hyýanatçylykly ulanmak hökmünde kwalifikasiýa etmäge mümkinçilik berdi.

Taglymat, patent ulgamyny köp sanly patentleri hasaba almak arkaly hyýanatçylykly ulanyp, olary mundan beýläk gaýtadan satmak, şeýle hem olaryň aýratyn hukuklarynyň bozulmagy netijesinde pul öwez dolmasyny almak maksady bilen işleýän kompaniýalary beýan etmek üçin «patent troll» düşünjesini ulanýar [1].

Şeýle özüni alyp barşyň ýörelgesi haryt nyşanlary pudagyna geçdi, şeýlelik bilen patent troll diýip öz önüminiň öndürilmegi we satylmagy boýunça täjirçilik işini amala aşyрмаýan, emma ynsaply telekeçilerden pul öwez dolmasyny almak maksady bilen talapnama hödürlemek üçin haryt nyşanlaryny ýa-da uzaldylan iş alyp barýan haryt nyşanlary üçin berlen haýyşnamalary ygnamaga ýöriteleşýän şahsy atlandyryrlar.

G. W. Pankina, L. A. Saşina, A. A. Slyhow, T. M. Tereşkina awtorlarynda dogry bellänişi ýaly, patent trollary «hüjüm» meýilleşdirilip biljek kompaniýalara degişlilikde toplumlaryň

¹ Rospatentiň ýyllyk hasabatlary // Rospatent: saýt. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/about/reports> (ýüztutma senesi: 30.09.2024).

² «Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň dördünji bölümüne üýtgetme girizmek hakynda» 2022-nji ýylyň 28-nji iýunyndan № 193-FZ Federal kanun // Hukuk namalaryny resmi çap etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 06.10.2024).

iş geçirýärler, bu ýerde başlangyç nokat maglumatlary ýygnamakdyr, hususanda kompaniýanyň maliýe durnuklylygyny, intellektual işleriň netijeleriniň we şahsylaşdyrmak serişdeleriniň toplumu barlygy, kompaniýanyň işi giňeltmek boýunça strategiki meýilnamalary barada.

Şeýle ýagdaýda iň goragly däl subýektler daşary ýurt söwda kompaniýalarydyr, sebäbi öz intellektual eýeçiligini goramak barada bilimleri ýoklugy üçin olar öz adyny goramak boýunça öňüni alyş çärelerini ulanmaýarlar, bu olary önümleri raýatlyk dolanyşygyna girizmekde uly howpa sezewar edýär [2].

Şol bir wagtyň özünde işiň görüminden we bazardaky işiniň pudagyndan garaşsyz telekeçiler öz harytlaryny bäsdeş gurşawda şahsylaşdyrmaly. Şu baglanyşykda hojalyk subýektinde haryt nyşany hökmünde hasaba almak üçin eýelenmedik adamy saýlamagyň zerurlyk döredýär, bu ýerde patent trollary tutuş kompaniýa açdylar.

Kanunçylygy kämillik erejesinde bilmek, şeýle hem administratiw we býurokratik bökdençlikleri bilmek patent trollaryna toplumlaýyn hereket etmäge mümkinçilik berdi. Patent trollarynyň taktiki çemeleşmeleriniň toplumyny açmak üçin patent trollaryň ýerine ýetirýän aşakdaky ugurlar klassifikasiýa bilen bölmeği teklipl edilýär.

1. Hojalyk subýektlerinde haryt nyşanynyň barlygy ýa-da ýoklugy. Bu ölçegde patent trollary tarapyndan zarba berilip biljek üç sany maksada gönükdirilen topar bölüp bolýar

A. Hasaba alnan haryt nyşanlary bolmadyk, özlerini bazarda firma ady ýa-da täjirçilik belgi arkaly pozisiýa edýän telekeçiler. Elbetde, görkezilen şahsylaşdyrmak serişdeleriniň öz gorag mehanizmleri bar, şol bir wagtyň özünde olar has ejizdir, sebäbi şeýle aýratyn hukukynyň mazmuny taýdan subutnama bazasy göni aslynda amala aşyrylýan telekeçilik işi bilen baglanyşyklydyr, hususanda bellilik, şeýle işleriň amala aşyrylýan ýeri.

B. Haryt nyşanlary bar telekeçiler. Bu ýagdaýda patent trollary ynsaply şahslaryň haryt nyşanlarynyň hereket etmek möhletleri boýunça, şeýle hem haryt nyşanlarynyň mazmuny boýunça monitoring amala aşyrylarlar – haýsy anyk harytlar we hyzmatlar boýunça olar hasaba alyndylar.

Haryt nyşanynyň 10 ýyl uzak hereket etmek möhleti, şeýle hem Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň (mundan beýläk – RF RK)³ 1491-nji maddasyndaky 2-nji bent bilen bellenen goşmaça «ýeñillik» 6 aý, aýratyn hukugyň hereket etmek möhletini uzaltmak mümkinçiligini göz önünde tutýan, geçirilip bilner, netijede ynsaply şahsa täze haýyşnama bermeli bolar. Şol bir wagtyň özünde patent trollary aýratyn hukugyň hereket etmek möhletiniň tamamlanmagy bilen ynsaply telekeçiniň täze haýyşnama bermeginiň arasynda şol wagtlaýyn penjireden peýdalanyp bilerler, netijede emeli päsgeliler dörediler.

³ Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksi. Dördünji bölüm: «Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň dördünji bölümüni hereket etmäge girizmek hakynda» 2006-njy ýylyň 18-nji dekabryndan № 231-FZ Federal kanun // Hukuk namalaryny resmi çap etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 10.10.2024).

Köplenç işiň dinamiki ösüşi hasabyna kompaniýanyň hakyky işi hasaba alnan haryt nyşanynyň hukuk goragy ýaýran zatlaryň has giň bolýar. Şeýlelik bilen, hakyky işleriň monitoringi kompaniýa tarapyndan giňeldilen işiniň segmentine degişli patent trollary tarapyndan haýyşnamalar bermek arkaly päsgelleri döretmäge mümkinçilik berýär.

Haryt nyşanyna aýratyn hukugynyň mazmuny taýdan şony bellemeli welin, hukuk goragynyň görümini haryt nyşanynyň şahadatnamasynda görkezilen harytlar we hyzmatlar düzýär. Eger kompaniýa giňeltmek ýa-da iş strategiýasyny üýtgetmek netijesinde hakyky işi haryt nyşanynyň hukuk goragy ýaýranmaýan goňşy bazar segmentini (mysal üçin, eşikden başga-da, deri sumkalary we aksesuarlary satmaga başlady) öz içine alsa, patent trollary şeýle boşluklardan peýdalanyp, täze harytlar üçin meňzeş belgi hasaba alyp bilerler.

W. Haryt nyşany hasaba almagy meýilleşdirýän kompaniýalar. Bu kategoriýa aşakda gözden geçiriljek patent trollarynyň administratiw hereketleriniň köpdürlüligini sebäpli aýratyn gyzklanma döredýär.

2. Patent trollary tarapyndan haryt nyşanlary hökmünde hasaba almak üçin berlinjek atlaryň saýlamagyň logikasy

A. Marketing nukdaýnazaryndan giň ulanylýan we özüne çekiji sözleriň saýlanylmagy, mysal üçin «ussat», «korol», «leto»⁴. Şeýle çemeleşme patent trollarynyň ynsaply telekeçi tarapyndan meňzeş tehnologiýanyň işlenip taýýarlanmagyna garaşmak bilen has köp innowasiýa pudagy öz içine almak üçin giň sözleşiş bilen patentleriň hasaba alynmagyny ýa-da ulanylmaýan patentleriň köpçülikleýin satyn alnmagynyň adaty model özüni alyp barş ýasalydyr [3].

Şeýle patentleriň, haryt nyşanlary ýaly, hasaba alynmagy pul sylagasy üçin beýleki şahslara mundan beýläk geçirmek maksady bilen amala aşyrylýar. Eger haryt nyşany hasaba almaga gyzklanma ýok bolsa, patent trollaryna onuň has gijç prioriteti bolan soňraky ähli birmeňzeş ýa-da garyşyklygyň derejesine çenli meňzeş belgilere päsgel bolmagy üçin töleg tölejekdigini göz önünde tutmân haýyşnama bermegi başlamak ýeterlik.

Patent töleglerini tölemek boýunça administratiw tertipnama 2024-nji ýylyň 5-nji oktýabryna çenli iki aý berýän resmi seljermäniň haýyşnamalaryny ugratmagy, soňra töleg üçin ýene alty aý göz önünde tutýardy, olar tamamlanandan soň haýyşnama yzyna alnan hasaplanýardy⁵. Şol bir wagtyň

⁴ Rospatentiň reýtingi: «Leto» Russiýanyň haryt nyşanlarynyň atларында öňdebaryjlyk edýär // Rospatent: saýt. URL: <https://rospatent.gov.ru/news/rospatent-30052024> (ýüztutma senesi: 07.10.2024).

⁵ Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 2008-nji ýylyň 10-njy dekabryndaky № 941 karamama (19.09.2022 red.) «Oýlap tapş, peýdaly model, senagat nusgasy patenti bilen, haryt nyşanynyň we hyzmat ediş belgisiniň döwlet hasaba alynmagy bilen, geografik görkezis, harydyň gelyän ýeriniň ady üçin aýratyn hukugy döwlet hasaba alynmagy we berilmegi bilen, şeýle hem intellektual işleriň netijesi ýa-da şahsylaşdyrmak serişdesine aýratyn hukugy başga şahsa bermek, aýratyn hukugyň girew goýmak, şertnama boýunça şeýle netijäni ýa-da şeýle serişdäni ulanmak hukugyny bermek, şertnama bolmazdan şeýle netijä ýa-da şeýle serişdä aýratyn hukugyň geçmeginiň döwlet hasaba alynmagy bilen baglanyşykly hukuk taýdan möhüm hereketler üçin patent we beýleki tölegler hakyndaky düzgünnamasyny tassyklamak hakynda» // Hukuk namalaryny resmi çap etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 09.10.2024).

özünde gipoteziki sekiz aýlyk päsgel bu RF RK 1483-nji maddasyndaky 6-njy bentiniň ýeňmek opsýasy hökmünde «uly haryt nyşanlarynyň» hukuk eýeleriniň razylgy almany göz önünde tutýan ret bermegiň hakyky esasydyr.

Bu ýagdaýda patent trollary haryt nyşanyna haýyşnama bermäge sarp edilen wagt çykdaýlaryndan başga zyýan çekmezler. Emma şeýle takrarlanmalar haýyşnama yzyna alynandan soň her sekiz aýdan gaýtalanýar we töleg tölemez haryt nyşanyna haýyşnama bermek sikly täzeden başlaýar.

B. Päsgelleri döretmek maksady bilen hasaba alnan haryt nyşany bolmadyk anyk kompaniýanyň adyny saýlamak [4]. Bu ýagdaýda ýörite alnan kompaniýanyň işine monitoring geçirilýär, onuň intellektual eýeçilik toplumu hakyky amala aşyrylýan işi hasaba alyp seljerilýär. Şeýlelik bilen, beýleki iş abraýyny çalşurmagyň mümkin taraplary, şeýle hem kompaniýanyň wagtynda alada etmedik «kör zolaklar» öwrenilýär.

Muny hasaba alyp, Rossiýanyň bazaryna önüm çykarmak meýilleşdirýän, emma haryt nyşany hasaba almany wagtynda başlamayan daşary ýurt kompaniýalar zyýan çekmek töwekgelçiligine sezewar [5]. Şeýlelik bilen, haryt nyşany hasaba alynanda patent trollary Russiýa Federasiýasynyň çäginde bazaryň anyk segmenti üçin belli belgi boýunça telekeçilik işi amala aşyrmaga monopola eýe bolarlar. Bu ýagdaý daşary ýurt brendiniň gelmegini aşa çylşyrymlylaşdyryp we patent trollarynyň şertlerini kabul etmäge mejbur edip biler.

3. Haryt nyşanyň ulanylyşy

Russiýa Federasiýasynyň kanunçylygy haryt nyşany ulanmagyň hökmany talabyny öz içine almaýar. Şol bir wagtyň özünde RF RK 1486-njy maddasyndaky 1-nji bent laýyklykda üç ýyl möhlet dowamynda üznüksiz hakyky amala aşyrylýan iş bolmazdan şu ýa-da beýleki ady monopollaşdyrmak mümkin däl. Umumy mehanizm jedeli kazyýetden öň sazlamak tertibini, şeýle hem gönüden-göni kazyýet seretmesini göz önünde tutýar, onuň çäginde jogapkära hakyky ulanmagyň subutnamalaryny hödürlemek degişlidir, ýogsam haryt nyşanyň hukuk goragy ulanmazlyk sebäpli bes ediler.

Kompaniýalaryň haryt nyşanlarynyň ulanylmazlygyna esaslanyp, boşaýan haryt klaslaryna öz belgilenini hasaba almak üçin kazyýet işini berip bilýän özüni alyp barşynyň mysaly № SIP-1257/2021 işi bolup durýar⁶. Hytaý kompaniýasy Smart International Distribution Limited jogapkäriň ynsapsyz özüni alyp barşy hakyndaky delillerine garamazdan № 1352685 halkara hasaby boýunça Xiaomi Inc. kompaniýasynyň Harytlaryň we hyzmatlaryň halkara klassifikasiýasynyň (mundan beýläk – HHGK) 21 klasyndaky harytlaryň bir bölegi üçin hukuk goragynyň hereket etmegini wagtyndan öň bes etdirdi. Hytaý kompaniýasynyň talaby kazyýet tarapyndan hukuky hyýanatçylykly ulanmak hökmünde kwalifikasiýa edilmedi, bu 2023-nji ýylyň 16-njy fewralynda kasasiýon edarasy tarapyndan goldandy. Şol bir wagtyň özünde Russiýa Federasiýasynyň Ýokary Kazyýetiniň Prezidiumynyň 15.11.2023-den kazyýet

tejribesi synlary⁷ giň belli güýçli elementi öz içine alýan başga şahsyň haryt nyşanynyň belgi hasaba almak bilen baglanyşykly şahsyň hereketleriniň hyýanatçylykly ulanmak hökmünde ykrar edilýändigini soňra kesgitleýär.

Hytaý kompaniýasynyň meňzeş predmeti bolan kazyýet talaplary bermekde soňraky meýili köpçülik häsiýet aldy, sebäbi Dyson (№ SIP-1049/2022), Lenovo (№ SIP-1088/2023), Amazon (№ SIP-269/2024), Victoria's Secret (№ SIP-273/2024), Shiseido (№ SIP-272/2024) we beýlekiler ýaly durnukly iş abraýy bolan kompaniýalara haryt nyşanlarynyň hereket etmegini wagtyndan öň bes etmek baradaky talaplaradada hödürlendi.

Şeýle köp sanly meňzeş kazyýet jedelleriň başlaýandygy gaty-gaty bolsa haryt nyşanlaryň hereket etmegini wagtyndan öň bes etmek boýunça adaty iş tejribesi çäginde girýär. Emma özi özünden şahsyň kazyýet talaplarany köpçülik bermegi hyýanatçylykly ulanmak barada görkezip bilmez, emma ulgamlayn taýdan ýeke-täk talap – haryt nyşanyna aýratyn hukugyň bozulmagy üçin öwez dolma zynjan almak – hödürlemek hakykaty taraplaryň ynsaplylygyny baha bermekde nazara alynyp bilner [6].

Şol bir wagtyň özünde raýatlyk hukuk gatnaşyklarynyň gatnaşyjylarynyň ynsaplylygy prezumsiýa edilýär, Synlama⁸ bolsa taraplaryň hereketlerini hakyky ýagdaýlary nazara alyp baha bermegiň zerurlygyny, şeýle hem käbir şahslara garşy hukuky hyýanatçylykly ulanmagyň beýlekiler hakynda ynsapsyzlyk barada şaýatlyk bermezligini kesgitleýär.

Haryt nyşanynyň esasy funksiýasy harytlary we hyzmatlary şahsylaşdyrmakdan ybarat we köpçülik arasynda anyk haty böläp çykyrmaga çagyrylýar. Şol bir wagtyň özünde harytlary şahsylaşdyrmak şahsyň haryt nyşanyna aýratyn hukugyny raýatlyk dolanyşygunda belgi kanuny ulanmak arkaly durmuşa geçirmegini göz önünde tutýar, bu adaty patent trollary üçin gyzkly däl. Mundan başga-da, kazyýet işine sebäp bolýan patent troll-hukuk eýesi tarapyndan haryt nyşanynyň ulanylmazlygy özi hukuky hyýanatçylykly ulanmak barada şaýatlyk bermeyär⁹. Şeýlelik bilen, haryt nyşanynyň ulanylmazlygy sebäpli hasaba alynmagyny jedellemegiň predmeti bolan kazyýet işiniň ýokdugyny nazara alyp, ne ygılan edilen belginiň haryt nyşany hökmünde hasaba alynmagynyň tapgyrynda, ne haryt nyşanynyň üstünlikli hasaba alynmagyndan soň patent troll söwda işinde belginiň ulanylmagyny subut etmek zerurlygy ýok.

Bu baglanyşykda Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň daşary ýurt tejribesi, ýagny şahslar tarapyndan haryt nyşany söwdada ulanmak ýa-da ulanmagyň hakyky niýeti barada materiallar we subutnamalary hödürlemek baradaky hökmany talap

⁶ Intellektual hukuklar boýunça Kazyýetiň № SIP-1257/2021 işi boýunça 2022-nji ýylyň 13-nji oktyabryndaky karary // PK «Elektron kazyýet işi»: saýt. URL: <https://kad.arbitr.ru/> (ýüztutma senesi: 05.10.2024).

⁷ Haryt nyşanlarynyň hukuk eýeleriniň hereketlerini baha bermek bilen baglanyşykly işler boýunça kazyýet tejribesiniň syn-gözi: Russiýa Federasiýasynyň Ýokary Kazyýetiniň Prezidiumy tarapyndan 2023-nji ýylyň 15-nji noýabrynda tassyklandy // Russiýa Federasiýasynyň Ýokary Kazyýeti: saýt. URL: <https://vsrf.ru/documents/thematics/33140/> (ýüztutma senesi: 05.10.2024).

⁸ Şol ýerde.

⁹ Russiýa Federasiýasynyň Ýokary Kazyýetiniň Plenumunyň 2019-njy ýylyň 23-nji aprel № 10 «Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň dördünji bölegini ulanmak barada» kararynyň 154-nji bendi // Hukuk namalaryny resmi neşir etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 28.10.2024).

görnükli bolup görünýär. Şeýle talap yglan edilen belgini seljermek tapgyrlaryna (15 U.S.C.S, § 1051 (3-c)¹⁰), şeýle hem hasaba alynandan soň baş ýyl geçenden soň hakyky we üznüksiz ulanmagyň tassyklanlymagy arkaly belginiň hasaba alynmagyndan soňa (15 U.S.C.S, § 1065 (3)¹¹) ýaýradýar.

Haryt nyşanlarynyň ynsaply ulanylmagyny yzarlamagyň şeýle çemeleşmesi ynsapsyz bäsdeşligi önüni almak üçin iň amatlydyr, hususanda patent trollaryna we olaryň köpçülikleýin haýyşnamalar bermek işine garşy önüni alyş çäresi bolup hyzmat edip biler.

Şol bir wagtyň özünde haryt nyşanlaryň ulanylmazlyk sebäpli wagtyndan ön hereket etmegini bes etmek esaslarynyň ulanylmagyna ýol bermezlik maksatlarynda hereket edip, şeýle hem özlere hukuk meýdanynyň çäginde has köp bolmak üçin edip, patent trollary şulary amala aşyrýarlar:

a) haryt nyşany ulanmak hukugyny üçünji şahslara geçirmek, mysal üçin ygtyýarnama şertnamasy çäginde, bu RF RK 1486-njy maddasy laýyklykda haryt nyşanynyň hukuk eýesi tarapyndan ulanylmagy hökmünde kwalifikasiýa edilýär. Bellemeli welin, patent troll degişli haryt nyşanyna degişli ygtyýarnama ylalaşygy baglaşmagyň oňaýsyz netijesi ygtyýarnama tölegleriniň jeminiň oňa täsirini sebäpli harytlaryň ýa-da hyzmatlaryň jemleýji bahasynyň gymmatlaşmagy bolup biler [7];

b) üç ýyl möhlet tamamlanandan soň mundan beýläki ulanylmazlyk netijesinde ýatrylyp biljek bar bolanyň warianty hökmünde meňzeş haryt nyşanynyň hasaba alynmagy üçin täze haýyşnama berýäler.

Ýokarda görkezilen wariantlardan görnüşi ýaly, patent trollarynyň özüni alyp barş strategiýalary köp, emma manysy bir – ynsaply telekeçiler üçin hukuk päsgellerini döretmek, bu ýerde esasy maksat pul sylagasyyny almakdyr, şol wagtyň özünde raýatlyk dolanyşygynda harytlary we hyzmatlary şahsylaşdyrmak maksady bolan haryt nyşanynyň esasy ähmiýetini ýitirýär [8].

Şol bir wagtyň özünde kanunçylygyň işjeň kämilleşdirilmegi, administratiw amallaryň üýtgedilmegi umuman diňe ynsaply telekeçiler üçin şertleri kämilleşdirmäge däl, eýsem bazaryň ynsapsyz gatnaşyjylarynyň işini duruzmaga hem gönükdirildi.

Şeýlelik bilen, kanun çykaryjy bähbitleriň deňagramlylygyny gözlemegi öz maksady edip goýýar, sebäbi patent trollary üçin päsgelleri döretmek maksadyndaky kadalaryň byslydgy ähli telekeçilik işi subýektlerine oňaýsyz täsir edip biler. Bu baglanyşykda haryt nyşanynyň ulanylmazlygy netijesinde onuň hukuk goragyny ýatrylyşy amalynda, şeýle hem haryt nyşanlary üçin haýyşnamalar bermekde administratiw tertibiň bysaldalmagy bölümünde kanunçylygyň üýtgeşmelerini we çemeleşmeleri bellemek maksada laýykdyr.

2017-nji ýylyň 12-nji iýulyna çenli RF RK 1486-njy maddasyndaky 1-nji bent bilen ugur alyp, islendik gyzyklanýan şahs haryt nyşanynyň ulanylmazlygy netijesinde onuň hukuk goragyny ýatrymagy üçin arbitraj kazyýetine göni ýüzlenip

Raýatlyk hukuk gatnaşyklarynyň gatnaşyjylarynyň ynsaplylygy prezumsiýa edilýär, Synlama bolsa taraplaryň hereketlerini hakyky ýagdaýlary nazara alyp baha bermegiň zerurlygyny kesgitleýär.

bilerdi. 01.07.2017 № 147-FZ Federal kanun¹² bilen kazyýet ulgamynyň edaralarynda ýükün azaltmak maksady bilen jedelliniň hukuk eýesine haryt nyşanynyň hukugyndan ýüz öwürmek barada Rospatente ýüzlenme ýa-da gyzyklanýan şahs bilen başga şahsa bermek baradaky şertnama baglaşmak teklibini ugratmak arkaly kazyýetden ön sazlamagyň hökmany tertibi girizildi. Hususanda, kazyýetden ön sazlamak tertibi olaryň käbiriniň jedeli predmetiniň gymmatlyga hemişe laýyk gelmezligini hasaba alyp, kazyýet çykdajylarynda tygşytlamaga mümkinçilik berýär [9].

Mundan başga-da, haryt nyşanynyň hasaba alynmagy, onuň hukugy dolandyrylmagy we hukugy bes etmegi bilen baglanyşykly hukuk taýdan möhüm hereketleriň bahasyna çemeleşmäni üýtgeden nyşanly wakalaryň biri 2017-nji ýyldaky Patent we beýleki tölegler baradaky düzgünnama üýtgeşmeleri bolup durýar¹³.

Şeýlelik bilen, RF Hökümetiniň 23.09.2017 № 1151 kararname¹⁴ bilen HHGK klaslarynyň sanyndan ugur alyp haryt nyşany seljermek we hasaba almak üçin patent töleglerini hasaplamagyň logikasy üýtgedildi. Degişlilikde HHGK has köp klas haýyşnamada görkezilen bolsa, şonça-da patent töleginiň mukdary ýokary. Bu çäre ilki bilen ähli 45 HHGK

¹² 2017-nji ýylyň 1-nji iýuly № 147-FZ Federal kanuny «Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň dördünjü böleginiň 1252 we 1486-njy maddalaryna we Russiýa Federasiýasynyň Arbitraj prosessual kodeksiniň 4 we 99-njy maddalaryna üýtgetmeler girizmek barada» // Hukuk namalaryny resmi neşir etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 06.10.2024).

¹³ Russiýa Federasiýasy Hökümetiniň 2008-nji ýylyň 10-njy dekabry № 941 karary «Oýlap tapýşa, peýdaly modele, senagat nusgasyna patent bilen, haryt nyşanynyň we hyzmat belliginiň döwlet bellige alynmagy bilen, geografiki görkezgä, harytyň gelip çykan ýeriniň adyna aýratyn hukugyň döwlet bellige alynmagy we berilmegi bilen, şeýle hem intellektual işjeňlik netijelerine ýa-da şahslylandyrmama serişdesine aýratyn hukugyň elden çykarylyşynyň, aýratyn hukugyň girowlugynyň, şertnama boýunça beýleki netijäni ýa-da serişdäni ulanmak hukugynyň berilmeginiň, şertnamasыз şeýle netijä ýa-da serişdä aýratyn hukugyň geçmeginiň döwlet bellige alynmagy bilen baglanyşykly hukuk taýdan ähmiýetli hereketleri ýerine ýetirmek üçin patent we beýleki tölegler baradaky düzgünnama tassyklamak barada» // Hukuk namalaryny resmi neşir etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 09.10.2024).

¹⁴ Russiýa Federasiýasy Hökümetiniň 2017-nji ýylyň 23-nji sentýabry № 1151 karary «Oýlap tapýşa, peýdaly modele, senagat nusgasyna patent bilen, haryt nyşanynyň we hyzmat belliginiň döwlet bellige alynmagy bilen, harytyň gelip çykan ýeriniň adyna aýratyn hukugyň döwlet bellige alynmagy we berilmegi bilen, şeýle hem intellektual işjeňlik netijelerine ýa-da şahslylandyrmama serişdesine aýratyn hukugyň elden çykarylyşynyň, aýratyn hukugyň girowlugynyň, şertnama boýunça beýleki netijäni ýa-da serişdäni ulanmak hukugynyň berilmeginiň, şertnamasыз şeýle netijä ýa-da serişdä aýratyn hukugyň geçmeginiň döwlet bellige alynmagy bilen baglanyşykly hukuk taýdan ähmiýetli hereketleri ýerine ýetirmek üçin patent we beýleki tölegler baradaky düzgünnama üýtgetmeler girizmek barada» // Hukuk namalaryny resmi neşir etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 09.10.2024).

¹⁰ United States Trademark Law: Rules of Practice & Federal Statutes (USPTO, Updated on January 1, 2023) // Bütindünya Intellektual Eýeçilik Guraması: saýt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22363> (ýüztutma senesi: 01.11.2024).

¹¹ Şol ýerde.

klasyna berlen haýyşnamalaryň akymyny çäklendirmäge gönükdirildi.

Mundan başga-da, göstepilen kararnama bilen girizilen patent trollary bilen göreşde iň täsirli gural haryt nyşanynyň hereket etmek möhletini uzaltmak üçin patent tölegini hasaplamagyň ýörelgesini üýtgetmekdi. Eger 2017-nji ýyldaky üýtgeşmelerden öň uzaltmak üçin patent töleginiň mukdary bellenen we 20 250 rubl düzen bolsa, girizilen çemeleşme laýyklykda hasaplamalar 27 000 rubl + 5-den gowrak her HHGK klasy üçin 1000 düzdi.

Ynasymyz welin, eger ähli 45 HHGK klasyna hasaba alnan birnäçe haryt nyşany bolan patent toplumunda uly hojalyk subýektlerinde täze tertip haryt nyşanlary uzaltmak üçin töleg tölemegi ownuk çylşyrymlylaşdyran bolsa, birnäçe yüzlerden münherçe haryt nyşany elindäki patent trollary üçin duýulýan maliýe kynçylyklary peýda boldy.

Hukuk taýdan möhüm hereketleri amala aşyrmak boýunça administratiw tertibi üýtgetmekde täzelik «Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 2008-nji ýylyň 10-njy dekabryndaky № 941 kararnama üýtgetme girizmek hakynda» Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 18.09.2024 № 1278 kararnama bilen göz önünde tutulan üýtgeşmeler boldy¹⁵.

Möhüm üýtgeşmeleriň biri elektron görnüşde iş alyp barýşda 30 göterimlik ýeňilligiň ýatyrylmagy, şeýle hem ähli patent tölegleriniň ýokary galmagydyr. Bu baglanyşykda ähli 45 HHGK klasy hakynda haryt nyşanlary hasaba almagyň mundan beýläk üçünji şahsa pul sylagasy üçin başga şahsa bermek maksady bilen mümkinçiligi has-da ykdysady taýdan özüne çekmeýän boldy.

Mundan başga-da, üýtgeşmeler resmi seljermek we ygylan edilen belgi seljermek geçirmek üçin patent töleglerini tölemek üçin berlen möhlete hem degdi. Eger öň tölemek üçin möhlet 2 aý + 6 goşmaça aý (50 göterim ýokary galjan töleg bilen) düzen bolsa, täze düzgünler laýyklykda möhlet 2 aý + 1 goşmaça aý (100 göterim ýokary galjan töleg bilen) üýtgetdiler.

Şeýlelik bilen, üç aýlyk möhlet tamamlananda tölenen töleg ýokdugynda haýyşnama yzyna alnan hasaplanar¹⁶. Bu çäre töleg tölemek maksady bolmasa berlen, emma hakyky gyzyklanyan telekeçilere hasaba almakdan yüz öwürmek üçin anyk esas bolup durýan haýyşnamalar boýunça iş alyp

¹⁵ Russiýa Federasiýasy Hökümetiniň 2024-nji ýylyň 18-nji sentýabry № 1278 karary «Russiýa Federasiýasy Hökümetiniň 2008-nji ýylyň 10-njy dekabry № 941 karyna üýtgetmeler girizmek barada» // Hukuk namalaryny resmi neşir etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 06.10.2024).

¹⁶ Russiýa Federasiýasy Hökümetiniň 2008-nji ýylyň 10-njy dekabry № 941 karary (18.09.2024 redaksiýasy) «Oýlap tapýşa, peýdaly modele, senagat nusgasyna patent bilen, haryt nyşanynyň we hyzmat belliginiň döwlet bellige alynmagy bilen, geografiki görkezgä, harytyň gelip çykan ýeriniň adyna aýratyn hukugyň döwlet bellige alynmagy we berilmegi bilen, şeýle hem intellektual işjeňlik netijelerine ýa-da şahsylandyрма serişdesine aýratyn hukugyň elden çykarylyşynyň, aýratyn hukugyň girowluginiň, şertnama boýunça beýleki netijäni ýa-da serişdäni ulanmak hukugynyň berilmeginiň, şertnamasyz şeýle netijä ýa-da serişdä aýratyn hukugyň geçmeginiň döwlet bellige alynmagy bilen baglanyşykly hukuk taýdan ähmiýetli hereketleri ýerine ýetirmek üçin patent we beýleki tölegler baradaky düzgünnama tassyklamak barada» // Hukuk namalaryny resmi neşir etmek: saýt. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (ýüztutma senesi: 09.10.2024).

Möhüm üýtgeşmeleriň biri elektron görnüşde iş alyp barýşda 30 göterimlik ýeňilligiň ýatyrylmagy, şeýle hem ähli patent tölegleriniň ýokary galmagydyr.

barýşyň möhletini gysaltmaga gönükdirildi, emma olaryň haýyşnamalarynyň has giç prioriteti bar.

Görkezilen üýtgeşmeler kanun çykaryjynyň administratiw amallary bysyndalmagy arkaly hukuk kadalaryny kämilleşdirmek ugry toplumlaýyn işiniň şaýatlyk berýär, şol bir wagtyň özünde patent trollarynyň işine täsirli päsgel berip we elbetde Rossiyanyň kanunçylygynyň häzir patent trollinginiň beren çagyryşa jogap berýändigini barada netije çykarmaga mümkinçilik berýär.

Şol bir wagtyň özünde patent trollarynyň işine garşy durýan goşmaça usul hökmünde awtorlar haýyşnamaçy tarapyndan haýyşnamada görkezilen harytlar we hyzmatlar hakyndaky haryt nyşanynyň hakyky täjirçilik ulanyşyny amala aşyrmaga borçlanýan möhlet baradaky maglumatlary bermegiň borçnamalaryny bermekden ybarat administratiw amaly üýtgetmegiň teklipl edýärler.

Şeýlelik bilen, mysal üçin, haýyşnamaçy belgi hasaba alyndandan soň bir ýyl dowamynda anyk harytlar we hyzmatlar hakynda haryt nyşanynyň täjirçilik ulanyşy baradaky maglumatlar, harytlary raýatlyk dolanyşygyna girizmek amalyna kömek edýän we hasaba alnan belgini ulanmagyň hakyky niýetini tassyklaýan beýleki hereketleri ýerine ýetirmek baradaky maglumatlary hödürlep borçlanýar. Maglumatlary hödürlemezik ýa-da şeýle maglumatlary ýeterlik däl hasaplamak ýagdaýynda açyk registrlerde täjirçilik ulanyşyň tassyklanylmazlygy barada degişli bellik goýular.

Şeýlelik bilen, hukuk eýesi tarapyndan «ýaş» haryt nyşanynyň täjirçilik ulanyşy tassyklanmasa, oňa degişlilikde RF RK 1486-njy maddasy bilen göz önünde tutulan, haryt nyşanynyň ulanylmazlygy sebäpli onuň hereket etmegini wagtyndan öň bes etmekde gyzyklanyan şahslary çäklendirýän hökmüni üç ýyllyk möhlet hereket etmegi bes edýär. Şeýle bellik gyzyklanyan şahsa üç ýyllyk garaşmak möhletini geçip, hukuk eýesine haryt nyşanyna hukugyndan yüz öwürmek barada Rospatente ýüzlenme ýa-da başga şahsa bermek baradaky şertnama baglaşmak teklibini wagtyndan öň ugratmaga, şeýle hem ylalaşyga ýetmeýän ýagdaýda degişli predmeti bolan kazyýet talaby bermek möhletini ýakynlaşdyrmaga mümkinçilik berer.

Teklipl edilen goşmaça administratiw amalyň bysyndalmagy haryt nyşanyna aýratyn hukugy ulanylmazlyk sebäpli bes etmek amalynyň elýeterliliginiň üpjün eder. Awtorlar pikirince, bu haryt nyşanlarynyň hukuk eýeleriniň täjirçilik işine höweslendiriji täsir

Rossiýanyň kanunçylygy häzir patent trollinginiň beren çagyryşyna jogap berýär.

Teklip edilen goşmaça administratiw amalyň bysyldalmagy haryt nyşanyna aýratyn hukugy ulanylmazlyk sebäpli beş etmek amalynyň elýeterlilikiniň üpjün eder.

edip we patent trollary üçin goşmaça päsgeleri döredip biler, sebäbi haryt nyşanynyň maksatlama ulanylmagy olar üçin gyzykly däl, hakyky täjirçilik hereketlerini amala aşyrmagyň borçnamalary bolsa goşmaça maliýe we wagt çykdajylarynyň çeşmesi bolup hyzmat edip biler.

Häzirki barlagy tamamlap, belleli welin, getirilen klassifikasiýa we patent trollarynyň taktiki çemeleşmeleriniň synynyň, telekeçilere oňaysyz täsir etmek usullarynyň saýlamagyň logikasyny açýklamagyň işi goramak üçin önüni alyş çäresi bolup, bu bar bolan bäsdeş iş landşaftyny berkendirmäge mümkinçilik berer. Şol bir wagtyň özünde administratiw amalary bysyndalmagy, administratiw möhletleri gysaltmagy arkaly kanunçylygyň kämilleşdirilmegi, hukugy hyýanatçylykly ulanmagyň köp gezek synanyşyklarynyň döredilen ulgamy barada signal bermäge mümkinçilik berýän kazyýet tejribesi synlamalaryda ulgamlaşdyrylan çemeleşmeler bilen utgaşmak bilen häzirki intellektual eýeçilik kanunçylygyna çagyrtan çykyş eden patent trolling bilen göreşmek boýunça berk we toplumlaýyn binýat düzýär. Şol bir wagtyň özünde patent trollinge garşy durmak üçin döreýän hukuk şertleri hereket edýän administratiw tertibi tekliplenen üýtgetmeler bilen bilelikde bazaryň dinamiki ösüşini goldap we haryt nyşanlary pudagynda hukugy hyýanatçylykly ulanmak bilen göreşip bilýärler.

Edebiýat sanawy

1. Ворожевич, А. С. Патентный троллинг: сущность, история, правовые механизмы борьбы / А. С. Ворожевич // Закон. – 2013. – № 9. – С. 68–81.
2. Патентное рейдерство идет в Россию / Г. В. Панкина, Л. А. Сашина, А. А. Слыхов, Т. М. Терешкина // Компетентность. – 2011. – № 4–5 (85–86). – С. 34–41.
3. Барабашев, А. Г. Патентный троллинг и правовое регулирование искусственного интеллекта (на примере опыта Соединенных Штатов Америки) / А. Г. Барабашев, Д. В. Пономарева // Вестник Университета имени О. Е. Кутафина (МГЮА). – 2021. – № 1 (77). – С. 39–46.
4. Васильев, Д. В. Патентный троллинг: зарубежный опыт и правоприменительная практика в России / Д. В. Васильев // Образование. Наука. Научные кадры. – 2019. – № 4. – С. 97–101. – DOI: 10.24411/2073-3305-2019-10193.
5. Васильев, Д. В. Правоприменительная практика и зарубежный опыт в противоборстве с «патентным троллингом» / Д. В. Васильев, А. А. Ласкин // Гуманитарное пространство. – 2020. – Т. 9, № 1. – С. 83–93.
6. Прохоров, В. А. Злоупотребление правом при обращении в суд с иском о взыскании

компенсации за нарушение исключительного права на товарный знак / В. А. Прохоров // Вестник Удмуртского университета. Серия: Экономика и право. – 2024. – Т. 34, № 4. – С. 709–715.

7. Дятлова, А. В. Противодействие патентному троллингу (на примере опыта США и Китая) / А. В. Дятлова // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Экономика и право. – 2021. – № 6. – С. 106–110.
8. Мушавкина, П. Критерии определения злоупотребления правом «патентными троллями» / П. Мушавкина // Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики: Сборник материалов XII Международного юридического форума (IP Форума). В 2 томах, Университет имени О. Е. Кутафина (МГЮА), 16–17 февраля 2024 года. – Москва: Московский государственный юридический университет им. О. Е. Кутафина (МГЮА), 2024. – С. 249–252.
9. Защита исключительных прав на патентоохраняемые объекты: монография / А. С. Ворожевич. – Москва: Статут, 2020. – 179 с. – ISBN 978-5-8354-1624-0.

Awtorlar hakynda maglumat

Şlapunow Aleksandr Ýuryewiç, SEFInň Sibir merkeziniň başlygy (Nowosibirsk ş., Planetnaýa köç., 30-njy jaý, 2a korpusy), ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5692-0048>, SPIN-kody: 8705-0196; shlapunov@rupto.ru

Maçnewa Wera Ýuryewna, SEFInň Sibir merkeziniň 2-nji kategoriýaly intellektual eýeçilik boýunça döwlet bilermeni (Nowosibirsk ş., Planetnaýa köç., 30-njy jaý, 2a korpusy), ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5917-5751>, SPIN-kody: 4016-1124; vera.machneva@rupto.ru

References

1. Vorozhevich, A. S. (2013), «Patent trolling: essence, history, legal mechanisms to combat it», *Zakon*, no. 9, pp. 68–79.
2. Pankina, G. V., Sashina, L. A., Slyhov, A. A. and Tereshkina, T. M. (2011), «Patent raiding is coming to Russia», *Kompetentnost*, no. 4–5 (85–86), pp. 34–41.
3. Barabashev, A. G. and Ponomareva D. V. (2021), «Patent Trolling and the Legal Regulation of Artificial Intelligence (United States of America)», *Vestnik Universiteta imeni O. E. Kutafina (MGYUA)*, no 1 (77), pp. 39–46.
4. Vasijev, D. V. (2019), «Patent trolling: foreign experience and law enforcement practice in Russia», *Obrazovanie. Nauka. Nauchnye kadry*, no. 4, pp. 97–101.
5. Vasiljev, D. V. and Laskin A. A. (2020), «Law Enforcement Practice and Foreign Experience in Combating «Patent Trolling»», *Gumanitarnoe prostranstvo*, vol. 9, no. 1, pp. 83–93.
6. Prohorov, V. A. (2024), «Abuse of the right when applying to the court with a claim for recovery of compensation for infringement of the exclusive right to a trademark», *Vestnik Udmurtskogo universiteta. Seriya Ekonomika i pravo*, vol. 34, no. 4, pp. 709–715.

7. Dyatlova, A. V. (2021), «Countering Patent Trolling (US and Chinese Experience)», *Sovremennaya nauka: aktual'nye problemy teorii i praktiki. Seriya: Ekonomika i pravo*, no. 6, pp. 106–110.
8. Mushavkina, P. (2024), «Criteria for determining abuse of right by «patent trolls», *Pravovaya zashchita intellektual'noj sobstvennosti: problemy teorii i praktiki: Sbornik materialov XII Mezhdunarodnogo yuridicheskogo foruma (IP Foruma)*, [Legal Protection of Intellectual Property: Problems of Theory and Practice: Proceedings of the XII International Legal Forum (IP Forum)], in 2 volumes, Kutafin Moscow State Law University (MSAL), Moscow, Russian Federation, February 16–17, 2024, pp. 249–252.
9. Vorozhevich, A. S. (2020), *Zashchita isklyuchitel'nyh prav na patentoohranyaemye objekty* [Protection of exclusive rights to patent-protected subject matter], monograph, *Statut*, Moscow, Russia.

Information about the authors

Alexander Yu. Shlapunov, Head of the Siberian Center FIPS (Novosibirsk, Planetnaya str., 30, bld. 2A), ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5692-0048>, SPIN-code: 8705-0196; shlapunov@rupto.ru

Vera Yu. Machneva, State Expert on Intellectual Property, 2nd category, (Novosibirsk, Planetnaya str., 30, bld. 2A), ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5917-5751>, SPIN-code: 4016-1124; vera.machneva@rupto.ru

Awtorlar bähbitleriñ gapma-garşylygynyñ ýokdugy barada beýän edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi 11.11.2024

Syndan soñra goşmaça işlenen senesi 10.12.2024

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 18.12.2024

Ylmy makala

Original article

УДК 347.771

EDN <https://elibrary.ru/mniwqe>

Derman serişdesine, pestiside we agrohimiçata degişli oýlap tapyş üçin patentiň möhledini uzaltmak: statistika we soragnama netijeleri

Andrey Lwowiç Žurawlew, Nikolay Borisowiç Lyskow,
Tatyana Alekseyewna Bezzabotnowa, Nataliya Wladimirowna Alisova[✉]

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]nataliia.alisova@rupto.ru

Mazmun: Bu işiň ähmiýeti, esasan-da Russiýa Federasiýasynyň Hökümeti tarapyndan tassyklan 2030-njy ýyla çenli farmasewtika pudagyň ösdürmegiň strategiýasynda görkezilen, farmasewtika pudagyň ösüşiniň uly ähmiýeti bilen düşündirilýär. Onuň maksady derman serişdeleriniň dolanyşyk pudagynda işleýän öňde barýan patent-hukuk firmalaryny we işgär jemgyýetçiliginiň wekilleriniň pikirlerini göz önünde tutup, oýlap tapyşlara patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak pudagyndaky Rossiýanyň kanunçylygyny seljermekir. İşde, ulanyjylaryň patentiň hereket ediş möhledini uzaltmagyň bar bolan amalyndan kanagatlanmagy barlamak üçin soragnama usuly ulanyldy, uzaltmak institutyna degişli statistik maglumatlar berilýär. Barlag netijelerinde derman serişdeleri, pestisidler we agrohimiçatlar pudagyndaky oýlap tapyşlara patentiň hereket ediş möhledini uzaltmagyň ýokary isleginiň bardygy kesgitlenildi. Alnan netijeler Russiýa Federasiýasynyň kadalaşdyryjy-hukuk resmynamalaryna üýtgetmeler girizmek boýunça teklipler işläp taýýarlamak nukdaýnazyndan şahslaryň giň topary üçin gyzklanma döretdi. Barlaglar Ýewraziýa sebitinde patentiň hereket ediş möhledini uzaltmagyň hukuk tertibi YBI-ni ýerine ýetirmek boýunça № 05/2024 şertnamanyň çäginde Ýewraziýa patent edarasy bilen bilelikde geçirildi.

Açar sözler: oýlap tapyş, derman serişde, pestisid, agrohimiçat, patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak
Çeşme görkezmek üçin: Žurawlew A. L., Lyskow N. B., Bezzabotnowa T. A., Alisowa N. W. Derman serişdesine, pestiside we agrohimiçata degişli oýlap tapyş üçin patentiň möhledini uzaltmak: statistika we soragnama netijeleri // SEFI-iň Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 40–47.

Patent renewal for invention related to medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and questionnaire results

Andrey L. Zhuravlev, Nikolay B. Lyskov, Tatiana A. Bezzabotnova, Natalia V. Alisova[✉]

The Federal Institute of Industrial Property

[✉]nataliia.alisova@rupto.ru

Abstract: the relevance of this paper is due to the high importance of the development of the pharmaceutical industry in accordance with the Strategy for the Development of the Pharmaceutical Industry until 2030 approved by the Government of the Russian Federation. The purpose of this paper is to analyze the Russian legislation in the field of patent term extension taking into account the opinions of leading patent law firms and representatives of the business community working in the field of drug circulation. The paper utilizes a questionnaire survey method to investigate the satisfaction with the current patent term extension procedure

among patent law firms and leading pharmaceutical industries engaged in invention-related activities and provides relevant statistical data concerning the institution of extension. The study found that patent term extension for inventions in the field of pharmaceuticals, pesticides and agrochemicals is in high demand. The presented results will be of interest to a wide range of persons from the point of view of developing proposals for amendments to the regulatory legal acts of the Russian Federation. The study was carried out jointly with the Eurasian Patent Office within the framework of the research work on the topic «Legal regime of patent term extension in the Eurasian region».

Keywords: invention, medicinal product, pesticide, agrochemical, patent term extension.

For citation: Zhuravlev A. L., Lyskov N. B., Bezzabotnova T. A., Alisova N. V. Patent renewal for an invention related to a medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and results of the questionnaire // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 40–47 (In Russ.).

SSSR-de meýilleşdirilen sosialistik ykdysadyýet şertlerinde we awtor şahadatnamalary görmüşinde oýlap tapyslary gorag edýän ösen institut şertlerinde gorag resmynamalarynyň hereket ediş möhledini uzaltmagyň zerurlygy ýok boldy. Ýurtda syýasy ýagdaýyň üýtgemegi we bazar görnüşli ykdysadyýete geçmegiň netijesinde intellektual işjeňlik netijelerini gorag edýän institut üýtgedi.

Patent görnüşü oýlap tapyslary gorag etmegiň ýeke-täk görnüşü hökmünde SSSR-de oýlap tapyslar hakyndaky kanuny bilen berkidildi¹. Şu kanunyň laýyklykda oýlap tapysa patent 20 ýyl hereket etdi we ol haýyşnamanyň SSSR-iň Döwlet patent edarasyna (SSSR-iň Gospatenty) gelip gowşan gününden hasaplandy².

Bu kadalar 1992-nji ýylda Russiýa Federasiýasynyň Patent kanuny güýje giren soň hem üýtgedi, 3-nji maddasynyň 3-nji bendi oýlap tapysa patentini 20 ýyl dowamynda hereket etjekdigini, haýyşnamanyň Russiýa Federasiýasynyň Patent edarasyna gelip gowşan gününden hasaplanjakdygyny görkezdi³. 1990-njy ýyllardaky Russiýa Federasiýasynyň ykdysady ýagdaýynyň netijesinde, farmasewtika pudagynyň kärhanalary girdejsizligi sebäpli ýapylýarka ýa-da daşary ýurtly farmasewtika kompaniýalary tarapyndan satyn alynýarka, patentini hereket ediş möhledini uzaltmak meselesi ähmiýetli dälidi.

Derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimiçatlara degişli oýlap tapysa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak ilkinji gezek 2003-nji ýylda Rossıýanyň kanunçylygyna girizildi⁴ [1].

Russiýa Federasiýasynyň Patent kanunyň 3-nji maddasynyň 3-nji bendiniň laýyklykda, 2003-nji ýylda girizilen üýtgetmeler we goşmaçalar göz önünde tutulsa, oýlap tapysa patentini hereket ediş möhledi intellektual eýeçilik boýunça federal ýerine ýetiriji häkimiýet organy haýyşnamanyň tabşyrylan gününden 20 ýyl bolmagyny dowam etdi. Şeýle-de

Derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimiçatlara degişli oýlap tapysa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak ilkinji gezek 2003-nji ýylda Rossıýanyň kanunçylygyna girizildi.

bolsa, ulanylyşy üçin kanun bilen bellenen tertipde rugsat almak zerur bolan derman serişdelerine, pestisidlere ýa-da agrohimiçatlara degişli oýlap tapyslar üçin 20 ýyllyk patentiň hereket ediş möhledini, oýlap tapysa haýyşnamanyň tabşyrylan gününden ulanmaga ilkinji rugsat alnan güne çenli bolan wagtdan baş ýyl aýrylan möhletçe uzaltmak göz önünde tutuldy. Şonuň bilen birlikde oýlap tapysa patentini hereket etjek möhledi baş ýyl bilen çäklendirildi. Uzaltmak baradaky haýyşnama patent eýesi tarapyndan patentini hereket ediş möhletinde yokarda agzalan rugsat alan gününden ýa-da patent berlen gününden alysynda soňky möhlet gutarmazdan ozal alty aýyň dowamynda intellektual eýeçilik boýunça federal ýerine ýetiriji häkimiýet organyna tabşyrylmalydyr.

Kanunyň şu bendi boýunça ugur alyp, patent eýeleri derman serişdesine degişli patentini hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky haýyşnamalary tabşyryp başladylar.

Şeýle-de bolsa, kanunyň kadalaryny amaly ulanmak, uzaltmagyň tertibini, hususanda-da uzaltmagyň amalyňy düşündirjek we bu amaly ýaýradyljak oýlap tapyslaryň obýektlerini takyklaşdyrjak kanun astyndaky kadalaşdyryjy hukuk resmynamalarynyň yoklugy sebäpli uly kynçylyklar bilen yüzbe-ýüz boldy.

Şonuň bilen birlikde şeýle uzaltmalaryň sanynyň az bolandygyny we haýsydyr bir görnükli hukuk ulanma tejribesiniň bolmandygyny bellemek gerek, şeýle-de ki uzaltmany esasanam daşary ýurtly farmasewtika firmalary soraýardylar [2].

Bu institutyň ähmiýetini göz önünde tutup, kanun çykaryjy ony Raýat kodeksiniň (RK) täze dördünji bölegine goşdy, bu ýerde kadalar ownuk üýtgetmelere sezewar boldy⁵.

Russiýa Federasiýanyň RK-nyň dördünji bölegi kabul edilen mahaly derman serişdesine degişli oýlap tapysa patentini

¹ Oýlap tapysa hukugy döwlet tarapyndan goralýar we patent bilen tassyklanýar (SSSR-iň 1991-nji ýylyň 31-nji maýy № 2213–1 «SSSR-de oýlap tapyslar barada» Kanunyň 3-nji maddasynyň 1-nji bendi // KonsultantPlyus: saýt. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_18406 (ýüztutma senesi: 11.11.2024).

² Şol ýerde.

³ Russiýa Federasiýasynyň 23.09.1992 № 3517–1 Patent kanuny (02.02.2006 redaksiýasy). Güýjüni ýitirdi // KonsultantPlyus: saýt. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_979 (ýüztutma senesi: 11.11.2024).

⁴ 07.02.2003 № 22-FZ Federal kanuny «Russiýa Federasiýasynyň Patent kanunyna üýtgetmeler we goşmaçalar girizmek barada». Güýjüni ýitirdi. // KonsultantPlyus: saýt. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_40913 (ýüztutma senesi: 11.11.2024).

⁵ Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksi (dördünji bölegi) 18.12.2006 № 230-FZ (01.07.2017 redaksiýasy) // KonsultantPlyus: saýt. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/ (ýüztutma senesi: 11.11.2024).

Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň 1363-nji maddasynyň 2-nji bendiniň laýyklykda oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmakda öz bellige alnan nomeri bolan we Russiýa Federasiýasynyň Döwlet oýlap tapyşlar sanawyna girizilen goşmaça patentiň berilmegi göz önünde tutulýar.

hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky ýüzlenmelerle sany artdy, bu bolsa uzaltmak baradaky ýüzlenmeleri seljermek amalyňy düzgünleşdirjek kanun astyndaky kadalaşdyryjy hukuk resmynamalaryny kabul etmegiň zerurlygy döretdi. Kanun astyndaky resminama kabul etmek bu pudakda degişli barlaglary geçirenden soň Rospatent tarapyndan başlangy berildi [3]. Şeýle-de bolsa, hukuk ulanma tejribesi uzaltmaga degişli kanun astyndaky kadalaşdyryjy hukuk resmynamasynda-da, RK-nyň dördünji böleginde beýan edilen kadalara-da ep-esli kemçilikleri ýüze çykardy [4, 5].

Şular göz önünde tutulyp, şeýle-de kazyýet we hukuk ulanma tejribesine we daşary ýurt tejribesine daýanyp, 2014-nji ýyldaky RK-nyň dördünji böleginiň täze redaksiýasynda 1363-nji madda üýtgetmelere sezewar boldy.

Patentiň hereket ediş möhledi öňküsinden 20 ýyl bolup galdy, intellektual eýeçilik boýunça federal ýerine ýetiriji häkimiyet organyna patent bermek üçin haýyşnamanyň tabşyrylan gününden ýa-da haýyşnamany aýratmak ýagdaýynda (RK-nyň 1381-nji maddasynyň 4-nji bendi) ilki başky haýyşnamanyň tabşyrylan gününden hasaplanýar. Şonuň bilen birlikde RK-nyň 1363-nji maddasynyň 2-nji bendi oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmagyň tertibine we täze gorag resminarasý – goşmaça patentiň berilmegine degişli üýtgetmelere sezewar boldy [6].

Şonuň bilen birlikde edebiyatda beýan edilen pikirlere [7, 8] razy bolup bolmaýar, olar ýewropa patent konwensiýasynyň (YPK) agza ýurtlarynda berlen goşmaça gorag şahadatnamasynyň (GGŞ) RK-nyň 1363-nji maddasynyň 2-nji bendiniň kadalary bilen kesgitlenen goşmaça patente laýyk gelýändigini aýdýarlar.

Daşary ýurtlaryň ýurisdiksiýalarynda hereket edýän kadalaryň laýyklykda patenti uzaltmak baradaky oňyn karar kabul edilende GGŞ berilýär, onuň nomeri sanawa girizilýär, ol hakda maglumatlar neşir edilýär we ol ilki başky patentiň bir bölegi hökmünde garalýar, ýagny uzaltmak diňe ulanmak üçin degişli rugsat almak zerur bolan şol oýlap tapyşa degişli amala aşyrylýar. Şonuň bilen birlikde oýlap tapyşyň formulasyny düzetmek amala aşyrylmaýar, bu bolsa GGŞ hasaba alyş amalyňy Russiýa Federasiýasynyň kanunçylygy bilen göz önünde tutulan goşmaça patent bermekden prinsipiýa taýdan tapawudydyr.

RK-nyň 1363-nji maddasynyň 2-nji bendiniň laýyklykda oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmakda öz bellige alnan nomeri bolan we Russiýa Federasiýasynyň

Döwlet oýlap tapyşlar sanawyna girizilen goşmaça patentiň berilmegi göz önünde tutulýandygyny bellemek zerur. Bu kadalanyň esasy tapawudlarynyň biri goşmaça patentiň täze hukuklaryň göwrümini tassyklaýandygydadyr, sebäbi ol ilkinji rugsat alnan anyk önümi häsiýetlendirýän we formulany şeýle düzetmegiň özi bilen getirýän ähli artykmaçlyklary we kemçilikleri bolan täze oýlap tapyş formulasyny öz içine alýar.

Şeýle-de derman serişdesine⁶ degişli oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky ýüzlenilişi seljermek amalyňynda-da, maddy hukuk kadalarynyň-da kanun astyndaky kadalaşdyryjy hukuk resmynamalary kabul edildi⁷. Täze tertip girizilmegi RK-nyň öňki redaksiýasynda we uzaltmak boýunça administratiw düzgünnamada hukuk kesgitsizligini öz içine alýan käbir ýagdaýlary takyklaşdyrmaga mümkinçilik berdi.

Goşmaça patent bermek mümkinçiligini seljerläýemk wagtda oýlap tapyş formulasynda beýan edilen birleşmeleri ýa-da birleşmeler toparý baglanyşygyny kesgitleýän hukuk gorag göwrümini kesgitleýän alamatlaryň jemi bilen Bellige alynmagy şahadatnamasynda görkezilen derman serişdäniň işjeň maddasynyň häsiýetnamalarynyň sazlaşyklygyny barlamak amala aşyrylýar. Meňzeş çemeleşme Bellige alnyş şahadatnamasynda görkezilen kompozisiýanyň maksatmaksady we derman görnüşini kesgitleýän düzümi göz önünde tutulmak bilen derman serişdesiniň kompozisiýasyny barlada-da amala aşyrylýar.

Bu kadalarda kesgitli maksaty boýunça birleşmäni ýa-da kompozisiýany ulanmak ýaly oýlap tapyşyň obýektinäde ýaýradylýar, sebäbi önümi ulanmak patenti önümiň özüni kesgitli maksady bilen gorayar [9].

Şeýlelik bilen, derman serişdesine degişli oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak institutyna «sazlaşyklyk» düşünjesi girizildi [10]. Mundan başga-da, hukuk ulanmanyň aýratynlyklaryny göz önünde tutup, Russiýa Federasiýasynda goşmaça patenti administratiw we kazyýet tertibinde hem garaşsyz etmek mümkinçiligi amala aşyryldy [11, 12]. Oýlap tapyşa, peýdaly modele, senagat nusgasyna aýratyn hukugyň we ony tassyklaýan patentiň, şol sanda goşmaça patentiň hereket etmegi RK-nyň 1398-nji we 1399-njy maddalary bilen göz önünde tutulan esaslara we tertibe laýyklykda ýok hasaplanýar ýa-da möhletinden öň bes edilýär. Derman serişdesi, pestisid ýa-da agrohimiçat ýaly önüme degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak, şeýle-de ony tassyklaýan goşmaça patentiň hereket etmegi RK-nyň 1363-nji maddasynyň 2-nji bendinde göz önünde tutulan şertler bozursa ýok hasaplanýar,

Şular göz önünde tutulyp, 2015–2023-nji ýyllar döwründe, ýagny häzirkiki kanunçylygyň hereket edýän şertlerinde, derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimiçatlara degişli oýlap

⁶ Russiýa Federasiýasynyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 2015-nji ýylyň 3-nji noýabry № 810 buýrugy «Oýlap tapyşa aýratyn hukugyň we bu hukugy tassyklaýan patentiň hereket möhletini uzaltmak boýunça Federal Intellektual Eýeçilik Gullugy tarapyndan döwlet hyzmatynyň berilmeginiň Administratiw düzgünnama tassyklamak barada» // KonsultantPlyus: saýt. URL: www.pravo.gov.ru (ýüztutma senesi: 14.11.2022).

⁷ Russiýa Federasiýasynyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 2015-nji ýylyň 3-nji noýabry № 809 buýrugy «Oýlap tapyşa goşmaça patent bermek we hereket etmek tertibi, oýlap tapyşa patentiň hereket möhletini uzaltmak barada» // KonsultantPlyus: saýt. URL: www.pravo.gov.ru (ýüztutma senesi: 14.11.2022).

1-nji Tablisa.

2015–2023-nji ýyllar döwründe derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimiaklara degişli oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky ýüzlenilişleriň sany

Table 1.

The number of applications for the extension of a patent for an invention related to medicinal products, pesticides and agrochemicals for the period 2015–2023

Derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimiaklara degişli oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky ýüzlenilişleriň ýyllar boýunça gelip gowşmagy									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Jemi, olardan:	23	42	25	15	23	26	51	40	39
Kanagatlandyryldy	19	30	18	7	20	17	23	24	20
Ret edildi	4	12	7	8	3	9	28	15	15
Serediliş tamamlanmady	0	0	0	0	0	0	0	1	4

Awtorlar tarapyndan Rospatente arzalaryň gelip gowşmagynyň maglumatlary boýunça düzülen.

Compiled by the authors based on the receipt of applications to Rospatent

tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky ýüzlenilişleriň Rospatente gelip gowşmagynyň statistikasyny seljermek gyzkyly.

2015–2023-nji ýyllar döwründe derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimiaklara degişli oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky ýüzlenilişleriň Rospatente gelip gowşmagynyň seljerilmeği bu institutyň isleginiň bardygyny görkezýär. Görkezilen döwürde jemi 284 sany uzaltmak baradaky ýüzleniş tabşyryldy (1-nji tablisa).

Patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky gelip gowşan ýüzlenilişleriň esasy paýy (73,94 %) daşary ýurtly farmasewtika kompaniýalarynyň eýesi bolan oýlap tapyşlara degişli. Olaryň arasynda ABŞ, Şweýsariýa, Ýaponiýa we Germaniýa ýaly senagaty ösen ýurtlaryň kompaniýalarynyň paýyna tabşyrylan ýüzlenilişleriň 56,7 %-i, beýleki daşary ýurtlaryň kompaniýalarynyň paýyna 17,25 %-i, Rossiiýanyň segmentiniň paýyna 26,1 %-i gelýär (2-nji tablisa).

Tabşyrylan ähli ýüzlenilişleriň arasyndan Rospatent tarapyndan 178 sany (62,7 %) kanagatlanýrylyp, 101 sany (35,5 %) boýunça uzaltmakda ret berilip, 5 sany (1,8 %) boýunça delowodstwo häzire çenli tamamlanmady.

Patentiň hereket ediş möhledini uzaltmakda mutlak esaslara görä retleriň arasynda aşakdaky sebäpleri aýratmak bolýar:

a) mahiýaty boýunça ýüzleniş oýlap tapyşy uzaltmaga degişli däl (ýyllyk tölegleriň tölenmegi) – 39 sany (69,64 %);
b) ýüzleniş tabşyrmagyň möhletiniň bozulmagy – 11 sany (19,64 %);

c) retleriň beýleki sebäpleri – 6 sany (10,73 %).

Patentiň hereket ediş möhledini uzaltmakda mahiýaty boýunça retleriň arasynda aşakdaky sebäpleri aýratmak bolýar:

a) seljermäniň kararynyň esasynda – 28 sany (62,2 %);

b) soraga/pikirlere jogap bermezlik – 9 sany (20 %);

c) retleriň beýleki sebäpleri – 8 sany (17,8 %).

Şeýlelik bilen, hödürlenlen maglumatlar derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimiaklara degişli oýlap tapyşa patentiň

hereket ediş möhledini uzaltmak institutynyň isleginiň bardygyny görkezýär. Bu instituty daşary ýurtly hukuk eýeleri hem, ýerli hukuk eýeleri hem ulanýarlar.

Şular göz önünde tutulyp we gzyklanýan taraplaryň pikirlerini öwrenmek maksatlary üçin derman serişdesine, pestiside, agrohimiaklara degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmaga degişli dokuz soragy öz içine alyan soragnama işläp taýýarlandy. Soragnama uzaltmagyň şertlerine, uzaltmak üçin obýektleriň sanawyna, uzaltmagyň möhletlerine, uzaltmalaryň sanyna degişli soraglary öz içine aldy.

2-nji Tablisa.

2015–2023-nji ýyllar döwri üçin hukuk eýeleri boýunça uzaltmak baradaky ýüzlenilişleriň paýlanylyşy

Table 2.

Distribution of extension applications by patent holders in total for the period 2015–2023

Ýurtlar-patent eýeleriniň kody	Uzaltmak baradaky arzalaryň sany	Uzaltmak baradaky arzalaryň %
RU	74	26,06
JP	39	13,73
CH	40	14,08
DE	15	5,28
ES	9	3,17
US	67	23,59
GALANLAR	40	14,08

Awtorlar tarapyndan Rospatente arzalaryň gelip gowşmagynyň maglumatlary boýunça düzülen

Compiled by the authors based on the receipt of applications to Rospatent

Gyzyklanýan taraplaryň pikirlerini öwrenmek üçin derman serişdesine, pestiside, agrohimiçata degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmagyň hukuk tertibiniň dürli jähtlerine degişli soragnama işläp taýýarlandy. Soragnama uzaltmagyň şertlerine, uzaltmak üçin obýektleriň sanawyna, uzaltmagyň möhletlerine, uzaltmalaryň sanyna degişli soraglary öz içine aldy.

Soragnama aşakdaky soraglaryň sanawyny öz içine aldy:

1. Derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimiçatlara degişli oýlap tapyşlara haýyşnamalary uzaltmak instituty gerekmi?
2. Uzaldylyan obýektleriň görnüşleri (derman serişdeleri, pestisidler, agrohimiçatlar) sizi kanagatlanýarmy?
3. Uzaltmagyň möhledi sizi kanagatlanýarmy?
4. Uzaldylyan oýlap tapyşlaryň görnüşleri (önümiň ulanylmagy, önüm (kombinasiýa, himiki birleşme, tanalyan himiki birleşmäniň emeli, kompozisiýa) sizi kanagatlanýarmy?
5. Patent uzaltmagy gapma-garşy etmek gerekmi?
6. Hukuk goragyny haýsy görnüşi has amatly?
7. Rossiyada ýa-da daşary ýurtlarda uzaltmagyň tejribäňiz boldymy?
8. «Bir bellige alnys şahadatnamasy – bir patent» ýörelgesini berjaý etmeli diýip hasaplaýarsyňyzmy?
9. Derman serişdesine, pestiside, agrohimiçata degişli oýlap tapyşa patent uzaltmak üçin haýyşnamany tabşyrmagyň möhledi ýeterlikmi?

Ýokarda agzalan soraglar dört ugur jogaby öz içine aldy – «Hawa», «Ýok», «Başgaça», «Öz wariantyňyzy görkezdiň».

Ýokarda agzalan esasy soraglardan başga-da, soragnamada goşmaça sorag berildi: «Derman serişdesine, pestiside, agrohimiçata degişli oýlap tapyşa patent uzaltmak üçin haýyşnamany tabşyrmagyň haýsy möhledi has amatly?» Jogap hökmünde patentiniň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky haýyşnamany tabşyrmak üçin zerur wagt döwrüni görkezýän bentleriň birini saýlamak teklipe edildi (30 gün, 6 aý, 12 aý ýa-da öz wariantyňyzy görkezdiň).

Bu soragnama oýlap tapyşlar bilen baglanyşykly işjeňlik alyp barýan patent wekilleriň firmalaryna, ýerli we daşary ýurtly öňde barýan farmasewtika firmalaryna, şeýle-de derman öndürijileriniň birleşiklerine iberildi. Jemi 21 sany soragnama iberildi.

Soragnama geçirmek netijesinde alnan netijeler aşakdaky meýilleri görkezýär:

1. Soragnamada gatnaşan respondentleriň takmynan 69 %-i Rossiyada ýa-da daşary ýurtlarda derman

serişdesine, pestiside, agrohimiçata degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmagyň tejribesine eýe bolup, 31 %-i bu pudakda özbaşdak tejribesi bolmady.

2. Respondentleriň köpüsi (85 %) derman serişdesine, pestiside, agrohimiçata degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak institutynyň we bu hukugy tassyklaýan oýlap tapyş patentiniň barlygynyň zerurlygyny tassyklady.
3. Soralan adamlaryň 90 %-den gowragy oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak amala aşyrylyp bilinyän önümleriň görnüşleri (derman serişdesi, pestisid, agrohimiçat) kanagatlanýar.
4. Häzirki wagtda oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmagyň möhledi 5 ýyl bolup, bu respondentleriň 62 %-ini kanagatlandyryýar, şol bir wagtyň özünde 15 %-i bu möhletini köpeltmegi, mysal üçin 10 ýyla çenli köpeltmegi goldady, 8 %-i bu möhletini 2 ýyla çenli azaltmak pikirini beyan etdi, 8 %-i patentiniň hereket ediş möhledini uzaltmagyň özi faktundan prinsipiýa taýdan ýüz öwürmegi goldady, 7 %-i patent bermek üçin haýyşnamanyň tabşyrylan gününden ulanmaga ilkinji rugsat alan güne çenli bolan möhletni göz önünde tutup, aýratyn hasaplanylýşy goldady.
5. Oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak amala aşyrylyp bilinyän oýlap tapyşlaryň görnüşleri (önüm, hususanda himiki birleşme, tanalyan himiki birleşmäniň emeli, kombinasiýa, kompozisiýa we önümiň ulanylmagy) boýunça kanagatlanýşlyk baradaky soragnama respondentleriň 69 %-iniň oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak amala aşyrylyp bilinyän oýlap tapyşlaryň görnüşlerinden kanagatlanandygyny, 31 %-iniň oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak amala aşyrylyp bilinyän oýlap tapyşlaryň görnüşlerine garşylyklaryny beyan etdiklerini görkezdi.
6. Oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmagy we ony tassyklaýan goşmaça patentiniň hereket etmegini gapma-garşy etmegiň hereket edýän amalydan kanagatlanýşlyk baradaky sorag boýunça respondentleriň 62 %-i oňyn jogap berdi, 31 %-i garşylyklaryny beyan etdi, olaryň 50 %-i öňki seljeriş amalynyň Intellektual hukuklar boýunça kazyýetde yzyna gaýtarylmagyny teklipe etdi, sebäbi Rospatentde bar bolan seljeriş amaly olary kanagatlandyрмаýar.

Respondentleriň köpüsi (85%) derman serişdesine, pestiside, agrohimiçata degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak institutynyň we bu hukugy tassyklaýan oýlap tapyş patentiniň barlygynyň zerurlygyny tassyklady.

«SEFI» FDBE-niň beýleki ylmy-barlag işleriniň netijeleri bilen «SEFI» FDBE-niň resmi web sahypasynynda «Ylmy işler» bölümünde tanyşyp bolýar.

7. Derman serişdesine, pestiside, agrohimikata degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak amalyňyň amala aşyrylmagynda oýlap tapyşy hukuk taýdan gorag etmegiň Russiýa Federasiýasynda häzirk wagtda hereket edýän görnüşi hökmünde goşmaça patent soralan adamlaryň 69 %-iniň zerurlyklaryny kanagatlandyryar, soralan adamlaryň 23 %-i formulanyň aýratyn bentlerini uzaltmagy goldady, 8 %-i oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak amalyňyň amala aşyrylmagynda oýlap tapyşy hukuk taýdan gorag etmegiň görnüşi hökmünde GGŞ-ni goldady (daşary ýurtlaryň ýurisdiksiýalarynda bolşy ýaly).
8. «Bir bellige alnyş şahadatnamasy – bir goşmaça patent» ýörelgesiniň berjaý edilmelidigine soragyna sornamada gatnaşyjylaryň 62 %-i otrisatel, 38 %-i oňyn jogap berdi.
9. Derman serişdesine, pestiside, agrohimikata degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky ýüzleniş tabşyrmak üçin kesgitlenen bar bolan möhletiniň (6 aý) ýeterliligi baradaky soragyna soragyna respondentleriň 69 %-i «hawa», 15 %-i «12 aýa çenli köpeltmeli», 8 %-i «3 aýa çenli azaltmaly», 8 %-i «patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky kadalary özüni kadadan çykarmaly» diýip jogap berdi.

Şeýlelik bilen, umuman aşakdakylary kesgitläp bolýar:

1. Derman serişdelerine, pestisidlere we agrohimikatlara degişli oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak instituty gaty islenýär. Respondentleriň köpüsi (85 %) bu institutyň barlygynyň zerurlygyny görýär. 2015-nji we 2023-nji ýyllar aralygyndaky döwürde ep-esli mukdarda uzaltmak baradaky ýüzleniş tabşyryldy (284).
2. Russiýa Federasiýasynda oýlap tapyşa goşmaça patent bölüp bermäge esaslanan uzaltmagyň özboluşly mehanizmi ulanylýar. Şeýle-de derman serişdesine degişli oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini

uzaltmak institutyna derman serişdesi üçin bellige alnyş şahadatnamasy bilen patentlenen tehniki çözüdüň deňeşdirilmegine degişli «sazlaşyklyk» düşünjesi girizildi.

3. Hukuk eýelerini oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak amala aşyrylyp bilinýän önümleriň görnüşleri (derman serişdesi, pestisid, agrohimikat), şeýle-de uzaltmagyň möhledi we oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak amala aşyrylyp bilinýän oýlap tapyşlaryň görnüşleri kanagatlandyryar.
4. Hukuk eýelerini derman serişdesine, pestiside, agrohimikata degişli oýlap tapyşa aýratyn hukugyň hereket ediş möhledini uzaltmak baradaky ýüzleniş tabşyrmak üçin kesgitlenen möhlet – 6 aý hem kanagatlandyryar.
5. Hukuk eýeleriniň köpüsini «bir bellige alnyş şahadatnamasy – bir goşmaça patent» ýörelgesi kanagatlandyрмаýar. Bu ýörelge derman serişdelerine degişli oýlap tapyşlar arkaly amala aşyrylýan täzelemek strategiýasynyň mümkin çäklandirmesi bilen baglanyşykly [9, 10].

Elbetde, farmasewtika bazarynda oýlap tapyşlary üstünlikli ulanmak üçin innowasiýa farmasewtika serişdeleriniň öndürijileriniň we generiikleriniň öndürijileriniň gzyklanmalarynyň arasynda deňagramlylygy göz önünde tutmak gerek. Gzyklanmalaryň şeýle düzülmegi oýlap tapyşa patentiň hereket ediş möhledini uzaltmak institutyna degişli kanunçylygyň «näzik» sazlamalary arkaly mümkin.

Edebiyat sanawy

1. Благополучная, К. В. Единая патентно-правовая охрана изобретений на территории Таможенного союза России, Беларуси и Казахстана как средство его инновационного развития: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Благополучная Камила Владимировна. – М., 2013. – 130 с.
2. Мотина, Д. В. Продление срока действия исключительных прав на изобретение, относящееся к лекарственному средству / Д. В. Мотина // Интеллектуальная собственность: взгляд в будущее: Сборник материалов II Международной научной конференции молодых ученых. В 2 частях, Москва, 29 апреля 2020 года / под ред. О. А. Флягиной. Часть 1. – Москва: Российская государственная академия интеллектуальной собственности, 2020. – С. 169–178.
3. Кирий, Л. Л. Обзор нормативного регулирования и практики предоставления дополнительного срока охраны изобретению / Л. Л. Кирий, Е. И. Горячева, Д. П. Бондаренко. – М.: Патент, 2008. – 22 с.
4. Соболев, А. Ю. Продление срока действия исключительных прав и патента на изобретение, относящееся к лекарственному средству, пестициду или агрохимикату, – кто виноват и что делать? / А. Ю. Соболев / Изобретательство. – 2009. – Т. 9, № 8. – С. 27–40.
5. Михайлов, А. В. «Резиновые» патенты: российская практика фивольного продления патентов на ле-

Elbetde, farmasewtika bazarynda oýlap tapyşlary üstünlikli ulanmak üçin innowasiýa farmasewtika serişdeleriniň öndürijileriniň we generiikleriniň öndürijileriniň gzyklanmalarynyň arasynda deňagramlylygy göz önünde tutmak gerek.

- карственные средства / А. В. Михайлов // Патентный поверенный. – 2013. – № 4. – С.20–25.
6. Семенов, В. И. Продление срока действия исключительного права на изобретение, относящееся к лекарственному средству, пестициду и агрохимикату / В. И. Семенов, Н. Б. Лысков, Е. Б. Гаврилова // Патенты и лицензии. – 2017. – № 8. – С. 10–19.
 7. Пиличева А. В. Лекарственные средства как объекты патентных прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Пиличева Анна Владимировна. – М., 2015. – 222 с.
 8. Балашова, А. И. Правовой механизм продления срока патентной монополии на изобретения / А. И. Балашова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность: научно-практический журнал. – 2024. – № 5. – С. 56–62.
 9. Полякова, А. А. Стратегия обновления и применение изобретения по определенному назначению / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 8. – С. 21–29.
 10. Назина, Е. Е. Дополнительный патент на изобретение: возможности и проблемы / Е. Е. Назина // Патентный поверенный. – 2017. – № 1. – С. 35–42.
 11. Малахов, Б. А. Особенности оспаривания продления патентов в РФ / Б. А. Малахов, Н. А. Айрапетов // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2022. – № 1 (35). – С. 97–102.
 12. Куминова, А. А. Продление срока действия исключительного права на изобретение и дополнительные патенты. Процессуальные аспекты / А. А. Куминова // Интеллектуальные права в цифровую эпоху: избранные аспекты. – Москва: Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Государственный академический университет гуманитарных наук». – 2023. – С. 380–391.

Awtorlar hakynda maglumat

Andrey Lwowyç Žurawlew, hukuk ylmylarynyň kandidaty, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň halkara hyzmatdaşlyk merkeziniň başlygy (Moskwa, Berežkowskaýa kenar ýoly, 30-njy jaý, 1-nji korpus); AZhuravlev@rupto.ru

Nikolaj Borisowyç Lyskow, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň Himiýa, biologija we lukmançylyk merkeziniň başlygy (Moskwa, Berežkowskaýa kenar ýoly, 30-njy jaý, 1-nji korpus); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4655-9275>, SPIN-kod: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Tatyana Alekseýewna Bezzabotnowa, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň Patentleriň hereketiniň gözegçilik bölüminiň başlygy (Moskwa, Berežkowskaýa kenar ýoly, 30-njy jaý, 1-nji korpus); SPIN-kod: 7132-9130; bezzabotnowa@rupto.ru

Nataliya Wladimirowna Alisowa, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň uly ylmy işgäri (Moskwa, Berežkowskaýa kenar ýoly, 30-njy jaý, 1-nji korpus); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2825-2610>, SPIN-kod: 4565-9334; natalia.alisova@rupto.ru

Awtorlaryň beýan edilen goşantlary

Ähli awtorlar ýörelge işläp taýýarlamakda, barlag geçirmekde we makala taýýarlamakda möhüm goşant goşdular, ahyrky wersiýany okadylar we neşir etmezden öňürti tassykladylar.

A. L. Žurawlew – konseptualizasiya, usulyýet, barlag geçirmek, golyazma döretmek we redaktirmek.

N. B. Lyskow – konseptualizasiya, usulyýet, barlag geçirmek, golyazma döretmek we redaktirmek.

N. W. Alisowa – golyazma döretmek we redaktirmek, barlag geçirmek.

T. A. Bezzabotnowa – statistik maglumatlary taýýarlamak.

References

6. Blagopoluchnaya, K. M. (2013), Unified patent and legal protection of inventions in the territory of the Customs Union of Russia, Belarus, and Kazakhstan as a means of its innovative development. Cand. Sci. Thesis, Russian State Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
7. Motina, D. V. (2020), Extension of the term of exclusive rights for inventions related to medicinal products. *In Intellectual Property: A Look into the Future: Proceedings of the II International Scientific Conference of Young Scientists*, Russian State Academy of Intellectual Property, Moscow, Part 1, pp. 169–178.
8. Kiriy, L. L., Goryacheva, E. I. & Bondarenko, D. P. (2008), *Obzor normativnogo regulirovaniya i praktiki predostavleniya dopolnitel'nogo sroka ohrany izobreteniyu* [Overview of regulatory framework and practices for granting additional protection for inventions]. Patent, Moscow, Russia.
9. Sobolev, A. Y. (2009), «Extension of the term of exclusive rights and patents for inventions related to medicinal products, pesticides, or agrochemicals – who is to blame and what to do?», *Inventiveness*, no 9 (8), pp. 27–40.
10. Mikhailov, A. V. (2013), «Rubber» patents: Russian practice of frivolous patent extension for medicinal products», *Patent Attorney*, no 4, pp. 20–25.
11. Gavrilova, E. B., Semenov, V. I., & Lyskov, N. B. (2017), «Extension of the term of exclusive rights for inventions related to medicinal products, pesticides, and agrochemicals», *Patents and Licenses*, no 8, pp. 10–19.
12. Pilicheva, A. V. (2015), Medicinal products as an object of law. Cand. Sc. Thesis, Federal State Research Institution «Institute of Legislation and Comparative Law under the Government of the Russian Federation», Moscow, Russia.
13. Balashova, A. I. (2024), «Legal mechanism for extending the patent monopoly on inventions. Intellectual Property», *Industrial Property: Scientific and Practical Journal*, no 5, pp. 56–62.
14. Polyakova, A. A., & Lyskov, N. B. (2024), «Strategy for updating and applying inventions for a specific purpose», *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 21–29.

15. Nazina, E. E. (2017), «Additional patent for an invention: Opportunities and challenges», *Patent Attorney*, 1, pp. 35–42.
16. Malakhov, B. A., & Airapetov, N. A. (2022), «Features of challenging patent extensions in the Russian Federation», *Journal of the Intellectual Property Court*, no 1 (35), pp. 97–102.
17. Kuminova, A. A. (2023), «Extension of the term of exclusive rights for inventions and additional patents: Procedural aspects», in *Intellectualnye prava v cifrovuyu epohu: izbrannye aspekty* [Intellectual Rights in the Digital Age: Selected Aspects], Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education «State Academic University of Humanities», Moscow, pp. 380–391.

Information about authors

Andrey L. Zhuravlev, Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); AZhuravlev@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4655-9275>, SPIN-code: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Tatiana A. Bezzabotnova, Head of FIPS Patent Validity Control Department of the Federal Institute of Industrial Property

(Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 7132-9130; bezzabotnova@rupto.ru.

Natalia V. Alisova, Senior Researcher of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2825-2610>, SPIN-code: 4565-9334; natalia.alisova@rupto.ru

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

A. L. Zhuravlev – conceptualization, methodology, conducting research, manuscript writing and editing.

N. B. Lyskov – conceptualization, methodology, conducting research, manuscript writing and editing.

N. V. Alisova – manuscript creation and editing, conducting research.

T. A. Bezzabotnova – preparation of statistical data.

Awtorlar bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýän edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi 21.01.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 24.02.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 26.02.2025

3

PATENT MAGLUMATYNYŇ
ELEKTRON HYZMATLARY

Ylmy makala

Original article

УДК 347.77:026

EDN <https://elibrary.ru/lemwdv>**Intellektual eýeçiligiň netijeli sanly ekoulgamyny gurmagyň aýratynlyklary****Wladimir Olegowiç Sirotyuk,**

RYA-nyň Dolandyryş meseleleri instituty

vsirotyuk@ipu.ru

Mazmun: Russiýa Federasiýasynyň ykdysadyýetiniň giň gerimli sanlylaşdyrylyş şertlerinde intellektual eýeçiligi (IE) dolandyrmak ulgamyny sanlylaşdyrmagyň meseleleri ähmiýetlidir, olar IE-iň sanly maglumat gaznasalaryny we IE-iň sanly ekoulgamlaryny (IE SEU) gurmagyň meselelerini çözmegi öz içine alýar. Şonuň bilen birlikde iň az öwrenilen meseleler, kesgitli ölçegler boýunça netijeli IE SEU-ni gurmagyň çemeleşmeleri, usullary we serişdeleridir. Bu işiň maksady, IE SEU-ni döretmek boýunça talaplary düzmek, netijeli IE SEU-iň maksatlaryny, meselelerini we wezipelerini kesgitlemekdir. Munuň üçin IE SEU-iň kesgitlemesi girizildi, onuň döredilmegi, goldanmagy we ösüşiniň netijeliligi ölçegleri we hili görkezijileri düzüldi. Patent-maglumat önüminiň durmuş aýlawyny dolandyrmagyň hyzmat modeli teklipl edildi. IE sanly dolandyryş ulgamynyň ulanyjylary tarapyndan kabul edilýän kararlara maglumat goldawynyň netijeli tehnologiýasy gözden geçirildi. Işde goýulan meseleleriň çözülmeginiň netijesinde, IE obýektleriniň durmuş aýlawyny dolandyrmagyň netijeliligi we hili, oýlap tapyjylaryň, patent, ylmy-barlag we bilim beriji guramalaryň we IE dolandyrmak ulgamynyň beýleki subýektleriniň işiniň netijeliligi ýokarlanýar. Teklipl edilen çemeleşmeler, modeller we usullar ýewraziýa hünermen-maglumat giňişliginiň IE SEU-ni gurmakda ulanyldy. Alnan netijeler IE sanly dolandyryş ulgamlaryny işläp taýýarlamak we ulanmak pudagyndaky hünermenler we hünärmenler üçin peýdaly bolar.

Açar sözler: intellektual eýeçiligiň sanly dolandyryş ulgamy, intellektual eýeçiligiň sanly ekoulgamy, intellektual eýeçiligiň sanly maglumat gaznasy, patent maglumatlarynyň maglumat binýady, patentleşdirilmedik maglumatlaryň maglumat binýady, köp mowzukly maglumat binýady.

Çeşme görkezmek üçin: Sirotyuk W. O. Intellektual eýeçiligiň netijeli sanly ekoulgamyny gurmagyň aýratynlyklary // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 48–53.

Features of building an effective digital ecosystem of intellectual property**Vladimir O. Sirotyuk**

Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences

vsirotyuk@ipu.ru

Abstract: in the context of large-scale digitalization of the Russian economy, the issues of digitalization of the intellectual property (IP) management system are relevant, including solving the problems of building digital information funds of IP and digital IP ecosystems (DES IP). The least studied in this regard are the approaches, methods and tools for building effective DES IP according to the specified criteria. The purpose of this work is to formulate requirements for the creation of DES IP, define the goals, objectives and functions of an effective

DES IP. For this purpose, a definition of DES IP is introduced, efficiency criteria and quality indicators of its formation, maintenance and development are formulated. A service model for managing the life cycle of patent information products is proposed. An effective technology for information support of decisions made by users of the digital IP management system is considered. As a result of solving the problems set in the work, the efficiency and quality of managing the life cycle of IP objects, the work of inventors, patent, research and educational organizations and other entities of the IP management system are increased. The proposed approaches, models and methods were used in building the DES IP of the Eurasian expert information space. The obtained results will be useful to experts and specialists in the field of development and use of digital information system management systems.

Keywords: digital intellectual property management system, digital ecosystem of intellectual property, digital intellectual property information fund, patent information database, non-patent information database, polythematic database.

For citation: Sirotyuk V. O. Features of building an effective digital ecosystem of intellectual property // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 48–53 (In Russ.).

Giriş

Intellektual eýeçiligi (IE) dolandyrmagyň sanlylaşdyrylmany taze modellere, usullara we maglumat tehnologiýalaryna (MT) geçmegi şertlendirýär, olar iş proseslerini, menejment we patent-maglumat önümleriniň öndürilişi we ulanylyş usullaryny amala aşyrmakda we ulanyjylaryň talaplaryna jogap berýän we IE obýektleriniň durmuş aýlawyny gurşap alýan hyzmatlary hödürlemekde ulanylýar [1–3].

IE dolandyrmagyň adaty ulgamynyň üýtgeşmeginiň netijesinde döredilýän IE sanly dolandyryş ulgamy (IE SDU) IE sanly maglumat gaznasynyň (IESMG) gurulmagyny we intellektual eýeçiligi dolandyrmak ulgamynyň subýektleriniň patent-maglumat çeşmeleriniň, hyzmatlarynyň, önümleriniň we hyzmatlarynyň integrasiýasyny üpjün edýän intellektual eýeçiligiň sanly ekoulgamynyň (IE SEU) döredilmegini göz önünde tutýar.

IE SEU gurmak oýlap tapyjylaryň, alymlaryň, patent wekilleriniň, ylmy-barlag we bilim beriji guramalarynyň we IE dolandyrmak ulgamynyň beýleki subýektleriniň işiniň netijeliligi we hilini ýokarlandyrmaga mümkinçilik berer.

Netijeli IE SEU gurmagyň zerur şerti IESMG maglumat binýatlarında (MB) saklanýan patent we patentleşdirilmedik maglumatlaryň gaznalarynyň elýeterliligi, şeýle-de dolulyk, gapma-garşsyzlyk we hakyky wagtylygydyr, olary gurmagyň we optimizasiýa etmegiň meseleleri [3] çesmede garaldy.

IE SEU kesgitlenen netijelilik ölçegleri we işlemek hili görkezijileri boýunça IE dolandyrmak ulgamynyň subýektleriniň optimal özara täsirini üpjün etmeli. Bu IE obýektleriniň patent-maglumat önüminiň öndürilişi we täjiribde ulanylmagynyň hyzmat modellerini işläp taýýarlamagy we ösdürmegi, şeýle-de müşderiler bilen iň ýokary derejede tanyşlyk bilen, ýagny

önüm/hyzmatynyň durmuş aýlawynyň ähli tapgyrlarynda olary çekmek arkaly müşderileriň zerurlyklaryny kanagatlandyrmaga gönükdirilen IE dolandyrmak ulgamynyň subýektleriniň arasynda ykdysady gatnaşyklaryň kämilleşdirilmegini talap edýär. Bu netijeli IE SEU müşderi ugurly bolmak we ulanyjy soraglarynyň gaýtadan işlenmeginiň iň az wagtyny we köp mowzukly MB (KMMB) döretmegiň netijelilik ölçegleri esasynda omnikanallygyň ýörelgelerinde döredilmelidigini aňladýar.

IE SEU döretmegiň mowzugyna, has-da kesgitlenen netijelilik ölçegleri boýunça optimal IE ekoulgamynyň gurulmagyna häzirk wagtda az öwrenilen mesele hökmünde garalýar. IE dolandyrmak ulgamynyň sanly üýtgeşmegi meselelerine bagyşlanan az sanly neşirlerde IE SEU döretmegiň meselelerine ýa umuman üns berilmeýär, ýa-da olar gurmagyň problemalary we meselelerini seljermän agzap geçilýär. Şonuň bilen birlikde IE ekoulgamynyň özi, adatça, patent-maglumat işjeňliginiň aýratynlyklaryny we häsiýetnamalaryny, IE subýektleriniň özara täsir etmeginiň aýratynlyklaryny we bu ýerde ulanylan patent MT-lary we sanly platformalary göz önünde tutmanyp, umumy görnüşde beýan edilýär [4, 5].

Bu işde intellektual eýeçiligiň sanly ekoulgamynyň kesgitlemesi girizildi, ony döretmek boýunça talaplar garaldy, IE SEU maksatlary, meseleleri we wezipeleri düzüldi, IE SEU netijelilik ölçegleri we hili görkezijileri teklip edildi. IE SEU möhüm görkezijileriniň biriniň – maglumatlaryň we hyzmatlaryň elýeterliligi görkezijisiniň häsiýetnamalaryny seljermäge aýratyn üns berildi. KMMB gurmagyň usullary we IE SEU ulanyjylaryny maglumat bilen goldaýan netijeli MT teklip edildi.

1. IE SEU kesgitlemesi. Döretmegiň talaplary we maksatlary. IE SEU meseleleri we wezipeleri

IE sanly ekoulgamynyň kesgitlemesini girizeliň.

IE SEU diýip, ähli subýektleriň bähbitlerinde intellektual işjeňligiň netijelerini (IIN) almakda, hasaba almakda, goragda we ulanmakda maddy, maliýe, durmuş, akyl, zähmet, ylmy, patent-maglumat we beýleki çeşmeleri optimal ulanmak maksady bilen IE subýektleriniň netijeli özara täsirini üpjün edýän özara baglanyşlykly MT, sanly platformalar we hyzmatlaryň torony düşüneris.

IE SEU IE dolandyrmak ulgamynyň umumy sanly platformasynyň düzüm bölegidir. Ol maglumat gözlegini,

IE SEU gurmak oýlap tapyjylaryň, alymlaryň, patent wekilleriniň, ylmy-barlag we bilim beriji guramalarynyň we IE dolandyrmak ulgamynyň beýleki subýektleriniň işiniň netijeliligi we hilini ýokarlandyrmaga mümkinçilik berer.

IE SEU gurmagy maglumatlaryň we programmalaryň geçirilip bilmegini, ulanyjylaryň hereket etmek ukybyny, maglumatlaryň elýeterlilikini, bilelikdäki işiň mümkinçiligini üpjün edýän açyk ulgamlaryň arhitekturasynyň esasynda amala aşyrylmalydyr.

YBI we OKI ýerine ýetirmekde, haýyşnamalary seljermegiň we olaryň patentlilikini kesgitlemek baradaky kararlary kabul etmegiň KMMB döretmek we ulanmak maksady bilen IESMG MB-na; patent-maglumat we öndürişiň-hojalygyň işjeňliginde iş prosesleriniň menejmentiniň meselelerini çözmek üçin IE subýektleriniň sanly platformalaryna, MT-laryna we hyzmatlaryna netijeli, päsgeçiliksiz we howpsuz sanly elýeterliliği üpjün etmeli.

Bu faktorlar IIN almakda we olary goragda, IE obýektlerini ykdysadyýete täjirçilikleşdirmek we geçirmekde (ornaşdyrmakda) IE dolandyrmak ulgamynyň subýektleriniň arasynda çalt aragatnaşyk özara täsirini üpjün edýän IE SEU paýlanan maglumat-dolandyryjy gurluşyny gurmak bilen düşündirilýär.

Düzülen talaplar önüm/hyzmatyň durmuş aýlawynyň ähli tapgyrlarynda IE subýektleriniň zerurlyklaryny netijeli kanagatlandyrmagy üpjün edýän «IE obýekti (IIN) hyzmat hökmünde» hyzmat modeliniň esasynda IE SEU gurmagyň zerurlygynyň döremegine sebäp bolýar.

IE SEU döretmegiň, goldaýlyşynyň we ösdürilmeginiň maksady IE subýektleriniň dargynlaşan geteroge patent-maglumat çeşmelerini, hyzmatlaryny, maglumat önümlerini we hyzmatlaryny ýeke-täk gurluşly, şol sanda bulut görnüşli sanly gurşawa integrasiýa etmek, IESMG maglumatlaryna girmegi dolandyrmakdyr.

IE SEU meseleleri IE dolandyrmak ulgamynyň ulanyjylaryny doly we netijeli maglumat-tehnologiýa taýdan hyzmat etmek, olara ýokary hilli maglumat önümlerini we hyzmatlaryny hödürlemekdir.

Düzülen meseleleri çözmek üçin IE SEU aşakdaky esasy wezipeleri ýerine ýetirýär:

- IIN almakda, IE obýektlerine gorag resminarasyny bermekde IE dolandyrmak ulgamynyň subýektleriniň (hünermenler, ylmy jemgyýetçilik, haýyşnamaçylar, patent eýeleri, guramalar, kärhanalar we beýl.) arasynda aragatnaşyk (arakesme prosesli). Aragatnaşyk wezipesi IE dolandyrmak ulgamynyň subýektleri tarapyndan teklipl edilýän özara baglanyşykly MT, maglumat önümleriniň we hyzmatlarynyň toruna girmek arkaly amala aşyrylýar;
- hünermenler tarapyndan kabul edilýän kararlary goldamak, şeýle-de ylmy-tehniki, kadalaşdyryjy-maglumat we beýleki meseleleri çözmek üçin maglumat. Maglumat wezipesi IESMG MB-na girmek, gözlemek we maglumatlaryny

ulanmak, ulanyjylaryň soraglary boýunça köp mowzukly MB döretmek arkaly amala aşyrylýar;

- döredilýän IE obýektlerini ykdysadyýete ornaşdyrmak (geçirmek), IE obýektlerini täjirçilikleşdirmek üçin transfer. Transfer böleginiň gurulmagy «IE obýekti (IIN) hyzmat hökmünde» hyzmat modeliniň ulanylyşy bilen amala aşyrylýar.

IE SEU gurmagy maglumatlaryň we programmalaryň geçirilip bilmegini, ulanyjylaryň hereket etmek ukybyny, maglumatlaryň elýeterlilikini, bilelikdäki işiň mümkinçiligini üpjün edýän açyk ulgamlaryň arhitekturasynyň esasynda amala aşyrylmalydyr. Açyk ulgamlaryň ýörelgelerine eýermek dürli apparat-programma (sanly) platformalarynda amala aşyrylan IE subýektleriniň dargynlaşan maglumatlarynyň, ulgamlarynyň, önümleriniň we hyzmatlarynyň özara täsir etmegi problemlaryny çözmegiň, patent-maglumat çeşmelerini ýeke-täk gurluşly bulut gurşawyna integrasiýa etmegiň meselelerini ep-esli aňsatlaşdyrýar.

2. IE SEU netijelilik ölçegleri we hil görkezijileri

IE SEU döretmegiň umumy netijelilik ölçegi ulanyjylaryň SEU tarapyndan hödürlenýän maglumat önümleri we hyzmatlary bilen zerurlyklaryny kanagatlandyrmagyň derejesidir.

IE SEU aýratyn netijelilik ölçegleri: ulanyjy soraglaryna hyzmat etmegiň iň az wagty, hödürlenýän maglumatlaryň, önümleriniň we hyzmatlarynyň iň köp dolulyk, ýeke-täk interfeis esasynda IE subýektleriniň önümlerini we hyzmatlaryny ulanmagyň amatlylygy we beýlekileridir.

IE SEU hili görkezijileri – maglumatlaryň we hyzmatlarynyň kesgitlenen dolulyk, doglylyk, sazlaşyklyk, wagtynda bolmak, gapma-garşysyzlyk we howpsuzlyk derejeleridir.

Bu görkezijileriň bahalarynyň köpüsi IESMG patent (PBD) we ylmy-tehniki maglumatlaryň (YTM MB) MB hili görkezijilerine bagly. Olaryň bahalary şeýle-da maglumatlara we hyzmatlara girmek üçin paýlanan maglumat-dolandyryjy gurluşyny gurmagyň ulanylýan usullaryna, MB gurluşlaryny döretmegiň modellerine we usullaryna, PBD we YTM MB-da özara dolduryjy gözlegiň strategiýasyny we taktikasyny işläp taýýarlamaga bagly. Bu meseleleri çözmek [3, 6] çeşmelerde garalýar.

SEU maglumatlarynyň we hyzmatlarynyň elýeterlilik görkezijisiniň häsiýetnamalaryny garalyň. IESMG maglumatlarynyň, patent-maglumat önümleriniň we IE dolandyrmak ulgamynyň subýektleriniň hyzmatlarynyň elýeterlilik görkezijisi IE SEU möhüm hili görkezijisidir, oňa ilki bilen ulanyjylar tarapyndan geçirilýän patent-maglumat gözlegleriniň we barlaglarynyň dolulyk we netijeliligi bagly.

IE SEU hili görkezijileri – maglumatlaryň we hyzmatlarynyň kesgitlenen dolulyk, doglylyk, sazlaşyklyk, wagtynda bolmak, gapma-garşysyzlyk we howpsuzlyk derejeleridir.

Bu görkeziji ulanyjylar tarapyndan maglumatlary gaýtadan işlemek we IE obýektlerini konstruktorlyk etmek, döretmek, ornaşdyrmak, menejment etmek, goldamak we ösdürmek iş proseslerini amala aşyrmak meselelerini çözmek üçin zerur maglumatlary, maglumat önümlerini we hyzmatlary almagyň mümkinçiligi bilen häsiýetlendirilýär. Maglumat howpsuzlygynyň syýasatlarynyň talaplaryny we maglumat eýeleriniň – IE subýektleriniň çäklendirmelerini göz önünde tutmasa, resmileşdirilen görnüşde elýeterlilik görkezijisi maglumatlara giriş ýollarynyň dogrylygynyň hasaplanýşy arkaly bahalandyrylýar [6].

3. IE SEU seljermegiň maglumat goldawy

Öň bellenişi ýaly, IE SEU möhüm wezipeleriniň biri IE dolandyrmak ulgamynyň hünermenleri we hünärmenleri tarapyndan kabul edilýän kararlara maglumat goldawy bermekdir.

Işde IE dolandyrmak ulgamynyň ulanyjylaryna netijeli maglumat goldawy bermek amaly we tehnologiýasy teklipe edildi, ol birinjiden KMMB gurmakda federativ çemeleşmäni ulanmakda, ikinjiden anyk oýlap tapyş boýunça hünermenleriň ylalaşykly kararlary kabul etmek guraly hökmünde garalýan tor seljermesi usullaryny ulanmakda esaslanýar. Olary ulanmak hünermen netijeleriniň netijeliligi we hilini ýokarlandyrmaga we haýyşnamalary seljermek we olar boýunça karar çykarmak wagtyny gysgaltmaga mümkinçilik berýär [6, 7].

Köp mowzukly MB (KMMB) döretmegiň usullaryny garalyň.

KMMB IE dolandyrmak ulgamynyň subýektleri tarapyndan ylmy-barlag we tejribe-konstruktor işlerini ýerine ýetirmekde IESMG MB-nda mowzukly patent-maglumat gözleglerini geçirmek we olardan degişli patent we patentleşdirilmedik maglumatlary saýlamak netijesinde döredilýär.

KMMB subýektiniň öndüriş-iň-hojalyk işjeňligi bilen baglanyşykly resminamalar we onuň tarapyndan kabul edilýän kararlary esaslandyrmak üçin ulanylýar: çaklamalar, programmalar, biznes-meýilnamalar, tehnika obýektlerini öndürmegi döretmek we ösdürmek we hyzmat etmek meýilnamalary; maýa goýum syýasatyny döretmek we amala aşyrmak bilen baglanyşykly resminama; YBI we OKI ýerine ýetirmek üçin meýilnama-tehniki resminama; önümler tehniki derejesini we hilini bahalandyrmak bilen baglanyşykly resminama we beýl.

KMMB döretmek üçin ulanylýan maglumat çeşmeleriniň geterogenlygyna garamazdan, olardaky maglumatlar ulanyjlara wizuallaşdyrmak we ulanmak üçin amatly ýekje görnüşde hödürlenmelidir. Bu maglumatlara ýeke-täk giriş mümkinçiligini üpjün edýän olary görkezmek logiki derejesinde maglumatlary integrasiýa etmegi talap edýär.

Şoňa görä IE SEU ulanyjylarynyň talaplaryny kanagatlandyran iň maksatlyk KMMB gurmagyň usuly federativ maglumat binýatlary (FMB) görnüşinde döretmek, PBD we YTM MB çeşmelerine girmegi, mowzukly soraglar esasynda olardan maglumat çykarmany we maglumatlary logiki integrasiýany üpjün edýändigini. FMB logiki gurluşy KMMB üçin maglumatlar çykarylýan IESMG MB shemalaryny integrasiýa edýär we gözleg düzgünnamasy laýyklykda saýlanan patent we patentleşdirilmedik maglumatlaryň çeşmelerine ýeke-täk

KMMB döretmek üçin ulanylýan maglumat çeşmeleriniň geterogenlygyna garamazdan, olardaky maglumatlar ulanyjlara wizuallaşdyrmak we ulanmak üçin amatly ýekje görnüşde hödürlenmelidir.

interfeis girişini üpjün edýär, ulanyjylardan her maglumat çeşmesine ýüzlenmek aýratynlyklaryny gizleýär. Şonuň bilen birlikde ulanyjy maglumatlaryň ähli jemlemine ýeke-täk giriş berilýär, olar fiziki taýdan öňki çeşmede galýar.

FMB arhitekturasynda KMMB döretmegi birnäçe artykmaçlyklara eýedir, ýagny: KMMB diňe ilkiçeşmeleriň maglumatlaryna esaslanyp döredilýär, bu maglumatlaryň sazlaşyklaryny we gapma-garşysyzlygynyň, dolulyk we hakyky wagtylygynyň kepillenmegini, maglumatlardaky ýalňyşlyklaryň sanyny azaltmany kepillendirýär. Federativ çemeleşme ulanylýan maglumat ilkiçeşmeleriniň düzümini aňsatlyk bilen giňeltmäge mümkinçilik berýär, bu maglumat gözleginiň dolulygyny, netijeliligini we hilini ýokarlandyrmak nukdaýnazarýndan möhümdir; FMB arhitekturasynda KMMB döretmek işläp taýyarlaýjydan maglumatlaryň konsolidasiýa etmeginiň çylşyrymly amallaryny amala aşyrmagy talap etmeýär.

FMB arhitekturasyndaky KMMB optimal logiki gurluşlarynyň sinteziniň esasy netijelilik ölçegleri IE SEU ulanyjylarynyň mowzukly soraglarynyň hyzmat edilmeginiň umumy iň az wagty, maglumatlara giriş ýollarynyň umumy iň gysga uzynlygydyr.

Ýokarda beýan edilenler göz önünde tutulyp, FMB arhitekturasyndaky KMMB döretmek we tor seljermesi usullaryny ulanmak esasynda IE SEU ulanyjylaryna netijeli maglumat goldawynyň tehnologiýasy aşakdaky esasy amallary öz içine alýar:

- patent-maglumat we ylmy barlaglary geçirmek meselesini goýmak;
- MYK we UDK klassifikatorlaryny ulanmak bilen mowzukly gözlegiň rubrikalaryny kesgitlemek;
- gözlegleri geçirmek üçin maglumat çeşmelerini we IESMG MB saýlamak;
- kesgitlenen netijelilik ölçegi boýunça FMB arhitekturasyndaky KMMB gurluşynyň döredilmegi we optimizasiýa etmek;
- mowzukly gözlegleriň geçirilmegi, degişli maglumatlary saýlamak we FMB ýüklemek;
- ulanyjlara FMB girmegi bermek;
- FMB maglumatlaryny wizuallaşdyrmak we gaýtadan işlemek we hünermenler tarapyndan ylalaşykly (kollektiv) kararlaryň kabul edilmegi.

Netijeler we sözüň ahry

Bu iş IE sanly dolandyryş ulgamyny gurmakda möhüm rol oýnaýan netijeli IE SEU gurmagyň problemlary we meselelerini garmaga bagyşlandy.

Teklip edilen modeller we usullar ýewraziýa hünermen-maglumat giňişliginiň IE SEU gurmakda ulanyldy [1, 3], bu IE obýektleriniň durmuş aýlawynyň dolandyrmagyň netijeliligi we hilini ýokarlandyrmaga mümkinçilik berdi.

Patent-maglumat önümleriniň we hyzmatlarynyň durmuş aýlawynyň netijeli dolandyrmak üçin IE SEU açyk ulgamlar arhitekturasyntaky «IE obýekti hyzmat hökmünde» modeli esasynda gurulmalydygyny belenildi.

IE SEU kesgitlemesi girizildi, ony döretmek boýunça talaplar, maksatlary, meseleleri we ekoulgamynyň wezipeleri garaldy, IE SEU işlemeginiň netijelilik ölçegleri we hili görkezijileri teklipl edildi.

Netijeli ekoulgamy gurmakda möhüm rol oýnaýan maglumatlaryň we hyzmatlarynyň eýeterlilik görkezijisiniň häsiýetnamalarynyň seljerilmesi geçirildi.

Hünermenler we hünärmenler tarapyndan kabul edilýän kararlara maglumat goldawy üçin ulanylýan köp mowzukly MB döretmegiň problemalary we meseleleri garaldy. Federativ MB arhitekturasyntaky netijeli KMMB gurluşlaryny döretmegiň usullary beýan edildi.

FMB arhitekturasyntaky KMMB döretmek we tor seljermesi usullaryny ulanmak esasynda IE SEU ulanyjylaryna netijeli maglumat goldawy tehnologiýasy garaldy.

Teklip edilen modeller we usullar ýewraziýa hünermen-maglumat giňişliginiň IE SEU gurmakda ulanyldy [1, 3], bu IE obýektleriniň durmuş aýlawynyň dolandyrmagyň netijeliligi we hilini ýokarlandyrmaga we şeýlelik bilen hünermenleriň, oýlap tapyjylaryň, patent, ylmy-barlag we bilim beriji guramalarynyň we IE dolandyrmak ulgamynyň beýleki subýektleriniň işiniň netijeliligi we hilini ýokarlandyrmaga mümkinçilik berdi.

Alnan netijeler IE pudagynda netijeli sanly ekoulgamlary döredenede maglumat tehnologiýalarynyň we ulgamlarynyň taslamaçylary we işläp taýýarlaýjylary, şeýle-de ýokary hilli patent-maglumat önümini taýýarlamakda IE dolandyrmak ulgamynyň subýektleri tarapyndan ulanylup bilner.

Edebiýat sanawy

1. Кульба, В. В. Концептуальные основы цифровизации системы управления интеллектуальной собственностью / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк // Вестник ФИПС. – 2023. – Т. 2, № 1. – С. 32–35.
2. Неретин, О. П. Интеллектуальный суверенитет экономики России / О. П. Неретин – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – 166 с.
3. Неретин, О. П. Оптимизация структур данных цифровых информационных фондов систем управления

интеллектуальной собственностью / О. П. Неретин, В. В. Кульба, В. О. Сиротюк. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2023. – 260 с.

4. Зубов, Ю. С. Формирование системы управления интеллектуальной собственностью в регионе. Опыт Республики Мордовия / Ю. С. Зубов, А. А. Здунов // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 2 (8). – С. 112–120.
5. Видякина, О. В. Инновационная экосистема: компоненты системы / О. В. Видякина // Копирайт. Вестник РГАИС. 2021. – № 1. – С. 46–56.
6. Кульба, В. В. Формализованная методология повышения эффективности и качества патентных информационных фондов и опыт ее использования при формировании и развитии евразийского патентно-информационного пространства / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк – Москва: Институт проблем управления им. В. А. Трапезникова Российской академии наук, 2019. – 235 с.: ил. – ISBN 978-5-91450-238-3.
7. Губанов Д. А., Коргин, Н. А., Новиков Д. А., Райков А. Н. Сетевая экспертиза / Под ред. чл.-корр. РАН Д. А. Новикова, проф. А. Н. Райкова. М.: Эгвес, 2010. – 168 с. – ISBN 978-5-91450-037-2.

Awtor hakynda maglumat

Sirotyuk Wladimir Olegowicz, tehniki ylmlarynyň doktory, dosent, Rossiiýanyň ylmlar akademiýasynyň esasy ylmy işgäri (Moskwa, Profsoýuznaýa köç., j. 65); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4900-7639>; SPIN-kod: 6505-5337; vsirotyuk@ipu.ru.

References

1. Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2023), "Conceptual foundations of digitalization of the intellectual property management system", *Bulletin of Federal Institute of Intellectual Property*, vol. 2, no 1., pp. 32–35.
2. Neretin, O. P. (2022), *Интеллектуальный суверенитет экономики России [Intellectual sovereignty of the Russian economy]*, Federal Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
3. Neretin, O. P., Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2023), *Optimizaciya struktur dannyh cifrovyyh informacionnyh fondov sistem upravleniya intellektualnoj sobstvennostyu [Optimization of the data structure of digital information funds in the intellectual property management system]*, Federal Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
4. Zubov, Yu. S. and Zduinov, A.A. (2024), "Formation of an intellectual property management system in the region. Experience of the Republic of Mordovia", *Bulletin of Federal Institute of Intellectual Property*, vol. 3, no 8, pp. 112–120.
5. Vidjakina, O. V. (2021), "Innovation ecosystem: system components", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no 1, pp. 46–56.

6. Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2019), Formalizovannaya metodologiya povysheniya effektivnosti i kachestva patentnyh informacionnyh fondov i opyt ee ispolzovaniya pri formirovanii i razvitii evrazijskogo patentno-informacionnogo prostranstva [A formalized methodology for improving the efficiency and quality of patent information funds and the experience of its use in the formation and development of the Eurasian patent information space], IOS RAS, Moscow, Russia.
7. Gubanov D. A., Korgin et al. (2010), Setevaya ekspertiza [Network expertise], in Novikov D. A. and Rajkov A. N. (ed.), Egves, Moscow, Russia.

Information about the author

Vladimir O. Sirotyuk, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences, Leading Researcher (Moscow, Profsoyuznaya str., 65); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4900-7639>; SPIN-code: 6505-5337; vsirotyuk@ipu.ru.

Awtor bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýär.

The author declares no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi 20.01.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 19.02.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 24.02.2025

Ylmy makala

Original article

УДК: 004.6:004.9

EDN <https://elibrary.ru/lyyiud>

Genetik serişdeleriň we olar bilen baglanyşykly adaty bilimleriniň sanly sanawyny we maglumat binýatlary: döretmegiň halkara tejribesi

Oleg Petrowiç Neretin, Ýelena Aleksandrowna Tomaşewskaja[✉]

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]otd5727@rupto.ru

Mazmun: makalada genetik serişdeleriň we genetik serişdeler bilen baglanyşykly adaty bilimleriniň maglumat ulgamlary we maglumat binýatlaryny döretmegiň halkara tejribesiniň seljermesiniň netijeleri berilýär. Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasy (BIEG) tarapyndan 2024-nji ýylyň maý aýynda intellektual eýeçilik, genetik serişdeler we genetik serişdeler bilen baglanyşykly adaty bilimler baradaky halkara şertnamasy kabul edildi, bu bolsa adaty bilimleriniň maglumat ulgamynyň arhitekturasyny modellemek mowzugyna ýüzlenmäge sebäp boldy, bu bolsa adaty bilimler bilen baglanyşykly patent ulgamynyň netijeliligini we hilini üpjün edýän mehanizm hökmünde. Maglumat ulgamy adaty bilimler degişli dürli ugurlardaky bar bolan ulgamlaryň aýratyn böleklerini toplumlaýynlaşdyrmagyň netijesinde ýüze çykyan guramaçylyk, dolandyryş, tehniki we tehnologiýa çözümleriň toplumu hökmünde seredilip bilner. Adaty bilimler uguryny kadalaşdyrmagyň häzirki zaman mehanizmleri bu hadysalaryň ähli mowzuklary üçin umumydyr, bu bolsa BIEG-iň adaty bilimler we adaty medeni aňlatmalar baradaky halkara hukuk resminamasyny döretmek boýunça işgärliginiň ösüş perspektiwasy hasaba almak bilen, adaty bilimleriniň ähli mowzuklary üçin informatizasiýa üçin agdaş çemeleşmegiň maksatnamalylygyny kesgitleýär. Seljermek BIEG tarapyndan intellektual eýeçilik hukuklaryny hasaba almak üçin patent edaralaryna berlen haýyşnamalary seljermegiň wagtynda ulanmak üçin berlen çeşmeleriň sanawlarynyň esasynda geçirildi. Halkara giňişlikde ulanylyan genetik serişdeler we olar bilen baglanyşykly adaty bilimler hakyndaky maglumatlary öz içine alýan maglumat binýatlarynyň maglumat üpjünçiligi usullarynyň we usulyýetleriniň esasy usullary aýratyn görkezildi. Edilen netijeler maglumat ulgamynyň arhitekturasyny modellemek çemeleşmelerini milli we halkara derejede intellektual eýeçilik ulgamynyň zerurlyklary üçin degişli etmek üçin baha bermäge we sazlaşdyrmaga mümkinçilik berýär. Mundan başga-da, daşary ýurtlarda durmuşa geçirilýän adaty bilimleriniň maglumat ulgamlaryny gurmagyň usulyýetleriniň mümkinçiligini we netijeliligini düşünmek, şeýle hem milli Rossiya şertlerinde ulanmak üçin anyk çözümleri gözlemek talap edilýär.

Açar sözler: intellektual eýeçilik, adaty bilimler, genetik serişdeler, maglumat ulgamlary, maglumat binýatlary, maglumat üpjünçiligi.

Çeşme görkezmek üçin: Neretin O. P., Tomaşewskaja Ye. A. Genetik serişdeleriň we olar bilen baglanyşykly adaty bilimleriniň sanly sanawlary we maglumat binýatlary: döretmegiň halkara tejribesi // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 54–61.

Minnnetdarlyklar: makala SEFI-niň «Adaty bilimleriniň maglumat ulgamynyň arhitekturasyny ýörelgeleýin modelirmek» ylmy-barlag işiniň materiallarynda taýýarlandy.

Digital registries and databases of genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating

Oleg P. Neretin, Elena A. Tomashevskaya[✉]

Federal institute of industrial property

[✉]otd5727@rupto.ru

Abstract: the article presents the results of analysis of international experience in creating information systems and databases of genetic resources and traditional knowledge related to genetic resources. In May 2024, the World Intellectual Property Organization (WIPO) adopted the international treaty on intellectual property, genetic resources and traditional knowledge associated with genetic resources, which led to the topic of modeling the architecture of the traditional knowledge information system as a mechanism to ensure the effectiveness and quality of the patent system in relation to traditional knowledge. An information system can be considered as a complex of organizational, administrative, technical and technological solutions resulting from the integration of individual components of existing systems in various fields related to traditional knowledge. Modern mechanisms for regulating the field of traditional knowledge are common for all subjects of these phenomena, which determines the expediency of a unified approach to informatization for all subjects of traditional knowledge, taking into account the prospects for the development of WIPO's activities to create an international legal instrument related to traditional knowledge and traditional cultural expressions. The analysis was carried out on the basis of the lists of resources provided by WIPO for use in the examination of applications submitted to patent offices for registration of intellectual property rights. The main techniques and methods of information support for databases containing information on genetic resources and related traditional knowledge used internationally are highlighted. The conclusions made make it possible to evaluate and harmonize approaches to modeling the architecture of an information system in such a way as to make it relevant to the needs of the intellectual property system at the national and international levels. In addition, it requires understanding the possibilities and effectiveness of methods for building information systems of traditional knowledge implemented abroad, as well as searching for specific solutions for use in national Russian conditions.

Keywords: intellectual property, traditional knowledge, genetic resources, information systems, databases, information support, informatization.

For citation: Neretin O. P., Tomashevskaya E. A. Digital registries and databases on genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 54–61 (In Russ.).

Acknowledgements: the article is based on the materials of the scientific research work of FIPS «Conceptual modeling of the architecture of the traditional knowledge information system».

Giriş

Ykdysady ösüşde innowasiýalaryň rolunyň artmagy we şuna baglylykda intellektual üstünlükleri goramak üçin intellektual eýeçilik hukugynyň mehanizmleriniň ulanylmagynyň artmagy intellektual eýeçilik hukuklaryny hasaba almak boýunça haýyşnamalary seljermegiň amallarynyň ýokary netijeliligini üpjün etmek meselesine ägirt uly üns bermäge mejbur edýär. Bu manyda, seljermegiň hilini ýokarlandyran sanly maglumat hyzmatlaryny döretmek ýokary ileri tutulýan mesele bolup durýar.

2024-nji ýylyň maý aýynda geçirilen Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň (BIEG) diplomatik konferensiýasy intellektual eýeçilik, genetik serişdeler we genetik serişdeler bilen baglanyşykly adaty bilimler degişli şertnamany döretmek boýunça köp ýyllyk halkara hökümetara gepleşikleriniň amalyňyň iň soňky tapgyry boldy. Konferensiýanyň netijelerine görä gatnaşyjy ýurtlar genetik serişdeler we genetik serişdeler bilen baglanyşykly adaty bilimler bilen baglanyşykly milli patent ulgamlarynyň netijeliligini, açyklygyny we hilini ýokarlandyrmak,

şeýle hem genetik serişdeler we olar bilen baglanyşykly adaty bilimler bilen baglanyşykly täze bolmadyk ýa-da oýlap tapyş derejesine eýe bolmadyk oýlap tapyşlara patentleri ýalňyş bermegi önüni almaga kömek edýän çäreleriň toplumyny emele getirer halkara hukuk resminamasy kabul edildi¹. Bu resminama şertnama maksatlaryna ýetmegiň çäreleriniň biri hökmünde adaty bilimler boýunça maglumat ulgamlaryny döretmegi göz önünde tutýar. Mundan başga-da, intellektual eýeçilik hukugynyň mehanizmleri bilen adaty bilimleri we adaty medeni aňlatmalary goramak meselelerini kadalaşdyrýan halkara hukuk resminamalaryny döretmek boýunça BIEG-iň Intellektual eýeçilik, genetik serişdeler, adaty bilimler we folklor boýunça hökümetara toparynyň (MHGT) işi dowam edýär.

Şuny bellemeli welin, adaty bilimleriniň esasynda döredilýän harytlar we hyzmatlar öndürjileriniň öz önümlerini goramak we

¹ Genetik çeşmeler we olar bilen baglanyşykly adaty bilimler boýunça diplomatik konferensiýa. Maý 2024 // BIEG: saýt. URL: <https://www.wipo.int/export/sites/www/diplomatic-conferences/ru/docs/tk-dipcon-2024-explainer.pdf> (ýüztutma senesi: 02.09.2024).

olaryň üýtgeşik häsiýetlerini kesgitlemek üçin intellektual eýeçilik hukugynyň mehanizmlerini ulanmaga bolan gzyklanmasy ýeterlik derejede ýokarydyr [1]. Bu hakda Senagat eýeçiliginiň federal instituty tarapyndan 2022–2023-nji ýyllarda «Halk çeperçilik medeniýeti we adaty bilimler ugury tarapyndan intellektual eýeçilik ugury boýunça hyzmatlara islegiň baha berilmegi» ylmy-barlag işiniň dowamynda geçirilen durmuş gözleginiň maglumatlary şaýatlyk edýär². Häzirk wagtda sebit brendlerini döretmegiň meýili ykdysady ösüşiň faktory we milli garaşsyzlygy berkitmegiň faktory hökmünde ösdürilýär, şeýlelik bilen adaty bilimler bilen baglanyşykly ugurlarda intellektual eýeçilik gurallaryna isleg hem artýar [2].

Rossiýaly barlagçylaryň ylmy neşirlerinde adaty bilimlerini we adaty medeni aňlatmalary goramagyň hukuk jähtleri, şeýle hem BIEG-iň MHGT-nyň işiniň bu ugrundaky meseleleri çözmek üçin ulanylan usulyýet çemeleşmeleri ýeterlik derejede giň ara alnyp maslahatlaşyldy. Bu meseleleri A. S. Kargin we A. W. Kostinanyň [3], D. A. Litwinanyň [4], A. N. Sleptsow we I. A. Sleptsowanyň [5] işlerinde, «Genetik serişdeleri, adaty bilimlerini we halk döredijiligini hukuk taýdan goramak üçin intellektual eýeçilik ulgamyny ulanmak» atly awtorlar toplumynyň monografiýasynda ara alyrlar [6]. A. S. Seleznewanyň [7], N. G. Ponomarewanyň [8] işleri bu ugurdaky halkara amaly tejribesini öwrenmäge bagyşlandy.

SEFI-niň «Intellektual eýeçiligi hasaba almak boýunça haýyşnamalary seljermegiň wagtynda patentsiz edebiyat hökmünde adaty bilimler, adaty medeni aňlatmalar we genetik serişdeler hakyndaky maglumat çeşmeleriniň ulanylma mümkinçiliginiň seljermesi» ylmy-barlag işiniň³ çäginde genetik serişdeler we adaty bilimler hakyndaky maglumatlary öz içine alýan Rossiýa segmentiniň sanly maglumat binýatlaryny gözlemek we seljerlemek amala aşyryldy, olar mahsus seljermegiň wagtynda ulanylyp bilinip biler. Barlaglar görkezilen maksatda ulanmak üçin degişli genetik serişdeleriň we olar bilen baglanyşykly adaty bilimleriniň häzirk zaman we elýeterli maglumat binýatlarynyň hakykatdanam ýokdugyny görkezdi [9].

Adaty bilimleriniň maglumat ulgamlarynyň meselelerine bagyşlanan ylmy neşirler olaryň esasy häsiýetlerini we bu ugurdaky ösüş ugurlaryny kesgitleýär. Oýlap tapyşlara haýyşnamalary seljermegiň wagtynda ulanylyan sanly çeşmelerde adaty bilimler hakyndaky maglumatlary hödürlemegiň halkara formatlaryny berjaý etmek aýratyn möhümdir, sebäbi olar daşary ýurt patent edaralaryna elýeterli bolmaly [10]. Rossiýa we halkara giňişlikde taryhy-medeni mirasyny we adaty bilimlerini tygşytlamak we meşhurlaşdyrmak ugurlarynyň informatizasiýa tejribesini öwrenmegiň netijesinde adaty bilimler hakyndaky sanly maglumatlary saklamagyň çylşyrymly amaly tehnologiýa, ykdysady we hukuk çözümlerini

Şuny bellemeli welin, adaty bilimleriniň esasynda döredilýän harytlar we hyzmatlar öndürijileriniň öz önümlerini goramak we olaryň üýtgeşik häsiýetlerini kesgitlemek üçin intellektual eýeçilik hukugynyň mehanizmlerini ulanmaga bolan gzyklanmasy ýeterlik derejede ýokarydyr.

birleşdiriji hökmünde seredip görmek teklipe edilýärdi [11, 12]. Adaty bilimlerini beýan etmek usulyýetini uýgunlaşdyrmagyň zerurlygy hem ara alnyp maslahatlaşyldy [13].

Adaty bilimler we genetik serişdeler boýunça maglumat çeşmelerini döretmegiň halkara tejribesini öwrenmek, adaty bilimlerini we genetik serişdeleri ulanylan obýektler bilen baglanyşykly patent amallarynyň netijeliligini üpjün etmek meselesini çözmek maksatlary üçin maglumat ulgamyny döretmegiň möhüm esasy tapgyry bolup, bar bolan adaty bilimlerini resminamalaşdyrmagyň we sanly giňişlikde hödürlemegiň tejribelerini toplumlaýynlaşdyrmaga, adaty bilimleriniň maglumat ulgamyny döretmek üçin esasy çemeleşmeleri has deňagramly we netijeli kesgitlemäge mümkinçilik berer.

Barlaglaryň alnan netijeleri bu ugurdaky taslamalaryň halkara giňişlikde durmuşa geçirilmeginiň maksatlarynyň we jemgyýetçilik-medeni şertleriniň dürliligini açýar we şol bir wagtyň özünde biliminiň bu segmentine innowasiýalaryň çeşmesi hökmünde näderejede uly üns berilýändigini, bu bilimleriniň häzirk zaman tapgyrynda näderejede islenýändigini görkezýär.

Maglumat çeşmeleriniň syny

Adaty bilimleriniň we genetik serişdeleriň sanly çeşmelerini we maglumat binýatlaryny döretmegiň halkara tejribesiniň barlaglary patent bilermenlere onlaýn gözleg üçin mümkin guruly bermek maksady bilen 2002-nji ýylda we 2016-njy ýylda geçirilen BIEG-iň agza döwletleriniň soragnama esasynda BIEG-iň MHGT-nyň işiniň dowamynda döredilen sanawlaryň esasynda^{4,5}, şeýle hem genetik serişdeler, adaty bilimler we adaty medeni aňlatmalar boýunça maglumat ulgamlaryny, sanawlaryny we maglumat binýatlaryny döretmek, işletmek we dolandyrmak meseleleri boýunça BIEG-iň onlaýn soragnama dowamynda (2022–2023-nji ýyl.) BIEG-iň 23 agza döwleti tarapyndan hödürlenen maglumatyň esasynda geçirildi⁶.

² Halk çeper medeniýeti we adaty bilimler pudagynda intellektual eýeçilik ugurlarynda hyzmatlara islegiň bahalandyrylmagy: YBI baradaky hasabat (Jemleýji) / Senagat eýeçiliginiň federal instituty; ýolbaşçy O. P. Neretin, M., 2023. YBI 11-EP-2022. 311 s.

³ Adaty bilimler, medeniýetiň adaty aňlatmalary we genetik çeşmeler barada maglumat çeşmeleriniň intellektual eýeçilik bellige almak üçin haýyşnamalary seljermek maksatly patentleşdirilmedik edebiyat hökmünde ulanylmagynyň mümkinçiligini seljermek: YBI baradaky hasabat (Jemleýji) / Senagat eýeçiliginiň federal instituty; ýolbaşçy O. P. Neretin, M., 2022. YBI 1-EP-2022. 215 s.

⁴ Traditional Knowledge Related Databases. Annex II: WIPO/GRTKF/IC/3/6 // BIEG: saýt. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/en/wipo_grtkf_ic_3/wipo_grtkf_ic_3_6-main1.pdf (ýüztutma senesi: 16.01.2025).

⁵ Draft Quick-win Online Databases and Registries of Traditional Knowledge and Genetic Resources Update: December 5, 2016 // BIEG: saýt. URL: https://www.wipo.int/tk/en/resources/db_registry.html (ýüztutma senesi: 21.02.2024).

⁶ Surveys, Key Issues, Gap Analyses and Consultations // BIEG: saýt. URL: <https://www.wipo.int/tk/en/igc/consultations.html> (ýüztutma senesi: 06.11.2024).

Sanawlarda getirilen çeşmeler tehnologiýanyň dürli ugurlarynda belli bolan tehniki dereje böleginiň biri bolan açylan adaty bilimler hakyndaky maglumatlary öz içine alýar. Jemi 250 sany maglumat çeşmesi we maglumat binýady hödürlendi, olaryň 164-si häzirkki wagtda möhümdir, ýagny bu çeşmeler täzelenýär we goldanylýar, şeýle hem Internet torynyň üsti bilen erkin ýa-da töleli ýagdaýda açyk elýeterlidir.

Adaty bilimler hakyndaky maglumatlary öz içine alýan çeşmeleriň seljermesi görkezýär welin, resminamalara geçirmek ilkinji nobatda adaty bilimleri we dürli etnoslar we halklaryň taryhy-medeni mirasyny tygşytlamak we meşhurlaşdyrmak maksady bilen geçirildi.

Bu çeşmeleriň arasynda 39 %-i ABŞ-da ýöredilýär, 23 %-i Ýewropa ýurtlarynda, 13 %-i halkara/döwletara ýagdaýa eýe, 10 %-i Hytaýa degişli, galanlary Aziýa, Afrika we Latyn Amerikasy ýurtlarynyň, şeýle hem Awstraliýa we Täze Zellandiýanyň taslamalarydyr. Ähli maglumat çeşmelerini olarda hödürlenen maglumatyň görnüşine görä bibliografik; genetik serişdeler we adaty bilimler hakyndaky maglumatlary öz içine alýanlar; adaty bilimleri resminamalara geçirmegiň materiallary; ylmy we beýleki edebiyatlary we çeşmeleri, şeýle hem genetik serişdeler we genetik serişdeler bilen baglanyşykly adaty bilimler mowzugynda olara salgylar öz içine alýanlar; ýa-da garyşyk görnüşler diýip bölüp bolýar. Çeşmeleriň üpjün edijileri edaralyk, ylmy-barlag we pudak guramalary, medeniýet ugry guramalary hökmünde hödürülenýär. Mundan başga-da, sanawlarda hususy barlagçylaryň taslamalary we tebigat bölekleriniň we adaty bilimleriniň esasynda ýasalan derman ösümlikleri we serişdeleri Internet tory arkaly satuw amala aşyrylan söwda meýdançalary getirilýär, ýöne olaryň mukdary uly däldir. Çeşmeleriň bir bölegi doly ýagdaýda genetik serişdelere we olar bilen baglanyşykly adaty bilimlere bagyşlanan, mysal üçin Surinamyň adaty lukmançylygynda derman ösümlikleriniň ulanylmagy hakyndaky maglumatlary öz içine alýan «The Bush Doctor's Pharmacy» maglumat binýady. Çeşmeleriň bir bölegi dürli mowzuklara (lukmançylyk, oba hojalygy we beýlekiler) bagyşlanan, ýöne olar adaty bilimler hakyndaky maglumatlary hem öz içine alyp bilinip biler, sebäbi adaty bilimler esasy maglumat mowzugynda obýektler bilen baglanyşykly, mysal üçin BIOSIS Previews çeşmesi. Genetik serişdeleriň adaty lukmançylykda ýa-da beýleki adaty tejribelerde ulanylmagy onuň ähmiýetini ep-esli ýokarlandyryýar we bioraznormalllygy tygşytlamak ugry syýasatyna täsir edip bilinip biler, gorag ýagdaýlaryny kesgitlemegi talap edip bilinip biler. Şonuň üçin bu hadysalara üns ýeterlik derejede ýokary.

Adaty bilimler boýunça maglumat çeşmeleri

Adaty bilimlere bagyşlanan maglumat çeşmeleriniň arasynda intellektual eýeçilik ugry bilen gönüden-göni baglanyşykly bolanlar, ýagny adaty bilimleri goragly we/ýa-da oňyn goramak üçin⁷ döredilen çeşmeler tapawutlanýar. Goragly

goramak maksady bilen⁸ adaty hytaý lukmançylygynyň patent maglumat binýady (Hytaý), Hindistanyň adaty bilimleriniň sanly kitaphanasy (Traditional Knowledge Digital Library, TKDL), Koreýa Respublikasynyň Koreý adaty bilimler portaly (Korean Traditional Knowledge Portal, KTKP) ýaly çeşmeler işleýär. Bu çeşmeler patent bilermenleriniň we beýleki hünärmenleriň we gyzyklanan adamlaryň milli adaty bilimler hakyndaky maglumatlara elýeterliligini ýeňilleşdirmek üçin ulanylýar. Bu maglumat binýatlaryna goşulan adaty bilimler hakyndaky ähli maglumatlar aprioriki resminamalaşdyrylypdyr. Bu çeşmeleri emele getirmek boýunça iş adaty bilimler hakyndaky maglumat çeşmelerini toplamak, olary tassyklamak we intellektual eýeçilik ugry hünärmenleriniň gözleg amallaryny çaltlaşdyrmak we netijeliligini ýokarlandyrmak maksady bilen ýörite maglumatlar bilen doldurmagy göz önünde tutýar. Şonuň üçin adaty bilimler hakyndaky maglumatlar «açar sözler» we «HPS» (Halkara patent klassifikasiýasynyň kody) ýaly maglumat meýdanlary, çeşmelere salgylar ýa-da çeşmeleriň özleriniň nusgalary bilen doldurylýar. Adaty bilimleriniň obýektiniň (hadysasynyň) beýany patent edarasyna berlen oýlap tapys hasaba almak haýyşnamasyndaky oýlap tapysyň manysynyň beýan edilmeginiň talaplaryna ýakyn görnüşde resmileşdirilýär. Bu maglumat binýatlarynyň ählisinde yerleşdirilen adaty bilimler hakyndaky maglumatlar jemgyýetçilik baýlygy bolup durýar.

Adaty bilimleriniň oňyn goragy sui generis milli kanun çykaryjylyk ulgamlary bilen kesgitleýär, bu ýörite sanawlary döretmegi öz içine alýar. Bu esasan «diri» adaty bilimlerine degişli: olar häzirkki wagtda esasan adaty durmuş yerlerinde ýaşayan we adaty durmuw usulyny amala aşyrylan dogduk halklar tarapyndan döredilýär, ulanylýar we ösýär. Köplenç şunuň ýaly oturymly yerler ýörite klimat we geografiki şertlerde yerleşýär. Bu adaty bilimlere degişlilikde eýeleriň – potensial peýdagöterleriniň, şeýle hem adaty tejribeler üçin ýörite şertlere eýe bolan geografiki zolagyň çäkleriniň daralt çepel çyzylýar. Şeýle sanawlar üçin adaty bilimleriniň hemmesi jemgyýetçilik baýlygy däldir.

Panamamyň kanunçylygy dogduk halklaryň kollektiv hukuklary bilen baglanyşykly intellektual eýeçiligiň ýörite ýagdaýyny we adaty bilimler we adaty medeni aňlatmalar boýunça hukuklary hasaba almagy göz önünde tutýar, kollektiv intellektual eýeçilik sanawyny alyp barylýar. Eşik dizaýny, dokma önümleri, hünär önümleri bilen baglanyşykly hadysalar aýratyn ähmiýetli diýlip ykrar edilýär.

Perunyň kanunçylygy adaty bilimleriniň birnäçe görnüş sanawlaryny göz önünde tutýar – bu sanawlar Bäsdeşlige garşy durmak we intellektual eýeçiligi goramak boýunça milli institut (INDECOP) tarapyndan alyp barylýar: jemgyýetçilik baýlygy ugrynyň milli jemgyýetçilik sanawy we milli gizlin sanaw. Şeýle hem kanunçylyk INDECOP-nyň goldawy bilen dogduk halklar we jemgyýetler tarapyndan alyp barylýan yerli sanawlary göz önünde tutýar. Perunyň yerli jemgyýetleri tarapyndan döredilen Kartoşka seýilgähiniň dogduk ilatynyň biomedeni mirasynyň sanawy giň tanalýar.

⁷ Intellektual eýeçilik, genetik çeşmeler, adaty bilimler we medeniýetiň adaty aňlatmalary bilen baglanyşykly esasy terminleriň sözlügi. Żenewa: BIEG, 2025. 61 s. Çap edilen neşiriň elektron wersiýasy. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_50/wipo_grtkf_ic_50_inf_7.pdf (ýüzütutma senesi: 23.02.2025).

⁸ Şol yerde.

Adaty bilimleriniň maglumat çeşmelerini döretmegiň wagtynda köplenç dürli ugurdaky birnäçe gurama we edaralar gatnaşýar. Eger çeşme adaty bilimlerini goramak maksadyny güdýän bolsa, onda adatça ony döretmegi milli intellektual eýeçilik edarasy amala aşyrýar.

Adaty bilimleriniň maglumat çeşmelerini döretmegiň wagtynda köplenç dürli ugurdaky birnäçe gurama we edaralar gatnaşýar. Eger çeşme adaty bilimlerini goramak maksadyny güdýän bolsa, onda adatça ony döretmegi milli intellektual eýeçilik edarasy amala aşyrýar. Mysal üçin, Koreý edarasy (KIPO) tarapyndan döredilen KTKP üçin Oba sebitleriniň ösdürmek edarasynyň we Oba hojalygy barlaglary gullugyny neşirleriniň materiallary ulanylýar. TKDL hem köp edaraly çeşme bolup durýar: döretmegiň wagtynda Ylym we tehnologiýalar ministrligi, Ylym we senagat barlaglaryň geňeşi (CSIR), Aýurweda, ýoga we naturopatia, Unani, Siddha, Sowa Rigpa we gomeopatia ministrligi (AYUSH) gatnaşýar.

Maglumat çeşmeleriniň aýratyn häsiýetleri we adaty bilimlerini resminamalaşdyrmagyň aýratynlyklary

BIEG-iň sanawlarynda hödürlenen maglumat çeşmeleriniň esasy sany adaty bilimlerini intellektual eýeçilik hukugynyň mehanizmleri bilen goramagyň maksatlaryna hyzmat etmeýär. Olar maksatly edaralyk taslamalar, akademi taslamalar, ylmy-neşirýat, taryhy-medeni, täjirçilik taslamalary hökmünde hödürlenýär. Taslamalaryň hemmesi ýerli häsiýete eýe, ýagny öwrenilýän hadysalaryň görümi mowzuk ýa-da taryhy-medeni aýratynlyk, milli degişlilik, olaryň durmuşynyň geografiki sebitiniň çäkleri bilen daralt çekili kesgittenýär.

Resminamalaşdyrmagyň ýagdaýy we bellenen maglumatlaryň görümi elmydama sanaw görnüşine we gözlenilýän maksatlara baglydyr. Uly görümlü maglumatlar bilen çeşmäniň mysaly hökmünde ASTIS (Arktika ylmy-tehniki maglumat ulgamyň maglumat binýady), Kanada görkesip bolar, bu giň mowzuk örtüginä eýe (ýer ylmylary, biologiki ylmylar we saglyk ylmylary, in nerenerçilik we tehnologiýa, jemgyýetçilik ylmylary, adaty bilimler, taryh we edebiyat). Bu çeşme 85 müň ýazgyny – Demirgazyk Kanada we Polýar töweregi Arktika hakyndaky neşirleri we barlag taslamalaryny öz içine alýar. Ýa-da AMED (goşmaça lukmançylyk boýunça maglumat binýady) çeşmesi, Beýik Britaniýa, onuň mowzугy aýurwediki lukmançylygy, adaty hytaý lukmançylygyny, ösümlik bejergisini hödürleýär, 500 journalurnal indeksleýär, 1995-nji ýyldan bäri neşir edilen materiallary öz içine alýar. Chinese Herbal Medicine Database çeşmesi Gonkongda giň ulanylýan hytaý derman ösümlükleriniň takmynan 400 görnüşü hakyndaky maglumatlary öz içine alýar, onda suratlar, umumy beýanlar, lukmançylyk täsiriniň beýanlary, ulanylýuş usullary

hödürlenýär. Bu çeşme Gonkongyň politehnik uniwersiteti tarapyndan döredildi we goldanylýar we deňeşdirilende az maglumat görümi bolan maglumat binýadyny aňladýar.

Çeşmeler her maglumat obýekti boýunça uly görümlü maglumatlary ýa-da kiçi, daralt hünärleşdirilen maglumatlary öz içine alyp bilinip biler. Şeýlelik bilen, Eastern Chinese Export Company (Hytaý) hususy çeşmesi hytaý dilinde (pinyin⁹), iňlis dilinde we latyn dilinde adaty hytaý lukmançylygynyň takmynan 600 derman böleginiň atlarynyň sanawyny neşir edýär. Ol derman bölekleriniň atlary boýunça gözlegi ýeňilleşdirmek üçin döredildi. Sloan Kettering onkologiki merkeziniň About Herbs maglumat binýady, giň jemgyýetçilik we lukmançylyk işgärleri üçin giň ýaýran ösümlükleri we ýmit goşundylaryny bejergi bilelikde ulanmak mümkinçiligi maksady bilen döredilen, ösümlüklerden döredilen derman serişdeleri hakyndaky giň spektrli maglumatlary öz içine alýar: umumy beýan, netijelilik, ylmy ady, gysga kliniki beýan, täsir mehanizmi, zyýanly täsirleri, ösümlükler we preparatlar bilen täsirleri, salgylar we beýlekiler.

Resminamalaşdyrmagyň wagtynda ýörite mesele hökmünde dürli dillerdäki ösümlükleriň atlarynyň deňeşdirilmeginiň kynçylygy görkezilýär.

Ýörite resminamalaşdyrmak ýagdaýy mysal üçin gizlin bolan adaty bilimlerini kesgitlemekde ulanylýar. Gizlin sanawlar üçin resminamalaşdyrmany dogduk halklaryň we ýerli jemgyýetleriň wekilleri, köplenç tejribeleri wideo ýazga almak arkaly amala aşyrýarlar.

Resminamalaşdyrmak amaly kanunçylyk-dolandyryş çäreleri bilen ýoldaşlyp bilinip biler ýa-da ýerli häsiýet (barlagçylyk, täjirçilik we suňa meňşerler) göterip bilinip biler. Kanunçylyk-dolandyryş çäreleri adaty bilim hakyndaky maglumatlary olary goramak we innowasiýa amalyna gatnaşdyrmak üçin usulyýetçi we hemişelik esasyda toplamagy üpjün edýär.

Adaty bilimleriniň maglumat ulgamyny durmuşa geçirmegiň esasy çemeleşmeleri

Patent edarlary tarapyndan durmuşa geçirilýän adaty bilimleriniň maglumat binýatlyaryny maglumat bilen doldurmak üçin çäreleriň üç basgançagy tapawutlandyrylýar: birinjiden, ýörite, daralt çepli neşir edilen çeşmeleriň maglumatlaryny doldurmak; ikinjiden, giň çepli neşirlerden we çeşmelerden adaty bilim hakyndaky maglumatlary toplamagyň mehanizmlerini döretmek, bu maglumatlary çeşme goşmak, degişli işi hemişelik esasyda geçirmek; üçinjiden, adaty bilimlerini, şol sanda häzirkizaman tejribelerinde dogduk halklar we ýerli jemgyýetler tarapyndan ulanylýanlary resminamalaşdyrmak we bu maglumatlary maglumat binýadyna girizmek. Birinji we ikinji basgançagy ulanmany biz adaty hytaý lukmançylygynyň hytaý patent maglumat binýadynda, Koreýanyň KTKP-synda, TKDL-de intellektual eýeçilik ugrynyň maglumat çeşmelerini döretmegiň wagtynda görýäris. Panama we Perunyň sanawlary düzmek ulgamlary üçünji basgançagy hem göz önünde tutýar.

Adaty bilim hakyndaky maglumatlar bolan çeşmeleriň iki görnüşini bölüp bolýar: resmileşdirilen (mysal üçin, ylmy we patent edebiyaty) we gowşak resmileşdirilen – beýleki çeşmeler, olarda maglumatlar erkin görnüşde hödürlenýär.

⁹ Pinyin – hytaý dilini latyn elipbiýesinde transliterasiýa (transkripsiyä) ulgamy.

Intellectual eýeçilik hukuklaryny hasaba almak boýunça haýyşnamalary seljermegiň netijeliligini ýokarlandyrmak maksady bilen adaty bilimleriň sanawyny döretmegiň wagtynda ileri tutulýan çeşmeler resmileşdirilen çeşmelerdir. Şunuň ýaly çeşmeleri maglumat binýadyna goşmak ýeterlik çaltlyk bilen geçirilip bilinip biler, bu maglumat çeşmesiniň esasy doldurylmagyny çalt emele getirmäge mümkinçilik berer. Gowşak resmileşdirilen çeşmeler maglumatyň üns bilen tassyklanmagyny, degişli klassifikasiýalary, açar sözleri, beýleki zerur kesgitleýji maglumatlary bölüp almak üçin zerur bolan resmileşdirmek işlerini geçirmegi talap edýär. Bu iş has uly çykdajylary talap edýär, ýöne innowasiýalaryň ösmegi nukdaýnazaryndan has ähmiýetli, sebäbi ozal innowasiýa amalynda gatnaşmadyk ýa-da ýeterlik derejede öwrenilmedik adaty bilimleriň obýektlerini ýüze çykarmaga mümkinçilik berýär.

Halkara giňişlikde biz intellektual eýeçilik ugrynyň maksatlary üçin adaty bilimleriň maglumat binýatlaryny döretmek amalynyň maglumat üpjünçiliginiň aşakdaky usullaryny görýäris:

- adaty bilimler boýunça hukuklary ygtyýarnamaly döwlet gurluşy tarapyndan hasaba almak üçin sui generis intellektual eýeçiliginiň milli ýagdaýlarynyň esasynda adaty bilimler boýunça hukuklaryň sanawlaryny döretmek we alyp barmak (oňyn goramak);
- adaty bilimleriň maglumat çeşmelerini we maglumat binýatlaryny döretmek (goragly goramak), olar üçin maglumat ýüklemek geçirilýär:

a) patent edebiyatýndan;

b) ylmy neşirlerden (ýa-da ylmy neşirler arkaly);

ç) aýratyn edarlarda we/ýa-da olara garaşly guramalarda, ylmy-barlag guramalarynda we beýlekilerinde alnan adaty bilimler hakyndaky neşirlerden (ýa-da neşirler arkaly);

d) beýleki neşirlerden we giň çepli çeşmelerden, adaty bilimler hakyndaky maglumatlary tassyklamak we resmileşdirmek boýunça işi geçirmek;

e) dogduk halklar we ýerli jemgyýetlerden alnan maglumatlar bilen maglumat binýadyny doldurmak, adaty bilimleri resminamalaşdyrmak boýunça taslamalary durmuşa geçirmek.

Netije

Adaty bilimler hakyndaky maglumatlary öz içine alýan sanly çeşmeleri, sanawlary, maglumat binýatlaryny döretmegiň halkara tejribesini barlamagyň netijesinde ýüze çykan çözümler we usulyýetçi çemeleşmeler intellektual eýeçilik ugry üçin adaty bilimleriň milli maglumat ulgamyny gurmagyň perspektiwalary boýunça gözlenmä ýol berýär. Hereket edýän kanunçylyga laýyklykda bu hadysalaryň oňyn goragy göz önünde tutulmadyk, şonuň üçin golaýdaky perspektiwada adaty bilimleriň goragly goramagyň çözümleri durmuşa geçirilip bilinip biler. Rossiýanyň adaty bilimleriň maglumat ulgamy mahsus seljerme amalyny adaty bilimler hakyndaky zerur maglumatlar bilen üpjün etmeli, munuň üstünde adaty bilimler hakyndaky maglumatlara elýeterlilik Rossiýaly we daşary ýurt patent bilermenleriniň ikisine-de üpjün edilmeli.

Daşary ýurt tejribesini öwrenmegiň netijesinde ýüze çykan goragly goramak üçin adaty bilimleriň sanly çeşmelerini

Resminamalaşdyrmagyň wagtynda ýörite mesele hökmünde dürli dillerdäki ösümlikleriň atlarynyň deňeşdirilmeginiň kynçylygy görkezilýär. Ýörite resminamalaşdyrmak ýagdaýy mysal üçin gizlin bolan adaty bilimleri kesgitlemekde ulanylýar.

doldurmagyň esasy çemeleşmeleri Rossiýa maglumat ulgamyny gurmakda ulanylýp bilinip biler, ýöne olaryň durmuşa geçirilmeginiň mümkinçiligini we netijeliligini düşünmek, şeýle hem Rossiýa giňişliginde olary durmuşa geçirmegiň anyk guramaçylyk, usulyýetçi we tehniki çözümlerini gözlemek talap edilýär.

Çeşmeleriň sanawy

1. Горушкина, С. Н. Народная художественная культура как сфера применения современных инструментов интеллектуальной собственности: оценка готовности отрасли / С. Н. Горушкина, Е. Г. Царева, П. А. Сукопкина // Культура: теория и практика: Электрон. научн. журн. – 2022. – № 5 (50). – URL: <http://theoryofculture.ru/issues/127/1578/> (дата обращения: 19.01.2025).
2. Горушкина, С. Н. Региональные бренды в межкультурном пространстве современной России / С. Н. Горушкина, Е. Г. Царева // Стратегии устойчивого развития: социальные, экономические и юридические аспекты: материалы Всероссийской научно-практической конференции, Чебоксары, 26 января 2023 года. – Чебоксары: Общество с ограниченной ответственностью «Издательский дом «Среда», 2023. – С. 233–235.
3. Каргин, А. С. Сохранение нематериального культурного наследия народов РФ как приоритет культурной политики России в XXI веке / А. С. Каргин, А. В. Костина // Культурная политика. – 2008. – № 3. – С. 59–71.
4. Литвина Д. А. Основные подходы международной правовой защиты нематериального культурного наследия // Актуальные проблемы современного международного права: материалы X ежегодной Всероссийской научно-практической конференции, посвященной памяти профессора И. П. Блищенко, Москва, 13–14 апреля 2012 г. – Москва: РУДН, 2012. – Часть 1. – С. 487–495.
5. Слепцов, А. Н. Защита самобытной культуры и традиционных знаний коренных малочисленных народов Севера в контексте права интеллектуальной собственности / А. Н. Слепцов, И. А. Слепцова // Вестник Сургутского государственного университета. – 2021. – № 4 (34). – С. 88–95. – DOI 10.34822/2312-3419-2021-4-88-95 (дата обращения: 16.01.2025).

6. Использование системы интеллектуальной собственности для правовой охраны генетических ресурсов, традиционных знаний и народного творчества: монография / А. Д. Корчагин, Л. Н. Симонова, Ю. Г. Смирнова, Н. Г. Пономарева; Российское агентство по патентам и товарным знакам; Федеральный институт промышленной собственности. – Москва: ИНИЦ Роспатента, – 2002. – 101 с.
7. Селезнева, А. С. Основные направления современной политики Австралии в области защиты традиционной культуры и интеллектуальной собственности аборигенов / Селезнева А. С. // Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития. – 2014. – № 25. – С. 107–114.
8. Пономарева, Н. Г. Специализированные реестры как инструмент правовой охраны генетических ресурсов и традиционных знаний / Н. Г. Пономарева // IP: теория и практика. – 2023. – № 2. – С. 32–39.
9. Традиционные знания, традиционные выражения культуры и генетические ресурсы в качестве сведений, необходимых для экспертизы заявок на изобретения / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, И. Б. Никитина, Н. В. Зарянов // Интеллектуальная собственность как базовое условие обеспечения технологического суверенитета Российской Федерации: Сборник докладов XXVI Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 29 сентября 2022 года / Выпускающий редактор Е. Г. Царёва. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – С. 54–58.
10. Лысков, Н. Б. Охрана традиционных знаний в Индии / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2019. – № 10. – С. 74–79.
11. Неретин О. П. Интеллектуальная собственность как инструмент цифровизации культуры: к вопросу сохранения традиционных знаний и традиционных выражений культуры / О. П. Неретин // Вестник Московского государственного университета культуры и искусств. – 2018. – № 6 (86). – С. 158–163.
12. Токарева, А. А. Интеграция интеллектуальной собственности в социокультурное пространство / А. А. Токарева // Вестник культуры и искусств. – 2022. – № 3 (71). – С. 122–129.
13. Томашевская, Е. А. Проблемы дефиниции понятий «традиционные знания» и «традиционные выражения культуры»: информационный и культурологический подход / Е. А. Томашевская // Культура: теория и практика: Электрон. научн. журн. – 2022. – № 6 (51). – URL: <http://theoryofculture.ru/issues/128/1583/> (дата обращения: 16.01.2025).

Awtorlar hakynda maglumat

Oleg Petrowiç Neretin, ykdysady ylmlarynyň doktory, «SEFI» FBDE-nyň direktory (Moskwa, Berežkowskaýa köç., j. 30, korpus 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-kod: 1961–2721; neretin@rupto.ru.

Yelena Aleksandrowna Tomaşewskaja, «SEFI» FBDE-nyň uly ylmy işgäri (Moskwa, Berežkowskaýa köç., j. 30, korpus 1); SPIN-kod: 8005–0900; otd5727@rupto.ru.

References

1. Gorushkina, S. N., Tsareva, E. G. and Sukonkina, P. A. (2022) “Folk art culture as a sphere of application of modern intellectual property tools: assessment of industry readiness”, *Culture: theory and practice*, vol. 5 (50), available at <http://theoryofculture.ru/issues/127/1578/> (Accessed 19 January 2025).
2. Gorushkina, S. N. and Tsareva, E. G. (2023) “Regional brands in the intercultural space of modern Russia”, *Strategii ustoychivogo razvitiya: sotsialniye, ekonomicheskkiye i yuridicheskkiye aspekti* [Sustainable development strategies: social, economic and legal aspects], Materiali Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii [Proceedings of the All-Russian Scientific and Practical Conference], Cheboksary, Russian Federation, 26 January 2023, pp. 233–235.
3. Kargin, A. S. and Kostina, A. V. (2008), “Preservation of the intangible cultural heritage of the peoples of the Russian Federation as a priority of Russia’s cultural policy in the 21st century”, *Cultural policy*, vol. 3., pp. 59–71.
4. Litvina, D. A. (2012), “Basic approaches to international legal protection of intangible cultural heritage”, *Aktualniye problemi sovremennogo mejdunaronogo prava* [Actual problems of modern International law], Materiali X ežegodnoy Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii posvyaschennoy pamiati professora I. P. Blishchenko [Proceedinga of the the X Annual All-Russian Scientific and Practical Conference dedicated to the memory of Professor I. P. Blishchenko], Moscow, Russian Federation, 13–14 April 2012, vol. Part 1, pp. 487–495.
5. Sleptsov, A. N. and Sleptsova, I.A. (2021), “Protection of the indigenous culture and traditional knowledge of the indigenous peoples of the North in the context of intellectual property law”, *Bulletin of SurGU*, vol. 4 (34), available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaschita-samobytnoy-kultury-i-traditsionnyh-znaniy-korennyh-malochislennyh-narodov-severa-v-kontekste-prava-intellektualnoy> (Accessed 16 January 2025).
6. Korchagin, A. D., Simonova, L. N., Smirnova, Yu. G. and Ponomareva, N. G. (2002), *The use of the intellectual property system for the legal protection of genetic resources, traditional knowledge and folk art*, Russian Agency for Patents and Trademarks, Moscow, Russian Federation.
7. Selezneva, A. S. (2014), “The main directions of Australia’s modern policy in the field of protection of traditional culture and intellectual property of aborigines”, *Southeast Asia: current problems of development*, no 25, 107–114.
8. Ponomareva, N.G. (2023) “Specialized registries as a tool for the legal protection of genetic resources and traditional knowledge”, *IP: theory and practice*, no 2, pp. 31–38.
9. Lyskov, N. B., Polyakova, A. A., Nikitina, I. B. and Zaryanov, N. V. (2022), “Traditional knowledge, traditional

cultural expressions and genetic resources as information necessary for the examination of applications for inventions", *Proceedings of the XXVI International Scientific and Practical Conference of Rospatent "Intellectual property as a basic condition for ensuring technological sovereignty of the Russian Federation"*, 29 September 2022, Moscow, Russian Federation, pp. 54–58.

10. Lyskov, N. B and Polyakova, A. A. (2019), "Protection of traditional knowledge in India", *Patents and licenses. Intellectual property rights*, no 10, pp. 74–79.
11. Neretin, O. P. (2018), "Intellectual property as a tool for digitalization of culture: on the issue of preserving traditional knowledge and traditional cultural expressions", *Bulletin of the Moscow State University of Culture and Arts*, vol. 6 (86), pp. 158–163.
12. Tokareva, A.A. (2022), "Integration of intellectual property into the socio-cultural space", *Bulletin of Culture and Arts*, vol. 3 (71), pp. 122–129.
13. Tomashevskaya, E. A. (2022), "Problems of defining the concepts of "traditional knowledge" and "traditional cultural expressions": an informational and cultural ap-

proach", *Culture: theory and practice*, vol. 6 (51), available at: <http://theoryofculture.ru/issues/128/1583/> (Accessed 16 January 2025).

Information about the authors

Oleg Petrovich Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-code: 1961–2721; neretin@rupto.ru.

Elena Aleksandrovna Tomashevskaya, Senior Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 8005–09004 otd5727@rupto.ru.

Awtorlar bähbitleriñ gapma-garşylygynyñ ýokdugy barada beýän edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Поступила в редакцию (Received) 20.01.2025

Доработана после рецензирования (Revised) 03.03.2025

Принята к публикации (Accepted) 05.03.2025

Ylmy makala

Original article

УДК: 347.77:004
EDN <https://elibrary.ru/hecvro>

Başlaýan ulanyjylar üçin maglumat-gözleg hyzmatlary bilen özara hereketiniň aýratynlyklary: mümkinçilikler we çäklendirimeler

Roman Gaziýewiç Alilow[✉], Elina Romanowna Abiyewa, Dmitriý Iwanowiç Zubow

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]roman.alilov@rupto.ru

Mazmun: makala maglumat-gözleg hyzmatlary (MGH) bilen özara hereketiň aýratynlyklaryny öwrenmäge bagyşlanan we intellektual eýeçilik obýektleri (IEO) bilen işleýän başlaýan ulanyjylar üçin niýetlenen. Makalanyň maksady – başlaýan ulanyjylara bar bolan MGH-laryň işlewiliginde düşünmäge we öz meseleleri üçin iň laýyk ulgamlary saýlamagy öwrenmäge kömek etmek. Makalada şunuň ýaly ulgamlaryň esasy häsiýetlerini beýan edýän neşir edilen işleriň umumylaşdyrylmagyna, şeýle hem anyk haýyşlary ýerine ýetirmegiň wagtynda alnan tejribe maglumatlaryna esaslanan seljermek usuly ulanyldy. Işde meşhur MGH-laryň esasy häsiýetleri, işleýiş mümkinçilikleri, çäklendirimleri we ulanmagyň amatlylygy seredilýär. Dürli çylşyrymlylykdaky meseleleri çözmegiň wagtynda kömek edýän gözleg usullaryna, şeýle hem haýyşlaryň dürli görnüşlerini ýerine ýetirmek üçin laýyk ulgamlary saýlamak boýunça maslahatlara ýörite üns berilýär. Makala IEO hakyndaky maglumatlary netijeli gözlemekde gyzyklanýan başlaýan hünärmenlere, talyplara we ulanyjylara salgylanýar we häzirki zaman maglumat-gözleg ulgamlary bilen özara hereketiň aýratynlyklaryny seredýär. Açar sözler: intellektual eýeçilik obýekti, intellektual eýeçilik, patent gözlegi, maglumat-gözleg hyzmat, gözleg ulgamlary.

Çeşme görkezme üçin: Alilow R. G., Abiyewa E. R., Zubow D. I. Başlaýan ulanyjylar üçin maglumat-gözleg hyzmatlary bilen özara hereketiniň aýratynlyklary: mümkinçilikler we çäklendirimeler // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 62–75.

Minnetdarlyklar: makala SEFI-niň «Elektron görnüşde intellektual eýeçilik ugry boýunça hyzmatlary almagyň ulanyjy tejribesini öwrenmek we sanly hyzmatlary döretmek we modernizasiýa etmek boýunça maslahatlary taýýarlamak» ylmy-barlag işiniň materiallarynda taýýarlandy.

Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations

Roman G. Alilov[✉], Elina R. Abieva, Dmitrii I. Zubov

Federal Institute of Industrial Property

[✉]roman.alilov@rupto.ru

Abstract: the article is devoted to the study of the specifics of interaction with information search services (ISS) for novice users working with intellectual property objects (IPO). The purpose of the article is to help novice users understand the functionality of existing ISSS and learn how to choose the most suitable systems for their tasks. The article uses an analysis method based both on the generalization of published works describing the main characteristics of such systems, and on experimental data obtained by performing specific queries. The paper examines the key characteristics, functionality, limitations, and usability of popular ISS. Particular

attention is paid to search methods that help solve tasks of varying complexity, as well as recommendations for choosing suitable systems for performing different types of queries. The article is addressed to novice specialists, students, and users interested in effectively searching for information about IPOs and explores the features of interacting with modern information retrieval systems.

Keywords: intellectual property item, intellectual property, patent search, information searching service, searching systems.

For citation: Alilov R. G., Abieva E. R., Zubov D. I. Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 62–75 (In Russ.).

Acknowledgements: The article was prepared based on the materials of the research work of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) "Study of user experience in receiving services in the field of intellectual property in electronic form and preparation of recommendations for modernization and development of digital services".

Giriş

Häzirki zaman dünýäsinde maglumat esasy çeşme bolup durýar, zerur maglumatlary çalt we netijeli tapmak başarnyk bolsa professional işgärligiň aýrylmaz böleginiň biri hasaplanýar. Bu aýratyn intellektual eýeçilik obýektleri (IEO) bilen işleýän adamlar üçin ähmiýetlidir, bu ýerde takyklyk, dolulygy we gözlegiň häzirki zaman ýagdaýy möhümdir. Ýöne elýeterli maglumat-gözleg ulgamlarynyň (MGU) dürliçiliği anyk meseleleri çözmek üçin iň laýyk guraly saýlap almak bilen ýüzbe-ýüz bolýan başlaýan ulanyjylarda kynçylyk döredip bilinip biler.

Maglumat tehnologiýalarynyň (MT) ösmegi intellektual eýeçilik obýektlerini goramagyny üpjün etmede we intellektual işgärligiň netijelerini ulanmak üçin gözegçilik mehanizmlerini giňeltmede elektron hyzmatlaryň rolunu ep-esli güýçlendirdi. Perspektiwaly ugurlardan biri IEO-laryň dürli atributlary ýa-da häsiýetleri boýunça gözleg geçirmäge, soňra netijeleri ulgamlaşdyrmaga we seljerlemäge mümkinçilik berýän platformalary döretmek boldy. Häzirki wagtda intellektual eýeçilik (IE) ugurynda şunuň ýaly maglumat-gözleg hyzmatlary döretmek bilen döwlet edarlary we hususy kompaniýalar hem iş alyp barýarlar.

Munuň bilen bilelikde şunuň ýaly ulgamlara maglumatyň çuňlugy, hili we täzelenmegi baradaky aýdyň talaplardan başga-da, ulanyjy tejribesini gowulaşdyrmaga ýörite üns berilýär. Häzirki zaman MGU-lary amatly, içgin düşnükli we giň ulanyjy topary üçin elýeterli bolmaly, şol sanda intellektual eýeçilik bilen işlemäge ýaňy başlaýanlar hem goşulmaly.

Bu makalanyň maksady täze başlaýanlara bar bolan MGU-laryň işlewliliginde düşnümäge we öz meseleleri üçin iň laýyk

ulgamlary saýlamagy öwrenmäge kömek etmektir. Birnäçe meşhur platformany seredarys, olaryň mümkinçiliklerini beýan ederys we ulanmak boýunça amaly maslahatlary teklipl ederys. Seljermek şunuň ýaly ulgamlaryň esasy häsiýetlerini beýan edýän neşir edilen işleriň umumylaşdyrylmagyna, şeýle hem anyk haýyşlary ýerine yetirmegiň wagtynda alnan tejribe maglumatlaryna esaslanar.

Oýlap tapyşlar kategoriýasyna ýörite üns bererys, sebäbi häzirki zaman MGU-laryň köpüsi takmynan intellektual eýeçiligiň şu görnüş obýektleri bilen baglanyşykly haýyşnamalary we hasaba almaly gözlemäge gönükdirilendir. Takmynan oýlap tapyşlar bilen baglanyşykly haýyşlary seljerlemek barlaglaryň esasy guralynyň biri bolar.

Şeýlelik bilen makala diňe bar bolan ulgamlary seljerlemegi däl, eýsem başlaýan hünärmenlere olaryň işinde MGU-lary netijeli ulanmagynda kömek etjek amaly maslahatlar teklipl etmegini hem maksat edinýär.

Häzirki zaman patent gözleginiň gural-enjamy: mümkinçilikler we çäklendirimler

Dürli çylşyrymlylykdaky meseleleri çözmeğiň wagtynda kömek edýän häzirki zaman maglumat-gözleg ulgamlarynyň esasy çemeleşmelerini we mümkinçiliklerini seredalyň.

Patent gözleginiň esasy usulyýetlerine şular girýär:

- Belgili gözleg – hasaba alyş kesgitleyijileri boýunça gözleg (mysal üçin, patentleriň ýa-da haýyşnamalaryň nomerlerine görä).
- Atly gözleg – haýyşnamaçylar ýa-da hukuk eýeleri boýunça gözleg.
- Analog gözleg – Halkara patent klassifikasiýasy (HPS) ýaly klassifikatorlaryň nomerleriň gabat gelmeginiň esasynda meňzeş obýektleri gözlemek.

HPS klassifikasiýa indeksiniň gurluşy aşakdaky görnüşdädir. Mysal üçin A01B 1/00 indeksini alyň, onda A harpy bölümiň indeksi bolup, bu bölümiň patentleri adamyň durmuş zerurlyklarynyň kanagatlandyrylmagyna degişli bolar. 01 bu synp bolup, bölümi takyklaşdyrýar, biziň mysal üçin bu «oba hojalygy; tokaý hojalygy; maldarçylyk; aw awlamak we haýwanlary tutmak; balykçylyk we balyk ösdürmek» dir. B harpy kiçi synpyň görkezilmegi bolup, biziň mysalymyza patentniň «oba we tokaý hojalygynda topragy işlemek; umumy oba hojalygy maşynlary we gurallarynyň düwünleri, bölekleri we degişlilikleri»ne degişlidigini aňladýar. 1/00 bu topardyr,

Maglumat tehnologiýalarynyň ösmegi intellektual eýeçilik obýektlerini goramagyny üpjün etmede we intellektual işgärligiň netijelerini ulanmak üçin gözegçilik mehanizmlerini giňeltmede elektron hyzmatlaryň roluny ep-esli güýçlendirdi.

Häzirki zaman MGU-lary intellektual eýeçilik obýektleri bilen işlemek üçin giň spektrli gurallar hödürleýär. Belgili ýa-da atly gözleg ýaly ýönekeý usulyýetlerden başlap, enjam öwrediliş esasynda çylşyrymly algoritmlere çenli.

ol patentniň näme üçin ulanyljakdygyny hasam anyklaşdyrýar, mysal üçin bu «el gurallary»dyr.

Analog gözleg tehnologiýasynyň jikme-jik beýany Petrowa I. Ý., Puçkowa A. A. işinde berilýär [1], metadata toplumlaýyn seljermek çemeleşmesi bolsa Smirnow I. W. hasabatynda görkezilýär [2]. Bu usulyýetler ulanmakda ýönekeý we başlaýan ulanyjylar üçin hem elýeterlidir.

Has ösen ulgamlar maglumatlary seljerlemek üçin giňeldilen mümkinçilikleri teklipe edýär:

- Mowzukly gözleg anyk tehnologiýa we meňzeş tehnologiýalar haknydaky maglumatlary, şol sanda gözleg haýysyna laýyk gelýän oýlap tapyşlaryň prototiplerini ýygnamaga we IE bazaryndaky esasy gatnaşyjylary we olar bilen hyzmatdaşlyk edýän oýlap tapyşlary ýüze çykarmaga mümkinçilik berýär [3].
- «Meňzeş» resminamalary gözlemek (similarity search) semantiki taýdan ýakyn patentleri tapmak üçin enjam öwrediliş we newron torlaryň usulyýetlerini ulanýar. Bu çemeleşmegiň jikme-jik beýany Genin B. L. we Zolkin D. S. makalasyňyň çözüýär [4].

Soňky ýyllarda uly göwrümlü maglumatlary seljerlemek üçin enjamy zehin usulyýetleri işjeň ösdürilýär. Mysal üçin, Aristodemou L. we Tietze F. [5] patent analitikasy ulanyşda enjamy zehin ulanmaga bagyşlanan edebiyatyň syn-seredilmesini geçirdiler. Häzirki zaman MGU-lary çylşyrymly amallary awtomatlaşdyrmak üçin newron torlary ulanýarlar, mysal üçin şekilli haryt belgileri deňşdirmek. Shorta çenli bu Wena klassifikasiýasynyň kodlary boýunça filtrlmek we şekilleri el bilen deňşdirmegi goşmak bilen köp basgançakly seljermäni talap edýärdi. Häzir şunuň ýaly meseleler convolutional newron torlarynyň [7] kömegi bilen çözülýär, bu amaly ep-esli çaltlaşdyrýar.

Ýöne patent gözleginiň islendik usulyýeti üçin hilini baha bermegiň esasy görkezijileri şulardyr:

- relevantlyk – alnan netijeleriň maglumat haýysyna laýyk gelmegi;
- pertinentlik – maglumatyň ulanyjynyň hakyky zerurlygyna laýyk gelmegi.

Bu ölçegler diňe patentlere däl, eýsem haryt belgileri ýaly IEO-laryň beýleki kategoriýalaryna hem degişli. Bu iki ölçegi optimizirlemäge mümkinçilik berýän awtomatlaşdyrylan ulgamlary ornaşdyrmak el zähmetine sarp edilýän wagty ep-esli azaldýar.

Häzirki zaman MGU-lary intellektual eýeçilik obýektleri bilen işlemek üçin giň spektrli gurallar hödürleýär. Belgili ýa-da atly gözleg ýaly ýönekeý usulyýetlerden başlap, enjamy

zehin esasynda çylşyrymly algoritmlere çenli. Her ulgamyň öz artykmaçlyklary we aýratynlyklary bar. Laýyk platformany saýlamak ulanyjynyň anyk meselelerine we onuň taýýarlygynyň derejesine bagly.

Barlaglaryň netijeleri

Gözleg ulgamlarynyň hemmesini global taýdan iki uly kategoriýa bölüp bolýar: açyk we täjirçilik ulgamlary. Ýöne açyk gözleg ulgamlary hyzmatlaryň bir bölegini täjirçilik esasynda berip bilinip biler. Adatça şunuň ýaly çemeleşme API (Application Programming Interface – bu dürli programmalaryň biri-birleri bilen aragatnaşyk saklamak we maglumat alyş-bermegi amala aşyrmagyň usulyýetleriniň we düzgünleriniň toplumu. Başgaça sözlemek bilen, bu bir programma başga programmadan haýys alanynyň wagtynda näme etmelidigini kesgitleýän düzgünlerdir) arkaly birikmek arkaly platformalar bilen awtomatiki özara hereket etmegiň mümkinçiligini bermegiň wagtynda durmuşa geçirilýär.

Gözleg hyzmatlarynyň umumy sanyny takyk aýtmak kyn, diňe olaryň arasynda Internet torunda ýatlama tapyp boljak mugt hyzmatlar ýüzden gowrak bar. Mysal üçin, Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň häzirki wagtda 193 sany gatnaşyjy ýurdy bar. Olaryň köpüsünde patent maglumaty gözlemek boýunça hyzmatlar bar. Munuň bilen bilelikde olar ýeterlik ýönekeý bolup bilinip biler we hasaba alnan obýektleriň milli binýadynda bir ýa-da birnäçe atributlar boýunça gözleg üçin setir bolup bilinip biler.

Agregallaşdyrylan maglumat binýatlaryna dayayan, şeýle hem şekiller, formulalar, resminamalaryň sitatallaryna görä gözlegi goşmak bilen gözleg üçin giň mümkinçilikler hödürleýän, analitiki hasabatlary we tablisalary wizuallaşdyrmak we patent landşaftlaryny gurmak bilen düzýän has çylşyrymly ulgamlar ep-esli maddy maýa goýumlaryny talap edýär. Şonuň üçin iň ösen gözleg ulgamlaryna ABŞ, Germaniýa, Fransiýa, Ýaponiýa ýaly ösen ykdysadyýetli ýurtlaryň milli patent edarlary, ýa-da Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasy (BIEG), Ýewropa patent edarasý (ÝPE) ýaly milli däl guramalar, ýa-da täjirçilik guramalary eýeçilik edýär. Täjirçilik hyzmatlarynyň umumy sanyny kesgitlemek hem kyn, ýöne iň uly hyzmatlar hünärleşdirilmedik we ugurly hyzmatlar hökmünde birnäçe onlarça hasaplanýar.

Ýöne ýokarda getirilen gözleg hyzmatlarynyň sany baradaky bahalar diňe iňlis dilinde gözleg haýyslaryny ýerine ýetirmek üçin degişli bolar. Rus dilini goşmak bilen beýleki dilleriň goldamagy ep-esli çäklendirilendir. Şonuň ýaly zat bu platformalarda Rossiýa patent binýadyndan maglumatyň bardygyna hem degişli.

Gözleg ulgamlarynyň hemmesini global taýdan iki uly kategoriýa bölüp bolýar: açyk we täjirçilik ulgamlary. Ýöne açyk gözleg ulgamlary hyzmatlaryň bir bölegini täjirçilik esasynda berip bilinip biler.

W Gözleg hyzmatlarynyň umumy sanyny takyk aýtmak kyn, diňe olaryň arasynda Internet torunda yatlama tapyp boljak mugt hyzmatlar ýüzden gowrak bar. Mysal üçin, Bütindünyä intellektual eýeçilik guramasynyň häzirkki wagtda 193 sany gatnaşyjy ýurdy bar. Olaryň köpüsünde patent maglumaty gözlemek boýunça hyzmatlar bar.

Bu işde käbir meşhur gözleg ulgamlarynyň syn-seredilmesi, şeýle hem käbirlerini Rossiya hasaba alnan obýektleri hakyndaky maglumatlary tapmak nukdaýnazaryndan deňeşdirmek geçirilýär.

MEŞHUR MAGLUMAT-GÖZLEG ULGAMLARYNYŇ SYN-SEREDILMESI SEFI internet portalynyň maglumat-gözleg ulgamy

«SEFI internet portalynyň maglumat-gözleg ulgamy» (gysgaça MGU SEFI) intellektual eýeçilik obýektleri hakyndaky maglumatlary gözlemek üçin niýetlenen onlaýn hyzmaty aňladýar.

Aýratynlyklary

SEFI internet portalynyň maglumat-gözleg ulgamynyň esasy aýratynlyklary şulardyr:

- hödürlenen intellektual eýeçilik obýektleriniň giň toplumu (tölegli elýeterliligiň wagtynda geografiki görkezgilerden başga hemmesi);
- esasy halkara maglumat-klassifikasiýalarynyň rus diline terjime edilen açyk elýeterliligi, munuň bilen klassifikatorlaryň öňki wersiýalarynyň birnäçe sanyhsyham hödürlenýär;
- gözleg netijesi hökmünde haýyşnamalaryň/hasaba almalaryň reestrinden ýazgylar çykýar.

Artykmaçlyklary

- Häzirkki zaman maglumatlary boýunça täze binýat (goşmaça tölegli elýeterlilik üçin oýlap tapyşlar boýunça retrospektiw) hemişelik täzelenýär.
- Klassifikatorlara goşulan terminler we atlar boýunça klassifikatorlaryň gurluşyň elementlerini gözlemek mümkinçiligi.
- Aç-açan formulrowkalar boýunça gözlemek gurallar bar.
- Indiki gözleg haýyşynyň ýerine ýetirilmege bilen lematizasiýa¹ geçirilmegi üpjün edilýär.
- Gözleg formasynda her atribut gowy beýan edilýär, doldurmagyň mysallary getirilen.

- Hasaba alnan ulanyjylar gözleg ulgamy bilen özara hereketleri hakyndaky statistiki maglumatlary almak mümkinçiligine eýedirler.
- Bu maglumatlar seljermek üçin wagtyň aralygyny kesgitlemegi, mugt we tölegli haýyşlaryň kategoriýalary boýunça maglumatlaryň aýratyn görkezilmesini, haýyşyň geçirilen IP-adresi, haýyşyň senesi we wagty, haýyşyň görnüşi, MD topary, tapylan we haýyş boýunça görülen resminamalaryň mukdary görkezilen jikme-jik hasabaty öz içine alýar.

Kemçilikleri

Hyzmatyň kemçilikleriniň biri diňe intellektual eýeçilik obýektleri boýunça rus binýadynyň gözleg üçin elýeterli bolmagy we maglumatlaryň bir böleginiň diňe tölegli esasyda berilmegidir.

Töleg hasaba almalar boýunça her haýyş üçin we haýyşnamalar boýunça her «haýyşlar paketi» (5) üçin alynýar, ýagny gözleg haýyşlarynyň köp mukdarynda jemi ep-esli bolup bilinip biler.

- Gözleg netijeleriniň çäklendirilen ýüklemegi.
- «Çap etmek» formatynda (PDF) ýükleme, munuň bilen diňe gözleg netijeleriniň birinji sahypasynda.
- Gurluş görnüşiniň resminamasyny almagyň mümkinçiliksizligi.
- API ýoklugy we tapylan resminamanyň gurluş görnüşiniň (XML) hödürlenmegiň ýoklugy gözlegi awtomatlaşdyrmak we netijeleri soňky seljermek amalyny ep-esli çylşyrymlaşdyrýar.

Ulanjylaryň kategoriýalary

1. Hyzmat ulanyjylary iki kategoriýa bölünýär:
 - Hasaba alynmadyk ulanyjy. Çäklendirilen maglumat binýatlarynyň toplumyna elýeterlilik berilýär;
 - perspektiwly oýlap tapyşlar (doly tekstli maglumat binýady);
 - rus we iňlis dillerindäki oýlap tapyşlar (referat maglumat binýatlary);
 - peýdaly modeller (referat);
 - EWM üçin programmalar;
 - hasaba alnan maglumat binýatlary;
 - integral mikroshemalaryň topologiýalary;
 - soňky aý üçin oýlap tapyşlar, peýdaly modeller, senagat nusgalary we haryt belgileri (soňky aý neşir edilen doly tekstli maglumatlar);
 - oýlap tapyşlara haýyşnamalar;
 - halkara klassifikasiýalar (oýlap tapyşlar, senagat nusgalary, haryt belgileri).
2. Hasaba alnan ulanyjlara goşmaça maglumat binýatlarynyň toplumyna tölegli elýeterlilik elýeterlidir:
 - oýlap tapyşlar (1994-nji ýyldan häzirkki wagta çenli doly tekstli);
 - oýlap tapyşlar (retrospektiwly doly tekstli, 1924–1993-nji ýyllar);
 - peýdaly modeller (doly tekstli);
 - haryt belgileri;
 - haryt belgilerine haýyşnamalar;

¹ Lemmatizasiýa – söz görnüşini lemmä, ýagny onuň adaty (sözlük) görnüşine getirmek amaly. Kompýuter dilçiliginde lemmatizasiýa – sözüň çak edilýän manysyna esaslanyp, onuň lemmasyny kesgitleýän algoritmiiki amal.

SEFI internet portalynyň maglumat-gözleg ulgamyny ulanmak rus IEO hakyndaky maglumatlar tapmagyň zerurlygynyň wagtynda maslahat berilýär. Takyk gözleg üçin klassifikatorlaryň kodlaryny (HPS, MKPO we MKTU) haýyşyň beýleki atributlary bilen bilelikde ulanmak maslahat berilýär.

- harymlaryň gelip çykyş ýerleriniň atlary;
- harytlaryň gelip çykyş ýerleriniň atlaryna haýyşnamalar;
- umumy tanalýan haryt belgileri;
- senagat nusgalary.

Hyzmaty ulanmagyň netijesi

Hyzmaty ulanmagyň netijesinde ulanyjy her patent resminamasynnda HPS bölümüniň bellenýän we gözleg haýyşynyň şertlerine laýyk gelyän bölüm üçin häsiýetli terminologiya seredip boljakdygy ýerden halkara klassifikatorlardan maglumat alýar. Bu maglumatlar analitiki hasabatlar gurmagy üçin, şeýle hem iň möhümi, gözlenýän intellektual eýeçilik obýekti boýunça hasaba almalar/haýyşnamalar reestrinden yazgy almagy üçin ulanylyp bilinip biler.

Ulanyjy bilen yzyna baglanyşyk

Ulanyjy bilen yzyna baglanyşyk aşakdaky ulanyjy bilen özara hereket gurallaryny bolmak arkaly üpjün edilýär:

Her gözleg atributynyň ony doldurmagyň mysallary bilen maslahatynyň bolmagy.

Hyzmat bilen işlemek boýunça görkezmaniň bolmagy. Görkezmä aňsat düşnükli we mümkin derjede jikme-jikdir. Onda interfeýsiň skrinşotlary we aýratyn haýyşlary düzmek boýunça ädimme-ädim beýanlama, haýyşlary düzmek üçin aýratyn gözleg operatorlarynyň işiniň we özara hereketiniň mehanikasy bar.

Kynçylyklaryň döremeginiň wagtynda, şeýle hem dürli kemçilikleriň ýüze çykmagy üçin telefon arkaly habar bermek ýa-da elektron poçta arkaly tehniki goldaw bölümüne hat ibermek mümkinçiligi bar.

SEFI internet portalynyň maglumat-gözleg ulgamyny ulanmak rus IEO hakyndaky maglumatlar tapmagyň zerurlygynyň wagtynda maslahat berilýär. Takyk gözleg üçin klassifikatorlaryň kodlaryny (HPS, MKPO we MKTU) haýyşyň beýleki atributlary bilen bilelikde ulanmak maslahat berilýär.

«Patent maglumaty we şahsy kesgitleme serişdelerini gözleg infrastrukturasyny» IE

«Patent maglumaty we şahsy kesgitleme serişdelerini gözleg infrastrukturasyny» ulgamy (IE «Gözleg platformasy») intellektual eýeçilik obýektleri hakyndaky maglumatlary gözlemek, uly maglumatlar tehnologiýalaryny ulanmak bilen maglumatlary işlemek, enjamy zehin mehanizmleri we usulyýetleri üçin niýetlenen onlaýn platformany aňladýar.

Aýratynlyklary

IE «Gözleg platformasy» nyň esasy aýratynlyklary şulardyr:

- gözleg haýyşyny ýerine ýetirmek üçin maglumat doldurmak amalyny ýeňilleşdirýän köp mukdarda maslahatlary bolan amatly natiw interfeýs;
- Russiýa Federasiýasynyň çäginde daşarda hasaba alnan intellektual eýeçilik obýektlerini gözlemek mümkinçiligi (patentler, haryt belgileri);
- beloklara/nukleotidlere görä genetik zygiderlilikleri gözlemek mümkinçiligi;
- hödürlenilen intellektual eýeçilik obýektleriniň giň hatary (geografiki görkezgiler we harytlaryň gelip çykyş ýerleriniň atlaryndan başga hemmesi);
- enjamy zehin algoritmlerini ulanmak bilen meňzeş patent resminamalaryny gözlemek mümkinçiligi;
- şekiller boýunça haryt belgilerini gözlemek mümkinçiligi;
- dürli dillerde patent gözlegini ýa-da haýyşyň formulirowkasyny beýleki dillere terjime etmegi we soňra ony ýerine ýetirmegi mümkinçiligi.

Artykmaçlyklary

Köp mukdardaky gözleg atributlarynyň we olaryň çeýe utgaşmagynyň kömegi bilen haýyşlary düzmeğiň ýokary üýtgeýänligi gazanylýar. Patentler, EWM programmalary, maglumat binýatlary we integral mikroschemalaryň topologiýalary boýunça gözleg netijeleriniň ýokary derejeli seljermesi üçin gurallar bar we olar gözleginiň özünden soň teklipl edilýär. Patentler, EWM programmalary, maglumat binýatlary we integral mikroschemalaryň topologiýalary boýunça gözleg netijeleriniň dürli formatlarda ýüklemek mümkinçiligi.

Mysal üçin, şekilli haryt belgileri üçin şekil boýunça gözlegden başga-da Wena klassifikasiýasynyň kodlary boýunça gözleg elýeterlidir. Sözlü haryt belgileri üçin bolsa ýazuwy, semantiki ýa-da fonetiki gözleg görnüşleri elýeterli.

Hemişelik doldurylýan we täzelenýän intellektual eýeçilik obýektleriniň giň binýady. Hyzmata mugt elýeterlilik hem artykmaçlykdyr.

Kemçilikleri

- Geografiki görkezgiler we harytlaryň gelip çykyş ýerleriniň atlary boýunça gözleg mümkinçiliginiň ýoklugy.
- Haryt belgileri boýunça gözleg netijelerini ýüklemek mümkinçiliginiň ýoklugy.

Ulanyjylaryň kategoriýalary

Daşarky ulanyjylaryň topary aşakdaky rollary öz içine alýar:

1. Myhman. Gözleg netijelerini eksport etmek we patent resminamalaryny çap etmeğiň çäklendirilen mümkinçiligi. Materiallary oflaýn ýüklemek sargyt etmek mümkinçiliginiň ýoklugy. Gözlegiň parametrlerini sazlamagyň mümkinçiliksizligi. Rus genetik zygiderlilikleri boýunça gözleg we patent analitikasyna elýeterlilik mümkinçiliginiň ýoklugy. API bilen işlemek mümkinçiliksizligi.
2. Hasaba alnan ulanyjy. Gözleg netijelerini eksport etmek we patent resminamalaryny doly göwrümde çap etmek.

Materiallary oflaýn ýüklemegi sargyt etmek mümkinçiligi. Rus genetik zygiderlilikleri boýunça gözleg we patent analitikasyna elýeterlilik mümkinçiligi. API bilen işlemek mümkinçiliksizligi.

Hyzmaty ulanmagyň netijesi

Hyzmaty ulanmagyň netijesi intellektual eýeçilik obýektleri boýunça haýyşnamalara/hasaba almalara degişli tapylan resminama ýa-da resminamalaryň toparydyr.

Bu platformanyň aýratynlyklary we artykmaçlyklary muny muht, çalt we yeterlik derejedäki ygtybarlylyk bilen etmäge mümkinçilik berýär. Gözleg atributlarynyň giň toplumu bu amaly dürli ulanyjy kategoriýalary üçin ýeňilleşdirmäge mümkinçilik berýär.

Ulanýjy bilen yzyna baglanyşyk

Platforma bilen işlemek köp mukdardaky maslahatlaryň we haýyş düzmegiň wagtynda ýalňyşlyklar hakyndaky aňsat düşnülen hatlaryň kömegi bilen amatly, olar gönüden-göni interfeýsde görkezilýär. Diňe tekst görnüşinde däl, eýsem wideo materiallaryň görnüşinde hem hödürlenen maglumatlaryň bölüminiň bolmagy hyzmat bilen özara hereket etmegiň ulanyjy tejribesine oň täsir edýär.

Kynçylyklaryň döremeginiň wagtynda, şeýle hem dürli kemçilikleriň ýüze çykmagy üçin elektron poçta arkaly tehnik goldaw bölümüne hat ibermek mümkinçiligi bar.

PATENTSCOPE (BIEG)

PATENTSCOPE ulgamy Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň gözleg ulgamydyr we patent gözlegi üçin hem, patent resminamalaryna däl, eýsem Internet toriniň käbir tanalýan çeşmelerindäki neşirlere görä gözleg üçin hem niýetlenen, aýratyn anyk resminamalara görä patent binýadynda saklanýan maglumatlara degişli, häzirki zaman bellik düzmek we maglumat işlemek serişdelerini ulanmak bilen. «Patent däl edebiyat» çeşmeleriniň sany şulary goşýar:

- Elektrotehnika we elektronika in enerleri instituty (IEEE);
- Açyk elýeterli ylmy žurnallaryň neşirýat topary (MDPI);
- Nature žurnal;
- açyk internet kitaphanasy Wikipedia.

Aýratynlyklary

- Intellektual eýeçiligi goramak boýunça milli guramalaryň köp sanyndan maglumatlary öz içine alýar.
- 28 dil jübütiniň arasynda terjime etmek üçin birleşdirilen guraly ulanmaga mümkinçilik berýär.
- Himiki formulalar boýunça gözleg geçirmäge mümkinçilik berýär.

Gözleg formulalary ýazmak, dürli formatlardaky şekilleri ýüklemek (TIFF, JPEG, GIF, MOL, PNG, SMILES) arkaly hem, içerki grafiki redaktor Structure editor-nyň kömegi bilen hem amala aşyrylyp bilinip biler, ol soňraky gözleg haýyşy ýerine ýetirmek üçin himiki gurluşlary çyzmaga we redaktirmäge mümkinçilik berýär.

Köp mukdardaky gözleg atributlarynyň we olaryň çeýe utgaşmagynyň kömegi bilen haýyşlary düzmegiň ýokary üýtgeýänligi gazanylýar. Patentler, EWM programmalary, maglumat binýatlary we integral mikroshemalaryň topologiýalary boýunça gözleg netijeleriniň ýokary derejeli seljermesi üçin gurallar bar we olar gözleginiň özünden soň teklipe edilýär.

Artykmaçlyklary

- Giň, hemişelik täzelenýän maglumat binýady. Häzirki wagtda binýat takmynan 120 million birlik patent ýazgylaryny öz içine alýar.
- Dürli okuw materiallary, ulanyjy gollanmasy, «maşklaryň» ýygyndysy we webinarlaryň wideo ýazgylary bar.
- Haýyşlary düzmek mehanizmleriniň ýokary üýtgeýänligi.
- Şol bir wagtyň özünde birnäçe dilde gözleg geçiriljek haýyşlary düzmek mümkinçiligi. Haýyş yerine ýetirilen dilden tapawutly dildäki resminamalary gözlemek mehanizminiň bolmagy bilen üpjün edilýär (CLIR – Cross-language information retrieval).
- Dürli alamatlaryň esasynda dürli patentleri birleşdirýän sintezlenen kategoriýalaryň bolmagy.
- Halkara haýyşnamalaryň XML-resminamalar bilen ýoldaşlygy, bu bibliografiki maglumat işlemek amalyň ýeňilleşdirmäge mümkinçilik berýär.
- Gözleg haýyşynyň netijelerini eksport etmek mümkinçiligi.
- Hasaba alnan ulanyjy üçin gözleg haýyşy netijeleriniň 10 000 pozisiýasyna çenli ýüklemek mümkinçiligi berilýär.
- Haýyş netijeleri boýunça ýokary derejeli analitika geçirmek guraly bar.

Kemçilikleri

Patent gözleginiň ösen gurallaryny we olaryň mümkinçiliklerini öwrenmek üçin ep-esli wagt talap edilýär.

Ulanýjylaryň kategoriýalary

latformada ulanyjylaryň üç kategoriýasy hödürlenýär:

1. Hasaba alynmadyk ulanyjy. Gözleg netijelerini göçürüp almak mümkinçiligi ýok. Gözleg atributlarynyň çäklendirilen sany. Mysal üçin, haýyşy milli patent guramalar boýunça süzmek, himiki zygiderlilikler (formulalar) boýunça gözleg geçirmek mümkin däl.
2. Hasaba alnan ulanyjy. Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň muht hasaby. Gözleg haýyşy netijeleriniň 10 000 pozisiýasyna çenli göçürüp almak mümkinçiligi. Gözleg atributlarynyň hatarynyň ähli dolulygy berilýär. Haýyşlaryň taryhyny görmek we saýlanan gözleg atributlarynyň sazlamalaryny saklamak mümkinçiligi bar.
3. Tölegli hasaby bolan hasaba alnan ulanyjy. Bu kategoriýa dürli hyzmatlara elýeterlilik we şuňa laýyklykda berilýän

Hyzmaty ulanmagyň netijesinde ulanyjy bibliografiki maglumatlar, referatlar, beýanlar, formulalar, çyzygylary öz içine alýan patent maglumatlaryny, haýyşnamalaryň bir bölegi üçin bolsa XML formatyndaky bibliografiki maglumatlaryň gurluş görnüşini, şeýle hem TIF formatyndaky şekilleri alýar.

hyzmatlar üçin tölenen mukdar boýunça tapawutlanýan üç kiçi kategoriýa bölünýär:

- ýazylym arkaly resminamalaryň satylyşy;
- PCT arhiw resminamalarynyň satylyşy (1978-nji ýyldan öňki ýyla çenli iňlis, ispan, nemes, portugal, rus we fransuz dillerinde neşir edilen halkara haýyşnamalar üçin doly tekstli beýan we oýlap tapyş formulasynyň bentleri (OCR netijesi) Aziýa däl we Aziýa dillerinde);
- beýleki önümler.

Öz gezeginde, bu kategoriýalar hyzmatlara we alyş-beriş protokollaryna elýeterlilik mümkinçilikleriniň tapawudyna görä bölünýär.

Hyzmaty ulanmagyň netijesi

Hyzmaty ulanmagyň netijesinde ulanyjy bibliografiki maglumatlar, referatlar, beýanlar, formulalar, çyzygylary öz içine alýan patent maglumatlaryny, haýyşnamalaryň bir bölegi üçin bolsa XML formatyndaky bibliografiki maglumatlaryň gurluş görnüşini, şeýle hem TIF formatyndaky şekilleri alýar. Gözleg haýyşynyň şertlerine laýyk gelýän intellektual eýeçilik obýektleriniň sanawyny almak. Bu maglumatlar analitiki hasabatlar gurmak üçin ulanylyp bilinip biler. Şeýle hem ulanyjy halkara haýyşnamalar boýunça Halkara býurosynyň iş kitaplaryndan resminamalaryň hronologiýalaryny alýar.

Maslahatlar

- PATENTSCOPE-ny ulanmak patent gözlegini geçirmek ugurynda başlangyç derejedäki ulanyjylar üçin ýa-da bu hyzmatda ýerleşdirilen okuw materiallary bilen tanyşan ulanyjylar üçin maslahat berilýär.

«Ýandeks.Patentler»

«Ýandeks.Patentler» hyzmaty Senagat eýeçiliginiň federal institutyna (SEFI) esaslanýan maglumat-gözleg ulgamyny aňladýar. Ol giň ulanyjy toparý üçin gönükdirilen patent resminamalaryny gözlemek üçin amatly we elýeterli guraldyr.

Platforma 3 milliondan gowrak patent resminama elýeterlilik berýär (ulgama ýüzleneniň wagtynda):

- Patentlere haýyşnamalar: 600 müňden gowrak ýazgy.
- Hasaba alnan patentler we şahadatnamalar: 1 million 21 müňden gowrak ýazgy.
- SSSR resminamalary: 1 million 470 müňden gowrak hasaba alnan patent we şahadatnama.

«Ýandeks.Patentler» hyzmaty ýönekeý we içgin düşnükli interfeýs bilen häsiýetlendirilýär, bu ony başlaýan oýlap tapyjylary, talyplar we kiçi biznes wekillerini goşmak bilen giň ulanyjy toparý üçin elýeterli edýär. Şuny bellemek möhümki, bu hyzmat mugtdyr we «Ýandeks» gözleg ulgamynyň ekoulgamyna birleşdirilen, ulanyjylara platformanyň özünde hem, gözleg ulgamynyň esasy interfeýsi arkaly hem gözleg geçirmek mümkinçiligini berýär.

Hyzmata diňe açar sözler boýunça däl, eýsem resminamalaryň dürli atributlary boýunça hem gözleg durmuşa geçirilen, mysal üçin hasaba alyş nomeri, ady, awtory ýa-da patent eýesi, dürli seneler, resminamalaryň görnüşleri (mysal üçin, patentlere haýyşnamalar ýa-da hasaba alnan patentler) we beýleki metadata. Şunuň ýaly çemeleşme gözleg amaly ep-esli ýeňilleşdirýär we netijeleri haýyşa iň degişli resminamalara çenli daraltmaga kömek edýär.

Ulgamyň esasy aýratynlyklaryndan biri mana boýunça gözleg mümkinçiligidir. Bu hyzmagyň bir mowzuktaky patentleri, oýlap tapyşlar olarda dürli sözler bilen beýan edilen bolsa-da, tapyp bilmegi aňladýar. Şunuň ýaly çemeleşme resminamalaryň semantiki ýakynlygyny seljerleýän newron toriniň ulanylyşy arkaly durmuşa geçirilýär. Tapylan her resminama üçin baglanyşykly patentleriň sanaw, şol sanda oňa salgy berýän ýa-da onda ýatlanýan patentler, şeýle hem meňzeş oýlap tapyşlary öwrenmek üçin meňzeş resminamalaryň sanaw berilýär, bu ulanyjylara gyzyklanýan mowzuklaryny has çuňňur öwrenmäge mümkinçilik berýär.

Platformanyň maglumat binýady zygiderli täzelenýär, bu maglumatyň häzirkizaman ýagdaýyny üpjün edýär. Ýöne ulgam diňe Rossiýa resminamalary bilen çäklendirilen, bu ony Google Patents ýa-da PATENTSCOPE ýaly halkara hyzmatlar bilen deňeşdirilende has az uniwersal edýär.

Şeýlelik bilen, «Ýandeks.Patentler» platformasy rus dilinde patent maglumatlary bilen işlemek üçin amatly we işleýiş guraly bolup, ulanmaktaky ýönekeýligi we giň spektrli meseleleri çözmek üçin ýeterlik çyýeligi birleşdirýär we patent gözlegi ugurynda täzeler üçin ajaýyp laýyk geler.

Google Patents

Google Patents 100-den gowrak milli we halkara patent edarlarynyň maglumatlaryny öz içine alýan patent maglumatlaryny gözlemek we seljerlemek üçin köp funksiýaly platformany aňladýar. Ulgam ÝPE, BIEG we Rospatent, ABŞ we Ýaponiýanyň patent edarlary we beýlekiler ýaly milli patent reestlerini goşmak bilen abraýly çeşmelerden maglumatlaryň birleşdirilmegine esaslanýar. Häzirkizaman Google Patents-nyň maglumat binýady patent haýyşnamalar we hasaba alnan patentler boýunça neşirler, şeýle hem patent jedelleri we sudlar hakyndaky maglumatlar (Darts-ip [5] bilen birleşme) we Nature [6], Science [7], The Lancet [8] we beýleki çeşmelerden köp mukdarda patent däl edebiýaty öz içine alýan 100 milliondan gowrak resminamany hasaplaýar. Platforma maglumatlary işlemek amallaryny awtomatlaşdyrmagyň ýokary derejesi bilen häsiýetlendirilýär, bu hakyky wagt ýagdaýynda maglumatyň täzelenmegini üpjün edýär.

Google Patents gözleg haýyşlaryny ýerine ýetirmek üçin giň spektrli gurallar hödürleýär. Ulanyjylar açar sözler, patentleriň nomerleri, awtorlar, haýyşnamaçylar ýa-da hukuk eýeleri boýunça gözleg geçirip bilinip bilerler. Tekstleriň semantiki seljermesine ýörite üns berilýär, bu dürli formulirovkalar bilen beýan edilen bolsalar-da, mana taýdan meňzeş resminamalary tapmaga mümkinçilik berýär. Munuň üçin enjam öwrediliş we enjamy zehin usulyýetleri, şol sanda tebigat dilini işlemek (NLP) tehnologiýalar ulanylýar.

Ulgam gözleg netijelerini baha bermek üçin analitiki gurallar hem hödürleýär. Mysal üçin, ulanyjylar ýyllar boýunça neşirleriň dinamikasy hakyndaky statistiki maglumatlary, patentleriň Halkara patent klassifikasiýasynyň synplary boýunça paýlanyşy, şeýle hem patent resminamalarynyň sitatlyk maglumatlary alyp bilinip bilerler.

Google Patents-nyň esasy artykmaçlyklaryndan biri onuň uniwersallygydy. Platforma köp dilleri goldaýar, bu ony rus, hytaý, ýapon we beýleki dillerdäki resminamalar bilen işleýänleri goşmak bilen giň ulanyjy toparlar üçin elýeterli edýär. Mundan başga-da, Google Scholar bilen birleşme patent resminamalaryny akademiki neşirler bilen baglanyşdyrmaga mümkinçilik berýär, bu aýratyn ylmy barlaglar üçin peýdalydyr.

Platforma patent resminamalaryny iňlis diline doly tekstli terjimesini goldaýar, bu resminamalaryň asyl dillerine eýe bolmadyk ulanyjylaryň mümkinçiliklerini ep-esli giňeldýär. Goşmaça hökmünde himiki formulalar boýunça gözleg mehanizmleri durmuşa geçirilen, şol sanda formulalaryň şekillerini ýüklemek ýa-da grafiki redaktoryň kömegi bilen olary el bilen çyzmak mümkinçiligi.

Ulgam patent maglumatlarynyň global massiwine elýeterlilik berýär, bu aýratyn interdisiplinar taslama üstünde işleýän barlagçylar we halkara derejedäki tehnologiýa tendensiýalary yzarlamaga çalyşýan kompaniýalar üçin möhümdir.

Esasy meselelerden biri uly görümlü maglumatlar sebäpli maglumat bilen aşa ýüklemidir, bu degişli maglumatlary gözleg kynlaşdyryp bilinip biler. Bu aýratyn Tordan pes sitatlyk derejesine ýa-da ýatlanma eýe bolan, platformanyň algoritmleri tarapyndan syppyrylyp bilinip biljek resminamalar degişlidir.

Şekilli haryt belgileri ýa-da genetik zygiderlilikler ýaly gowşak gurluşy eýe maglumatlary bilen işlemegiň çylşyrymlylyka hem ulgamyň işlewiligini çäklendirýär. Gözleg we maglumat

seljermek amallaryny awtomatlaşdyrmak üçin API ýoklugy onuň professional ulanmak üçin netijeliligini peseldýär.

Google Patents global örtük, amatly interfeýs we ösen analitiki mümkinçilikleri birleşdirýän patent maglumatlar bilen işlemek üçin güýçli guraldyr. Google Scholar bilen birleşme we köp dilleriň goldamagy platformany giň tomaşaçylar üçin uniwersal edýär. Ýöne şuny bellemeli welin, ulgamyň işlewiligi has köp patent hukugy ugurynyň hünärmenleri, barlagçylary we uly görümlü maglumatlar bilen işleýän analitikleri gönükdirilen. Başlaýan ulanyjylar üçin elýeterli bolsa-da, platforma berlen gurallaryny netijeli ulanmak üçin belli bir bilim derejesini talap edýär.

Gözleg hyzmatlaryny deňeşdirmek

Russiýa Federasiýasynyň intellektual işgärligiň netijeleri bilen halkara söwdada az gatnaşyandygyna görä, iki milli, rus dilini goldaýan iki global gözleg hyzmaty, intellektual eýeçiligi goramak boýunça milli däl birleşmeleriň iki ulgamy we giň maglumat binýadyna eýe iki uly täjirçilik platformasy saýlandy.

Mysal üçin, «Ýandeks» («Ýandeks.Patentler» [3]) we Google (Google Patents [4]) ýaly tehnologiýa gigantlaryň gözleg ulgamlarynyň ýokarda hödürlenen syn-seredilmesini alyň. Olaryň arasynda esasy tapawut şudyr: «Ýandeks» peýdaly modeller we oýlap tapyşlar boýunça Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň (SEFI) patent binýadyny ulanýar.

Google bolsa öz bellenilen maglumatlaryna daýanýar, bu Google Patents maglumat binýadyny bütindünýä gaznasynyň boýunça hakyky wagt ýagdaýynda täzelemegi üpjün etmäge mümkinçilik berýär we awtomatik doly tekstli indekslemek we iňlis diline terjime etmek, şeýle hem himiki formulalar boýunça gözleg ýaly gyzklykly funksiýalary goldaýar [7].

Rossiýa patentleri binýady boýunça gözlegiň hödürlenen iki hyzmaty deňeşdirmek üçin ýokarda beýan edilen relevantlyk we pertinentlik ölçeglerini ulanarys. Beton garyndysy boýunça tötänleýin patent saýlalyň. Ady: beton garyndysy, klassifikatordan (SPK) synplary: C04B 28/04, C04B 14/06, hasaba alyş nomeri: 2 658 926.

Şertler:

Relevantlygy baha bermek – «Beton garyndysy» haýyşy boýunça, Precision at K ölçeginiň esasynda.

Precision at K (p@K) – bir obýekt üçin dereje bermek hiliniň esasy ölçegi:

$$p@K=r/K$$

bu ýerde r – birinji K-netijeleriň arasynda degişli netijeleriň sany; Pertinentligi baha bermek – «Beton garyndysy C04B 28/04, C04B 14/06» haýyşy boýunça gözleg, bilermen baha bermesiniň esasynda.

Pertinentligiň bilermen baha bermesi annotasiýalary we ulanyjy üçin gözleg netijeleriniň umumy peýdalylygyny seljermekde esaslanýar; birinji K-netijeleri boýunça ortaça bal (baş ballyk şkala boýunça) aňladýar;

Formulanyň beýanynyň bir böleginiň haýyşy boýunça (boşluklar bilen) goşmaça gözleg: «Beton garyndysy, aşakdaky seljermede kwarc çäge we asidoly goşmaça öz içine alýandygy bilen tapawutlanýar: çäge 30,0–35,0; suw 13,0–15,0».

«Ýandeks.Patentler» hyzmaty rus dilinde patent maglumatlary bilen işlemek üçin amatly we işleýiş guraly bolup, ulanmakyň ýönekeýligi we giň spektrli meseleleri çözmek üçin ýeterlik çýeligi birleşdirýär we patent gözlegi ugurunda täzeler üçin ajaýyp laýyk geler.

Google Patents patent maglumatlar bilen işlemek üçin güýçli guraldyr, global örtük, amatly interfeýs we ösen analitiki mümkinçilikleri birleşdirýär. Google Scholar bilen birleşme we köp dilleriň goldamagy platformany giň tomaşaçy üçin uniwersal edýär.

«Ýandeks.Patentler» de haýyş

1. Relevantlygy baha bermek.

Bu haýyş boýunça 28 156 ýazgy tapyldy. Birinji 50 netijeleriň 43-si degişli, onda:

$p@K=43/50=0,86$:

2. Pertinentligi baha bermek.

Bu haýyş boýunça 107 ýazgy tapyldy. Birinji 20 netijeleriň bahasy aşakda berilýär:

Tertip belgi	Baha	Tertip belgi	Baha
1	4	11	3
2	3	12	3
3	4	13	3
4	5	14	4
5	4	15	4
6	4	16	3
7	4	17	4
8	4	18	4
9	4	19	4
10	3	20	3

Onda ortaça bal – 3,7.

Şol ölçegler boýunça Google Patents hyzmaty barlarys Relevantlygy baha bermek.

Haýyşyň ýerine ýetirilişiniň netijesi: 3227 resminama. Birinji 50 netijeleriň 29-y degişli, onda:

$p@K=29/50=0,58$

Pertinentligi baha bermek.

Haýyşyň netijeleri dört pozisiýa bilen çäklendirilýär, olaryň arasynda gözlenýän ýok. Barlag şowsuz tamamlandy. Hasaba alyş nomeri boýunça tapmak synanyşy hem şowsyz. Näme üçin?

Düşündiriş gaty ýönekeý. Google Patents-yň Rospatent maglumat binýadyna gönüden-göni elýeterlilik ýok, diňe gözleg setirinde haýyşlar we indekslemek netijelerine daýanýar. Bu bolsa şu manyda welin, bu patent materiallary sitatlyk we Torda ýatlama indeksiniň pesdigine eýe bolsa, uly ähtimallyk bilen bu materiallar Google-yň algoritmleri tarapyndan üns berilmän galar.

«Ýandeks.Patentler» de haýyş boýunça goşmaça gözleg gowy netije görkezdi: üç pozisiýa tapyldy, gözlenýän ýazgy sanawda birinjide.

Şeýlelik bilen, görkezilen platformalaryň ikisiniň hem semantiki gözleg böleginde optimizirlenendigi baradaky netije çykaryp bolar. «Ýandeks.Patentler» hyzmaty bellenen süzülen maglumat binýady boýunça gözlegi hilli ýerine ýetirýär. Google Patents netijeleriniň esasynda patent resminamalarynyň Tordaky sitatlyk derejesini gytaklaýyn baha berip bolar. Bu görkeziji bir patent däl, eýsem käbir wagtyň aralygynda uly saýlama seljermeginiň wagtynda sebitiň ýa-da senagat pudagynyň ylmy-tehniki ösüş ugrunyň tendensiýalaryny ýüze çykarmaga kömek edip bilinip biler, aýratyn kärhanalaryň ýa-da umuman ýurduň derejesinde ykdysady kararlary has netijeli meýilleşdirmäge mümkinçilik berýär.

BIEG we Ýewropa patent guramasy (ÝPG) ýaly uly patent guramalary degişlilikde öz PATENTSCOPE we Espacenet gözleg hyzmatlaryny ulanmak üçin teklipl edýärler. Bu gözleg hyzmatlary dürli milli edarlaryň patent resminamalary boýunça gaty giň maglumat binýatlarýny, şeýle hem Patent hyzmatdaşlygy şertnamasynyň (PCT) çäginde berlen haýyşnamalary öz içine alýar. Häzirki wagtda maglumat binýady PATENTSCOPE-da 120 milliondan gowrak we Espacenet-de 150 milliondan gowrak resminamany hasaplaýar. Espacenet-de hem, PATENTSCOPE-da hem aýratyn resminamalaryň derejesinde doly tekstli gözlegi däl, eýsem patent maşgalalarynyň derejesinde gözlegi ýerine ýetirip bolar, şeýle çemeleşmäni enjamlyk terjimäniň mümkinçiligi bilen doldurýar. Mundan başga-da PATENTSCOPE himiki formulalar boýunça gözlegi, şol sanda formulalar bilen şekilleri tanamak, şeýle hem Structure editor grafiki redaktoryň ulanyp, ulgamyň özüde şeýle himiki formulalary ýazmak mümkinçiligini ýerine ýetirmäge mümkinçilik berýär.

Bu iki ulgam boýunça gözleg haýyşlarynyň netijeleriniň relevantlygy we pertinentligi üçin barlag geçireliň, ýokarda görkezilen haýyş görnüşlerini ulanyp.

PATENTSCOPE

1. Relevantlygy baha bermek.

Bu haýyşy ýerine ýetirmegiň wagtynda 11 926 ýazgy tapyldy. Birinji 50 netijeleriň hemmesi degişli, onda:

$p@K=50/50=1$

2; Pertinentligi baha bermek.

Bu haýyş boýunça 90 ýazgy tapyldy. Birinji 20 netijeleriň bahasy aşakda berilýär:

Tertip belgi	Baha	Tertip belgi	Baha
1	3	11	3
2	3	12	3
3	3	13	3
4	4	14	2
5	4	15	2
6	4	16	2
7	4	17	2
8	4	18	3
9	4	19	3
10	3	20	2

Onda ortaça bal – 3,05.

Goşmaça gözleg diňe bir ýazgy, gözlenýäni ýüze çykardy.

Espacenet-i bu haýyşlar boýunça synagdan geçirip bolmaz: rus diliniň goldamagy ýok.

Netijeleriň esasynda şuny bellemeli welin, PATENTSCOPE-nyň maglumat binýadynda köp dillerdäki resminamalar bar bolsa-da, patent gözleginiň optimizasiýasy umumy ugurly gözleg hyzmaty – «Ýandeks.Patentler» den ýokary. Goşmaça hökmünde PATENTSCOPE resmima dilini awtomatiki tanamaga we lematizasiýa we NLP gurallaryny teklipe edip, semantiki gözlegi optimizirlämäge mümkinçilik berýär [12].

Şeýle ulgamlaryň käbiri gözleg netijelerini tablisa görnüşinde uly göwrümlerde ýükläp almaga mümkinçilik berýär. Mysal üçin, PATENTSCOPE gözleg haýyşynyň 10 000 netijesine çenli ýükläp almaga mümkinçilik berýär (mugt hasaby ulanmagyň şertinde). Espacenet haýyşyň diňe 500 birinji netijesini ýükläp almaga mümkinçilik berýär.

PATENTSCOPE gözleg netijeleri baradaky käbir statistiki maglumatlaryny almak we olary grafiki görnüşde görkezme mümkinçiligini berýär.

Google Patents has skwid statistiki maglumatlaryň toplumyny hödürleýär: haýyşnamaçylar, oýlap tapyjylar, CPC synplar hakyndaky maglumatlar, şeýle hem ýyllar boýunça tapylan resminamalaryň mukdarynyň toparlanmagy.

Erkin elýeterli maglumat binýatларыnyň şu kategoriýasyna iki Rossiya döwlet hyzmaty hem girýär: SEFI internet portalynyň maglumat-gözleg ulgamy we patent maglumatlaryny we şahsy kesgitleme serişdelerini gözlemek infrastrukturasy «Rospatentnyň gözleg platformasy» (IE PP).

SEFI-niň MGU-sy

Bu hyzmat dürli IEO-laryň binýatlary boýunça gözleg mümkinçiligini berýändigini sebäpli, haýyşy ýerine ýetirmezden ozal gözlegiň geçiriljek maglumat binýadyny aç-açan saýlamak talap edilýär. Bizniň ýagdaýymyza bu «RF patent resminamalary (rus.)» dyr.

Relevantlygy baha bermek.

Bu haýyşy ýerine ýetirmegiň wagtynda 4248 ýazgy tapyldy. Birinji 50 netijeleriň 45-i degişli, onda:

$$p@K=45/50=0,9$$

Ýokarda beýan edilen formatda pertinentligi baha bermek mümkin däl, sebäbi:

Eger gözleg meýdanyna gözlenýän sözlemi girizen, haýyşyň ýerine ýetirilmegi «Haýyş terminiň nädogry formaty» ýalňyşlygy bilen kesiler;

SPK kodlaryny aýratyn girizmek synanyşy hem şowsuz: takmynan SPK kodlary üçin giriş meýdany göz önünde tutulmadyk.

Goşmaça gözleg hem ýokarda getirilen ýalňyşlyk bilen tamamlanýar, hatda gözleg üçin formulany giriş üçin ýörite meýdan ulansak-da.

Eger hasaba alyş nomeri boýunça gözlesek, gözlenýän resminama aňsatlyk bilen tapylýar.

IE «Gözleg platformasy»

1. Relevantlygy baha bermek.

Bu haýyşy ýerine ýetirmegiň wagtynda 22 477 ýazgy tapyldy. Birinji 50 netijeleriň hemmesi degişli, onda:

$$p@K=50/50=1$$

2. Pertinentligi baha bermek.

Bu haýyş boýunça 323 ýazgy tapyldy. Birinji 20 netijeleriň bahasy aşakda berilýär:

Tertip belgi	Baha	Tertip belgi	Baha
1	4	11	4
2	3	12	4
3	4	13	2
4	4	14	3
5	3	15	2
6	2	16	1
7	2	17	4
8	4	18	2
9	4	19	3
10	1	20	1

Onda ortaça bal – 2,85.

Goşmaça gözleg hem gowy netije görkezdi: 79 pozisiýa tapyldy, gözlenýän ýazgy sanawda birinjide.

SEFI-niň MGU-synyň we IE «Gözleg platformasy» nyň ägirt uly artykmaçlygy IEO-laryň dürli kategoriýalary hakyndaky maglumatlara elýeterlilik bermekdir: patentler, şahsy kesgitleme serişdeleri, EWM programmalary we maglumat binýatlary, integral mikroshemalaryň topologiýalary. SEFI-niň MGU-sy bu maglumatlaryň bir bölegini täjirçilik esasynda berýär, IE «Gözleg platformasy» bolsa ähli materiallara mutlak mugt elýeterlilik berýär. Bu platformalaryň ikisi hem giň atributlar we metadata sanawyna görä hem, resminamalaryň tekstlerine görä hem gözleg haýyşlaryny ýerine ýetirmäge mümkinçilik berýär. IE PP resminamalaryň tekstleri boýunça aç-açan formulirowkalary ulanyp gözleg ýerine ýetirmäge mümkinçilik berýär.

Goşmaça hökmünde IE «Gözleg platformasy» himiki formulalar boýunça gözleg ýerine ýetirmäge mümkinçilik berýär, şekilli haryt belgileri üçin bolsa enjamy zehin usulyýetleri şekil boýunça gözleg amala aşyrmaga kömek edýär.

Ýöne bu iki hyzmatyň gowşak taraplaryna hem üns bermeli. SEFI-niň MGU-sy patent gözlegi ugurynda hünärmeniniň elindäki gowy guraldyr, oýlap tapyşlara haýyşnamalaryň ýada hasaba almalaryň esasy atributlary bellidigi wagtynda. Käbir atributlaryň toplumuny gurluşsyz görnüşde öz içine alyan sözlem boýunça adaty adam üçin ýönekeý aç-açan gözleg mümkin däl.

IE «Gözleg platformasy» nda, tejribeniniň netijesine esaslanyp, gözlegiň dürli düzüm bölegleriniň nädogry dereje bermek bar. Sözlemi işläp bejermegiň wagtynda sanlar paýlanyşda uly agram aldy we anyk klassifikatorlaryň kategoriýalaryna soňraky artykmaç beriş, diňe ahrynda

sözlemiň «harpyň» böleginiň mümkin semantiki manysyna görä gözleg ýerine ýetirildi.

Patent gözlegi ugurynda täjirçilik önümleriň ep-esli mukdary hem bar.

Mysal üçin, Derwent Innovation IP platformasy 152 milliondan gowrak patent resminamasyny öz içine alýar, olaryň 113 milliondan gowragy neşirlerdir. Darts-ip sud karar binýady (2,2 milliondan gowrak karar) bilen birleşmesi, şeýle hem 59-dan gowrak patent edary bilen birleşmesi bar. Bu platforma köp mukdardaky statistiki maglumatlary wizuallaşdyrmaga (her ýazgy 300-den gowrak normallaşdyrylan atributy öz içine alýar), patent landşaftlarynyň kartalaryny gurmaga mümkinçilik berýär. Bu hyzmat bilen işlemekde goşmaça rahatlyk ulgamdaky öňki ýagdaýlaryň sazlamalarynyň çýeligi, gözleg we analitiki şablonlary düzmek mümkinçiligi bilen üpjün edilýär.

Orbit Intelligence ulgamy 95 patent edarasynyň maglumatlaryny öz içine alýar. Binýat dürli dillerde düzülen resminamalary öz içine alýar we 100 milliondan gowrak patent we 150 milliondan gowrak patent däl resminamalary hasaplaýar. Ulgam gözleg netijelerini baha bermäge we wizuallaşdyrmaga mümkinçilik berýän analitiki gural-enjamlary öz içine alýar. Köp faktorly seljermäni amala aşyrmak üçin üç ölçegli analitiki gurluşlary gurmak mümkinçiligi bar. Patentler mowzuk alamatyna görä kolleksiyalarda birleşdirilen. Genetik zygiderlilikler we himiki formulalar boýunça gözleg mümkin. Bu ulgamda-da barlag amala aşyryldy.

1. Relevantlygy baha bermek.

Bu haýyşy ýerine ýetirmegiň wagtynda 1313 ýazgy tapyldy. Birinji 50 netijeleriň 46-sy degişli, onda:

$p@K=46/50=0,92$

2. Pertinentligi baha bermek.

Bu haýyş boýunça 340 ýazgy tapyldy.

Birinji 20 netijeleriň bahasy aşakda berilýär:

Tertip belgi	Baha	Tertip belgi	Baha
1	4	11	4
2	4	12	4
3	4	13	4
4	4	14	4
5	4	15	4
6	4	16	4
7	4	17	4
8	3	18	4
9	4	19	4
10	4	20	4

Onda ortaça bal – 3,95.

Goşmaça gözlegiň netijesinde bir resminama, gözlenýäni tapyldy.

Deňeşdirme seljermesi täjirçilik hyzmatlarynda sanylaşdyrmaga bütewi çemeleşmäniň durmuşa geçirilendigi görkezýär: arassalanan we gurluşlanan

Başlaýan hünärmenlere SEFI-niň MGU-sy ýa-da Rospatentnyň IÉ «Gözleg platformasy» ýaly açyk ulgamlar bilen işlemek maslahat berilýär, sebäbi olar mugt elýeterlilik berýär we düşnükli interfeýse eýe. Bu platformalar çylşyrymly haýyş mehanizmlerine çuň çümmeke zerurlygy bolmazdan patent gözleginiň esasy ýörelgelerini özleşdirmäge mümkinçilik berýär.

maglumatlardan başga-da, üç ölçegli şekillendiriş bilen patent landşaftlarynyň kartalaryny gurmak görnüşinde netijeleriň soňky wizuallaşdyrylyşy bilen analitiki hasaplamalary ýerine ýetirmek üçin giň gural-enjam toplumy berilýär. Açyk maglumat-gözleg platformalarynyň mümkinçilikleri adaty maglumat bermek bilen çäklendirilýär. Şeýle ulgamlaryň hemmesi diňe awtomatik serişdeler bilen işlemek üçin gözleg netijelerini ýükläp almaga mümkinçilik bermän. Başgaça aýdylanda, açyk gözleg ulgamlary iň degişli IEO-lary tapmagyň hususy meselesini çözmek serişdelerini berýär, ýöne uly maglumatlaryň esasynda analitikany gurmak üçin aýratyn möhüm bolan kanunyň we ösüş tendensiýalaryň kesgitlenmegi bilen baglanyşykly meseleleri çözmek üçin az netijeli ýa-da goşmaça gurallar ulanmagy talap edýär [8]. Aýratyn bellemeli welin, hünärleşdirilen gözleg hyzmatlary hemişe bilimi ýok adaty adama dostlukly däl we esasan patent hukugy pudagyň hünärmenleri üçin niýetlenendir.

Netije

Intellektual eýeçilik ugurynda maglumat-gözleg hyzmatlaryny seljermek häzirki zaman ulgamlarynyň işlewlilik, maglumatlaryň örtük we ulanmagyň amatlylygy boýunça ep-esli tapawudyny görkezýär. Häzirki wagtda bazarda açyk platformalar («Ýandeks. Patentler», Rospatent «Gözleg platformasy») we täjirçilik çözgütleri (PATENTSCOPE, Derwent Innovation IP we Orbit Intelligence) hödürleýär. Bu hyzmatlaryň her biriniň öz güýçli we gowşak taraplary bar, bu olary dürli ulanyjy kategoriýalary üçin ulanyp boljak edýär.

Täjirçilik ulgamlary hünärmenler üçin giň mümkinçilikleri berýär, şol sanda global patent binýatlaryna elýeterlilik, analitiki gurallar we uly göwrümlü maglumatlary ýüklemek mümkinçiligi. Ýöne olary ulanmak köplenç ýörite bilimler we başarnyklary talap edýär, şeýle hem tölegli ýazylym bilen çäklendirip bilinip biler. Şeýle platformalar patent wekillerine, barlagçylara we uly maglumat massiwleri bilen işleýän analitiklere iň laýyk gelýär.

«Ýandeks. Patentler» we Rospatentnyň «Gözleg platformasy» ýaly açyk ulgamlar Rossiya patent maglumatlaryna we şahsy kesgitleme serişdelerine mugt elýeterlilik berýär. Olar ýönekeý

we içgin düşnükli interfeýs bilen häsiýetlendirilýär, bu olary başlaýan barlagçylar, talyplar we kiçi kompaniýalar üçin amatly edýär. Ýöne bu platformalar diňe Rossiýa maglumat binýady bilen çäklendirilen we klasterlemek ýa-da semantiki seljermek ýaly ösen analitiki gurallary goldamaýar.

Başlaýan hünärmenlere SEFI-niň MGU-sy ýa-da Rospatentnyň IE «Gözleg platformasy» ýaly açyk ulgamlar bilen işlemek maslahat berilýär, sebäbi olar mugt elýeterlilik berýär we düşnükli interfeýse eýe. Bu platformalar çylşyrymly haýuş mehanizmlerine çuň çümmek zerurlygy bolmazdan patent gözleginiň esasy ýörelgelerini özleşdirmäge mümkinçilik berýär.

Enjamy zehin we enjam öwrediliş tehnologiýalarynyň ösmegi gözleg ulgamlaryny optimizirlmek üçin täze horizontlary açýandygyny bellemek möhümdir. Häzirki zaman MGU-lary gurluşsyz maglumatlary işlemek, awtomatik terjime we semantiki seljermek gurallaryny has köp ornaşdyrýarlar. Bu gözlegiň hilini gowulaşdyrmaga we ony giň tomaşaçy üçin has elýeterli etmäge mümkinçilik berýär.

Şeýlelik bilen, maglumat-gözleg ulgamyny saýlamak ulanyjynyň maksatlaryna, onuň taýýarlygynyň derejesine we elýeterli çeşmelerine baglydyr. Başlaýan hünärmenler we adaty ulanyjylar üçin amatly interfeýsli açyk ulgamlar laýyk gelýär. Geljekde sanly hyzmatlaryň hasam ösmegi garaşylýar, bu olaryň ähli ulanyjy kategoriýalary üçin elýeterlilikini we netijeliligini ýokarlandyrar.

Список литературы

- Петрова, И. Ю. Методика проведения патентного анализа с целью поиска аналогов и прототипов полученных технических решений / И. Ю. Петрова, А. А. Пучкова // Вестник Мордовского университета. – 2016. – № 1. – С. 50–57.
- Смирнов, И. В. Патентная аналитика для научно-технологического развития стран Большой Евразии / И. В. Смирнов // Сборник материалов IV Международной научно-практической конференции «Аналитика развития, безопасности и сотрудничества: Большая Евразия – 2030». – 2017. – С. 149–151.
- Сафронова, Н. И. Формула практической полезности и эффективности патентного поиска / Н. И. Сафронова // Наука и инновации. – 2020. – № 4 (206). – С. 28–33.
- Genin B., Zolkin D. (2021), "Similarity search in patents databases. The evaluations of the search quality", World Patent Information, vol. 64, no. 61.
- Aristodemou L., Tietze F. (2018), "The state-of-the-art on Intellectual Property Analytics (IPA): A literature review on artificial intelligence, machine learning and deep learning methods for analysing intellectual property (IP) data", World Patent Information, vol. 55, pp. 37–51.
- Акиншина, А. В. Автоматизация проведения поиска по изобразительным обозначениям товарных знаков и правовые основы для ее осуществления / А. В. Акиншина // Отечественная юриспруденция. – 2016. – № 4 (206). – С. 24–26.
- Кашеварова, Н. А. Цифровые инструменты патентных исследований / Н. А. Кашеварова, А. А. Андреева, Е. И. Пономарева // Вопросы инновационной экономики. – 2020. – Т. 10 № 2. – С. 1059–1074.
- Шпак, Ю. О. Возможности применения искусственного интеллекта в патентной аналитике / Ю. О. Шпак, Е. С. Юшковец // Актуальные проблемы развития социально-экономических систем: Сборник научных статей XII Международной научно-практической конференции, Курск, 27 мая 2022 года. – 2022. – С. 391–398.

Аwtorlar hakynda maglumat

Roman Gaziýewiç Alilow, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň Taslamalary dolandyryş we onraşdyryş müdirliginiň bölüm başlygynyň orunbasary (Moskwa, Berežkowskaýa köç., j. 30, korpus 1); roman.alilov@rupto.ru

Elina Romanowna Abiyewa, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň Portal çözgütlerini taslamalaşdyrmak bölümüniň 1-nji kategoriýaly inženeri (Moskwa, Berežkowskaýa köç., j. 30, korpus 1); elina.abieva@rupto.ru

Dmitriý Iwanowiç Zubow, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň ulgamlaryn we işewürlük seljeriş bölümüniň baş hünärmeni (Moskwa, Berežkowskaýa köç., j. 30, korpus 1); d.zubov@rupto.ru

Аwtorlaryň beýan edilen goşantlary

R. G. Alilow barlag işiniň ýolbaşçysy hökmünde çykyş etdi. Ol işiň umumy ýörelgesini kesgitledi, maksady we wezipeleri düzdi, şeýle hem makala ýazmak amalynyň utgaşdyrylmagyny alyp bardy. Onuň goşandy mowzугy usulyýet taýdan işläp çykmak, MGU bilen özara täsirde ulanyjy tejribesini seljermek, şeýle hem netijeleri düşündirmekde we amaly teklipleri düzmekde gatnaşmagy öz içine aldy.

E. R. Abiyewa barlaglyň tehniki we analitiki jähtlerine üns berdi. Ol meşhur MGU-laryň (SEFI-niň MGU-sy, PATENTSCOPE, «Ýandeks.Patentler»i goşmak bilen) işleýşi barada jikme-jik syn-gözi geçirdi, olaryň mümkinçilikleri we çäklendirmeleri barada maglumatlary ulgamlaşdyrdy.

D. I. Zubow. Onuň goşandy täjirçilik we açyk platformalary (meselem, Google Patents, Orbit Intelligence) deňleşdirmegi, Precision@K ölçegleriniň we bilermen bahalarynyň statistiki işlenilişini öz içine aldy. Ol gözleg hyzmatlarynyň hilini we olaryň ulanylma mümkinçiligini barada netije çykarmakda-da gatnaşdy.

References

- Petrova, I. Yu. and Puchkova, A. A. (2016), "The methodology of patent analysis in order to find analogues and prototypes of the obtained technical solutions", *Vestnik Mordovskogo universiteta*, no. 1, pp. 50–57.
- Smirnov, I. V. (2017), "Patent Analytics for Scientific and Technological Development of Greater Eurasia Countries", *Sbornik materialov IV Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of materials of the IV International Scientific and Practical Conference], *Analitika razvitiya, bezopasnosti i sotrudnichestva: Bol'shaya*

- Evraziya – 2030* [Analytics of development, security and cooperation: Greater Eurasia – 2030], Moscow, Russia, 27 November, 2017, pp. 149–151.
3. Safronova, N. I. (2020), "The formula of practical usefulness and effectiveness of patent search". *Nauka i innovatsii*, no. 4 (206), pp. 28–33.
 4. Genin, B. and Zolkin, D. (2021), "Similarity search in patents databases. The evaluations of the search quality", *World Patent Information*, vol. 64, no. 61.
 5. Aristodemou, L. and Tietze, F. (2018), "The state-of-the-art on Intellectual Property Analytics (IPA): A literature review on artificial intelligence, machine learning and deep learning methods for analysing intellectual property (IP) data", *World Patent Information*, vol. 55, pp. 37–51.
 6. Akinshina, A. V. (2016), "Automation of the search for pictorial designations of trademarks and the legal basis for its implementation", *Otechestvennaia iurisprudentsia*, no. 10 (12), pp. 24–26.
 7. Kashevarova, N. A., Andreeva, A. A. and Ponomareva, E. I. (2020) "Digital tools for patent research", *Voprosy innovacionnoj e'konomiki*, vol.10, no. 2, pp. 1059–1074.
 8. Shpak, Yu. O. and Yushkovecz E. S. (2022), "Possibilities of using artificial intelligence in patent analytics", *Sbornik nauchny'x statej XII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of scientific articles of the 12th International Scientific and Practical Conference], *Aktual'ny'e problemy" razvitiya social'no-e'konomicheskix sistem* [Current issues of development of socio-economic systems], Kursk, Russia, 27 May, 2022, pp. 391–398.

Information about the authors

Roman. G. Alilov, Deputy Head of the Department of Project Management and Implementation of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); roman.alilov@rupto.ru

Elina R. Abieva, Category 1 Engineer in the Portal Solutions Design Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); elina.abieva@rupto.ru

Dmitriy I. Zubov, Chief Specialist of the System and Business Analysis Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); d.zubov@rupto.ru

Contribution of the authors

R. G. Alilov – acted as the research supervisor. He defined the overall concept of the work, formulated the goal and objectives, and coordinated the article writing process. His contribution included methodological elaboration of the topic, analysis of user experience in interacting with patent information search systems (PISS), as well as participation in the interpretation of results and formulation of practical recommendations.

E. R. Abieva – focused on the technical and analytical aspects of the research. She conducted a detailed review of the functionality of popular PISS (including FIPS IPIS, PATENTSCOPE, Yandex.Patents), systematizing data on their capabilities and limitations.

D. I. Zubov – his contribution included comparing commercial and open platforms (e. g., Google Patents, Orbit Intelligence), statistical processing of Precision@K metrics and expert evaluations. He also participated in formulating conclusions about the quality of search services and their applicability.

Awtorlar bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýän edýärler.

Authors declare no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi 20.11.2024

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 08.04.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 09.04.2025

4 WAKA

Ylmy makala

Original article

УДК 94 (47).084.8:347.77:026.06

EDN: <https://elibrary.ru/cltbxf>

Bütünrossiýa patent-tehniki kitaphanasy Beýik Watançylyk Urşy ýyllarynda

Natalya Olegowna Nekrasowa

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

natalia.nekrasova@rupto.ru

Mazmun: taryhy ýadygärligiň meseleleri, Beýik Watançylyk Urşunyň gutarmagyndan soň sekiz onýylyk geçen hem bolsa, möhümdir. Makalany taýýarlamak üçin Rossıyanyň Döwlet Ykdysadyýet Arhiwiniň (RDYA), Sankt-Peterbourgň Merkezi Döwlet Arhiwiniň (MDA SPb), Russiýa Federasiýasynyň Döwlet Arhiwiniň (RF DA), RMK-nyň Arhiwiniň we ş.m. arhiw resminamalary, kadalaşdyryjy hukuk namalary we telegrammalar barlanyldy, bular uruş döwründe patent-tehniki kitaphana işlerini obýektiv şekilde görkezmäge mümkinçilik berýär. Gabawdaky Leningratta, ewakuasiýa we reewakuasiýa döwründe ylmy-tehniki maglumatyň iň möhüm çeşmesi hökmünde patent resminama patent gaznasynyň halas edilmegi we saklanylmagy boýunça kitaphana işgärleriniň wezipesi görkezilýär. Temanyň möhümligi häzirki zaman jemgyýeti üçin kitaphanalaryn ýurduň ylmy we medeni mirasyny saklamakdaky we Beýik Watançylyk Urşy baradaky taryhy ýadygärligi geçirmekdeki wezipesiniň ähmiýeti bilen kesgitlenýär.

Açar sözler: patent kitaphanasy, Beýik Watançylyk Urşy, oýlap tapyslar, patent gaznasy, arhiw resminamalary, BPTK, gaznalary saklamak, gabawdaky Leningrad, gaznanyň ewakuasiýasy we reewakuasiýasy.

Çeşme görkezmek üçin: Nekrasowa N. O. Bütünrossiýa patent-tehniki kitaphanasy Beýik Watançylyk Urşy ýyllarynda // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4, № 1 (11). S. 76–81.

The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War

Natalya O. Nekrasova

Federal Institute of Industrial Property

natalia.nekrasova@rupto.ru

Abstract: the historical memory issues are still relevant after the eight decades since the end of the Great Patriotic War. The article is based on archival documents from the Russian State Archive of Economics (RGAE), Saint Petersburg Central State Archive (TsGA SPb), the State Archive of the Russian Federation (GA RF), National Library of Russia (RNB) Archive etc., government decrees, orders and telegrams, allowing to reflect objectively the activities of the Patent and Technical Library in the wartime. The library staff's role in the rescue and conservation of patent documents collections as the most important scientific and technical information source in the blockade Leningrad, during the evacuation and re-evacuation, is shown. The relevance of the topic is determined by the significance of libraries' role for modern society in preserving the country's scientific and cultural heritage and in transmitting the Great Patriotic War historical memory.

Keywords: patent library, Great Patriotic War, inventions, patent collection, archival documents, VPTB, collections preservation, siege of Leningrad, collections evacuation and re-evacuation.

For citation: Nekrasova N. O. The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 76–81 (In Russ.).

Makalada berlen barlagyň wagt çäkleri, Beýik Watançylyk Urşy döwründe Bütinrossiýa patent-tehniki kitaphanasynyň (BPTK) taryhyny öz içine alýar, kitaphananyň taryhynyň henizem doly öwrenilmedik sahypalaryny açýar, faktlara esaslanýan we arhiw materiallary bilen tassyklanan Umumsoýuz patent-tehniki kitaphanasynyň¹ işleriniň ugurlaryny, onuň işgärleriniň fidakarlygyny görkezýär, olar uruşyň gidişine täsir eden iň möhüm tehniki çözümleriň we oýlap tapyşlaryň milli resursy hökmünde Döwlet patent gaznasyny saklamak üçin özlerinden gelýän ähli zady etdiler.

Beýik Watançylyk Urşundan öň biziň ýurdumyza oýlap tapyş işine ýolbaşçylyk merkezleşdirilmändi. 1936–1955-nji ýyllar² döwründe oýlap tapyşlara haýyşnamalar halkhozyýet (ministrlikleri) berilýärdi, şol ýerde olaryň seljermegi geçirilýärdi, haýyşnamalaryň we gorag resminamalarynyň belligini bermek diňe merkezleşdirilen ýagdaýda amala aşyrylýardy. Merkezi ýerine ýetiriş komitetiniň we Halk komisarlary Soýuzynyň (HKS) 22.07.1936-njy ýyl № 68/1324 kararynama görä, oýlap tapyşlara awtor şahadatnamalarynyň we patentleriň berilmegi, şeýle hem gelen haýyşnamalar we berlen awtor şahadatnamalary we oýlap tapyşlara patentler baradaky maglumatlaryň neşir edilmegi SSSR Soýuzynyň halk komisarlyklarynyň üstüne goýuldy. Halk komisarlyklary tarapyndan berlen ähli awtor şahadatnamalarynyň we patentleriň soňraky bellige alynmagy SSSR Soýuzynyň HKS-si indäki Döwlet meýilnama komissiyasy (SSSR Gosplany) tarapyndan amala aşyrylýardy, onuň gözegçiliginde şu döwürde Tazelik bürosynyň³ kitaphanasyny we arhiwi bardy. Kitaphana Oýlap tapyşlaryň soňraky belligini berýän büro bilen bilelikde Leningrad, 25-nji Oktýabr prospekti (Newskij prospekti)⁴, 44 salgyda ýerleşýärdi we büro bilen halkhozyýetlere hyzmat edýärdi.

1941-nji ýyl üçin ştat dökümnamasyny görä, Oýlap tapyşlaryň soňraky bellige alynmagy bürosynyň ştatynda 28 adam bardy, şolaryň 22-si kitaphananyň işgärleri: kitaphananyň müdiri – 1, kitaphananyň bölümüniň müdiri – 4, predmetizator – 1, uly kitaphanaçy – 2, 1-nji derejeli kitaphanaçy – 2, 2-nji derejeli kitaphanaçy – 10, kitaphanaçy – 2 [1].

Uruşyň öňüsyrasynda, 1941-nji ýylyň martynda, SSSR Soýuzynyň HKS-siniň kararnamasy bilen Oýlap tapyşlar we tehniki kämilleşdirmeler hakda we oýlap tapyşçylyk, tehniki kämilleşdirmeler we rasonalizatorlyk teklipleri boýunça

Uruşyň öňüsyrasynda, 1941-nji ýylyň martynda, SSSR Soýuzynyň HKS-siniň kararnamasy bilen Oýlap tapyşlar we tehniki kämilleşdirmeler hakda we oýlap tapyşçylyk, tehniki kämilleşdirmeler we rasonalizatorlyk teklipleri boýunça çykadjalaryň maliýeleşdirilmegi tertibi baradaky Düzgünleme tassyklandy, onda oýlap tapyşlaryň tazeligi boýunça seljermegi geçirmek SSSR-iň Ministrler Geňeşi indäki Gosplan-yň Oýlap tapyşlaryň seljermegi we bellige alynmagy bürosynyň üstüne goýuldy.

çykadjalaryň maliýeleşdirilmegi tertibi baradaky Düzgünleme⁵ tassyklandy, onda oýlap tapyşlaryň tazeligi boýunça seljermegi geçirmek SSSR-iň Ministrler Geňeşi indäki Gosplan-yň Oýlap tapyşlaryň seljermegi we bellige alynmagy bürosynyň üstüne goýuldy. Bu ýagdaýda «tazeligi seljermeginiň esasynda öň berlen awtor şahadatnamalary we patentler sowet, sowetden öňki, daşary ýurt, öň edilen haýyşnamalar, SSSR Soýuzynyň çäginde çap edilen edebiyat, daşary ýurt edebiyaty, şeýle hem oýlap tapyşlaryň ulanylmagy baradaky maglumatlar goýulmalydy» (Düzgünlemäniň 30-njy bendi). Oýlap tapyşlar bürosynyň üstüne şol sanda «patent materiallary boýunça halkara alyş-berişini geçirmek, umumsoýuz patent-tehniki kitaphanasyny komplektasiýa etmek we oňa ýolbaşçylyk etmek; patent-tehniki edebiyatyň materiallary boýunça sowet we daşary ýurt iň täze oýlap tapyşlary baradaky tehniki maglumat, şeýle hem oýlap tapyşçylyk boýunça edebiyat neşir etmek» goýuldy (Düzgünlemäniň 50-nji bendi).

«Halkhozyýetleriň we SSSR HKS indäki Gosplan-yň Oýlap tapyşlar bölümüniň özara gatnaşyklarynyň tejribesi meselelerine dair bellikler» atly makalasynda N. G. Rýabçinskij⁶ hojalagyň

¹ 1946-njy ýyla çenli patent kitaphanasynyň ady.

² SSSR-iň Ministrler Geňeşiniň 29.09.1955 № 1772 karary bilen SSSR-iň Ministrler Geňeşi ýanynda Oýlap tapyşlar işleri komiteti döredildi (SSSR-iň MG-nyň 1955-nji ýylyň sentýabr aýy üçin kararlary (№ 1605–1772) 1955. S.283).

³ Merkezi Ýerine ýetiriji komitetiň we Halk Komissarlary Geňeşiniň 22.07.1936 № 68/1324 «Oýlap tapyş işleriniň ýolbaşçylygyny gaýtadan guramagy barada» karary // SSSR-iň Işçi-Daýhan hökümetiniň kanunlary we buýruklary ýygnyndy. 1936. № 39. Mad. 334. S. 557–558. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/400510> (ýüztutma senesi: 14.02.2025).

⁴ Leningrad. 1939-njy ýyl üçin salgy we maglumat kitaby. Leningrad: Lenizdat, 1939. S.80.

⁵ Oýlap tapyşlar we tehniki kämilleşdirmeler baradaky düzgünnamasy: SSSR-iň HKG-nyň 05.03.1941 № 448 karary bilen tassyklandy // SSSR Hökümetiniň kararlary we buýruklarynyň ýygnyndy. 1941. № 9. Mad. 150. S. 268–283. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/403767-postanovlenie-sovetanarodnyh-komissarov-soyuza-ssr-ob-utverzhenii-polozheniya-ob-izobreteniyah-i-tehnicheskikh-usovershenstvovaniya-h-i-o-poryadke-finansirovaniya-zatrat-po-izobretatelstvu-tehnicheskim> (ýüztutma senesi: 14.02.2025).

⁶ Rýabçinskij Nikolaj Georgewiç – SSSR-iň Döwlet meýilnamasynyň Oýlap tapyşlary seljermek we bellige almak bürosynyň hünärmeni, oýlap tapyşlaryň hukuk goragy pudagynda neşirleriň awtory: Rýabçinskij, N. G. Oýlap tapyşlara hukukly resminamalaşdyrmak / SSSR-iň Döwlet meýilnamasynyň Oýlap tapyşlary seljermek we bellige almak bürosy. Moskwa: Gosplanizdat, 1943. 36 s.: çyzg.; Oýlap tapyşa awtorçylyk şahadatnamasy ýa-da patent bermek üçin haýyşnama nädip edilýär. SSSR-iň Döwlet meýilnamasynyň Oýlap tapyşlary seljermek we bellige almak bürosy. Düzüjiler: P. W. Sysoyew, N. G. Rýabçinskij. M. Gosplanizdat. 1944. 24 s.

Patent-tehniki kitaphananyň kolleksiyasy 3 045 801 nusgany öz içine alýardy we patent, kitap, žurnal gaznasyndan, preýskurant gaznasy, arhiw materiallaryndan ybarat bolup, kartotekalary, nomer görkezijilerini öz içine alýardy.

berlen pudagynda oýlap tapyşçylyk işlerini höweslendirmek boýunça halkhozyýetleriň işinde sowet hem daşary ýurt iň täze oýlap tapyşlary baradaky tehniki maglumat materiallaryny ulanmagyň ähmiýeti hakda ýazýar. «Oýlap tapyşlaryň hünärmen seljermegi diňe oýlap tapyşlaryň möhüm täzeligi alamatlaryny kesgitlemek bilen çäklenip bilmez we çäklenmeli däl. Ol mejburan bolup fakat şu barlagaň çäginde sagynyň aşmalydyr. Biziň ýurdumyzyň goranyş we halk hojalyk bähbitleriniň nukdaýnazaryndan seredilýän teklipleri güýje ýetişe bilýänçä baha bermek üçin öz bilimlerini we tejribesini ulanmak» [2].

Öwrenilýän döwürüň patent kitaphanasynyň gaznasynyň gurluşy we mazmuny baradaky maglumat 1941-nji ýylyň 8-nji sentýabrynda Gosplan başlygynyň orunbasary Nikitiniň hökümet telegrammasyna esaslanyp düzülen nama bilen tassyklanýar. Nama SSSR HKS indäki Gosplan-nyň oýlap tapyşlar bölüminiň başlygynyň orunbasary N. L. Najnik tarapyndan SSSR HKS indäki Gosplan-nyň oýlap tapyşlar bölüminiň işler dolandyryjysy L. W. Klikowich, kitaphananyň müdiri S. P. Sawin we baş hasapçy M. W. Gusew-iň huzurynda oýlap tapyşlar bölüminiň işlerini we hasabatyny kabul edip gol çekildi⁷.

Patent-tehniki kitaphananyň kolleksiyasy 3 045 801 nusgany öz içine alýardy we patent, kitap, žurnal gaznasyndan, preýskurant gaznasy, arhiw materiallaryndan ybarat bolup, kartotekalary, nomer görkezijilerini öz içine alýardy. Kitaphananyň gaznasy bilermenlere we oýlap tapyşlaryň seljermegine hyzmat etmek, şeýle hem senagaty oýlap tapyşlar we kämilleşdirmeler hakda maglumatlandyrmak üçin niýetlenen. Daşky ulanyjylar üçin okaýjylar zaly açykdy, onda oýlap tapyşçylar, inernerler, ylmy işgärler we beýleki şahslar pasportlaryny görkezipber kitaphanada bar bolan edebiýatyň hemmesi bilen tanyşyp bilýärdiler. Kitaphanalar arasy abonement oýlap tapyşlar bölümini we bilermen bürolaryny kitaphanada bolmadyk edebiýat bilen üpjün edýärdi, şeýle hem beýleki ylmy kitaphanalar bermek öndürýärdi. Kitaphanada saklanan arhiw oýlap tapyşlar bölüminiň işler dolandyrylyşynyň guramaçylyk boýunçalygy astynda bolup, sowetden öňki döwürden başlap (Söwda we senagat ministrliginiň Tehniki işler komiteti, Oýlap tapyşlar işleri komiteti, Täzelik bürosy, Oýlap tapyşlar bürosy we ş.m.) oýlap tapyşlary bellige almak boýunça resminamalary öz içine alýardy, kadrlary boýunça işleri, ýokary derejeli organlaryň buýruklaryny we görkezmelerini ş.m. öz içine alýardy. Arhiw gaznasynda awtor şahadatnamalaryň ýa patentleriň bermegi ýa bermegiň ýüzbe-ýüz edilmegi baradaky ähli resminamalar

bilen oýlap tapyşlara haýyşnamalar, ýerli we daşary ýurt haýyşnamaçylarynyň elipbiý kartotekasy, «ebedi hereketlendiriji» boýunça işler we ş.m. saklanýardy. Arhiwden oýlap tapyşlaryň işleri halkhozyýetleriň bilermen toparlaryna, Oýlap tapyşlar bürosynyň bilermen toparyna we işler dolandyrylyşyna iki hepdelik möhletde talaba görä berilýärdi.

Urşyň ilkinji günlerinde patent gaznasyny döwlet ähmiýetine eýe bolan gymmatly resurs hökmünde saklamak meselesi çözülýärdi.

Gabawdaky şäheriň umumy ýagdaýynyň açlyk, sowugyň ýakynlaşmagy, suw we ýagtylygyň ýetmezçilik bilen berilmegi, soň bolsa olaryň doly kesilmegi, işleýän kanalizasiýanyň we gulluklyk telefonlarynyň bolmamaýy, şäher transportunyň ähli görnüşleriniň durmagy, ýangyç, gazly we ş.m. bolmamaýy sebäpli barha agyrlaşmagy bilen, Oýlap tapyşlar bürosynyň we kitaphananyň işgärleri patent gaznany we binany goramak toparyny dörettiler. Topar kazarma ýagdaýyna geçip, gündizine 24 sagat belli nokatlarda nobat tutdy. Gyzdyrmak üçin otaglaryň ortasynda gurulan wagtlaýyn peçler ulanylýardy, peçlerden turbalary Newskij prospektine derezäniň şöhle ýerlerinden çykarylady. Wagtal-wagtal gaznalar gözden geçirilýärdi, ulardan çañ we kögerçin pozulýardy. Mümkünçilik ölçüsünde duýduruş we ok atmagyň arasynda topar söweşijileri öňki Sibir bankynyň ýer astyndaky otagynyň yzyna geçirilmeli ulý iş ýerine ýetirdiler⁸.

1941-nji ýylda erteki gelen $-30-40^{\circ}\text{C}$ -a çenli ýeten sowukly gys gelmeginden öň toparyň esasy ruhandyryjysy, kitaphananyň müdiri Sergeý Pawlowich Sawin aradan çykdy. 1943-nji ýylyň 15-nji dekabrynda kompleklemek bölüminiň müdiriniň belliginde Rossiýa milli kitaphanasynyň (RMK) S. P. Sawiniň şahsy gündelik (iki adaty mekdep tetragy) saklanýandygy habar berilýär⁹.

W. P. Nikitiniň buýrugy¹⁰ boýunça 1941-nji ýylyň iýulynda kitaphananyň patent kolleksiyasynyň esasy bölegi 452 gutyna gabalyp, kitaphananyň patent bölüminiň müdiri Zoýa Fedorowna Timofeýskäniň¹¹ gözegçiliginde we ygtyýarlylygy astynda 1941-nji ýylyň 31-nji iýulynda Çkalow (Orenburg) iberildi [3].

Evakuasiýa edilen we Leningratta galan gaznalyň düzümi ýokarda agzalan namada görkezilen, oňa görä Çkalowa çykarlan: Rossiýanyň patent resminamalary (1897–1917-nji ýyllar, 29 745 nusga), SSSR (1924/25–1941-nji ýyllar,

⁸ BPTJ-nyň işgärleriniň neşir edilmedik ýatlamalary.

⁹ SSSR-iň HKG ýanyndaky Döwlet meýilnama komissyasynyň Oýlap tapyşlar bölümine. Döwlet meýilnamasynyň ygtyýarly wekili B. I.-ne 1943-nji ýylyň 15-nji dekabry // RNB-nyň arhiwi. F. 2. Op. 26. Ýad. sak. 16. L. 61. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/255160-savin-sergey-pavlovich-otdelu-izobreteniy-gosudarstvennoy-planovoy-komissii-pri-snk-sssr-ot-zav-otdelom-komplektovaniya-gpb-15-dekabrya-1943> (ýüztutma senesi: 14.02.2025).

¹⁰ Halk Komissarlarý Geňeşiniň karary. Ýoldaş Nikitin W. P.-ni SSSR-iň HKG ýanyndaky Döwlet meýilnama komissyasynyň agzasy edip tassyklamak barada 1939-njy ýylyň 28-nji apreli № 561 // Taryhy resminamalaryň elektron kitaphanasy: saýt. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/402580-postanovlenie-soveta-narodnyh-komissarov-ob-utverzhdenii-t-nikitina> (ýüztutma senesi: 14.02.2025).

¹¹ Timofeyewskaýa Zoýa Fedorowna (1900–?) – hasapçy, kitaphanary. 1919-njy ýyldan başlap Petrogradyň dürlü edaralarynda işgär, instruktor, sekretar bolup işledi. 1940-njy ýylyň ýanwar aýyndan – ulgamlaşdyrmak we maglumat bölüminiň ulý kitaphanarysy wezipesinde (Russiýa ylmlar akademiýasynyň kitaphanasy işgärleriniň biografiiki sözlügi. SPb., 2014. Kit.2. S.737).

⁷ Oýlap tapyşlar bölüminiň işlerini we hasabatçylygyny kabul etmek baradaky 08.09.1941 nama, Leningrad ş. // RGAE, F.4372, Op 41, D. 2358. L. 193–202.

57 141 nusga), Germaniýanyň (1877–1940-njy ýyllar, 700 418 nusga), Norwegiýanyň (1928–1941-nji ýyllar, 18 777 nusga), Polşanyň (1924–1941-nji ýyllar, 29 203 nusga), Çehoslovakiýanyň (1920–1940-njy ýyllar, 65 084 nusga), Şweýsariýanyň (1898–1941-nji ýyllar, 175 041 nusga), Fransiýanyň (1907–1939-njy ýyllar, 495 412 nusga), Ýaponiýanyň (1926–1941-nji ýyllar, 68 913 nusga), ABŞ-nyň (dürli ýyllar, 180 müň nusga). Leningratta galan Rossiýanyň we SSSR-iň patent resminamalary (1897–1917, 1924/25–1941-nji ýyllar, 89 310 nusga), Awstriýanyň (1912–1940-njy ýyllar, 102 979 nusga) we Beýik Britaniýanyň (1852–1921-nji ýyllar, 630 996 nusga).

Ewakuasiýa edilmeli patent kolleksiyasy umumy sany 21 123 sany kassetada gabalyp, 711 sany kartotekany öz içine alýardy. Patent ýygnyndylary üçin nomer görkezijiler (SSSR, Germaniýa, Norwegiýa, Polşa, Çehoslovakiýa, Şweýsariýa, Fransiýa, Şwesiýa, Ýaponiýa) 70 jiltlik Çkalowa iberildi, Angliýa (19 jilt) we SSSR-iň 1897–1941-nji ýyllar awtorlarynyň we patent eýeleriniň elipbiý kartotekasy Leningratta galdy.

05.10.1942-nji ýyl Leningrad ýerine ýetiriş komitetiniň kararna¹² görä Saltyköw-Şçedrin adyndaky Köpçülik kitaphanasynyň direktorynyň üstüne (1941-nji ýylyň 2-nji oktyabryndan kitaphananyň direktorynyň borçlaryny Ý. F. Ýegorenkowa ýerine ýetirýärdi) Leningratta Gosplanyň oýlap tapyşlar bölüminiň öňki ýerinde galan ähli materiallaryň ygtyýarlylygy goýuldy. Patent resminama goşmaça, şol ýerde esasy žurnal we kitap gaznalary, atyýaçak dürli ýyllar üçin 20 000 ýyllyk daşary ýurt we rus žurnallarynyň komplekti we 70 000 nusga kitap galdy [4].

1941-nji ýylyň awgustynyň başynda Çkalowa P. W. Nikitiniň we Oýlap tapyşlar bürosynyň birnäçe bilermenleriň ygtyýarlylygynda haýyşnamalaryň tazeligi seljerlemegi üçin iň pes zerur bolan kitaphana patent gaznalynyň bölegi we materiallary bilen foto kabinet geldi. Birnäçe aý dowamynda gaznalar Çkalow ýerine ýetiriş komiteti tarapyndan berlen wagtlaýyn otagyda açylmadyk gutylarda saklandy.

Uly çäki eýeleýän şäher, mobilizasiýa edilen transportdan mahrum bolan şäher büro we onuň kitaphanasyna derrew iş üçin amatly ýer berip bilmedi. Faşistleriň gündogara öňe hereket etmegi bilen Çkalowa Kiyewden, Odessadan, Harkowdan, Stalingrattan, Moskwadan, Leningrattan we beýleki şäherlerden ewakuasiýa edilen täze-täze guramalar we şahslar gelyärdi. Ahyrynda 1941-nji ýylyň ahyrna şäheriň esasy Sowet köçesiniň meýdanynda heniz gurluşy gutarylmadyk Sowetler öýüniň binasynda ýeriň bir bölegi bölündi. Şu binanyň ýerasty gatyndaky otaglara Leningrattan gelen patent gaznasynyň bölegi goýuldy, gutulardan çykarylady we kassetlarda ýerleşdirildi. Sowetler öýüniň gutarylmadyk binasynyň üçünji gatyndaky otaglary işe uýgunlaşdyrmak we olarda diwar boýunça stellažlar gurmak ölçüsünde kassetler şol ýere getirildi. 1941-nji ýylyň güýz – gys döwründe gabawdaky Leningratta cygly ýerasty otagyň kassetlerinde patentleri saklamak, elbetde,

¹² SSSR-iň HKG ýanyndaky Döwlet meýilnamasynyň oýlap tapyşlar bölüminiň edebi materialynyň we oýlap tapmak haýyşnamalarynyň goralmagy üçin gözegçilik etmek barada Leningrad şäher Zähmetkâşleriň deputatlary geňeşiniň ýerine ýetiriji komitetiniň 05.10.1942 oturylyşygyň protokolyndan çykarma // TSGALI SPb, F. R-97 (Op. 3. Ýad. sak. 706).

Çkalowa çykarlan patent kitaphanasynyň böleginiň uruş döwründäki işleri esasan gulluklykdy. Ol haýsy hem bolsa halkhozyýetiň düzümindäki ştat däl bilermenleri hem Oýlap tapyşlar bürosynyň ştatyndaky bilermenleri hyzmat etmek bilen çäklenýärdi.

olaryň saklanlymagyna kömek etmedi. Mundan başga-da, german patentli kassetler gelyän işgärler üçin ýer alýançak döşek çalşygy rolyny ýerine ýetirýärdi.

Çkalowa çykarlan patent kitaphanasynyň böleginiň uruş döwründäki işleri esasan gulluklykdy. Ol haýsy hem bolsa halkhozyýetiň düzümindäki ştat däl bilermenleri, şeýle hem Oýlap tapyşlar bürosynyň (SSSR Gosplanyň oýlap tapyşlar bölümi) ştatyndaky bilermenleri täze gelyän kitaplaryň we žurnallaryň sanyndan patent we beýleki edebiyat bilen hyzmat etmek bilen çäklenýärdi. Patent gaznalary kitaphananyň müdiriiniň orunbasary Z. P. Timofeyewskayaňyň gözegçiliginde bolup, kitaphananyň işinde S. P. Sawiniň Leningrad ýörelgesi berjaý edilyärdi: bilermenleriň tekjelere erkin çykmagynyň, bilermeniň işini çaltlaşdyran we gözlegiň hilini ýokarlandyran ýörelgesi.

Bilermen Çkalowa getirilen patent resminamalary diňe seljermek geçirmek üçin däl-de, eýsem goranyş we maşyn gurluşygy senagatynyň kärhanalarynyň tehnologiýalary, konstruktorlary, oýlap tapyşçylary we beýleki işgärleri üçin peýdaly bolan «oýlap tapyşlar syn-joşlary» düzmek üçin ulanýardylar. Neşir etmek üçin aşakdaky temalara görä syn-joşlar meýilleşdirildi: çalt kesiş poladynyň çalşyklary; babbitiň çalşyklary; laping-amaly; elektrik kebşirmegi; sowuk damgalamak; metal kesiş stanoklaryň dolandyryşyny awtomatlaşdyrmak; metal kesiş stanoklaryň elektro hereketi; gazogenerator hereket edijileri; maşyn gurluşygynda optiki-mehaniki gözegçilik-ölçeg enjamlary.

Mysal hökmünde, Çkalowda 1942-nji ýylda Gosplanizdat tarapyndan neşir edilen A. L. Elkışek tarapyndan düzülen «Gazyş işleri üçin enjamlary we gurallary» syn-joşyny belläp bolýar [5]. Uly bilermen-himigy E. S. Gurewiç patent materiallaryny ulanmagyň wşi we beýleki parazitleri ýok edýän okop durmuşy üçin zerur sabyn öndürmegiň usulyny teklipt etdi [6]. Teklip kabul edildi we uruşda üstünlik bilen ulanyldy.

Ewakuasiýada bolup, amaly taýdan Gosplan we pudak halkhozyýetleri bilen özara täsir etmegiň çylşyrymylary bilen ýüzbe-ýüz bolup, oýlap tapyşlar bölüminiň ýolbaşçylygy Gosplanyň önünde oýlap tapyşlar bölüminiň we kitaphananyň Leningrada däl-de, eýsem Moskwa gaýdyp gelmegi meselesini yzygiderli goýýardy.

1943-nji ýylyň 28-nji apreline SSSR Hökümetiniň № 8617-r¹³ görkezmesi çykyp, SSSR Gosplanyň Oýlap tapyşlaryň seljermegi we bellige alynmagy bürosynyň işgärleriniň ştaty

¹³ SSSR Birleşiginiň Halk Komissarlary Geňeşiniň 28.04.1943 № 8617 buýrugy // GARF. F. R-5446. Op.2. D.63. L. 357.

Bilermenler Çkalowa getirilen patent resminamalary diňe seljermek geçirmek üçin däl-de, eýsem goranyş we maşyn gurluşygy senagatynyň kärhanalarynyň tehnologiýalary, konstruktorlary, oýlap tapyşçylary we beýleki işgärleri üçin peýdaly bolan «oýlap tapyşlar syn-joşlary» düzmek üçin ulanyrdylar.

bilen bilelikde Çkalowdan Moskwa geçirmek hakda karar çykaryldy. Moskwada SSSR Gosplanynyň oýlap tapyşlar bölümi üçin ýer tapyldy – uruşdan öň ýatrylan Bütün Soýuz Oýlap tapyşçylar jemgyýetiniň (BSOJ) eýeleýän Politehniki muzeýiniň binasynyň (Serow geçelgesi, 4, girelge 7-a) ýer asty, birinji we üçünji gatlarynyň bölegi. Görkezilen salgyde Çkalowdan SSSR Gosplanynyň oýlap tapyşlar bölüminiň göçmegi amala aşyryldy, şeýle hem reewakuasiýadan soň gaznalar getiridi. Patent kassetlerini göni demir ýol kontejnerlerine ýükleýärdiler. Patent we işgärleriň ilkinji nobaty, iň köp sanly, 1943-nji ýylyň 28-nji iýulynda Çkalowdan Moskwa gitdi, ikinji nobat – 1943-nji ýylyň noýabr aýynyň ahrynda. Leningrady duşman gabawyndan doly boşadylandan soň, 1944-nji ýylyň 14–27-nji ýanwarynda we 1945-nji ýylyň 9-njy maýy Ýeňiş günindan gysga wagt soň Moskwa Döwlet patent gaznasynyň, kitap, žurnal gaznasynyn, haýyşnamalar arhiwiniň esasy bölegi we hatda Oýlap tapyşlar bürosynyň mebel böleginiň başka hem «Newskiý 44» obýektini goraýan toparyň söweşijileriniň gabaw günlerinde nobat bilen dync alýan burçly deri diwan Moskwa getirildi.

Patent-tehniki kitaphananyň oýlap tapyşlar bölüminiň materiallarynyň esasynda 4703 haýyşnama boýunça oýlap tapyşlar seljerlemegine netije-pikir berildi. 6228 seljermek pikiri seredilip we tassyklandy, awtor şahadatnamalary we patentler bellige alyndy – 1371. 804 oýlap tapyş düşündirişi redaksiýa edildi [3].

Beýik Watançylyk Urşy döwründe oýlap tapyşlara takmynan 7000 gorag resminama berildi (1941 – 2196; 1942 – 1482; 1943 – 525; 1944 – 1318; 1945 – 1398)¹⁴.

BPTK-nyň 1965-nji ýyl ýagdaýyna çenli gaznalary baradaky maglumatyň [8] we 08.09.1941-nji ýyl namasyny mazmununyň seljermeginiň netijede birnäçe bölege bölünen kitaphananyň patent gaznasynyň Çkalowa ewakuasiýa edilen, Leningratta galan we Çkalowdan we Leningraddan Moskwa getirilen böleginiň amala düşgünçe üýtgeşsiz görnüşde saklandygy barada ynanjly netije çykaryp bolar. Bu patent kitaphanasynyň işgärleriniň şübhesiz kärnamasyny, olar öz wepaly zähmetleri

bilen, kämahal durmuş bahasy bilen patent kolleksiyalarynyň medeni gymmatlylar hökmünde saklanlymagyna kömek etdiler.

Beýik Watançylyk Urşunyň öň belli bolmadyk sahypalaryny açýan täze resminama çeşmeleriniň ylmy aýlanşygyna girizmegi uly ähmiýet eýeleýär. Soňky ýyllarda gizlinligi açylyan «düýbünden gizlin» resminamalar arhiwleriň we kitaphanalaryň sahypalarynda yerleşdirilýär, giň jemgyýetçiligiň öwrenmegi üçin elýeterli bolýar. Şu makalada öň neşir edilmedik resminamalar ulanyldy: WKP(b)-niň MK-nyň we SSSR HKS-siniň kararnamalary, SSSR ok-däri halk komisarynyň buýruklary, Bütünrossiýa patent-tehniki kitaphanasynyň tärihnama täze maglumatlaryň çeşmeleri bolan arhiw resminamalary.

Patent kitaphanasynyň işgärleri öz wepaly zähmetleri bilen, kämahal durmuş bahasy bilen patent kolleksiyalarynyň medeni gymmatlylar hökmünde saklanlymagyna kömek etdiler.

BPTK-nyň 1941–1945-nji ýyllar taryhy uruş wagtynyň başdan geçiren işgärleriň neşir edilmedik ýatlamalarynda uruş döwrüniň wakalaryny, wepaly mysallaryny we hakyky gymmatlyklaryny şöhlelendirdi. Gözen şaýatlaryň ýatlamalary we şol ýyllaryň resminamalary Beýik Watançylyk Urşy hakdaky hakykaty täze nesil rossýalylara iň dogry we obýektiv ýagdaýda ýetirmäge mümkinçilik berýär.

Edebiýat sanawy

1. Переписка с Бюро последующей регистрации изобретений по вопросам штатных расписаний, сметы расходов и другим административно-хозяйственным вопросам. Центральный аппарат за 1941 г. // РГАЭ, Ф.4372. Оп. 41. Д. 2358.
2. Рябчинский, Н. Заметки по вопросам практики взаимоотношений Наркоматов и Отдела изобретений Госплана при СНК СССР / Н. Рябчинский // Ежемесячный бюллетень Отдела изобретений Госплана при СНК СССР. – 1942. – № 4. – С. 48–51.
3. Колесников, А. П. Вклад ученых и изобретателей в победу над фашизмом (к 75-летию Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.): архивные материалы / А. П. Колесников // Федеральная служба по интеллектуальной собственности (Роспатент), Федеральный институт промышленной собственности (ФИПС). – Москва: ФИПС, 2020. – 196 с.: цв. ил. – Библиогр.: С. 188–196.
4. О работе отдела изобретений Госплана при СНК в 1942 г. // РГАЭ. Ф. 4372. Оп.42. Д.1121. Л. 75–79.
5. Элькишек, А. Приспособления и инструмент для расточных работ: монография / А. Элькишек. – Чкалов: Госпланиздат, 1942. – 115 л. с.: ил. – (Обзоры советских и иностранных изобретений по оборонной и машиностроительной промышленности).

¹⁴ 100 Years Protection of Industrial Property Statistics: Synoptic Tables on Patents, Trademarks, Designs, Utility Models and Plant Varieties 1883–1982 = Cent ans de Protection de la Propriete Industrielle. Statistiques: Tableaux Synoptiques pour les brevets, les marques, les dessins et modeles industriels, les modeles d'utilite et les obtentions vegetales 1883–1982 / Preface A.

6. Гуревич, Е. С. Производство хозяйственного мыла / инженер Е. С. Гуревич; Чкаловск. обл. пл. комис. – Чкалов: ОГИЗ Чкаловское изд-во, 1943. – 38, [1] с. табл.
7. Фонды патентной литературы Всесоюзной патентно-технической библиотеки: (Справка) / Государственный комитет по делам изобретений и открытий СССР, Всесоюзная патентно-техническая библиотека. – 1-е изд. – Москва: Центр. науч. – исслед. ин-т патентной информации и техн. – экон. исследований, 1965. – 155 с.

Awtor hakynda maglumat

Natalya Olegowna Nekrasova, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň «Bütinrossiýa patent-tehniki edebiýaty» maglumat-bibliografiki merkeziniň bölüm başlygy (Moskwa, Berežkowskaýa köç., j. 30); SPIN-kod: 8503–9944; natalia.nekrasova@rupto.ru

References

1. Correspondence with the Bureau of Subsequent Registration of Inventions on staff schedule, cost estimates and other administrative and economic issues. The Central Apparatus, for 1941, RGAE. F. 4372. OP. 41. D. 2358.
2. Ryabchinsky, N. (1942), "Notes on the practice of relations between People's Commissariats (Narkomats) and the Department of Inventions of the State Planning Commission (Gosplan) under the Council of People's Commissars (SNK) of the USSR", *The monthly bulletin of the Department of Inventions of the State Planning Commission under the Council of People's Commissars of the USSR*, no 4, pp. 48–51.
3. Kolesnikov, A. P. (2020), *Vklad uchenyh i izobretatelej v pobedu nad fashizmom (k 75-letiyu pobedy v Velikoj*

Otechestvennoj vojne 1941–1945 gg.): arhivnye materialy [Scientists' contribution to the victory over fascism (to the 75th anniversary of the victory in the Great Patriotic War of 1941–1945): Archival materials], FIPS, Moscow, Russia.

4. On the functioning of the Department of Inventions of the State Planning Commission (Gosplan) under the Council of People's Commissars (SNK) in 1942, RGAE. F. 4372. OP. 42. D. 1121. L. 75–79.
5. Elkishek, A. (1942), *Prisposobleniya i instrument dlya rastochnyh rabot* [Devices and tools for boring work: monograph], Gosplanizdat, Chkalov, Russia.
6. Gurevich, E. S. (1943), *Proizvodstvo hozyajstvennogo myla* [Production of laundry soap], OGIZ Chkalov Publishing House, Chkalov, Russia.
7. Patent literature collections of the All-Union Patent and Technical Library: (Note), (1965), CSRIPI Moscow, Russia.

Information about the author

Natalya O. Nekrasova, Head of Information and Bibliography Division of "All-Russian Patent and Technical Library" (VPTB) Center of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); SPIN-code: 8503–9944; natalia.nekrasova@rupto.ru

Awtor bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýär.

The author declares no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi 10.03.2025

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi 25.03.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 26.03.2025

DAŞARY ÝURTLY PATENT EDARALARYŇ HABARLARY

Новости или заметки

Notes

УДК 347.77: 002.2 (048)
EDN <https://elibrary.ru/oappph>

Gündogar Aziýanyň patent edaralarynyň esasy wakalaryna syn

Anastasiya Aleksandrowna Lomakina

Senagat eýeçiliginiň federal instituty
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Mazmun: Hytaý, Taýwan, Koreýa Respublikasy, Ýaponiýanyň patent edaralarynyň esasy wakalary barada 2024-nji ýylyň dekabryndan 2025-nji ýylyň fewralyna çenli bolan döwür üçin maglumat. Täze wakalaryň syn ediliş görnüşinde daýjest okyjylara bu ýurtlardaky patent edaralarynyň işleriniň esasy meýillerini we intellektual eýeçiligi goramak, gorag etmek we täjirleşdirmek tejribesinden ajaýyp mysallary bilen tanyşmaga, şeýle hem intellektual eýeçiligi goramak, innowasiya işleri, kazyýet tejribesi boýunça statistik maglumatlary almaga mümkinçilik berýär.

Açar söýler: daýjest, intellektual eýeçilik, patent edaralary, Hytaýyň Milli Intellektual Eýeçilik Dolandyryş Edarasy, Koreýanyň Intellektual Eýeçilik boýunça Edarasy, Ýaponiýanyň Patent Edarasy, Taýwanyň Intellektual Eýeçilik boýunça Edarasy.

Çeşme görkezmek üçin: Lomakina A. A. Gündogar Aziýanyň patent edaralarynyň esasy wakalaryna syn // SEFI Habarçysy. 2025. J. 4 № 1 (11). S. 82–91.

East Asia intellectual property offices main events review

Anastasiia A. Lomakina

Federal Institute of Industrial Property
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Abstract: information of patent offices of China, Taiwan, South Korea, Japan, main events for the period of December 2024 – February 2025 is collected. An overview of news events in the form of a digest provides readers with the opportunity to get acquainted with the key trends in the activities of patent offices in the region and bright examples in practice of protection and commercialization of intellectual property and get statistics on intellectual property protection, innovation, case law.

Keywords: digest, intellectual property, patent office, China National Intellectual Property Administration, Korean Intellectual Property Office, Japan Patent Office, Taiwan Intellectual Property Office.

For citation: Lomakina A. A. East Asia intellectual property offices main events review // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 82–91 (In Russ.).

Hytaý

Geografiki görkezigler boýunça milli standart kabul edildi

Hödürlenýän milli standart «Geografiki görkezigler – esasy terminologiya (GB/T 44584–2024)» tassyklandy we resmi taýdan güýje girizildi. Standart Hytaýyň Intellektual Eýeçilik we Bilim Dolandyryş Standartlaşdyryş boýunça 554-nji Milli Tehniki Komitetiň ýanyndaky Geografiki Görkezigler boýunça Kiçi Komitet (TC554SC1) tarapyndan dolandyrylýar. Resminama geografiki görkezigler (GG) boýunça degişli kadalaşdyryjy namalar we standartlara degişlidir we GG goramagyň amaly tejribesiniň esasynda bu ugurdaky 25 esasy termini kesgitleýär. Şeýlelik bilen, bu ugurdaky esasy terminologiyadaky boşluk doldurdyldy.

Çeşme:

CNIPA : saýt. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/10/art_1340_196562.html

CNIPA we Çinhwa Uniwersiteti Halkara Intellektual Eýeçilik Kollejini döretmegi meýilleşdirýärler

Hytaýyň Milli Intellektual Eýeçilik Dolandyryş Edarasynyň (CNIPA) we Çinhwa Uniwersitetiniň ýolbaşçylary hyzmatdaşlyk ylalaşygyny gol çekdiler, oluň çäginde Halkara Intellektual Eýeçilik Kollejini döretmek meýilleşdirilýär. Hyzmatdaşlyk intellektual eýeçilik ugurlarynda talyplaryň ösüşine kömek etmäge, öňdebaryjy akademiكي barlaglary goldamaga we ýokary derejeli halkara alyş-çalyşlary geçirmäge gönükdirilendir. Ylalaşygyň şertleri boýunça taraplar karar bermek we dolandyrmak, talyplaryň ösüşi, akademiكي barlaglar we tejribe alyş-çalyşy ýaly ugurlarda hyzmatdaşlyk geňesini döredýärler.

Çeşme:

CNIPA: saýt. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/19/art_1340_196735.html

Professor Sýue Sikun ylym we innowasiýalar üçin intellektual eýeçiligiň ähmiýetini nygtady

Hytaý Ylymlar Akademiyasynyň akademigi, Günorta Ylym we Tehnika Uniwersitetiniň prezidenti we Çinhwa Uniwersitetiniň professory Sýue Sikun, kwant anomal Hol effekti we ýokary temperaturaly geçirijilik barlaglaryny goşmak bilen, kondensirlenen maddalaryň fizikasynda öňdebaryjy işi üçin Hytaýyň ylym we tehnika ugurlarynda iň ýokary baýragyna mynasyp görülen adam, «China IP News» beren interwýusynda intellektual eýeçiligiň esasy barlaglary öňe sürmekdäki aýratyn roluny nygtady. Onuň pikirine görä, intellektual eýeçilik ylym laboratorijany önümçilik liniýasy bilen tebigy görnüşde baglanyşdyrýar.

Çinhwa Uniwersitetiniň wise-prezidenti bolup işlän döwründe professor Sýue tehnologiكي üstünlikleri täjirleşdirmek we ulanmak boýunça işlere ýolbaşçylyk etdi, şeýle hem ylym we tehnologiكي üstünlikleri kesgitlemek, baha bermek we täjirleşdirmek üçin patent edaralary we tehnologiýalary özgertmek platformalary bilen işeň gatnaşyk saklady.

Sýue Sikun intellektual eýeçilik ugurlarynda talyplý hünärmenleri terbiýelemäge uly üns berýär. Onuň sözlerine

görä, maksat tehnologiýalary, kanunçylygy we bazary düşünýän we IP-kompetentliklere eýe bolan talyplary ösdürmek, şeýle hem intellektual eýeçilik ugurlarynda kadrlaryň bazasyny berkitmek bolup, bu innowasiýalary we pudak zynjyrlaryny has gowy birleşdirmäge mümkinçilik berer, ylym we tehnikada garaşsyzlyk we güýç derejesini ýokarlandyrrar, şeýle hem hilli ykdysady we durmuş ösüşini goldaýar.

Professor Sýue innowasiýalara bazar maýa goýumynyň netijeliligini ýokarlandyrmagyň we hilli özgertmeleri höweslendirmegiň açaryny hilli tehnologiýalaryň üpjün edilişinde hasaplaýar. Bu prosesde intellektual eýeçiligiň goşa roly bar – ol innowasiýalaryň derejesi üçin nusga hökmünde çykyş edip bilýär we hilli tehnologiýalaryň üpjün edilişiniň we önümleriň özgertilmegiň mümkinçiliklerini giňeldýän täsirli bazar mehanizmi hökmünde çykyş edip bilýär.

Çeşme:

CNIPA: saýt. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2025/1/17/art_2975_197239.html

2024-nji ýylda Hytaýyň intellektual eýeçilik ugurlaryndaky üstünlikleri

Hytaý intellektual eýeçiligiň meselelerini çözmek we kärhanalaryň zerurlygyny kanagatlandyrmak üçin işeň çäreleri aldy, öz ýurdumyzdaky we daşary ýurtlardaky innowasiýa awtorlaryna deň goragyň üpjün edilmegini kepillendirdi. Munuň üçin intellektual eýeçilik ulgamy halkara düzgünlerine laýyklaşdyrylýar, jeddeleri täsirli çözmek we zygiderli aragatnaşyk kanallaryny döretmek boýunça işler geçirilýär. Mundan başga-da, Hytaýda iň ýokary halkara standartlara laýyklykda berk jezalandyryş çäreleri girizildi, şeýle hem patent trollaryna garşy täsirli çäreler alyndy.

Geçirilen işiň netijesi daşary ýurtlylara berlen oýlap tapyşlar patentleriniň we daşary ýurt kompaniýalarynyň bellige alnan haryt nyşanlarynyň sanynda ösmek boldy. CNIPA-nyň maglumatlaryna görä, 2024-nji ýylyň ýanwaryndan oktyabryna çenli Hytaýda daşary ýurt haýyşnamaçylaryna 92 müň oýlap tapyş patenti berildi, bu 2023-nji ýyly garanynda 5,3% köp. Hytaýda daşary ýurtlylaryň bellige alan haryt nyşanlarynyň sany 121 müňe çenli yetdi, bu 2023-nji ýyly garanynda 13,1% köp.

Hytaýda patent seljermegiň möhletiniň gysgalmagyny hem bellemeli. 2024-nji ýylyň oktyabrynda ol 15,6 aý düzdi. CNIPA-nyň maksady – 2025-nji ýylda seljerme möhletini 15 aýa çenli gysgaltmak. Seljerme möhletleriniň gysalmagy netijesinde berlen patentleriň sany artdy: häzirki wagtda Hytaýda 4,66 million oýlap tapyş patenti güýjede. Ylym-tehniki rewolýusijanyň we senagat özgertmeleriniň talaplaryny kanagatlandyrmak maksatlary bilen CNIPA emeli intellekt (EI), gen tehnologiýasy, kwant maglumaty, şeýle hem biologiýa we lukmançylyk ýaly möhüm ugurlarda patent seljermegiň kämilleşdirilmegi boýunça işini dowam etdirýär.

Ýurduň dürli ýerlerinde innowasiýa awtorlaryna intellektual eýeçiligi goramak boýunça hyzmatlary bermek üçin Hytaýda 123 milli intellektual eýeçilik merkezi açyldy. 2024-nji ýylyň

I–III çäryeginiň dowamynda merkezlere 98 müň ýüzlenme geldi, ýüzlenmeleri garamagyň ortaça möhleti iki hepde düzdi.

Çeşme:

CNIPA: saýt. – URL: <https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/5/>

art_2975_196447.html

CNIPA: saýt. – URL: <https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/5/>

art_2975_196448.html

Koreýa Respublikasy

Intellectual eýeçilik kanunçylygyndaky üýtgeşmeler

Patentleşdirilen tehnologiýalaryň daşary ýurtlara syzdyrylmagyň öňüni almaga gönükdirilen Patent Kanuny we Peýdaly Modeller Kanunyna üýtgeşiklikleri girizýän kanun taslamalary, şeýle hem derman serişdelerini saýlamak hukugyny giňeltmek barada Patent Kanunyna üýtgeşiklikleri girizýän kanun taslama kabul edildi. Häzirki kanunda gizlinlik görkezmelerini bozanlary jezalandyrmak barada aýratyn düzgünler ýok, ýöne beýleki ýurtlarda olar yeterlik berk: ABŞ-da – 2 ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek ýa-da 10 müň dollara çenli jerime, Ýaponiýada – 2 ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek ýa-da 1 million ýene çenli jerime, Hytaýda – 3-den 7 ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek. Kanun taslamalary oýlap tapyşy gizlin ulanmagyň düzgünini bozmak üçin 5 ýyla çenli azatlykdan mahrum etmek we 50 million wona çenli jerime salýan düzgünleri öz içine alýar.

Koreýa Respublikasynyň Milli Ýygnagy Haryt Nyşanlary Kanunyna üýtgeşme kabul etdi, oňa görä haryt nyşanyna garşy garaşylmaz ýüzlenmeleri bermek möhleti 30 güne çenli gysgaldyldy. Garaşylmaz ýüzlenmeleri bermek möhletiniň gysalmagy arkaly haryt nyşany üçin haýyşnamany seljermek möhleti gysgalar.

Täzeden gözden geçirilen Haryt Nyşanlary Kanuny we Senagat Nusgalaryny Goramak Kanunyna laýyklykda (üýtgeşmeler 2025-nji ýylyň 22-nji iýulynda güýje girýär) haryt nyşanlary we senagat nusgalary hukuklaryny bozmak üçin jerimeler üç esse mukdardan baş esse mukdara çenli artdyrylar, bu haryt nyşanlary we senagat nusgalary hukuklaryny erbetgeýinli bozmagyň öňüni almak, şeýle hem zyýanyň öwez dolmagyň netijeliligini üpjün etmek üçin çäre bolar. Intellectual eýeçilik hukuklaryny bozmalaryň ýok edilmelzliginiň sebäbiniň hukuk bozulmasyny netijesi alnan girdeji intellektual eýeçiligiň adalatly bahasyndan geçýändiginde bellendi. Koreýanyň Intellectual Eýeçilik boýunça Edarasynyň (KIPO) internetde galp önümleriň monitoringi we olara garşy göreşmek çäreleri boýunça geçiren gözegçiliginiň maglumatlaryna görä, galp önümleriň ýaýramagy çalt artýar (2020-nji ýylda 137 382 hadysadan 2024-nji ýylda 272 948 hadysa çenli).

2025-nji ýyldan başlap KIPO fiziki şahslar we kiçi biznes üçin patent töleglerini arzanladýan programmany giňeldýär. Tebigy betbagtçylyklar sebäpli zyýan çeken fiziki şahslar we kiçi kärhanalaryň patent tölegini 90% çenli arzanladylar, patent eýeleriniň intellektual eýeçilik ballarynyň¹ ulanylýan möhletini 5 ýyldan 10 ýyla çenli artdyrylar. Ýeňillik almak üçin ýeňillik almagyň sebäbini görkezýän haýyşnama we çekilen zyýanyň

tassyklanmagyny talap edilýär. Tölegleri arzanladýş döwri tebigy betbagtçylyk habar berlen senesinden bir ýyl düzýär.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20362&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20363&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20381&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20372&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO tejribesindäki täzelikler

2025-nji ýylyň 19-njy fewralyndan başlap dünýä tehnologiýa ýolbaşçylygyna ýetmek maksatlary bilen çalt garamaga degişli patent haýyşnamalaryna ýarymötkeiji, displeý we akkumulýatorlar, biologiya, EI we robotehnika ugurlaryndaky oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalar goşular. Munuň bu ugurdaky şeýle haýyşnamalary garamak döwrüni iki aýa çenli gysgaltjakdygyna garaşylýar. Şol bir wagtyň özünde KIPO bilermenleriň sanynyň artdyrdy we robotehnika ugurynda goşmaça 60 hünärmeni bilermen hökmünde çekmegi meýilleşdirýär, şeýle hem administrative amallary ýeňilleşdirýär.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20378&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Koreýa Respublikasynda täjirlik syrynyň goralmagy

KIPO üç şahsy guramany (Onnuri Täjirlik Syry Goramak Halkara Merkezi, LG CNS we Redwit) täjirlik syry kepillendiriş edaralary hökmünde bellemegi ygylan etdi. Ozal şeýle edara diňe döwlet edaralary bolup bilirdi. Kepillendiriş hyzmaty täjirlik syryny öz içine alýan elektron faýlyň tassyklanmagyny aňladýar. Ilkibaşdaky kepillendiriş hyzmatyny ulanýan täjirlik syry eýeleri maglumatyň syzmagy gorkusy bolmazdan täjirlik syrynyň eýeçiliginiň subutnamasy hökmünde asyl elektron faýlyndan çykarylan elektron barmaklaryň yzlaryny, haýyşnamaçylaryň elektron gollaryny we kepillendiriş edarasynyň ilkibaşdaky hasaba almagyň wagty barada maglumatlary hasaba alyp bilerler. 2023-nji ýylda täjirlik syryny hasaba alanlaryň sany 200 müňden geçdi we 2024-nji ýylda 215 müňe ýetdi.

¹ Ballar haýyşnamaçylara tölenen tölegiň ölçegine laýyklykda berilýär.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20382&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

«Intellectual eýeçilik we ykdysady howpsuzlyk» forumynyň netijeleri

2025-nji ýylyň 26-njy fewralynda Seulda ykdysady howpsuzlygy üpjün etmek maksatlary bilen intellektual eýeçiligiň goralmagyny güýçlendirmäge bagyşlanan «Intellectual eýeçilik we ykdysady howpsuzlyk» forumy geçirildi. Forum KIPO tarapyndan Koreýa Respublikasynyň Söwda, Senagat we Energetika Ministrliگی bilen bilelikde gurnaldy.

Forumyň maksady intellektual eýeçiligiň ykdysady howpsuzlygy üpjün etmegiň esasy guruly hökmünde ähmiýetini ykrar etmek, şeýle hem ykdysady kynçylyklara jogap strategiýasyny bilelikde gözlemek boldy. Forumda KIPO we Söwda, Senagat we Energetika Ministrliğiniň 20 töweregi işgäri, akademiki toparlaryň we hukuk firmalarynyň wekilleri gatnaşdy. Forumyň dowamynda senagat tehnologiýalaryny goramagyň güýçlendirilmegi we ykdysady howpsuzlyk barada habardarlyk ýokarlandyrmak, şeýle hem uly patent maglumatlaryny seljermek arkaly intellektual eýeçilik hukuklary bilen söwda strategiýalaryny işläp taýýarlamak ýaly mowzuklar boýunça bilermen prezentasiýalary we açyk çekişmeler geçirildi². Gatnaşyjylar öňdebaryjy tehnologiýalary işläp taýýarlamak we goramak ykdysady howpsuzlyk bilen gönüden-göni baglanyşykly ýagdaýda hökümetiň intellektual eýeçiligi goramak ugurlaryndaky önünden çykyp edýän jogabynyň möhüm ähmiýeti bardygyny nygtadylar we aýratyn açar tehnologiýalaryny goramak we dolandyrmak üçin 600 million birlik patent baradaky uly maglumatlary işjeň ulanmagyň zerurdygyny aýtdylar.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20421&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

KIPO-nyň çagalar we ýaşlar bilen işi

2025-nji ýylyň 26-njy fewralynda KIPO we Intellektual Eýeçilik Halkara Instituty başlangyç we orta mekdepleriň 19 okuwçysy üçin oýlap tapýanlyk ugurlarynda okuw geçirdi. Okuw programmasy döredijilik ukyplaryny höweslendirmek we ýaşlary terbiýelemek maksady bilen KIPO okuw merkeziniň obýektleri boýunça gezelenç guramak we oýlap tapýanlyk mazmuny bilen tanyşdyrmak arkaly işläp taýýarlandy. Bu programma iki ýaş topary üçin uýgunlaşdyryldy – başlangyç we orta mekdepleriň okuwçylary. Başlangyç mekdebiň kiçi synplarynda oýlap tapýanlyk boýunça oýun çäresi we oýlap tapýanlyk toplumlaryny ulanmak bilen ilkinji zerur zatlar ýasamak üçin ussathana geçirildi, başlangyç mekdebiň uly synplarynyň we orta mekdebiň okuwçylary üçin oýlap

tapýanlyk teoriýasy boýunça sapaklar we robot ýygnamak we onuň hereketlerini kodlamak boýunça ussathana geçirildi.

KIPO-nyň meýilleşdirilişi boýunça şeýle bilim beriji çäreleri mekdep okuwçylary üçin dynç alyş wagtlarynda ýylda iki gezek geçirmegi dowam etdirer.

2024-nji ýylyň 12-nji dekabrynda KIPO Intellektual Eýeçilik ugurlarynda Hünärmenleri Taýýarlamak Halkara Instituty (IIPTI) we Koreýanyň Oýlap Tapýşlara Kömek Bermek Birleşigi (KIPA) bilen bilelikde Seul Milli Oba Hojalyk Mekdebinde (eşidiji kemçiligi bolan çagalar üçin ýörite mekdep) oýlap tapýanlyk bilen baglanyşykly sapaklaryň siklini geçirdi. Şeýle sapaklar indi ikinji gezek geçirilýär (ilkinji gezek Seuldaky Samsung mekdebinde geçirildi) we çäkli mümkinçilikleri bolan okuwçylar üçin bilim bermekde deň mümkinçilikleri döretmäge gönükdirilendir. Oýlap tapýanlyk prosesinde TRIZ³ ulanmak mowzugu boýunça sapaklar Intellektual Eýeçiligiň Milli Portalynda geçirildi.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20354&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20420&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

KIPO 2025-2029-njy ýyllar döwri üçin senagat eýeçilik maglumaty dolandyrmak we ony ulanmak boýunça Birinji esasy meýilnamany ygylan etdi

2024-nji ýylyň 19-njy dekabrynda geçirilen milli howpsuzlyk meselelerine bagyşlanan 51-nji konferensiýanyň çäginde KIPO senagat eýeçiligiň strategiki ulanylyşyny giňeltmäge; hyzmat kompaniýalaryna tapgyrlygyny goldaw bermek we ulgamlary, infrastrukturany berkitmek arkaly durnukly ekoulgamy döretmäge; intellektual eýeçilik maglumaty seljermek analitik platformasyny we beýleki ulgamlary döretmäge gönükdirilen üç strategiýadan we on esasy wezipeden ybarat 2025-2029-njy ýyllar döwri üçin Senagat Eýeçilik Maglumaty Dolandyrmak we Ony Ulanmak boýunça Birinji Esasy Meýilnamany hödürledi.

Birinji strategiýanyň çäginde senagat eýeçilik maglumaty strategiki ulanylyşyny giňeltmek, mysal üçin ykdysady howpsuzlyk we ylmy-barlag işleri (YBI) maksatlary üçin göz önünde tutulýar. Mundan başga-da, daşary garaşlylygy azaltmak üçin zerur bolan harytlaryň alternatiw üpjün etmek çeşmelerini kesgitlemek üçin patent maglumatlaryny seljermek arkaly üpjün etmek zynjyrynyň dürlüligini artdyrmak syýasatyna işjeň goldaw beriler. Milli öňdebaryjy we strategiki tehnologiýalara aýratyn üns berilýär, şeýle hem halkara standartlaryny ornaşdyrmak üçin patent standartlary barada maglumatlaryny seljermäge we döwlet we hususy YBI-leriň

³ Oýlap tapýş meselelerini çözmek teoriýasy (TRIZ) – tehniki gapmaga-garşylyklary tapmak we çözmek arkaly tehniki meseleleri we ulgamlary çözmek we kämilleşdirmek usullarynyň toplumu. Injener meselelerini çözmek amalynda we täze ideýalaryň peýda bolmagynda kanunalaýyklyklary tapmak synanyşygynda 40 mün patenti seljeren sowet injener-oýlap tapýjysy G. Altşuller tarapyndan işlenip çykarylan. OTMÇ üçin işleri G. Altşuller 1946-njy ýylda başlapdy, ilkinji neşir ol we R. Şapiro tarapyndan 1956-njy ýylda çykaryldy.

² Açar patent maglumatlary, meselem patentleriň klassifikasiýasy, kompaniýalar/ýurtlar boýunça patentleşdirmä meýilleri, gözleg işgärleri, sitirmek derejesi we tehnologiýalar barada jikme-jik maglumatlar.

ugurlaryny kesgitlemek üçin patent baradaky uly maglumatlary seljermäge bagyşlanýar. Syýasat halkara bilelikdäki barlaglarda patent baradaky uly maglumatlaryň ulanylyşyny giňeltmek, şeýle hem döwlet YBI-leriň ähli döwründe maýa goýumlaryň netijeliligini ýokarlandyrmakdan (mysal üçin barlaglaryň gaýtalanmagynyn öňüni almakdan) ybaratdyr.

Ikinji strategiýa senagat eýeçiligi ugurlarynda maglumat hyzmatlar pudagyny ösdürmek arkaly durnukly ekoulgamy döretmegi göz önünde tutýar. Koreý kompaniýalarynyň bazardaky täsirini artdyrmak maksatlary bilen hilli maglumatlara elýeterlilik giňeldiler we kompaniýalary döredilişinden başlap daşary ýurt bazaryna çykmaga çenli YBI, maýa goýum we satuw kanallaryna goldawy güýçlendirer. Anyk ugurlara gönükdirilen hünärmen kadrlary taýýarlamak üçin dürli bilim beriji programmalar durmuşa geçiriler.

Üçünji strategiýany durmuşa geçirmek döwründe KIPO El esasynda daýanyan analitik platformalary (ulgamlary) işläp taýýarlamaga kömek berer. Mundan başga-da, maglumatlara esaslanýan obýektiv syýasaty işläp taýýarlamak ministrlikler we edaralardan gelyän syýasat meselelerini seljermek haýyşlaryna çalt jogap bermek we şahslaşdyrylan maglumat bermek üçin KIPO-nyň analitik mümkinçiliklerini birleşdirmek arkaly has täsirli bolar. Munuň üçin platformany senagat eýeçiligi maglumatyny senagat we ykdysady maglumatlar bilen baglanyşdyrýan maglumat binýady bilen üpjün ederler. Şeýle hem degişli guramalara seljerme haýyş etmegi we ulanylyş mysallaryny paýlaşmegy ýeňilleşdirýän tor funksiýalary göz önünde tutulýar. Mundan başga-da, KIPO senagat tehnologiýalary ugurlarynda YBI-leri meýilleşdirende, şeýle hem kiçi we orta kärhanalaryň birleşmegine we öz aralarynda satyn alnlymagyna araçylyk etmekde senagat eýeçiligi baradaky maglumatlaryň ulanylyp bilinjekdigi üçin platformany öňe sürer.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20356&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

YBI netijelerine patentleri täjirleşdirmek

2025-nji ýylyň 14-nji ýanwarynda KIPO-nyň komissar Kim Wangi Koreýa Respublikasynyň kwant tehnologiýalary ugurlarynda bäsdeşlik ukypyny üpjün etmek meselelerini ara alyp maslahatlaşmak maksady bilen Koreýanyň standartlar we ylym boýunça ylmy-barlag instituty⁴ (KRIS) göreşdi.

Kwant tehnologiýasy Koreýa Respublikasynyň milli strategiki tehnologiýalarynyň biri bolup, soňky 10 ýylda (2013–2022-nji ýyllar) bu ugurdaky patent haýyşnamalarynyň sany ýylda ortaça takmynan 32% artyk görkezzen (2013-nji ýylda 15 haýyşnamadan 2022-nji ýylda 186-a çenli).

KRIS intellektual eýeçilik pribyly gaýtadan maýa goýmaga goldaw bermek (2021–2024-nji ýyllar) we patent analitikasyna goldaw bermek (2024-nji ýyl) taslama çekmek arkaly intellektual eýeçiligi ulanmakda we strategiýalary işläp taýýarlamakda uly kömek aldy. Birinji taslamanyň

maksady uniwersitetler we jemgyýetçilik guramalaryna degişli perspektiwaly patentleşdirilen tehnologiýalary täjirleşdirmegi goldamak, şeýle hem tehnologiýalary geçirmekden alnan girdejiň bir bölegini beýleki perspektiwaly patentleşdirilen tehnologiýalary täjirleşdirmäge gaýtadan maýa goýmak arkaly täsirli aýlawda döretmek boldy. Ikinji taslamanyň çäginde döwlet YBI-lerine patentleriň netijeliligini we ulanylyşynyň amatlylygyny ýokarlandyrmak maksatlary bilen uniwersitetler we jemgyýetçilik guramalarynyň patentlerine seljerme geçirilýär we zygiderli olary ulanmak strategiýasy işläp taýýarlanýar.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20374&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

Koreýa Respublikasynda emeli intellektiň ösüşi

Soňky döwürde El bilen robotlaryň bazary uly dil modelleri (UDM) we öykünme öwredilişi ýaly El tehnologiýalarynyň robotehnika tehnologiýalary bilen birleşmegi arkaly çalt artýar. Şeýle robotlaryň dünýä bazarynyň garaşylýan artmagyny ýylda 35,7% düzer – 2023-nji ýylda 10,9 trillion koreý wonyndan (7,8 milliard ABŞ dollary) 2032-nji ýylda 147,8 trillion koreý wonyna çenli (105,77 milliard ABŞ dollary).

KIPO-nyň analitik maglumatlaryna görä, El tehnologiýasy ulanylýan robotlar bilen baglanyşykly patent haýyşnamalarynyň sany IP5 edaralarynda (Koreýa, ABŞ, Hytaý, Ýeweropanyň Birleşigi we Ýaponiýa) 2012–2021-nji ýyllar döwründe ýylda ortaça 58,5% artdy we 2021-nji ýylda 1260-a ýetdi. Berlen haýyşnamalaryň sany boýunça birinji ýerde Hytaý durdy – 3313 haýyşnama (60%), ikinji ýerde 1367 haýyşnama (24,7%) bilen Koreýa, üçünji ýerde bolsa 446 haýyşnama (8,1%) bilen ABŞ durdy. Eger ortaça ýyllyk artmak tizligini göz önünde tutsak, emeli intellekt bilen robotlar ugurlarynda patent haýyşnamalarynyň sany boýunça Hytaý 59,7% bilen öňdebaryjylyk edýär, Koreýa bolsa 53,4% görkeziji bilen ikinji ýerde durýar.

Agzalan tehnologiýalaryň ulanylýan ugurlaryna seljerme geçirmek barada aýdylanda bolsa, robotlaryň bilim, güýmenje we lukmançylyk ugurlarynda ulanylýan dolandyryş tehnologiýasy birinji ýeri eýeledi – 53,6% (2962 haýyşnama). Ikinji ýerde robotlara obýektleri tanamaga we olar bilen işlemäge mümkinçilik berýän daşky gurşaw bilen täsirleşmek tehnologiýasy durdy – 33,8% (1869 haýyşnama), üçünji ähmiýeti boýunça hereketlendiriji dolandyrmak tehnologiýasyna, hususan-da öwreniş arkaly robotyň hereketlerini dolandyrýan tehnologiýasyna bolsa 12,6% (694 haýyşnama) degdi.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20369&sysCd=SCD02&aprchlId=BUT0000029>

Ekologiýa bilen baglanyşykly başlangyçlary goldamak

KIPO Koreýa Respublikasynyň Gurşaw Muhiti Ministrliги bilen hyzmatdaşlykda ýaşyl startap döredýär. KIPO-nyň döwlet patent tehnologiýalaryny ulanmak arkaly howanyň üýtgemegi bilen baglanyşykly tehnologiýalary ösdürmegi goldamak

⁴ Koreýanyň standartlar we ylym boýunça ylmy-barlag instituty – kwant tehnologiýalary pudagynda öňdebaryjy gurama – 2024-nji ýylda 20-kubitli kwant kompýuterini işläp taýýarlady, onuň adyndan kwant tehnologiýalary pudagynda 119 sany patent haýyşnamasy berildi.

taslamasyny işe giriznegi meýilleşdirilýär. Ekostartaplary goldamak taslamasy perspektiwaly startap kompaniýalaryny kesgitlemäge, şeýle hem ideýalary we tehnologiýalary kämilleşdirmegi goldamaga gönükdirilendir. Taslamalara gatnaşmak üçin saýlanan kompaniýalara prototipleriň önümçiligini maliýeleşdirmek we täjirleşdirmek, marketing, maslahat bermek (ýolbaşçylyk etmek), bazary seljermek we maýa goýum çekmek boýunça maslahatlar ugurlarynda kömek beriler.

2025-nji ýylda dört ugurda 180 dalaşgärden taslama gatnaşyjylaryny saýlamak meýilleşdirilýär: başlaýan telekeçiler, startap kompaniýalary, howanyň goragyna degişli intellektual eýeçilik bilen meşgullanýan kompaniýalar we ösmek deperde bolan startap kompaniýalar.

KIPO 2025-nji ýylda uglerod neýtral derejeli sekdorda ideýalary alyş-çalyş etmek we täjirleşdirmek boýunça goldaw taslamasynyň başlanmagyny yglan etdi. Uglerod neýtrallık ugurlarynda ideýalary söwdasyny we olary täjirleşdirmegi goldamak taslamasy aýk önümleriň ugurlarynda täzelikleri bolup, onuň kömegi bilen KIPO kompaniýalaryň howa goragyma degişli teklipl edilýän meselelerini çözmägiň ideýalaryny kesgitleýär (www.idearo.kr). Bu taslama iki ugra bölünýär: «Raýatlaryň gatnaşmagynda işläp taýýarlanan innowasiýa önümleri», onuň çäginde kiçi we orta kärhanalara we startaplara jemgyýetçiligiň teklipl edilýän ideýalaryny ulanmak bilen uglerod neýtral önümleri işläp taýýarlamakda goldaw berilýär, we «Hususy islegine esaslanýan innowasiýalar», onuň çäginde raýatlar, kiçi we orta kärhanalary we startaplar uly we orta kompaniýalaryň teklipl edilýän uglerod neýtral önümleriň meselelerini bilelikde çözüýärler.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?m enuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20365&sysCd=SCD02&aprchId=B UT0000029>

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?m enuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20370&sysCd=SCD02&aprchId=B UT0000029>

Koreý oýlap tapýşlaryny daşary ýurtlarda goramak taslamalarynyň işe girizilmegi gün tertibinde

2025-nji ýylda KIPO Koreýadan haryt eksport edýän kompaniýalar üçin daşary ýurtlarda intellektual eýeçiligi goramany höweslendirmek üçin 25 milliard won maýa goýar. Edara eksport meselelerine eýe bolan takmynan 100 kompaniýany saýlar we daşary ýurtlarda intellektual eýeçilik ugurlarynda jedelleriň dörmek töwekgelçiliginiň deslapky diaznozkasyny goşmak bilen toplumlaýyn strategiki maslahat beriş üpjün eder. Şeýle hem KIPO-nyň meýilnamalarynda internetde galp önümleriň ýaýramagynyň önüni almak üçin EI tehnologiýasyny ulanmak bar.

Bu işleriň çäginde aşakdaky taslamalar yglan edildi. «Export Challenge Company IP Risk Response Enhancement Project» taslamasy intellektual eýeçilik ugurlarynda jedelleriň dörmek töwekgelçiliginiň önünden çykyp diaznozkasyny üpjün etmeli. Şeýle hem ol töwekgelçilik faktorlaryny aradan aýyrmagyň toplumlaýyn strategiýalary boýunça maslahat

bermegiň göz önünde tutýar. Taslamanyň salgylanýan topary – eksport görkezijileri ýok ýa-da 100 müň ABŞ dollaryndan az bahada önüm eksport edýän kiçi we orta kärhanalary, şeýle hem hökümetden eksport satuw kanallaryna goldaw alan kärhanalary.

Daşary ýurtlarda internetde galp önümleriň satuwynyň önüni almak goldaw taslamasynyň çäginde galp harytlary ýaýradýan takmynan 200 müň saýty petiklemek meýilleşdirilýär.

K-Brand marklary baradaky jedeller boýunça jogap strategiýasyny goldamak taslamasy koreý kompaniýalaryna daşary ýurtlarda galp önümleriň ýaýramagy we haryt nyşanlarynyň ynsapsyz ulanylyşy bilen baglanyşykly kazyýet işjeňliginiň meselelerini çözmekde kömek bermäge gönükdirilendir.

Patent jedelleri boýunça jogap strategiýasyny goldamak taslamasy takmynan 250 kompaniýa goldaw bermegi maksat edinendir. Aýratyn, kiçi we orta kärhanalara, şeýle hem milli strategiki tehnologiýa sektoryň kompaniýalaryna saýlamak prosesinde olara iň ýokary bal (5 bal) bermek arkaly ileri tutulýan goldaw beriler. Mundan başga-da, kiçi we orta kärhanalaryň üpjün ediliş prosesinde patent kepilliginiň berilmegi talap edilýän ýagdaýlarda ýa-da patent jedeli döraninde we patent kepilligi⁵ yerine ýetirilende 100 million wona çenli goldaw çaltlaşdyrylan amal çäginde berilýär.

Intellektual eýeçilik ugurlarynda konsalting we hukuk hyzmatlaryny bermek üçin 8 ýurtda 10 daşary ýurt intellektual eýeçilik merkezi işleýär.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?m enuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20422&sysCd=SCD02&aprchId=B UT0000029>

Koreýa Respublikasynda Milli biokomitet döredildi

2025-nji ýylyň 23-nji ýanwarynda Seul biohubynda milli biosityasaty işläp taýýarlamagyň utgaşdyryjy merkezi bolan Milli biokomitetiň açylyş dabarasy geçirildi. Konferensiýada şeýle hem Koreýa Respublikasyny dünýädäki baş sany uly biodöwletleýin arasynda öňe sürmegi göz önünde tutýan milli strategiýa hödürlendi.

Milli biologiki komitetiň düzümine 24 bilermen we 12 wezipeli agza girýär, olaryň arasynda ylym we tehnologiýalar, oba hojalygy, azyk önümleri we oba sebitleriniň işleri, senagat we hal-ýagdaýyň ministri, Milli aňtaw hyzmatynyň müdiri, Azyk önümleriniň we dermanlaryň howpsuzlygy ministrligi komissar, Koreý keselleriniň gözegçiligi we önüni almak agentligi komissary bar. Biokomitetiň döredilmegiň maksady degişli guramalar tarapyndan aýratynlykda öňe sürülýän syýasatlary birleşdirmek we saglygy goramak, lukmançylyk hyzmaty, azyk önümleri, energetika ýaly biologiýa bilen baglanyşykly ähli ugurlarda döwlet we hususy sektorlaryň mümkinçiliklerini berkitmek boldy.

⁵ Patent kepilligi – belli bir önümiň ýa-da tehnologiýanyň başga bir adamyň patentini bozmaýandygyna kepillik berýän şertnama düzgüni. Eger önüm patent bilen bagly meseläni döredýän bolsa, kompaniýa tutuş jogapkärçiligi öz üstüne alýar.

Birinji mejlisiň dowamynda ähli ministrlükler tarapyndan bilelikde taýýarlanan Koreýa Respublikasynyň biotransformasiýa Strategiýasy hödürlendi, onda Koreýada bioindustriýany transformasiýa etmek üçin infrastruktura, YBI we senagat ugurlarynda innowasiýalar boýunça esasy wezipeler kesgitlenildi. Infrastruktury transformasiýa etmegiň wezipelerine koreý nusgasyndaky bioklaster döretmek (2030-njy ýyla çenli), milli biohowpsuzlyk strategiýasyny işläp taýýarlamak we biomedisin ugurlarynda 110 müň hünärmeniň okatmagyna kömek etmek (2027-nji ýyla çenli), şeýle hem esasy pudaklar boýunça ýöriteleşdirilen aspiranturalary döretmek girýär. Mundan başga-da, daşary ýurt alymlaryň çekmek we koreý barlagçylarynyň daşary ýurt komandirowka we okuwlarynyň programalaryny giňeltmek arkaly dünýä bäsdeşlik ukrybyny güýçlendirmek meýilleşdirilýär.

YBI we innowasiýa transformasiýasy ugurlarynda biotehnologiýalar we beýleki ugurlardan tehnologiýalaryň birleşmegi arkaly innowasiýalary tizleşdirmek wezipesi goýuldy, bu wagt we maliýe çykdajylaryny azaltmaga mümkinçilik berer. Synag taslamasy hökmünde 15 döwlet ylmy-barlag instituty üçin biologiýa ugurlarynda maglumatlaryň doly açylmagyny üpjün etmek meýilleşdirilýär, geljekde bolsa ähli döwlet sektory üçin. Milli biologiki komitetiň töwereginde döwlet we hususy mümkinçilikleri birleşdirjek we ministrlükler, döwlet we hususy sektorlar, döwlet edaralary we halkara guramalar arasynda hyzmatdaşlygy berkitjek agzybir hyzmatdaşlyk ulgamy dörediler.

Pudagy transformasiýa etmegiň çäginde beýleki meseleler bilen birlikde biotehnologiýalary täjirleşdirmek bilen meşgullanýan kompaniýalaryň ösmegini tizleşdirmek we has uly bazarlara çykmak, şeýle hem zerur maliýeleşdirmegi goldamak, hususy maýa goýumlary işjeňleşdirmek we biokärhanalaryň ösmegi tapgyrynda korporativ ösmek mümkinçiliklerini berkitmek meýilleşdirilýär. İlkbaşdaky maýa goýumlary goldamak we kompaniýalaryň möçberini giňeltmek üçin 1 trillion koreý wonundan gowrak megafondlar dörediler, şeýle hem ýeňil göterim mukdarlary we giňeldilen karzlar çäkleri ýaly syýasat maliýeleşdirmesi we söwda ätiyaçlandyryş goldawyny giňeldiler.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20389&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Kazyýet işjeňliginiň ýerine araçylyk we patent kazyýet işjeňliginiň sanly ulgamy

Intellectual eýeçilik ugurlarynda kazyýet-arbitraj baglanyşyk ulgamyny durmuşa geçirýän kazyýetler Seul we Suwondan daşarda giňeldiler we Tejon okrug kazyýetine girdiler. 2024-nji ýylyň 24-nji dekabrynda KIPO we Tejon okrug kazyýeti Tejon okrug kazyýetinde kazyýet we araçylyk⁶ arasynda baglanyşyk ulgamyny ornaşdyrmak barada iş ylalaşygyny gol çekmegi ygylan etdiler. Bu ylalaşygyň kömegi bilen Senagat Eýeçilik Hukuklary boýunça Jedelleri Çözmek Komiteti koreý

kazyýetlerinde garalyan intellektual eýeçilik hukuklary bilen baglanyşykly işleri çalt çözmegi goldamak üçin esas dörettdi.

Iş Senagat Eýeçilik Hukuklary boýunça Jedeller Araçylyk Komitetine iberilende jedeli çözmegiň ortaça möhleti takmynan üç aý bolýar, şol bir wagtyň özünde taraplar goşmaça çykdajy çekmezler.

2024-nji ýylda Intellectual Eýeçilik Kazyýetiniň we Apellýasiýa Komissiyanyň (IPTAB) 25 ýyllygy bellendi. IPTAB öz işini kämilleşdirýär. Şeýlelik bilen, 2025-nji ýylyň ýanwaryndan başlap oýlap tapyşlar we senagat nusgalary üçin patentleriň berilmegindäki gijikmeleriň önüni almak maksatlary bilen IPTAB işleri bilermene diňe goşmaça seljerme zerur bolan ýagdaýda, mysal üçin seljerme tapgyrynda garalmaýan soraglar bolan ýagdaýda ýa-da ret etmegiň täze sebäpleri tapylan ýagdaýda yzyna iberýär. Şeýlelik bilen, ret etmek karary boýunça şikâyat kabul edilýän ýagdaýlarda haýyşnamaçy oýlap tapyş ýa-da senagat nusgasy patentini bir-iki aý ir alyp biler, sebäbi bilermen berlen kararyň esasynda göni hasaba almak kararynyň kabul eder.

2024-nji ýylyň dekabrynda KIPO patent kazyýet işjeňliginiň sanly ulgamynyň işe başlamagyny ygylan etdi. Ulgam emeli intellekt bilen kararlary kabul etmegiň usulyny awtomatlaşdyrmak ýaly içerki dolandyryşyň netijeliligini ýokarlandyrmagyň dört wezipesinden we döwlet hyzmatynyň ulgamyny gowulaşdyrmagyň bir wezipesinden ybaratdyr. Bu ulgamyň ulanyjylara öz ähli patent jedelleriň gözegçilik etmek mümkinçiligini üpjün etjekdigine garaşylýar. Mundan başga-da, ykjam habarnamalaryň hyzmaty ornaşdyryldy: indi habarnama diňe onlaýn ýagdaýda däl, eýsem poçta bilen hem alyp bolýar. Şeýle hem EI we optiki nyşanlary tanamak (OCR) ulanmak bilen kazyýet amallarynyň awtomatlaşdyrylyşy giňeldi. Karar bermegiň wagtyny gysgaltmak maksatlary bilen ulgama 80 goşmaça esasy kazyýet resminamalarynyň görnüşi we 18 ret etmegiň sebäbi goşuldy, kazyýet resminamalaryndan we berkidilen şekillerden zerur maglumatlar awtomatiki usulda çykarylyp barlandy. Taslama üç ýylyň dowamynda (2023–2025-nji ýyllar) durmuşa geçiriler.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20361&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20366&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20358&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Sebitara intellektual eýeçilik merkezleriniň ösdürilişi

Günorta Koreýanyň 28 sebitinde intellektual eýeçilik merkezleri işleýär – kiçi we orta biznes eýelerine kömek berýän we intellektual eýeçiligiň esasynda startaplary we eksporty goldamak taslamalaryny durmuşa geçirýän ýöriteleşdirilen guramalar. 2024-nji ýylda sebitara intellektual eýeçilik merkezleri 819 kiçi we orta kärhana daşary ýurt patent hukuklaryny almakda goldaw berdiler, bu

⁶ Kazyýetiň seretmeginde bar bolan işleri, işläp taýýarlamak üçin daşky hünärmen araçy agentstwa iberýän ulgam.

eksportyň 187,4 milliard won artmagyna getirdi, şeýle hem 601 startapa intellektual eýeçiligi dolandyrmak boýunça maslahatlar berdiler, bu 1178 täze iş ýeriniň döredilmegine kömek etdi.

Çeşme:

KIPO: saýt. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20423&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Ýaponiýa

Ýaponiýa, Hytaý we Koreýa Respublikasynyň kazyýet ulgamlarynyň bilelikdäki barlagy barada täze hasabat neşir edildi

Kazyýet işjeňligi we apellyasiýa ugurlarynda Bilelikdäki Bilermen Topary (JEGTA) ilkinji gezek 2013-nji ýylda Ýaponiýanyň Patent Edarasynyň (JPO), CNIPA we KIPO hyzmatdaşlygyny ösdürmäge, maglumat alyş-çalyşyna we tejribelerini seljermäge kömek etmek maksady bilen ýygandy. Şol döwürden bäri üç edara bilelikde kazyýet işjeňligi we apellyasiýa önümçiliginiň ulgamlary we tejribelerine deňeşdirme barlaglaryny geçirýärler.

2025-nji ýylyň ýanwarynda JPO, CNIPA we KIPO «Patent berlenden soň düzedişler (üýtgeşmeler) girizmek ölçegleriniň we

şeýle ölçegleriň funksiýalarynyň deňeşdirme barlagy» atly täze hasabat neşir etdiler. Hasabat şu salgyda elýeterlidir: https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/gaiyo/ai/ai_shutsugan_chosa.html. Ýokarda agzalan üç ýurduň wekilleri bu hasabatlaryň ulanyjlara kazyýet işjeňligi tejribesi we apellyasiýa amalynyň dürli garayşlaryny has gowy düşünmäge kömek etjekdigine umyt edýärler. 2025-nji ýylyň ýanwarynda Ýaponiýanyň Patent Edarasy (JPO), CNIPA we KIPO «Patent berlenden soň düzedişler (üýtgeşmeler) girizmek ölçegleriniň we şeýle ölçegleriň funksiýalarynyň deňeşdirme barlagy» atly täze hasabat neşir etdiler.

Çeşme:

JPO: saýt. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/nityukan/090502.html>

Taýwan (HHR)

TIPO-nyň statistiki maglumatlary

2024-nji ýylda Taýwanyň Intellektual Eýeçilik boýunça Edarasy (TIPO) jemi 72 742 patent haýyşnama aldy, bu 2023-nji ýylyň görkezijilerine takmynan deň. Şol bir wagtyň özünde oýlap tapyşa patent bermek üçin haýyşnamalaryň sany (50 823) birneme azaldy, peýdaly model (14 559) we senagat nusgasy (7360) üçin patentleri bermek haýyşnamalarynyň sany artdy. Haryt nyşany hasaba almak üçin haýyşnamalaryň sany (90 341) ýuwaş-ýuwaşdan azaldy. Seljerme barada aýdylanda bolsa, haýyşnama boýunça ilkinji hereket edilenden bäri garamagyň ortaça möhleti oýlap tapyşa patent bermek haýyşnamalary üçin 8,4 aý we haryt nyşany hasaba almak haýyşnamalary üçin 6,1 aý düzdi.

Ýerli ýaşajylylar tarapyndan berlen oýlap tapyşlara patent bermek haýyşnamalarynyň sany (19 586) 0,2% azaldy, şol bir wagtyň özünde peýdaly modeller üçin haýyşnamalaryň sany (13 341) ownuk-uşak, 0,2% artdy. Haýyşnamaçylaryň görnüşleri boýunça bölünişikte senagat kärhanalary tarapyndan berlen oýlap tapyşlara patentler üçin haýyşnamalaryň sany 1% azaldy, ýöne peýdaly modeller üçin haýyşnamalaryň sany 3% artdy, bu patent portfelleriniň strategiýalarynyň dürüligini görkezýär. Taýwanyň uniwersitetleri we ylmy-barlag institutlary tarapyndan berlen oýlap tapyşlara patentler üçin haýyşnamalaryň sany 3–8% artdy, peýdaly modeller üçin bolsa 13–57% artdy.

Daşary ýurt oýlap tapyşlara patent bermek haýyşnamalarynyň sany (31 237) bary-ýogy 0,1% ösdi. Haýyşnamaçy ýurtlar boýunça bölünişik Ýaponiýanyň öňdebaryjylykda galýandygyny görkezýär (12 307 haýyşnama), onuň zyzndan ABŞ (6817 haýyşnama), materik Hytaý (3472 haýyşnama), Koreýa

Respublikasy (3365 haýyşnama) we Germaniýa (1035 haýyşnama) gelýär.

Ýerli däl ýaşajylylar tarapyndan berlen senagat nusgasynda patent bermek haýyşnamalarynyň sany 4% artdy we 4022 haýyşnama düzdi. Öňdebaryjy Ýaponiýa boldy (880 haýyşnama), ikinji ýerde ABŞ durdy (772 haýyşnama), olaryň zyzndan materik Hytaý (755 haýyşnama), Şweýsariýa (370 haýyşnama) we Germaniýa (241 haýyşnama) gelýär.

Haryt nyşany hasaba almak üçin haýyşnamalaryň sany 90 341 düzdi (haýyşnamalar 112 534 synpy öz içine aldy –

2025-nji ýylyň ýanwarynda JPO, CNIPA we KIPO «Patent berlenden soň düzedişler (üýtgeşmeler) girizmek ölçegleriniň we şeýle ölçegleriň funksiýalarynyň deňeşdirme barlagy» atly täze hasabat neşir etdiler.

öňki ýyla garanyňda 2% az), bu öňki ýyla garanyňda 1% az, bu 2023-nji ýyldaky azalmadan (–3%) az azalma. Bellenenler ýaly, ýerli ýaşajylylaryň haýyşnamalarynyň sany 4% azaldy (69 386 haýyşnama), şol bir wagtyň özünde ýerli däl ýaşajylylaryň haýyşnamalarynyň sany 7% artdy (20 955 haýyşnama).

Haryt nyşanlary üçin haýyşnama beren baş sany iň uly ýurduň (sebitiň) arasynda materik Hytaý öňdebaryjylyk

edýär (5624 haýyşnama), ikinji ýerde Ýaponiýa durýar (3397 haýyşnama), zygiderli ABŞ (2822 haýyşnama), Günorta Koreýa (1919 haýyşnama) we Gonkong (1227 haýyşnama) gelýär.

Ýerli ýaşajylaryň haryt nyşany hasaba almak haýyşnamalary esasan 35-nji synpda (mahabat; biznes dolandyryş) berildi (13 407 haýyşnama). Iň uly 10 synpyň arasynda 3-nji (kosmetika we hajathana esbaplary), 5-nji (farmasewt serişdeleri) we 42-nji (ylmy-tehniki hyzmatlar) synplar –0,3% (otrisatel ösüş) den 2,2% çenli artmak tizligini görkezdi, şol bir wagtyň özünde beýleki synplarda berlen haýyşnamalaryň sany 1,8–10,6% azaldy.

Ýerli däl ýaşajylaryň haryt nyşany hasaba almak haýyşnamalaryndan iň köpi 9-njy synpda (kompýuterler we tehnologiýalar) berildi (3848 haýyşnama). Top-10-a giren synplaryň arasynda 3-nji (kosmetika we hajathana esbaplary), 25-nji (egin-eşik, aýakgap, kellebaş eşikler) we 18-nji (deri we onuň taklitleri, goş-gabylyar) 12,2–15,4% çäklerinde iki sanly artmany görkezdi, şol bir wagtyň özünde 5-nji (farmasewt) we 42-nji (ylmy-tehniki we tehnologiýa hyzmatlar) synplarda haýyşnama bermek degişlilikde 3,7% we 9,8% azaldy.

TIPO bermek prosesini tizleşdirmek arkaly patent haýyşnamalaryny we haryt nyşanlary haýyşnamalaryny seljermek hiline we netijeliligini optimizirlemäge ymtylýar. Netijede 2024-nji ýylda oýlap tapyşa patent bermek haýyşnamalaryny garamagyň ortaça möhleti 8,4 aý boldy, bu 2023-nji ýyly garanyňda 0,5 aý az. Garalyşda duran haýyşnamalaryň sany 52 712 düzdi. Haryt nyşanlary haýyşnamalary üçin garamagyň ortaça möhleti 0,1 aý azaldy we 6,1 aý düzdi. Garalyşda duran haýyşnamalaryň sany 52 860-a çenli azaldy.

Çeşme:

TIPO: saýt. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-997184-dff18-2.html>

Çalt seljerme programmalarynyň habarlary

2025-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan başlap startaplar üçin oňyn patent seljermegiň täzeden gözden geçirilen synag programmasy güýje girýär, onuň maksady milli baýraklary alan ýa-da TIPO tarapyndan maliýeleşdirilýän programmalara gatnaşan startaplara haýyşnama berlenden soň dört aýyň içinde patent almaga mümkinçilik bermek we şeýlelik bilen pudakda bäsdeşlik artykmaçlyklaryny berkitmek boldy. Saýlamak ölçegleri giňeldildi: indi programma gatnaşyjylarynyň arasynda soňky iki ýylda milli baýraklary alan innowasiýa ylmy-barlag mümkinçiliklerine eýe bolan kompaniýalar, şeýle hem TIPO tarapyndan ygtyýar berlen guramalar tarapyndan dolandyrylýan kompaniýalar bar.

Senagat nusgasyna patent bermek haýyşnamalaryny çalt seljermek synag programmasy 2026-njy ýylyň 31-nji dekabryna çenli uzaldyldy. Programmanyň çäginde haýyşnamaçylar TIPO-nyň deslapky seljerme başlady barada habarnama alandan we edaranyň ilkinji kararyny alandan arasynda çalt seljerme üçin haýyşnama berip bilerler. Synag döwrüniň dowamynda bu programma boýunça töleg alynmaz.

Programmanyň gatnaşyjysy bolmak üçin üçünji şahslaryň dizaýny täjirlik maksatlarynda ulanyandygyny tassyklaýan resminamalary (önüm kataloglary, döwürleýin neşirlerdäki

makalalar we ş.m.) bermeli we üçünji tarapyň maglumatlaryny görkezmeli. Mundan başga-da, dizaýn abraýly baýraklar bilen bellenişmeli. Şol bir wagtyň özünde, programmanyň şertlerine görä, her startap ýylda üçden köp däl haýyşnama berip bilýär. Programma gatnaşmaga hukugy bolan startaplar kompaniýalar kanuny ýa-da degişli daşary ýurt kanunlaryna laýyklykda sekiz ýyldan az wagtdan bäri döredilen kompaniýalar bolmaly. Döredilme döwri kompaniýanyň hasaba alynma senesinden senagat nusgasyna patent bermek üçin haýyşnama berlýän senä çenli hasaplanýar. Eger ilerilik talap edilse, hasaplama iň irki ilerilik senesine esaslanýar. Daşary ýurt kompaniýalary esaslandyryş senesiniň tassyklanmagyny hytaý diline terjimesi bilen bilelikde bermeli.

Çeşmeler:

TIPO: saýt. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/nityukan/090502>.

TIPO: saýt. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993279-d338c-2.html>

TIPO: saýt. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993278-e8d08-2.html>

Ulanyjylaryň amatlylygy – TIPO-nyň ileri tutulýan ugry

Ykjam telefon bilen goşmak bilen amatlylygyny ýokarlandyrmak maksatlary bilen TIPO ýönekeýleşdirilen we giňeldilen gözleg rejimleri bolan täze haryt nyşanlary gözleg ulgamyny işe girizdi, bu dürli ulanyjy toparlarynyň isleglerini kanagatlandyrdy. Mundan başga-da, täze ulgamda 1000-e çenli gözleg netijesi görkeziler, bu gözleg haýyşynyň çäkleriniň daralmagyny boldurmaz.

Haýyşnamaçylara patent bermek we haryt nyşany hasaba almak haýyşnama resminamalaryna üýtgeşmeler girizmek amalyňy ýeňilleşdirmek, şeýle hem haýyşnamaçylar bilen TIPO arasynda hatlaşygy azaltmak üçin edara TIPONet platformasynda elýeterli onlaýn hyzmatlaryň sanawyny giňeldi. 2024-nji ýylyň 15-nji oktyabryndan başlap haýyşnamaçylar öz wekillerini çalyşmak üçin platformany ulanyp bilerler. TIPONet-e girenden soň haýyşnamaçylar ýa-da olaryň patent wekilleri işdäki esasy maglumatlary üýtgetmek üçin «Patent üçin haýyşnama bermek / Onlaýn üýtgetmek» funksiýasyny saýlap bilerler, şol sanda haýyşnamaçynyň wekiliniň hytaý we iňlis dillerindäki adyny, haýyşnamaçy we onuň patent wekili barada hytaý we iňlis dillerindäki maglumatlary, telefon belgisini we elektron poçta salgysy.

Onlaýn berlen senagat nusgasy hasaba almak haýyşnamalary bilen işi tizleşdirmek üçin TIPO web-gönükdirilen ulgamy işe girizdi. Ulgamda täze haýyşnamalar bermek, gaýtadan seljerme, haýyşnama üýtgetmek, karara gaýtadan syn etmek haýyşyny bermek, patent bermek, töleg tölemek, bilermeniniň netijä jogap bermek, patent bermekden yüz öwürmek, yza süýşürme barada haýyşna bermek, şeýle hem senagat nusgasyna ýa-da emele gelen senagat nusgasyna patent hukuklaryny tabşyrmak ýaly giň funksiýalar bar. Ulanyjylara mundan beýläk garaşsyz gural serişdelerini gurmak gerek däl, sebäbi ulgam brauzeriň üsti bilen elýeterlidir we kros-plattforma funksiýasyny goldaýar.

2021-nji ýyldan başlap TIPO IP Info Cloud bulutyny ösdürýär. Bu başlangyç umumy elýeterli buluduň infrastrukturasyňy ulanmak bilen ýokary elýeterlilik we ölçeglilik bolan bulut hyzmatlarynyň platformasyny döretmäge gönükdirilendir. 2024-nji ýylda pudak patent bilimi platformasynyň (Industry Patent Knowledge Platform) web-saýty üstünlikli buluda geçirildi we synag ulanyşy üçin elýeterlidir.

Platformanyň ulanyjy interfeýsi kompýuterden we ykjam telefondan işlemegi birmeňzeşleşdirmek üçin optimizirlenildi. Ulanyjylar patent resminamalary, bilermenleriň makalalary, intellektual eýeçilik ugurlaryndaky soňky habarlar, dürli ýurtlaryň patent ulgamlary barada maglumatlar we alymlar tarapyndan taýýarlanan analitik materiallar ýaly çeşmelere aňsat girip bilerler.

Çeşmeler:

TIPO: saýt. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-985628-d213e-2.html>

TIPO: saýt. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-985629-f2e5b-2.html>

TIPO: saýt. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993277-2e707-2.html>

TIPO: saýt. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993283-44de8-2.html>

Awtor hakynda maglumat

Anastasiya Aleksandrowna Lomakina, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-nyň Ylmy işleri guramak merkeziniň kiçi ylmy işgäri (Moskwa, Berezhkowskaya köç., j. 30, korpus 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-kod: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Information about the author

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-code: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Awtor bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýär.

The author declares no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi 07.03.2025

Neşir edilmäge kabul edilen senesi 11.03.2025

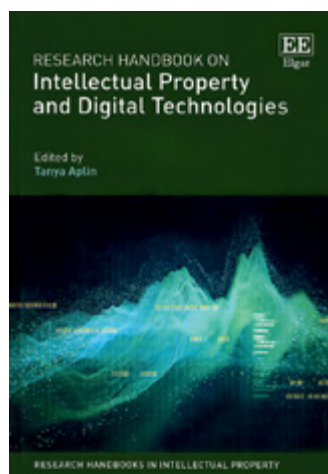
6

BPTK (Bütünrossiýa patent-tehniki kitpahana) X-FAÝLLARY

EDN <https://elibrary.ru/shhypl>

BPTK GAZNASYNDAN AÝRATYN MATERIALLAR

Ylym we tehnika çalt ösýär! Sanly tehnologiýalar we emeli intellekt durmuşymyzyň aýrylmaz bölegi boldy. Aşakda hödürlenen neşirlerde bu üstünlikler intellektual eýeçilik hukugynyň nukdaýnazaryndan garalýar. Şeýle hem Ýeňşiň 80 ýyllygy ýylynda okyjylara Ý. E. Maksarewyň durmuşy barada kitaby hödürleýäris – konstruktor, Ural tank zawodynyň müdiri, döwlet işgäri, 17 ýyl dowamynda Federal Intellektual Eýeçilik Hyzmatynyň öňdenji bolan SSSR Oýlap Tapyşlar we Açyşlar Boýunça Döwlet Komitetiniň ýolbaşçysy bolup işledi.

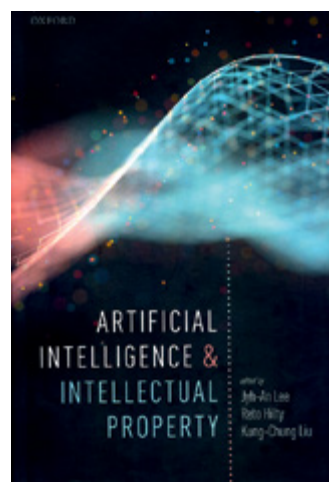
Sanly tehnologiýalaryň ösmegi bilen aýratyn hukuklary goramak ugurlarynda täze kynçylyklar ýüze çykýar. Bu ylmy makalalaryň ýygynynda awtorlar dürli sanly hadysalary belli bir intellektual eýeçilik hukugynyň (IE) prizması arkaly, şol sanda halkara hukugy, EwB we ABŞ kanunçylygy nukdaýnazaryndan garaýarlar. Uly maglumatlar, emeli

intellekt, akym geçiriş, programma üpjünçiligi, maglumat binýatlary, ulanyjy mazmuny, köpçülikleýin sanlaşdyrmak, metataglar, açar sözler we 3D-çap dahil IE-e täsir edýän birnäçe açar tehnologiýalaryň seljermeleri getirilýär. Internet ulanmak we hukuklary bozmak ýagdaýynda bäsdeşlik we hukuk ulanmak meseleleri garalýar. Neşir IE ugurlarynda barlagçylar we bu ugurdaky çekişmeler we öňdebaryjy ideýalar barada bilmek isleýän amaly hukuk hünärmenleri üçin peýdaly bolar..

Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies: maglumat neşiri / ed. T. Aplin. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020. – 593 p. – (Research Handbooks in Intellectual Property).

Intellektual eýeçilik we sanly tehnologiýalar boýunça barlaglar gollanmasy.

Şifr: 2.020; R45

Emeli intellekt (EI) häzirki zaman biznes gurşawynda hemme ýerde bar boldy: saglygy goramak hyzmatlaryndaky çatbotlardan peýdaly maglumat döretmegiň dürli ýollaryna çenli. EI döredijilik we innowasiýa proseslerini optimizirmek üçin has giň ulanylýan wagty, ony önümlere, hyzmatlara we beýleki amalara integrasiýa etmek

hukugyň ähli ugurlarynda möhüm soraglary goýýar. IE we EI arasynda tehnologi, işewür we ykdysady kontekstde baglanyşyklaryň seljermesi, Awstraliýa, Hytaý, Ýaponiýa, Beýik Britaniýa, ABŞ we EwB mysalynda dürli ýurisdiksiýalarda hukuk üýtgeşmeleri hödürleýär.

Neşirde EI tehnologiýasynyň perspektiwalarynyň giň şekili, onuň IE-iň dürli görnüşleri, IE dolandyryş, programma üpjünçiligi we maglumatlar bilen täsirleşmesi açylýar, şeýle hem innowasiýa syýasatyna EI-iň jemgyýetçilik-ykdysady täsiri we ahyrynda EI-iň hukuk şahslygy hökmünde işjeňliginiň meselesi garalýar.

Artificial Intelligence & Intellectual Property / editors: Jyh-An Lee, Reto M. Hilty, Kung-Chung Liu. – Oxford: Oxford University Press, 2021. – xii, 449 p.

Emeli intellekt we intellektual eýeçilik.

Şifr: 8.012; A81

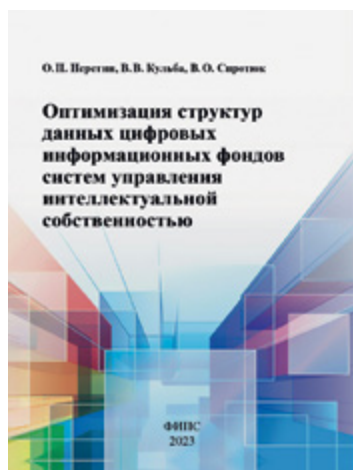
Monografiýada häzirkî döwür şertlerinde internetiň, täze maglumat tehnologiýalarynyň, emeli intellektiň, genom tehnologiýalarynyň ösmegi bilen baglanyşykly intellektual işjeňligiň netijelerine hukuk goragyny bermek meseleleri garalýar. Awtorlar intellektual eýeçilik kanunçylygyny üýtgetmek we ösdürmek ugurlaryndaky mejillere häsiýetnama berýärler,

sanly giňişlikde döwlet suverenitiniň täsirini suratlandyrlar, Beýik Britaniýa, ABŞ, Ýaponiýa, Fransiýa, Hytaýda Internet torundaky intellektual eýeçilik obýektlerini goramagyň milli kadalaşdyryş tejribesine seljerme geçirýärler, şeýle hem patent goragy bilen jemgyýetçilik bähbitleriniň arasynda deňagramlylygy üpjün etmek barada pikir ýöredýärler.

Neşir alymlar, mugallymlar, aspirantlar, hukuk ýokary oku jaýlarynyň talyplaryna we intellektual eýeçilik meseleleri bilen gyzyklanýan ähli adamlara salgylanýar.

Morgunowa, E. A. Täze tehnologiýalaryň ösmek şertlerinde intellektual eýeçilik hukuky: monografiýa / E. A. Morgunowa, B. A. Şahnazarow; O. E. Kutafiniň adyndaky Moskwa Döwlet Hukuk Uniwersiteti. – Moskwa: Norma: INFRA-M, 2023. – 150 s.

Şifr: 2.020.7; M 79

Monografiýada intellektual eýeçiligiň sanly maglumat gaznaýlarynyň (SİMIG) emele gelmek we ösmek aýratynlyklary, olaryň maksatlary we wezipeleri, olary döretmäge goýulýan talaplar, şeýle hem SİMIG-iň patent we ylmy-tehniki maglumat binýadyny taslama etmek, işläp taýýarlamak, goldamak we ösdürmegiň

aýratynlyklary garalýar. Awtorlar SİMIG-iň mowzuklaýyn MB-leriň optimal gurluşlaryny taslama etmek usullaryny öwrenýärler, hiline dolandyrmak, maglumat howpsuzlygyny we maglumatlaryň goragyny üpjün etmäge seljerme geçirýärler. Intellektual eýeçiligi dolandyrmak ulgamlarynyň täsirli sanly maglumat gaznaýlaryny gurmagyň usulyýeti teklipl edilýär. Neşiriň sahypalarynda Ýewraziýa patent guramasynyň SİMIG-ini emele getirmek we ösdürmek wezipelerini çözmekde işläp taýýarlanan usulyýetiň amaly ulanmak tejribesi hödürlenýär.

Neretin, O. P. Intellektual eýeçiligi dolandyrmak ulgamlarynyň sanly maglumat gaznaýlarynyň maglumat gurluşlaryny optimizirlemek / O. P. Neretin, W. W. Kulba, W. O. Sirotjuk; G. P. Iwliwiniň umumy we ylmy redaksiýasy astynda. – Moskwa: SEFI, 2023. – 259 s. – Bibliogr.: S. 256–259.

Şifr: 8.008; H 54

Uruş günlerinde tank zawodynyň poligonunda täze modeli synag edýärdiler we gatnaşyjylaryň birinde zirhyň belli bir kalibrdaky topa garşy durup bilerjekdigine şübhe döräp. Şonda zawod müdiri Ýuriý Ewgenyewiç Maksarew söweş maşynasynyň ýanyna ugradyp we tanka söweş snaryadlary bilen iki atlymäge tabşyryp, lük

içinde gizlendi.

Ý. E. Maksarew öz ýurdumyzyň tank gurluşynyň başlangyjynda durdy, meşhur T-34 tankynyň öndürilýän Ural tank zawodunyň müdiri boldy. Watana hyzmatlaryna görä ordenler we medallar bilen, şol sanda ajaýyp harby operasiýalary geçirmegi üçin serkerdeler mynasyp görýän Kutuzowyň II derejeli ordeni we Suworowyň I derejeli ordeni bilen sylaglandy.

17 ýyl dowamynda Rospatentiň öňdenji bolan SSSR Oýlap Tapyşlar we Açyşlar Boýunça Döwlet Komitetiniň ýolbaşçysy bolup işledi.

Durmuşynyň gysgaça ýyl ýazgysy: Ý. E. Maksarewiniň dünýä imeginiň 100 ýyllygynyň mynasybetine. – Moskwa, 2003. – 27 s.

Şifr: 4000.1; K 78

7 KITAP TEKJESI

Çykyşlaryň ýygındysynyň mazmuny

Conference proceedings abstract

EDN: <https://elibrary.ru/tbhxbp>**«Intellectual eýeçilik – innowasiýaly ykdysadyýetiň esasy: ylmy-tehnologiki ösüşiň ileri tutulýan ugurlary we mehanizmleri»**

Rospatentiň XXVIII Halkara ylmy-amaly konferensiyasynyň çykyşlarynyň ýygındysy

Ylmy redaktor: O. P. Neretin

Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň Neşirýaty

“Intellectual property is the basis of an innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development”

Conference proceedings of the XXVIII International Scientific and Practical Conference of Rospatent

Science editor: O. P. Neretin

Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

2024-nji ýylyň 8–9-njy oktýabrynda Intellectual eýeçiligiň federal gullugy (Rospatent) «Intellectual eýeçilik – innowasiýaly ykdysadyýetiň esasy: ylmy-tehnologiki ösüşiň ileri tutulýan ugurlary we mehanizmleri» atly XXVIII Halkara ylmy-amaly konferensiyany geçirdi, onuň netijeleri boýunça hünärmen jemgyýet üçin möhüm mowzuklarda, şol sanda SEFI-de geçirilýän ylmy-barlag işleriniň materiallaryna esaslanýan çykyşlary birleşdirýän ýygındy çykarylýp.

Çykyşlaryň mowzuklary teoriýa we amaly häsiýetli meseleleriň giň spektrini öz içine alýar:

- Rossiýa we EAPÖ-nyň agza döwletlerinde tehnologiýalary geçirmek;
- patent hukugynyň häzirki zaman meýilleri;
- intellektual eýeçilik ugurlarynda sanlaşdyrmak;
- Ýewraziýa integrasiýasy we halkara hyzmatdaşlygy;
- görwürmlü haryt nyşanlaryny goramagyň jedelli jähtleri;
- Ýewraziýa sebitindäki ýurtlarda geografiki görkezgiler we sebitara brendleri goramak;
- intellektual eýeçilik ugurlarynda kadrlaryň meseleleri we bu ugurdaky hünärmenleri öwretmek tejribesi.

Ýygındynyň esasy mowzугy ylmy-tehnologiki ösüşiň ileri tutulýan ugurlaryny we mehanizmlerini, şol sanda sanlaşdyrmak we hünärmen kadrlary taýýarlamak arkaly ara alyp maslahatlaşmak boldy.

Neşir intellektual eýeçilik ugurlaryndaky hünärmenler, ylmy işgärler, mugallymlar, aspirantlar we talyplar üçin niýetlenendir.

ROSSIÝANYŇ SÖWDA-SENAGAT EDARASY

XVII HALKARA

«INTELLEKTUAL EÝEÇILIK – XXI ASYR»

FORUMYNY GEÇIRDI

22 we 23-nji aprelda Russiýa Federasiýasynyň Söwda-Senagat Edarasynda (SSP) XVII Halkara «Intellectual eýeçilik – XXI asyr» forumy geçirildi. Halkara Intellectual Eýeçilik Günü mynasybeti bilen geçirilen çära Russiýa Federasiýasynyň Federal Ýygnakynyň Federasiýa Geňeşi, Federal Intellectual Eýeçilik Hyzmaty (Rospatent), «Federal Senagat Eýeçilik Instituty» FDBG (SEFI), Bütün Russiýa Intellectual Eýeçilik Guramasy, Intellectual Hukuklar Kazyýeti, Ýewraziýa Patent Edarasy (YPE) goldaw berdi.

Alty sany tegelek stol, plenar mejlis geçirildi, şeýle hem YPE we SEFI-iň «Ýewraziýa sebitinde senagat eýeçiligi ugurlarynda häzirkizaman umumy bilermen-maglumat giňişligini emele getirmegiň esaslary» monografiýasynyň prezentasiýasy boldy. Forum çäginde SEFI bilen bilelikde ilkinji gezek «Geografiki görkezgileriň we harydyň gelip çykan ýeriniň adynyň Russiýa sebitleriniň jemgyýetçilik-ykdysady ösüşine täsiri» stoly geçirildi.

Plenar mejlisde SSP-nyň wise-prezidenti W. W. Çubarow 2024-nji ýylda Russiýada oýlap tapyşlara 26 müňden gowrak haýyşnama berlendigi we munuň ýurdy berlen patentleriň sany boýunça dünýäniň öňdebaryjy on döwletiniň arasynda çykarandygyny bellädi. Intellectual eýeçilik ugurlarynda kiçi we orta telekeçilik (KOT) subýektleri aýratyn işjeňdir: haýyşnamalaryň artmagy 10% düzdi, takmynan ýarysýokary okuw jaýlaryndan we ylmy guramalardan geldi.

W. W. Çubarow soňky ýyllarda intellektual eýeçiligiň hukuk kadalaşdyryşynda bolup geçen üýtgeşmeleri oňyn baha berdi: awtorlyk hukuklaryny bozmak üçin jogapkärçilige çekmek çäkleri ýokarlandyryldy, kiçi tehnologiýa kompaniýalary üçin peseldilen salgyt stawkalary ornaşdyryldy, «ýetim» eserler we döredijilik pudaklary boýunça hukuk bazasy kadalaşdyryldy.

Hukuk brendleri barada aýdyp, SSP-nyň wise-prezidenti häzirkizaman kanunçylygyň olaryň aýratynlyklaryny doly hasaba almaýandygyna üns çekdi, şeýle hem «sebitara brend» düşünjesiniň köplenç «geografiki görkezgi» ýa-da «harydyň gelip çykan ýeriniň ady» düşünjesinden has giňdigini bellädi.

Mundan başga-da, W. W. Çubarow daşary ýurt kompaniýalarynyň rus bazaryna gaýdyp gelmek meselesine degrindi we ynsapary ölçegleri işläp taýýarlamagyň ähmiýetini, şeýle hem boşan niçalary eýelän rus öndürjilerine ileri tutulýan ähmiýeti nygtady.

Rospatentiň ýolbaşçysy Ý. S. Zubow rus kompaniýalarynyň oýlap tapyşlara haýyşnamalarynyň sanynda artmany (4%) we Rospatentiň administrative päsgelçilikleri azaltmak we prosesleri sanlaşdyrmak boýunça işjeň işleri barada habar berdi.

Ý. S. Zubow edaranyň kiçi we orta biznesi, esasanam ýokary tehnologiýa sektorlarda goldamaga berýän ähmiýetini bellädi. KOT häzirkizaman wagtda iň dinamiki sektor bolup, tehniki çözümlere haýyşnamalaryň artmagy 10% düzdi. Bu babatda kiçi tehnologiýa kompaniýa statusy bolan kompaniýalardan gelen patent haýyşnamalaryny ileri tutup garmak programmasy işe girizildi. Olar üçin seljerme möhletleri iki esse gysgaldyldy.

Çära şeýle hem YPE-niň prezidenti G. P. Iwliew, SEFI-iň müdiri O. P. Neretin, BIEG-iň moskwa ofisiniň müdiri P. G. Spitsyn, «Moskwa innowasiýa klasteri» gaznasynyň Intellectual Eýeçilik Merkeziniň ýolbaşçysy A. Graşenkowa, biznes we ylmy jemgyýetiň wekilleri gatnaşdy. Forumyň netijeleri boýunça onuň teklipleri degişli döwlet edaralaryna iberildi.

**«SEFI Habarçysy»
žurnaly****ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)****Neşir edýän redaktor:**Ýelena Gennadiýewna Sarýowa
SEFI FDBE (Moskwa, Rossiya)
vestnik_fips@rupto.ru**Jogapkär kätip:**Anastasiya Aleksandrowna Lomakina
SEFI FDBE (Moskwa, Rossiya)
vestnik_fips@rupto.ru**Rejeleme we kompýuter arkaly sahyपालaşdyrmak:****«gruppa PRCB» JÇJ:**Elmira Magomedeminowna Magomedowa,
Olga Ýyryewna Wolwaçewa,
Ýelena Aleksandrowna Gorškowa,
Anastasiya Sergeýewna Polomarenko,
Anastasiya Borisowna Dolženko**SEFI terjimeçisi:**Sergeý Witalýewiç Rubanow
(1 kategoriýaly terjimeçi),
Petr Nikolaýewiç Ýaroşenko (terjimeçi)**Foto:**

Olesya Anatolyewna we Dmitriy Wladimirowiç Başarowlar

Çap etme üçin gol çekilen: 12.08.2025**Format:** 205×290 mm**Çap ediliş:** doly reňkli (ofset, 4/4)**Mukdar:** 500 nusga. **Sargyt:** № 366**Neşirýat gullugy:**«Senagat eýeçiliginiň federal instituty»
Federal döwlet býujet edarasy
125993, Moskwa, Berežkowskaya köçesi, jaý 30, bina 1
G-59, GSP-3**“Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property” journal****ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)****Managing editor:**Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru**Executive editor**Anastasiia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru**Editing and Desktop publishing:****PRCB Group LLC:**Elmira Trubnikova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko**FIPS translators:**Andrey Moscalenko
(Lead Translator)
Petr Iaroshenko (Translator)**Photo:**

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 12.08.2025**Format:** 205×290 mm**Printing:** full-colour (offset ink, 4/4)**500 copies; Order:** № 251**Printing house:**Federal State Budgetary
Institution “Federal Institute of Industrial Property”
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

HORMATLY OKYJYLAR, «SEFI HABARÇYSYNA» ÝAZYLMAGY UNUTMAŇ!

Abuna ýazylmak bilen, Siz intellektual eýeçilik baradaky iň täze maglumatlara we ýeketäk seljeriş maglumatlara hemişelik elýeterlilik gazanarsyňyz.

ABUNALYGYŇ UZALDYLMAGYNY ÝA-DA
ILKINJI GEZEK ABUNA ÝAZYLMA ÜÇIN SIZ
«ROSSIÝANYŇ ROÇTASY» ŞAHAMÇASYNDA
ÝA-DA KATALOGLAR ARKALY ONLAÝN
ÝAGDAÝDA AMALA AŞYRYP BILERSIŇIZ:

• «Rossiýa habarlary»
www.prensa-rf.ru saýtda
Abuna indeksi: 85599

• «Kniga-Serwis»
www.akc.ru saýtda
Abuna indeksi: E 85599

**Intellektual eýeçilik dünýäsinden
ähli iň täze habarlar:**

VK Kontakte
Rospatent

VK Kontakte
SEFI